

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение средняя общеобразовательная школа №1 имени Героя Советского Союза Г. В. Пасынкова г. Ардона РСО – Алания

РАССМОТРЕНО
Методическим объединением
учителей родного языка и литературы
руководитель МБ Бигаева М.Б.
Протокол № 1 от «30» 08 2024 г.

СОГЛАСОВАНО
зам.директора по УВР
А.В. Тимофеева Тимофеева А.В.
«30» 08 2024г.

УТВЕРЖДАЮ
Директор МБОУ СОШ № 1 г. Ардон
Т.М. Бацова Бацова Т.М.
пед.совет № 1 от «30» 08 2024г.

Рабочая программа
учебного предмета «Осетинский язык»
«Родной язык и родная литература»
на 2024-2025 учебный год

Ардон 2024

**МАДÆЛОН ÆВЗАДЖЫ
ПРОГРАММÆ**

1-4 КЪЛÆСТÆН

Ахуырадон программæйы нумайаг характеристика

Национ ахуырады сæйраг хæстæй иу у скъоладзауты алыварсыг рæзтæн бындур сæварын.

Цардыæппæтфæзындтæ, хицæндзинадтæ æмæ ног дзинæдтæ ахуыр дзаутæ хуы маæ базоной сæ маделон æвзаджы фæрцы.

Программæ арæзтуполикультуронахуырады бындурыл, æххæстгонд цæуы нц фелералон паддзахадон ахуырадон стандарттæ.

Ирон æвзаджы урокты базонгæ уыдзысты æппæтуæрæсейон æмæ æппæт дунейон культурон хæзнатимæ. Нæ алыварсы дунейимæ зонгæ дзинад арæзт цæуы ахæм фæткыл: хирайгуыраенк уым базоныны фæстæрахизын Уæрæсейы, стæй та æппæт æххыкыорыйы тыххæй зонинагтæм.

Бæрæггонд цæуы нц ирон национахуырадон нысантæ:

1. Рæзын кæнын маделон æвзаджы культурæ – уый у нæ рæзгæ фæлтæр хъомыл кæныны сæйраг фæрæз.

2. Маделон æвзаджы фæрцы скъоладзауты зонгæ кæнын дунейы æппæт культурон æмæ техникон æнтыстытæ.

Программæ арæзт у традицион методикайы бындурыл, фæлæ пайдагонд цæуы ног технологитæй.

Бæрæггонд зыæрцыды сты рæзгæ ахуырады системæйы нысантæ, уыдон сты:

- скъоладзауты ахуыр маæ срæзæнгард кæнын;
- æрмæг сын цагтæй æдæтгæнæу, фæлæ саразынахæму авæртæ, цæмæй зониндзинæдтæ райсынмæ сæхæдæг тырной;
- кусынæппæт скъоладзауты рæзтыл, куыд тыхджын, афтæ лæмæгты дæр;
- алкæмæн дæр хуымаæ лæвард цæуа, йæ бон цас у, уыйас – йæхи цæстæнгас, йæ зониндзинæдтæ раВДисынйæ бонкуыд уа, йæхæдæг хатдзæгтæ кæнынмæ куыдарæхса, афтæ;
- дæттын, скъоладзауты (суанг тыхджынты дæр) бæстон ахуыды кæнын цы хæслæвардтыл бахæудзæн, ахæмтæ; сæ бон сæ сæххæст кæнын куы нæ уа, уæддæр сыл хуыды кæндзысты, стæй сæ ахуыргæнæджы æххуысæй базондзысты.

Ахуырады фæрæзтæй иу алгоритм. Уый у æрмæгæнцондæр, бæстондæр, арфдæр, кæрæдзийы фæдыл раст фæткыл æвардæй бацамоныны мадзал. Алгоритмы фæрцы бæлвырдæрфыссæнисæвзаджы æппæт фæрстытæ ксæпхæнгай, æнцонæй: ахуыр дзауты æфтауыс фæлдыстадон хуызы хуыды кæныныл, бæлвырдкуысты хуызтæн растрдзаупп ссарыныл, хъæугæ хатдзæгтæм æрцæуынынл.

Кæстæр кълæсты скъоладзауты рæзтыл кусын амоны, цы зониндзинæдтæ райс-той, уыдонæй алы уавæрты пайда кæнын зонын, бæлвырд зониндзинæдтæ хибарæй агурын, рæдыд цæмæн æрцыд, уый сбæрæг кæнын æмæ йæ срæст кæнын, æрмæджытæ кæрæдзиуыл барынмæ арæхсын æмæ сын сæ хицæндзинæдтæ иртасын.

Программæйы домæнтæм гæсгæ, ирон æвзаг ахуыргæнгайæ, урочы æвард цæуы ахæм хæстæ:

1. Æрмæгамоныналы хуызон цымыдисаг дидактиконæрмæджы руаджы, грамматикон, сфæлдыстадон хъæзтыты фæрцы.
2. Грамматиконæрмæгамонын лексиконæрмæджы фæрцы.
3. Маделонæвзаг мацымыдис дзинадæвзарын кæнын.
4. Скъоладзауты цагтæ кæнын уæлдæркълæсты зындæрмаæвзыгджын дæрæрмаг ахуыр кæнынмæ.

5. Бөлвүрдзоньндзинадтәдәтгәйә, урочыкусынскьоладзаутиумәйәгрәзтыл; рәзынсынкәнынсәлогиконәмәсфәлдыстадонхъуыдыкәнынад; хъәздыгкәнынсә дзырдуатон сконд;

6. Рәзын кәнын скьоладзаути коммуникативон арәхстдзинадтә, цәмәй сә хъуыдытә әнцонәй сә бон дзурын уа, цәмәй архайой бөлвүрд раныхәсты, цәмәй искәйы сцымыдис кәной сә ныхасмә хъусынмә, цәмәй сә раныхәстән хъәугә кәронбәттәнскәнынсәбонуа; кусынахуырдазутирастхъомылкәнынфарстатыл.

Ацынысантәмәхәстылкуыстәуыуыцынуурочы, кәрәдзийәсынхицән кәнән нәй.

Ногфедералонахуырадонстандартгәхыңгәйә, программәдомы:

- урокмәтодиконәмәлогиконәгъдауәйрастаразын;
- педагогонфәрәзтәйәффефективонәйпайдакәнын;
- наукайыногәнтыстыгәйпайдакәнын;
- урокбөлвүрдахуырадон–хъомыладонпроцессыбындырыларазын;
- скьоладзаутәнсаразынбөлвүрдуавәртәсәкурдиатәххәстәйраргомкәнынән;
- әндәрпредметгимәбастәрмәгәйпайда кәнын;
- ногәрмәгамонгәйәәнцойкәнынрацыд әрмәгыл;
- хыңгынскьоладзаутирәзтыәмвәзадәмәпсихологонхицәндзинадтә;
- әрмәг хъуамә дзуапн дәтта, царды цы ногдзинадтә әмә ивдзинадтә цәуы, уыдонән.

Райдайән скьола бындур әвәры скьоладзаути зоньндзинадтән әвзагәй, литературонкәсынадәй, ныхасыкультурәйә, хъомыладәй. Скьоладзаутәразәнгардкәнынц ахуырмә, куыстмә, рәзы сә хибарәй хъуыдыкәнынад.

Мадәлон әвзаджы ахадьндзинад стыр у, уымән әмә йә бындырыл әнцондәр у, иронауцыпредметтәцәуыңц, уыдонахуыркәнын, уымәйуәлдай, скьоладзаутәбазоньнц, мадәлон әвзаг кәрәдзиимә ныхас кәнын сәйраг фәрәз кәй у, уый.

Ирон әвзаг цымыдисаг әрмәджды бындырыл ахуыргәнгәйә, скьоладзаутәм сәвзәры сәрыстырдзинад сә мадәлон әвзагмә; тырнындзинад йә базоньнмә. Бамбарыңц, растдзургәмәфысгәныхаскәйуадәймәджыинумәйәгкультурәәвдисәг.

Райдайән къләсты скьоладзаутә хуымәтәг хуызы базонгә вәййыңц литературон әвзаджынормәтимә, ныхасыэтикәтимә; рәзыңцсәкоммуникативонарәхстдзинадтә. *1–4-әм къләсты программәйы амынд сты ирон әвзаг ахуыр кәнын ахәм хәстә:*

- скьоладзаутәхуыркәнынләмбынәгхъусын, растдзурын, кәсынәмәфыссын;

- фонетикә, лексикә, дзырдарәзт, морфологи әмә синтаксисы тыххәй зоньндзинәдтән бындур әвәрын;

- скьолайы агьоммә скьоладзаутәм әвзаджы тыххәй цы хуымәтәг әмбарынад уыдис, уый сын, грамматикайы әгъдәуттыл әнцойгәнгәйә, амоньн, куыд бөлвүрд системә;

- каллиграфийылахуыркәнын;
- растфыссынад, растдзурынадәмәпунктуацийәхуымәтәгзоньндзинадтәдәттын;
- скьоладзаутидзырдуатхъәздыгкәнын;
- скьоладзаутифәлтәрынсәхъуыдытәбөлвүрдәмәаивдзурыныл.

Программәйы әвзаджы әрмәг ләвәрд у әнцондәрәй зындәрмә, хуымәтәгдәрәй вазыгжындәрмә хизыны принциптәм гәсгә; әвзагәй ног зоньндзинадтә ләвәрд цәуыңц, раздәр цы базыдтой, ууыл әнцойгәнгәйә.

Әвзаджыалыхәйтгә: фонетикә, лексикә, дзырдарәзт, морфологи, синтаксис–кәрәдзиуыл әнгом баст кәй сты, уымә гәсгә алы къләсы дәр ахуыргонд цәуыңц бөлвүрд системәмә гәсгә.

Райдайәнкъләстыскьоладзаутәбазоньнцмыртәәмәдамгәтысәйраг

миниуджытæ; лексикон-грамматикон къордты (ныхасы хæйтты) грамматикон категори тыххæй хуымæтæг зонинæгтæ; сæ хицæндзинæдтæ; дзырдты арæзт; раст дзурын æмæрастфыссынылитературоннормæтæ. Синтаксисæйдæррайсынцхуымæтæг, фæлæ бæлвæрд зониндзинæдтæ.

Цæмæй скъоладзауты хуыдыкæнынад рæза, уый тыххæй практикон ахуырты рæстæг, стæй, ног теоретикон æрмæг амонгæйæ, хъæуы проблемон методæй пайда кæнын. Уый фæрцы ахуыргæнинагтæ архайдзысты хи хатдæгтæ кæнын грамматикон фæзындты тыххæй.

Ахуыргæнæг йæ хъус хуамаæ дара, скъоладзаутæ ног грамматикон æмбарынад кæнæ раиртæст куыд бамбæрстой æмæ сæ пайда кæнын куыд зонынц, уымаæ.

1–4-æм кълæсты ирон æвзаг ахуыр кæныны сæйраг хæстæй иу у раст æмæ сыгъдæг фыссынылахуыркæнын, уымæгæстгæацыкуыстæн 1-аг къласыкæронæмæ 2-аг къласы хуамаæ алы къуыри дæр лæвæрд цæуа сæрмагонд урок.

Сыгъдæг фыссынадæн лæвæрд фæлтæрæнтæ хуамаæ баст уой, урочы цы грамматикон æрмæг ахуыргонд цæуы, уыимæ; сæ растфыссынад зын бахъуыдыгæнæн кæмæн у, ахæм дзырдтимæ, вазыгджын æрмæгимæ. Дамгъæты растфыссынад æмæ сыгъдæг фыссынадыл куыст цæуы нумæ.

Ахуыргæнæг хуамаæ йæ хъус дара, скъоладзаутæ куыд бадынц, ручкæйыл куыд хæцынц, сæ тетрадтæ куыд æвæрд сты, уымаæ. Хуамаæ алы скъоладзауимæ дæр куыст цæуахибарæй, цæмæй алкæмæндæрийæфысты алы хуы зона иппытæафойнадыламынд цæуой.

Урокты скъоладзаутæн иумæйаг куысты хуызтæй уæлдай дæттæн ис хибарæй куыстытæ дæр. Ахæм урокты мидис бæрæггонд цæуы, программæйы алы къласæн дæр цы амындтытæ лæвæрд цæуы, уыдонæй.

Ирон æвзаджы программæйы структура

Райдайæн кълæсты ахуырадон программæ арæзтуæртæ мидисджын хайæ:

«Æвзаджы системæ», «Растфыссынад», «Ныхасы рæзтыл куыст».

Алы хайæндæрсйæ хи ахуыры объект.

«Æвзаджы системæ» ахуыркæны æвзаджы иуæгтæ: *«Мыртæ æмæ дамгъæтæ», «Дзырд», «Хуыдыйад».* **«Ныхасы рæзтыл куыст».**

Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Мыртæ æмæ дамгъæты тыххæй фыццаг зониндзинæдтæ скъоладзаутæ райсынц 1-аг къласы. Фыссыны æгъдæуттæ ахуыргæнгæйæ, скъоладзаутæ фæцалх вæййынц нихасы мыртæ хъусын æмæ дзурыныл, кæрæдзийæ сæ хицæн кæныныл. Базонынц хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ, сæ хицæндзинæдтæ, цæвдон æмæ æнæцæвдон хъæлæсонтæ, зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ.

Ацы куысты хуызтæ кæнын хъæуы фыццаг къласæй цыппæрæммæ. Скъоладзаутæ хуамаæ базоней, дзырдтæ мыртæй арæзт кæй сты, мыртæ дзургæ æмæ хъусгæ кæй кæнæм; фысгæйæ мыртæ дамгъæтæй нысангонд кæй цæуынц. Тынгахсджиагу, цæмæй скъоладзаутæ базоней, дзырды иу мыр æндæрæй ивгæйæ, дзырдæн йæ нысануæг дæр кæй авы, уый. Базоней, дамгъæудууæмыры кæй амоны (*хъæлæсонæмæ æмхъæлæсон*). Ахадгæ куыст у дзырдтæн мырон-дамгъон æвзæрст кæнын.

1-аг æмæ 2-аг кълæсты бындуравардцæуы мыртæ æмæ дамгъæтæ арæстдзурын æмæ фыссыны куыстæн. Уæлдæр кълæсты ацы куыст хъæуы бæстондæр æмæ уæрæхдæр кæнын: вазыгджын дæр æрмæгæй пайдагæнгæйæ, скъоладзауты зонгæ кæнын хъæуы хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты классификацимæ. Амонын ирон æмæ дыгурон æвзагты иуæй-иу фонетикон хицæндзинæдтæ.

Дзырд. Райдайæн кълæсты æвзаджы урокты дзырд æвзæрст цæуы куыд лексикон æмæ грамматикон иуæг. Цæмæй скъоладзаутæ дзырдтæ раст фыссой, уый тыххæй сын

хъуамæ зоной сæ лексикон нысаниуджытæ (*æмбарста – æмбарын-æй, æмбарзта – æмбарзын-æй*).

Дзырдыл куыстæуы æвзаджы æппæт æрмаг ахуыргæнгæйæ дæр:

- фонетика ахуыргæнгæйæ скъоладзаутæн амынд цæуы – мыртæ æмæ дамгъæтæ уымæн хъæуынд, цæмæй сæ аразæм дзырдтæ;

- морфологи ахуыргæнгæйæ загъд æрцæуы – ныхасы хæйттæ сты ахæм дзырдтæ, кæщытæ нысан кæнынд предметтæ, архæйдтытæ, æууæлтæ æ.а.д.;

- синтаксис ахуыргæнгæйæ амынд цæуы – хъуыдыйæдтæ, дзырdbæстытæ арагътæсты дзырдтæй, дзырдты æхсæн ис бæлвырд бастдзинæдтæ.

Сæ зонындзинæдтæ сын фидар кæнын хъæуы дзырдуатон куысты фæрцы. Хъуамæ ахуыргæнгæйæ пайда кæна дзырдты нысаниуæг амонны алыхуызон мадзæлттæй.

Дзырдуатон куысты фæрцы скъоладзаутæ базонынд, дзырдтæ кæй аразынд синонимон, антонимон, омонимон къордтæ, дзырдтæн кæй ис комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ.

Дзырдтæ предметтæ, фæзындтæ, æмбарынадтæ, æууæлтæ æмæ архæйдтыты нæмттæ кæй нысан кæнынд, уый скъоладзаутæ базонынд фæлтæрæнты æрмагæй æмæ æндæр уæлæмхасæн хæслæвæрдты фæрцы.

Скъоладзаутæ ахуыр кæнынд дзырдуатæй хъæугæ дзырдтæ исыныл, сæ хъуыдытæ бæлвырд æмæ аив дзурыныл.

Райдайæн кълæсты куыд фæстæмæ амонн хъæуы ирон æмæ дыгурон æвзагты нуæй-иу лексикон хицæндзинæдтæ.

Дзырдуатон фæлтæрæнтæ æххæстгонд цæуынд алыхуызон грамматикон-орфографон æрмаг ахуыр кæныны рæстæг.

1-аг къласы скъоладзаутæ базонынд дзырдтæ сæ фæрстытæ мæгæсгаиртасын. Амынд сын цæуы, ирон æвзаджы фарст *чи?* æрмагæст адæймаджы ном нысангæнгæ дзырдтæм лæвæрд кæй цæуы.

Ахуыргæнгæ бацамоны æмæ пайда кæны ахæм грамматикон æмбарынад-тæй: *«предмет», «предметы æууæл», «предметы архайд»*. Уæлдæр кълæсты ацы æмбарынадты бындурыл скъоладзаутæ базонынд терминтæ: *номдар, миногон, мивдисæг*.

Дзырды хæйттæ ахуыркæнын райдайынд 3-аг къласы. Дзырдарæзта хуыркæнынæн ис стыр ахадындзинад: æххуыс у зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты растфыссынадыл кусына, удаджы дызæрдыгга æмхъæлæсонты растфыссынад базонына. Скъоладзаутæ базонгæ вæййынд грамматикон æмбарынадтæ: *«uidaг», «разæфтуан», «фæсæфтуан», «каерон», «бындур»,* стæй арагъдзырдты растфыссынадимæ.

4-æм къласы дзырды хæйтты тыххæй зонындзинæдтæ скъоладзаутæ ныффидар кæнынд, ныхасы хæйттæ куы фæахуыр кæнынд, уæд.

Ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ, скъоладзауты бахъæуы ахæм зонындзинæдтæ: дзырды хæйттæ æмæ дзырдарæзты амæлттæ, дзырдты алыхуызон лексикон нысаниуджытæ, дзырдтæ кæрæдзимæ бастдзинады фæтк æмæ сæ бынат хъуыдыйады.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ ахуыркæнынц предметтæ, æууæлтæ, архæйдтытæ амонæг дзырдтæй тематикон къордтæ аразынд.

Æппæт кълæсты дæр, дзырдты арагътæ æмæ ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ, лæвæрд цæуы лексикон фæлтæрæнтæ. Уый фæрцы скъоладзаутæ бæрæг кæнынд дзырдты алыхуызон нысаниуджытæ; сæ хъуыдытæ бæлвырдæйдзурынц, хъæугæ дзырдтæ агурынц, дзырдæн æндæр дзырдтимæ йæ ахастдзинæдтæ бæрæг кæнынд.

Хъуыдыйад. Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ базонгæ вæййынд текстимæ. Арагъсынц текст хъуыдыйæдтыл (хæйттыл) дих кæнын, хъуыдыйæдтæ сæ арагъзмæ гæсгæ иртасын, хъуыдыйады уæнгтæ бæрæг кæнын, хъуыдыйады дзырдты бастдзинæдтæ иртасын, хъуыдыйад дзырdbæстытыл дих кæнын æмæ дзырдты рæнхъæвæрд амонн.

Фидаргонд цаеуынц хуыдыйады сэйраг бэрэгтгәнәнтә: хуыдыйад арәзт у дзырдтәй, әвдисыәххәстхуыды, дзырдтәхуыдыйадыбастстысәнысаниуджытәм гәсгә, алы хуыдыйад дәр загьд цаеуы бәлвырд хәәләсы уагәй, хуыдыйады иу дзырдәй иннамаә ис фарст раттән.

Скьоладзаутә зонгә кәнынц таурәгъон, фарстон, разәнгардгәнән әмә хәәрон хуыдыйәдтгимәәсәинтонационарәзтимә. Ахуыркәнынцхуыдыйәдтгәарзын, орфографин әмә пунктуацион әгьдәутгә хынцгәйә: фыццаг дзырд стыр дамгәйәф фыссын, хуыдыйады кәрон стәәлф, фарсты әмә хәәры нысәнтгә әвәрын.

Скьоладзаутәбәстондәрбазонынцтерминтә«сәйрат»әмә«зәгъинаг»-ымидис, райсынц иумәйаг зонындзинәдтә фәрссаг уәнгты тыххәй.

4-әм кьласы скьоладзаутә ахуыр кәнынц хуыдыйады әмхуызон уәнгтә, вазьгджын хуыдыйәдтә, комкомма ныхас әмә сидән, сә интонацион арәзт, әрхәәән нысәнтты әвәрынад.

Хуыдыйадытыххәйзонындзинәдтәиукьласәйиннамаәкәнынцвазыгджындәр, зындәр; скьоладзаутән фылдәр әрмаг ләвәрд цаеуы хибарәй кусынаән; алыхуызон схемәтәм гәсгә хуыдыйәдтә аразынаән.

«Растфыссынады»-ыблокынысанурайдайәнкьләстыскьоладзаутәнбацамонын әмәныфидаркәнынраст, әнәрәдыдәйфыссынарахстдзинәдтә, орфограммәтә бахуыды кәнын

Фәлтәрантә әххәст кәнын хәәуы, дзырдты растфыссынадылкусгәйә: дзырдуатон-орфографин диктантгә; ахуыргәнәджи кастмә хуысгәйә, цы бахуыды кодтой, уый фыссын; чиныгәй сфыст ә. а. д.

Зонындзинәдтәбәрәгкәнынысәйрагфысгәкуыстыхуызтәсты:

контролон сфыст, диктантгә грамматикон хәсләвәрдтимә, изложенитә, алыхуызон сфәлдыстадон куыстытә.

Дзырдуатондиктантыдзырдтынымәцвәййы:

1кьласы:5-7;2кьласы:8-10;3кьласы:10-12;4кьласы:12-15.

Контролон диктанты дзырдты нымәц хуамаә уа:

1 кьласы: 8 – 10 дзырды ахуыры азы фыццаг әмбис; 15 – 18 – афәдзы кәрон. 2 кьласы:25-30дзырдыахуырыазыфыццагәмбис;35-45-афәдзыкәрон.3кьласы: 40 – 45 дзырды ахуыры азы фыццаг әмбис; 50 – 60 – афәдзы кәрон. 4 кьласы: 65 – 70 дзырды ахуыры азы фыццаг әмбис; 75 – 80 – ахуыры азы кәрон.

Изложениты тексты дзырдты нымәц алы кьласы дәр вәййы 15 – 20 дзырдәй фылдәр.

Ныхасы рәзтыл куыст. Ирон әвзаджи урокты сәйрагдәр нысәнтәй иу у скьоладзауты нихасы рәзтыл кусын. Ардәм хауы скьоладзауты нихасы хәәд аивдәр әмә рәсугьддәркәнын, сәдзырдуатхәздыгкәнын, сәныхасыкультураә, сфәлдыстадон әмә логикон хуыдыкәнынад рәзын кәнын. Әвзаг ахуыр кәныны нысан ис уый мидег, цәмәй, алыверсыгәййәсахуыркәнәйә, ахуырдуаутәарәхсойсәхуыдытә әнцонәйзәгъынмә:цәмәйсә, чисәмхуысы, уыйәнцонәйәмбара, масәтыхса, сә нихас уа аив әмә цымыдисаг. Әрмаг бацамонынәән пайда кәнын хәәуы бәрзонд, чиныгон стиләй фыст аив литературон уацмыстәй, кәнә уыдонәй скьюыддзәгтә, сә мидис уа актуалон, баст уа царды әцәгдзинадимә.

Грамматикон зонындзинәдтә әрмаәстдәр уәд уыдысты әмбәрстгонд әмә бәстон, скьоладзаутә сә дзургә әмә фысгә нихасы, сә сфәлдыстадон куыстыты куы пайда кәной.

Ныхасы рәзтыл кусынаән ләвәрд цаеуы изложенитә әмә сочиненитә; архайын хәәуыууыл, цәмәйсәтексттәуой, бәлвырдмидискәмәнис, цардыалыхуызонцаутә әвдысткәмцаеуынц, ахәмтә. Фыссәниссывәлләттәнсәхицардәйистхабәртгы

тыххэй, фыстæг, уацхъуыд, хъусынгæнинагтæ; агъуысты, уарзон хъазæны, царæгойы æрфыссын.

Ныхасы рæзтыл куысты хуызтæ ма сты: ахуыргæнæджы фæрстытæн раст, аив дзуæппытæ дæттын; зонгæ аргъау кæнæ цыбыр радзырд текстмæ хæстæг, йæ хæйттæ йын нæ хæццæ кæнгæйæ, дзурын (кæнæ ахуыргæнæджы фæрстытæм гæсгæ дзурын);иу нывмæ кæнæ цалдæр нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ кæнæ радзырд хъуыды кæнын; хъуыдыйæдтæ кæнæ текст бакæсгæйæ, фæрстытæн дзуæппытæ дæттын, дзургайæ дæр æмæ фысгæйæ дæр.

Ныхасы рæзтыл куысты стыр ахадындзинад ис текстæн. Скъоладзаутæ хъуамæ зонной тексты мидис æвзарын, хицæн хæйттыл æй дих кæнын, текстæн райдайæн кæнæ кæрон фыссын, текстæн сæргонд хъуыды кæнын; лексикон раиртæст ын кæнын. Скъоладзауты ныхас хъуамæ дзуапп дæтта литературон æвзаджы нормæтæн.

Скъоладзаутæнæмындцæуындцыхорздарынаггæдæуттæцардыалыуавæртыдæр. Алы урочы дæр скъоладзаутæ хъуамæ базонной 4 – 5 ног дзырды, уый фæстæ иннæ уроктыуыщдзырдтæфæлхатгондцæуойалыхуызонкуыстыхуызтыæмæфæлтæранты, цæмæйæскъоладзаутæхуыздæрбахъуыдыкæной.

Скъоладзауты ныхасы рæзтыл кусынаг программæйы бæрæггонд цæуы ныхасы темæтæ *(уыдонныбындурьламындцæуындцæвзаджытемæтæ)*

1- аг кълас

«Мæрайгуыраёнбæстæ–Ирыстон». «Мæбинонтæ». «Афæдзыфонтæ». «Хидары- ны æггæдауттæ».

2- аг кълас

«Скъола». «Сæрдымысинагтæ». «Фæззæг». «Æгъдау–цардыбындур». «Зымæджы нывтæ». «Куыст–цардышин». «Мæргътææмæцæрагойтæ–нæхæларттæ». «Уалдзæг». «Кæмрайгуырдатæн,мæхикæмбазыдтон». «Ахъуыдыкæн,базон»(хъæлдзæградзырдтæ, уыци-уыцитæ, хынцинагтæ).

3- аг кълас

«Хæрзбон зæгъæм сæрдæн, æгас цæуæд ног ахуыры аз». «Сыгъзарин фæззæг Аланийы». «Фæллой кæм уа, фарн дæр уым ис». «Хæрзæгъдау, хæлардзинад, æууæнк – адаймагæнкадæнагминиуджытæ». «Адамæнзæххусæдараг». «Маделонаæвзагмады адкæны». «Бинонтæ». «Зымæджынывтæ». «Хъахъхъæндæнагæннидзинад». «Уæларвон тыгъдад». «Æрдзы фæзынтæ, æрдзы ивæнтæ». «Мæргъты цардæй». «Цæрагойты цардæй». «Сырдты цардæй». «Æрцыд, ныллаууыд уалдзæг». «Кæмæй у сæрыстыр Ирыстон?» «Адемон сфæлдыстад». «Нæ уарзон Райгуыраён бæстæ – Уæрæсе». «Мæ райгуыраён бæстæ – Алани». «Дзæуджыхъæу – Ирыстоны сæйраг сахар». «Хъæууон царды нывтæй». «Уæлахизы бон».

4- æм кълас

«Ногахуырыаз». «Сæрдыулафæнбонтæ». «Æрдзхъахъхъæнын–алкæйхæсдæр». «Адаймаг æгъдауæй фидауы». «Æрцыд та нæм бæркадджын фæззæг». «Нæ алфамбылай æрдз». «Зымæгон æрдз». «Æрдз не сфæлдисæг, зæхх нæ дараг». «Цæрагойты миниуджытæ». «Æрдзæмæцæрагойтæ». «Уалдзæг». «Алпызониндæрхорзу». «Зивæджымадмæгуыр у».

Райдайæнкъластыиронæвзаджыуроктыбынатахуырадонпроцессы:

1-аг къласы ирон æвзаг ахуыр кæнынæн къуыри лæвæрд цауы 3 сахаты, æдæп-пæт – 97;

2–4-æмкълæсты къуыри–1,5 сахаты,æдæппæт– 51сах.(æдæппæт –249 сах.)

ПРОГРАММÆЙЫМИДИС

1- аг-кълас

Абетæахуыркæнын,кæсынаæмафыссын,ныхасырæзтылкуыст

(къуыри – 3 сах., æдæппæт – 97 сах.)

Райдайæнскъолайыабетæахуыркæныннысæйрагнынсантæсты:

- сывæллæттылæмбынагхъусынаæмиронаурастдзурынахуыркæнын;
- кæрæдзиуыл баст ныхасы хуызты руаджы сæ фæлтæрын хъусын æмæ дзурыныл, кæсын æмæ фыссыныл;
- сабитыахуыркæнынсæныхасыиронæвзагайпайда кæнын;
- парахат кæнын сабиты активон æмæ пассивон дзырдзуг, æмбарын сын кæнын грамматикон æрмæджы арæзт;
- рæзын кæнын сабитæн сæ иумæйаг арæхстдзинæдтæ æмæ фæлтæрдзинад чинг æмæтекстимакусынæн(сæйрагхъуыдыхицæнкæнын,æххуысгæнæгдзырдтæагурын, фæрстытæн дзуапп дæттын).

Абетæахуыркæнынрæстæгдихкæны3хайыл:

1. Бацæттæгæнæнрæстæг;
2. Дамгъæтæахуыркæнынны,кæсынаæмафыссыннырæстæг;
3. Иронæвзагаæмæ кæсын.

Бацæттæгæнæнрæстæг(9сах.)

Бацæттæгæнæн рæстæджы сæйраг нысантæ сты: скъоладзаутæн рæзын кæнын сæ фонематиконхъусынад,ахуырсакæнынрестартикуляцийыл,кусынскъоладзаутыны-хасы рæзтыл, хъусын æмæ æмбарыныл (аудировани), дзурыныл (монологон æмæ диалогон ныхасыл).

Скъоладзаутæфæлтæрынцаахуыргæнæгмæхъусын,йæамындтæйынаæмбарынаæмæ æнæ искæй æххуысæй хъуыды кæнын. Зонгæ кæнынц сæ алыварс царды æнцондæр æмбарæн цаутимæ æмæ æрдзы фæзындтимæ.

Ахуырдаутæ ахуыр кæнынц нывтæм гæсгæ дзырдтæ æвзарын, дзырдæн кæнæ хъуыдыйадæн схемæ кæнын (амонын хъæлæсон мыртæ, уæнгты нымæц, цавд), хъуыдыйæдтæ æмæ чысыл радзырдтæ хъуыды кæнын.

Бацæттæгæнæн рæстæг сывæллæттæ зонгæ кæнынц, программаæмæ гæсгæ сын цы цыбыр зонинагтæ лæвæрд цауы, уыдонимæ: скъоладзауы æгъдаутгæ, ахуыргæнæн дзауматææмæафæдзыафонтæ,дыуыныонгнымад,хæдзаронфосæмæхъæддагсырд- ты нæмттæ. Чысыл æмдзæвгæтæ зæрдывæрдæй ахуыр кæнын, аргъæутгæ кæсын.

Сывæллæттæзонгæкæнынцахæмæмбарынадтимæ(практиконæгъдауæй):

1. Цыуныхас(дзургаæмафысгæныхас)–иумæйаг æмбарынад.
2. Ныхасхъуыдыйæдтылдихкæнын.
3. Хъуыдыйад.
4. Хъуыдыйад æмæ дзырд.
5. Хъуыдыйаддзырдтылдихкæнынсхемæты руаджы.
6. Дзырд.Уæнг.Цавд.Мыр.
7. Дзырд. Дзырдыуæнгтынымæц.
8. Цавд.Цавдонæмææнæцавдонуæнгтæ.
9. Дзырдæймырхицæн кæнын.

10. Хъæлæсонæмææмхъæлæсонмыртæ.

11. Дзырдæнмырон-уæнгонæвзæрсткæнын.

Сывæллæттæн амонын хъæуы фыссыны æгъдауттæ: фысгæйæ раст бадын, тетрад партæйыл растæварын. Базонгæсæкæнынкъухфыстыгимæ: къухфыстыцъар, къухфысты сыфтæ, фарс, рæнхъ, къухфысты хæххытимæ, кърандас æмæ ручкæимæ, уыдонæй куыд пайда кæнын хъæуы, уыимæ.

Фыссыны фæлтæрæнтæ кæнын, исты нывæфтыдтæгæнгæйæ дæр (ныв кæнын, лыстæг хæххытæ кæнын алырдæм, контурмæ гæсгæ хахх кæнын, дамгъæты хæйттæ фыссын), цæмæй къух æмæ къухы æнгуылдзтæ фыссынмæ сфæлтæрой, уый тыххæй.

Ахæм фæлтæрæнтæ сабиты цæттæ кæнынц фыссынмæ: ахуыр кæнынц ручкæйыл хæщын; партæйыл раст бадын æмæ дамгъæйы хæйттæ фыссын.

Скъоладзаутæ фыссын æмæ кæсын ахуыр кæнынц уыцы иу урочы 15-20 минуты дæргъы. Фыссын æмæ кæсыны уроктæ арæзт цæуынц иу темæмæ гæсгæ.

Фыссыны уроктæ арæзт цæуынц, аналитикон-синтетикон методæй пайдагæнгæйæ. Скъоладзаутæрайдайынц дамгъæты хæйттæ фыссын, цæмæй сын фæстæ дæр дамгъæтæ æмæ уæнгтæ æнцон фыссæн уа. Базонын хъæуы дзырдтæ схемæмæ гæсгæ фыссын.

Скъоладзаутæ хуамæ базоний дамгъæтæ фыссын, дзырдтæн мырон раиртæст кæнын, къухæй фыст дзырдтæ уæнггай фыссын, дамгъæтæ кæрæдзийыл бæттын. Хуыдыйæдтæ фысгæйæ, дзырдты дамгъæтæ кæрæдзийы фæстæ раст æварын зонын, раст фыссынадæн рагацау хорз бындур сæварыны тыххæй фæлтæрæнтæ кæнын.

Сæ мыртæ дамгъæтæй кæмæн нæ хицæн кæнынц, ахæм дзырдтæй конд цыбыр хуыдыйæдтæй диктант фыссын (ахуыры азы кæронмæ æввахс); сабитæ цы ныффыс-сой, уый хуамæ кæсын дæр зоний.

Скъоладзаутæ базонынц стыр дамгъæ фыссын хуыдыйады райдайæны, адæймагты æмæ фосылаварднæмтты; хуыдыйады кæронстæ æлф, фарсты æмæ хæрыны сæнттæ æварын. Антонимтæ, синонимтæ, бирæны саниуæгон дзырдтæ кæрæдзийæ иртасын.

Сабитæ хуамæ базоний раст æмæ рæсугъд фыссын. Сæ хæс у дзырдтæн æмæ хуыдыйæдтæна хуыргæнæджы æххуысæй уæнгон-мыронæвзæрсткæнын. Хуамæ сса-хуыр уой къухфыст кæнæ чиныджы мыхуыргонд текст рафыссын.

Дамгъæтæ ахуыркæнын, кæсынаæмæ фыссын (63 сах.)

Скъоладзаутæ хуамæ базоний хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ кæрæдзийæ иртасын, дзырдтæн уæнгон-мырон анализ кæнын, сæ мырты нымæц сын бæлвырд кæнын. Цæвдон уæнг ссарын, дамгъæтæ æмæ уæнгтæй дзырдтæ аразын. Уæнггай æнæкъуылымпыйæ раст æмæ æмбаргæ кастыл фæлтæрæнтæ кæнын. Хъæлæсы уагмæ гæсгæ цыбыр хуыдыйæдтæ æмæ тексттæ (25-30 дзырды иу минутмæ) раст кæсын.

Кæсыныл ахуыр кæнын райдайынц тыхджын, æмхуызон чи хуысы, ахæм хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæй. Сындæггай, иу этапæй иннæмæ дзырдтæ кæнынц вазыгджындæр, фæзыны дзы æмхъæлæсонты фембæлд, мыртæ æмæ дамгъæты хицæндзинæдтæ. Аив æмæ раст кæсынаæн æххуыс у хуыдыйæдтæн æмæ дзырдтæн схемæтæ аразын, дзырдбдытæ, ребустæ кæнын, логикон хæслæвардтæ, дзырдтæ цæдджындзгай кæсын, вазыгджындæр сæ кæнгæйæ. Абеты æрмæг сабиты зонгæ кæны дзургæ ныхасы алыхуызон формæтимæ. Дамгъæтæ амонны фæтк бæрæгтонд цæуы, ныхасы куыд арæх æмбæлынц, уымæ гæсгæ.

Дамгъæтæ ахуыр кæнын рæстæг куыст цæуы ууыл, цæмæй скъоладзаутæ базоний кæсынаæмæ фыссын, ныхасы мыртæ хуысынаæм дзурын, мыртæ цы дамгъæтæй амынд сты, уыдон кæсын æмæ фыссын, чысыл æнцонæмбарæн текст хъæрæй уæнггай кæсын. Цы текст бакæсой, уымæй ахуыргæнæджы фæрстытæн хуамæ дзуæппытæ дæттын зо-ной.

Фыццагæмкъласыкæсынахуыркæныныкуыстдæрарæзтцæуымыронаналитикон-синтетикон методдæ гæсгæ. Хъусгæйæ, ныхасы мыртæн иртасын сæ алыхуызондзинад (хъæлæсон у æви æмхъæлæсон, зылангон æви æзылангон, хуымæтæг æви дывæргонд). Ахæм методдæй кусгæйæ, сывæллæттæм цыбыр рæстагмæ фæзыны тагъд, æмбаргæ касты æмæ раст фыссыны фæлтæрддзинад.

Дамгъæтæ ахуыр кæныны рæстаг архайын хъæуы, цæмæй сывæллæттæ кæсой дамгъæгайна, фæлауæнгтай. Уæнгтайкæсгæйæ, скъоладзаутæтагъддæрбазондзысты раст æмæ æнакъуылымппийæ кæсын.

Фысгæйæ, арахдæр кæнын хъæуы дзырдтæн уæнгон-мырон анализ, цæмæй сывæллæттæ дамгъæуохмафыссой, иудамгъææндæраймаивой. Пайдакæнынхъæуы уæнгтæй дзырдтæ аразыны хъæзтытæй. Уый фæстæ сывæллæттæ рахизындæ уæнгтæй кастæй æнæхъæн дзырдтæ кæсынмæ. Ацы куыстытæй ахсдзиагдæр у кухфыст текст кæсын базоннын. Чиньджы кæсгæйæ, сывæллæттæ ахуыр кæнынц фыссын дæр.

Ахуырдауытахуыркæнынхъæуыфæйнаггæйæмæчиныгæйææнæхъæндзырдтææмæ цыбырхуыдыйæдтæрафыссыныл. Фæлварынхъæуыуæнгон, дзырдуатондиктантæй уæлдай ма хуымæтæг хуыдыйæдтæй арæзт диктантгæ фыссыныл дæр.

Кæсыны æрмаджы фæрцы сывæллæттæ хъуамæ базонной æмбаргæ ныхас кæнын, сыгъдæг дзурой мыртæ æмæ сæ кæсой раст хъæлæсыуагæй. Ома арахсой хъæлæс кæм хъæуы, уым фæбæрзонддæр кæнæ фæныллагдæр кæнын.

Цæмæй, ныхасгæнгæйæ, скъоладзаутæ сæ хуыдытæ кæрæдзиуыл бæттын зоной, аив дзурынмæ арахсой, уый тыххæй сæ ахуыр кæнын хъæуы аргъæуттæ кæнæ цы-быр радзырдтæ хи ныхæстæй дзурын, ахуыргæнæджы æххуысæй чысыл æмдзæвгæтæ зердывардæй дзурын, нывмæ гæсгæ цыбыр радзырдтæ хуыды кæнын.

Сабиты арах хоннын хъæуы экскурситы æмæ сæ ахуыр кæнын сæ алыварс æрдзмæ цæст дарын æмæ йыл дзурын.

Мыртæрастдзурынылкуыст

Скъоладзауты ахуыр кæнын мыртæ раст æмæ сыгъдæг дзурын, кæрæдзийæ сæ иртасын:

- мыртæ [a], [æ] æмæ [ы];
- æмхъæлæсонтæ хъ, къ, тъ, цъ, чъ, гъ, дж, дз;
- дæргъвæтина æмхъæлæсонтæ: *тт, сс, мм, лл, рр, нн*;
- æмхъæлæсонтæс –з, с– ии, з– ж, ж– ии, ч– дж, дз– з.

Скъоладзауты фонематиконхъусынадыл кусын: дзырдырайдианæй, астæуæмæ кæронæй мыр рахицæн кæнын зоннын.

Хъуамæ базонной орфоэпийы домантæ æмæйæ гъдæуттæм гæсгæ дзурын.

Иронæвзагæмæкæсын (25 сах.)

Хуыдыйад, дзырд, мыр, дамгъæ. Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ. Дзырдтæиу рæнхъæй иннæмæ хæссын. Цавд. Дзырдты мидæг цавдон æмæ æнæцавдон уæнгтæ. Стыр дамгъæ адæймагты нæмтты, фыды нæмтты, мыггагты. Стыр дамгъæ фосыл æварднæмтты. Стыр дамгъæ бæстæты, горæтты, хъæуты, кæмтты, дæтты æмæ уынгты сæрмагонд нæмтты.

Скъоладзаутæ I-агкъласы фæудмæ базондзысты:

- мыртæ æмæ сæ хицæндзинадтæ; дамгъæтæ;
- дамгъæтæ куыд фысгæсты;
- стыр æмæ гыццыл дамгъæтæ;
- хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ;

- зылангонæмææзылангонæмхъæлæсонтæ;
- цавдæвæрын;
- сидæн;
- схематæкæнын(дзырдæмæхъуыдыйадæн)
- æнæхъæндзырдгайкæсын.

Скъолодзутæ 1-агкъласы фæудмæрæхсдзысты:

- ахуыргæнæгæмææмкъласонтимæныхаскæнынмæ, сæфæрстытæнсынцзæппытæ дæттынмæ;
- растпайдакæнын сидæнæй;
- загъдынысаныхицæндзинадтæхъæлæсыуагæйæвдисынмæ;
- дзырдысхемæпредметыномимæрæмныхкæнынмæ;
- дзырдæн, хъуыдыйæдтæнсхематæкæнынмæ;
- дзырдымыртæрахицæнкæнынмæ;
- хъæлæсонтææмææмхъæлæсонтæкæрдзийæиртасынмæ;
- зылангонтææмææзылангонтæиртасынмæ;
- дзырдæнгтыл дих кæнынмæ;
- дзырдтыщавдæвæрынмæ;
- чиныгайæмæфайнагæйдзырдтææмæхъуыдыйæдтæрастрафыссынмæ;
- æнæхъæндзырдтæкæсынмæ;
- хъуыдыйæдтæрастхъæлæсыуагæйкæсынмæ;
- 25-30 дзырдыкæмуа, ахæмтекстиуминутææнæхъæндзырдгайрастæмæ æмбаргæ каст кæнынмæ;
- дзырдтææмæхъуыдыйæдтæмыхуыргондæмæкъухфысттекстæйрафыссынмæ;
- аргъæуттæкæнацыбыррадзырдтæхиныхæстæй дзурынмæ;
- чысылæмдзæвгæтæнаизустъахуыр кæнынмæ;
- нывмæгæстæчысылрадзырдхъуыды кæнынмæ;
- стырæмæгыщылдамгæтæйрастпайдакæнынмæ;
- хуымæтæгдиктантææнæрæдыдæйфыссынмæ;
- дзургæныхасыхицæндзинадтæиртасынмæ;
- хицæнхъуыдыйæдтææмæтексткæрдзиуыл барынмæ;
- цыбыртекстæнæргондхъуыдыкæнынмæ;
- бæлвырдтæмæгæстæхъуыдыйæдтæхъуыдыкæнынмæ;
- сюжетоннывтæмæгæстæцыбыррадзырдтæхъуыдыкæнынмæ;
- монологонæмæдиалогонныхасыархайынмæ.

2- аг кълас

(къуыри–1,5 сах., æдæппæт –51 сах.)

I. Æвзагæмæныхасытыгхæйзониндзинæдтæ

1- агкъласырацыдæрмагзæрдылæрлаууынкæнын(2сах.)

Ныхасхъуыдыйæдтылдихкæнын. Дзургæмæфысгæныхас. Дзырд, хъуыдыйад.

Текст. Дзырдæмæуæнг. Мыртææмæдамгæтæ.

Мыртææмæдамгæтæ. Уæнг(14сах.) Хъæлæсон

æмæ æмхъæлæсон мыртæ æмæ сæ дамгæтæ.

Зылангонæмææзылангонмыртæ.

Дæргъæтин æмхъæлæсонтæ, сæ растфыссынад.

Дамгæтæгъ, къ, ть, ть, хъ, цъ, чъ дзырдтымидæг.

Уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдты дамгæтæ э, ю, я, ж, ш, щ раст кæсын æмæ фыссын.

Дызæрддыггаæмхъæлæсонтырастфыссынад.

Дзырдтымырон-дамгъонраиртаæстхемæтæмгæсгææмææнауыдонæй.

Мырты ахадындзинад дзырдты нысаниуæг бамбарынаен.

Алфавит. Дамгъæтаæалфавитонуагылзонын,растæдзурын. Алфавитынысаниуæг.

Уæнг. Дзырд уæнгтыл дих кæнын. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннаæмæ уæнггай хæссын.

Æмхъæлæсонтæйæмæуыцдзырдтыис, уыдониуæрæнхъæйиннаæмæхæссын. Хъæлæсон уæмхъæлæсону-йæиртасын. Дзырдтыастæуыцдæргъæватинаæмхъæлæсонгæис, уыдон иуæрæнхъæйиннаæмæхæссын.

Цавд. Дзырдтыцавдонæмææнаæцавдонуæнгтæ.

Дзырд(18 сах.)

Дзырдылексиконнысаниуæг (иумæйагæмбарынад). Синонимтæ. Антонимтæ.

Номдар. Иумæйагæмбарынад. Номдартæсæфæрстытæмгæсгæиртасын.

Стыр дамгъæ адаймагты, горæтты, хъæуты, дæтты, царæгойты нæмтты.

Сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ – номдартæ.

Миногон. Иумæйагæмбарынад, фæрстытæ. Æууæлæвдисæг дзырдтыахадындзинад æвзаджы. Сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæ.

Предметтынаæмттææмæсææууæлтææвдисæгдзырдты бастдзинад.

Мивдисæг. Иумæйагæмбарынад, фæрстытæ. Архайдæвдисæгдзырдтыахадындзи- над ныхасы. Сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд мивдисджытæ.

Хъуыдыйад(11сах.)

Дыккагкъласырацыдæрмагзæрдылæрлаууынкæнын(6сах.)

Скъоладзаутæ2-агкъласыфæудмæбазондысты:

- æппæт дамгъæты нæмттæ;
- хъæлæсонæмææмхъæлæсон, зылангонæмææзылангонмыртæ;
- дамгъæтæ *æ, э, ю, я, ж, ш, ц;*
- уæнг; цавдонæмææнаæцавдонуæнгтæ;
- дзырдылексиконнысаниуæг;
- синонимтæ æмæ антонимтæ;
- номдар, миногонаæмæмивдисæджыæмбарынадтæ, сæфæрстытæ;
- хъуыдыйадыарæзт;
- хъуыдыйадысæйрагуæнгтæ – сæйрат, зæгъинаг;
- æрхацæннысæнттыхуызтæхъуыдыйадыкæрон;
- хъуыдыйадрæстхъæлæсыуагæйдзурын, кæсынзонын;
- хъуыдыйадымидæгфæрстытыруаджыдзырдты 'хсæнбастдзинадтæбæрæг кæнын.
- хъуыдыйæдтæйгекстаразын.
- текстæмбарынад.

Скъоладзаутæ2-агкъласыфæудмæарахсдысты:

- дамгъæтаæалфавитонуагылфыссынаæмæ дзурынмæ;
- дамгъæтаæкаллиграфионагъдауæйрастфыссынмæ;
- дзырдтæиуæрæнхъæйиннаæмæуæнггайхæссынмæ;
- хъæлæсонуæмхъæлæсону-йæиртасынмæ;
- зылангонæмææзылангонæмхъæлæсонтæкæрæдзийæиртасынмæ;
- дамгъæтæ *э, ю, я, ж, ш, ц* расткæсынаæмæ фыссынмæ;

- сармагонд номдартыстыр дамгæфыссынмæ;
- дывæргонд æмхъæлæсон тимæдзырдтæ растфыссынмæ;
- мырон-дамгъон раиртæсткæнынмæ;
- дзырдты цавдæвæрынмæ;
- дзырдтæ сæны саниуджытæмгæстæ хицæнкæнынмæ;
- номдартæ, миногонтæ, мивдисджытæ сæфæрстытæмгæстæ иртасынмæ;
- хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссагуæнтгæ амоннынмæ;
- хъуыдыйады карон стъæлф, фарсты æмæ хъæрыны сæнтгæ æвæрынмæ;
- хъуыдыйадрæст хъæлæсыуаг æйкæсынмæ;
- дзырдтæ æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ (3–5 дзырдæй) фыссынмæ;
- хицæндзырдтæ йхъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- текст хъуыдыйæдтылдихкæнынмæ;
- лавæрд схæтæмгæстæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- предметтæ йтема тиконкъордтæ аразынмæ (ахуыргæнæндзауматæ, уæлæдарæс, бинонтæ æ. æнд.);
- нывмæгæстæ цыбыр хъуыдыйæдтæ аразынмæ,
- хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ фæрссагуæнтгæ йдаргъдæркæнынмæ;
- тексты темæ барæгкæнынмæ æмæ йын сæргонд хъуыдыкæнынмæ;
- текст хъуыдыйæдтылдихкæнынмæ;
- бæлвырд темæмæгæстæ радзырд хъуыды кæнынмæ;
- тексты мидисхиныхæстæ йдзурынмæ;
- тексты мидисфæрстытæмгæстæ æвзырынмæ; хайттыл æйдих кæнынмæ;
- текст æн сæргонд хъуыдыкæнынмæ;
- текст хайтгæ карæдзи фæдыл раст равæрынмæ;
- текст хуызиртасынмæ;
- хъуыдыйады мидæг дзырдты нысаниуджытæ барæгкæнынмæ;
- текст æн лексиконализкæнынмæ;
- текст айвæмæ расткæсынмæ;
- текст хайттылдихкæнынмæ;
- текст æн сæргонд хъуыдыкæнынкæнайæ æндæрайбаивынмæ;
- текст сæйраг хъуыды æмайæ аразæн хайтгæ барæгкæнынмæ;
- фæрстытæн текст дзуæппытæ агурынмæ;
- текст æн райдайæн æмæ карон хъуыдыкæнынмæ.

3-аг кълас

(къуыри–1,5 сах., æдæппæт –51 сах.)

I. Æвзæг æмæ ныхасыты ххæйзонындзинæдтæ

2-аг къласы рацыдæрмæг зæрдылæрлæуынкæнын (2сах.)

Тексты æмбарынад. Текст хъуыдыйæдтылдихкæнын. Алфавит. Дзырды мырон- дамгъон раиртæст. Предмет, миниуæг æмæ архайдæвдисæг дзырдтæ. Хъуыдыйад.

Мыртæ æмæ дамгъæтæ (5сах.)

Зылангон æмæ азылангон æмхъæлæсонтæ. Æмкъай зылангон æмæ азылангон æмхъæлæсонтæ (*в – ф, г – к, дз – ц, гъ – х, з – с, дж – ч*) кæрæдзийæ иртасын. Æмхъæлæсонтæ *г, к, (кк), къ-йы* ивынад *дж, ч, (чч), чъ-йæ* хъæлæсон *ы-йы* разæй.

Дзырды хайтгæ æмæ дзырдарæзт (9сах.)

Дзырды арæзт, йæ хайтгæ (æмбарынад). Кæрон. Уидаг (æмбарынад), æмуидагон дзырдтæ (раиртæст). Æмхъæлæсонты кæрæдзийы ивынад.

Фәсәфтуан (раиртәст). Фәсәфтуантә -аг-, -аг-, -он-, -дон-, -джын-, сә нысаниуджытә, сә ахадындзинад. Уидаг әмә фәсәфтуан. Разәфтуан (раиртәст). Разәфтуантә *әнә-, әм-, а-, ба-, ра-, әрба-, ны-, әр-, с-*. Дзырдты растфыссынад разәфтуантимә. Дзырды бындур.

Лексикә(2сах.)

Дзырдылексиконнысаниуәг(иумәйагәмбарынад).Бирәнысаниуәгондзырдтә. Синонимтә. Антонимтә.

Ныхасыхәйттә(1сах.)

Номдар, миногон, мивдисәг.

Номдар(5сах.)

Номдаркуыдныхасыхай;йәиумәйагнысаниуәг,йәфәрстытә,йәахадындзинад хуыдыйады.Сәрмагондәмәиумәйагномдартә.Стырдамгәсәрмагондномдарты. Номдарты ивынад нымәцтәм гәсгә. Номдарты кәрәтты ивынад әндәр дзырдтимә бастәй.

Миногон(5сах.)

Миногонкуыдныхасыхай;йәиумәйагнысаниуәг,йәфәрстытә.

Миногонтә се 'ууәлтәм гәсгә кьордтә кәнын.

Сәхуыдымәгәсгәхәстәгәмәныхмәвард миногонтә.

Мивдисәг(8сах.)

Мивдисәг куыд нихасы хай; йә иумәйаг нысаниуәг, йә фәрстытә, йә ахадын-дзинад нә нихасы, йә роль хуыдыйады. Мивдисәджи ивынад нымәцтәм, афонтәм гәсгә. Мивдисәджи әбәлвырд формә фәсәфтуан-ын-имә. Сә хуыдымә гәсгә хәстәгә әмә нихмәвард мивдисджытә. Мивдисджытә комкоммә әмә ахәсгә нысаниуджыты.

Хуыдыйад(10 сах.)

Хуыдыйадытыххәйәмбарынадуәрәхдәр,бәлвыррдәркәнын.Хуыдыйа- ды хуызтә загъды нысанмә гәсгә: таурагъон, хьәрон, фарстон. Хуыдыйәдтә раст хьәләсыуагәйкәсын.Әрхәцәннысәнттәхуыдыйадыкәрон.Хуыдыйадысәйраг уәнгтә. Хуыдыйады фәрссаг уәнгтә (хицән хуызтыл сә нә дих кәнгәйә), сә ахадындзинад.Сәйратәмәзәгъинаджыкьордтә.Хуымәтәгцыбырәмәхуымәтәгдаргъ хуыдыйәдтә. Хуыдыйәдты мидаг дзырдты кәрәдзиуыл бастдзинад. Хуыдыйа-ды дзырдты 'хсән семантикон ахастытә (синонимон, антонимон, тематикон). Тексты дзырдты кәрәдзиуыл бастдзинад.

Әртыккагкәласырацыдәрмәгзәрдыләрләууынкәнын(4сах.)

Скьоладзаутә3-агкәласыфәудмәбазондзысты:

- әмкәйзылангонаәмәзәзылангонаәмхьәләсонтә;
- әмхьәләсонтыкәрәдзийы ивынад;
- дзырдыхәйттә;
- дзырдтырастфыссынадразәфтуантәәмәфәсәфтуантимә;
- дзырдыахәсгә нысаниуәг;
- синонимтә әмә антонимтә;

- номдар,миногон,мивдисаг;
- хьуыдыадысэйрагæмæфæрссагуæнтæ;
- хуымæтæгцыбырæмæхуымæтæгдаргъхьуыдыйæдтæ,сæинтонационарæзт;
- æрхæцæннысæнттыхуызтæхьуыдыйадыкаæрон;
- текстаразын;
- растæмæсыгъдæгфыссынæгъдæуттæ.

Скъоладзутæ3-агкласыфаудмæарæхсдзысты:

- дзырдтæмырон-дамгъонаæвзæрсткæнынмæ;
- зылангонæмææзылангонæмхъæлæсонтæарастфыссынæмæдзурынмæ;
- дзырдтæсæ арæзтмæ гæсгæ æвзарынмæ;
- разæфтуантææмæфæсæфтуантæйдзырдтæаразынмæ;
- дæргъветинамхъæлæсонтæарастдзурынæмæфыссынмæ;
- æмуидагондзырдтæагурынмæ;
- ныхасыхæйтгæ кæрæдзийæ иртасынмæ;
- хьуыдыйæдтæ загъды нысанмæ гæсгæ иртасынмæ æмæ сæ раст хъæлæсы уагæй кæсынмæ;
- предметтынаæмтгææмææууæлæвдисæгдзырдтæйдзырdbæстыгæаразынмæ;
- хьуыдыйадысэйрагæмæфæрссагуæнтæ амоннынмæ;
- хуымæтæгдаргъхьуыдыйæдтæаразынмæ;
- хьуыдыйадымидагдзырдтыбастдзинадтæбæрæгкæнынмæ;
- лæвæрдсхæтæмгæсгæхьуыдыйæдтæаразынмæ;
- дзырдтæсæнысаниуджытæмгæсгæиртасынмæ,къордтæсæ кæнынмæ;
- иумæйаг пыланмæ гæсгæ сочинитæ æмæ изложитæ фыссынмæ (60-70 дзырды онг);
- текстфыссынмæ,хæйттылæйдихкæнынмæ;
- текстытемææмæсэйрагхьуыдыбæрæгкæнынмæ;
- текстыхъæугæинформациагурынæмæйынсæргондхьуыдыкæнынмæ;
- текстхæйттылдихкæнын,йæалыхайæндæрсæргонд дæттынмæ;
- текстымидисфæрстыгæмгæсгææвзарынмæ;
- диалогонныхасыархайын,цымыдисдзинад,разыдзинадкæнææнæразыдзинад æвдисынмæ;
- хъæугæинформацирайсынытыххæйфæрстыгæдæттынмæ;
- искаимæныхаскæнгæйæ,хъусынзонын,хьуыдыдарддæрхæццæкæнын,фæбæл-выррдæр æй кæнынмæ;
- ныхасытемæивын,алыхуызонфæрстыгæйпайдакæнынмæ;
- арфæкæнын,хатыр курынмæ;
- цауы,хабарытыххæйдзургæйæ,хицæстæнгасæвдисынмæ;
- хьуыдыхуыздæрзæгъынытыххæйсинонимтæй,антонимтæй,дзырдтыхæсгæ нысаниуджытæй пайда кæнынмæ;
- ахуыргæнæджы æххуысэй цыбыр уацхьуыдаен фарстон æмæ таурагъон хьуыды-йæдтæй пылан аразынмæ;
- текстыхæйттæкæрæдзийы фæдылраст æвæрынмæ;
- чысылтекстхиныхæстæйдзурынмæ;
- æрдзæцæстдарæнты,куысты,сабитыхъæзтытытыххæйдзурынмæ;
- текстæнлексиконализкæнынмæ;
- текстæивæмæрасткæсынмæ;
- текстымидисхæйттылдихкæнынмæ;
- текстæнсæргондхьуыдыкæнынкæнæсæргондивынмæ;

- таурæгъонхъуыдыйæдтæйфарстонаæмæхъæронхъуыдыйæдтæаразынмæ;
- хуымæтæгцыбырхъуыдыйæдтæйфарссагуæнгтыфарцыхуымæтæгдаргъхъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- чысылтекстхиныхæстæйфыссынмæ;
- мидисджын нывтæм гæсгæ дзырдтæ се 'ууæлтæм, архæйдтытæм гæсгæ къордтæ кæнын æмæ фыссынмæ;
- предметтынаæмттææмæсаæууæлæвдисæгдзырдтæйдзырdbæстытæаразынмæ;
- нывмæгæсгæцыбыррадзырджыуыдыкæнынаæмæ фыссынмæ;
- æрдзмæцæстдарæнты, куысты, сабитыхъæзтытытыххæйхъуыдыйæдтææмæчы- сыл радзырдтæ хъуыды кæнын æмæ фыссынмæ;

4-æм кълас

(къуыри– 1,5 сах., æдæппæт–51 сах.)

I. Æвзагæмæныхасытыххæйзоньндзинæдтæ

1–3-æмкъластырацыдармæгæзæрдыларæууынкæнын(4сах.)

Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ. Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ æмæ сæ растфыссынад. Цавд. Дзырды хæйттæ æмæ дзырдарæзт. Лексика. Ныхасы хæйттæ. Хъуыдыйад. Текст.

Вазыгджындзырдтæ(3сах.)

Иумæйаг æмбарынад вазыгджын дзырдты тыххæй. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.

Ныхасыхæйттæ

Номдар (9 сах.)

Номдарты ивынад хауæнтæм гæсгæ. Фæрстытæ æмæ кæрæттæм гæсгæ хауæнты хуызтæ бæрæг кæнын. Номдарты тасындзæг бирæон нымæцы. Номдарты бирæон нымæцы арæзты хицæндзинæдтæ: хъæлæсон **а** æмæ **о**-йы ивынад хъæлæсон **æ**-мæ; бирæон нымæцы фæсæфтуан **т**-йы дывæркæнынад; æмхъæлæсонты къордтæй цы дзырдтæ фæвæййынд, уыдоны **т**-йы разæй хъæлæсон **ы**-йы фæзынд.

Номдартырастфыссынад.

Миногон(2сах.)

Миногон. Миногонты тасындзæг. Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæ.

Номивæг(3сах.)

Цæсгомнонимвджытæ.Цæсгомнонимвджытыæххæстхуызытасындзæг.

Мивдисæг(11сах.)

Мивдисæджывынадцæсгæмттææмæмæнымæцтæмгæсгæнырыккон,ивгъуыдаæмæ суинаг афонты (æргомон здæхæны). Мивдисæджы цæсгомон кæрæтты растфыссынад. Хайыгтæ **нæ** æмæ **нал**-ы растфыссынад мивдисæгимæ.

Фæрсдзырд(3сах.)

Иумæйаг æмбарынад фæрсдзырдты тыххæй. Фæрсдзырдтæ иртасын ахæм фæрстытæм гæсгæ: кæм? кæдæм? кæцæй? кæд? куыд? Арæхдæр чи æмбæлы, уыцы фæрсдзырдты растфыссынад.

Хъуыдыйад(8 сах.)

Дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ бæттæгтæ *æма, фæла, та*-имæ, стæй æнæ бæттæгтæй. Ранымады интонаци хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ. Вазыгджын хъуыдыйæдтæ бæттæгтимæ æма, фæла, та. Къæдзыг вазыгджын хъуыдыйады.

Сидæн(2сах.) Сидæн.

Æрхацæн нысæнттæ сидæнимæ.

Комкоммæныхас(2сах.)

Комкоммæныхасимæ зонгæ кæнын. Хъуыдыйæдтæ авторы дзырдты фæстæ æвæрд комкоммæныхасимæ. Хъæлæсы уаг хъуыдыйады комкоммæныхасимæ. Æрхацæн нысæнттæ комкоммæныхасимæ (дыстьæлф, дыкъæдзыг).

Цыппæрæмкъласырацыдæрмагзæрдылæрлаууынкæнын(4сах.)

Скъоладзаутæ4-æмкъласыфаудмæбазондысты:

- вазыгджындырдтыгыххæйæмбарынад, сæрастфыссынад;
- ныхасыхæйттыгыххæйæмбарынад;
- номдаргытасындзæгиуонамæбирæоннымæцты, сæрастфыссынад;
- миногонтынысаниуæг, сæтасындзæг;
- цæсгоммонномивджытæ, сæтасындзæгæмæрастфыссынад;
- мивдисджыты ивынад цæсгæмтгæ, афонтæ æмæ нымæцтæм гæсгæ (æргомон здæхæны);
- фæрсдзырдыумайагæмбарынад;
- хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ бæттæгтæ *æма, фæла, та*-имæ;
- вазыгджынхъуыдыйæдтæ бæттæгтæ *æма, фæла, та*-имæ;
- сидæн; æрхацæннысæнттæ сидæнимæ;
- комкоммæныхас; æрхацæннысæнттæ комкоммæныхасы.

Скъоладзаутæ4-æмкъласыфаудмæарахсдысты:

- орфографиянæмаккаллиграфиянæгдауæй70–80дзырдайæрæзттекстрастфыссынмæ;
- вазыгджындырдтæнсæаразæгхæйттæбæрæгкæнынмæ;
- синонимтææмаантонимтæйпайдакæнынмæ;
- номдаргæтасындзæгкæнынмæ;
- миногонтытасындзæджыхицæндзинаедтæамонынмæ;
- цæсгоммонномивджытæтасындзæгкæнынмæ;
- цæсгоммонномивджытæйныхасырастпайдакæнынмæ;
- мивдисджытæифтындзæгкæнынмæ;
- фæрсдзырдтæфæрстытæм гæсгæ иртасынмæ;
- æмхуызон уæнгтимæ æнæ бæттæгтæй æмæ бæттæгтæ *æма, фæла, та*-имæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- бæттæгтæ *æма, фæла, та*-имæ вазыгджынхъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- комкоммæныхасхъæлæсыуагæйхицæнкæнынмææмааразынмæ;
- истыцаукæнæфæзындчысылрадзырдыхуызы ныффыссынмæ;
- сидæнхъæлæсыуагæйæмææрхацæннысæнттæйхицæнкæнынмæ;
- пъланмæгæсгææмææнæпъланæйсочиненитææмаæизложенитæ фыссынмæ;
- диалогонæмамонологонныхасаразынмæ;

- текст с айраг хъуыды барæг кæнынæмæйæ хæйттыл дих кæнынæ;
- текст æн сæргонд хъуыды кæнынæ;
- радзырдтæ æттарай дайæнæмæ æттæ кæрон мæгæсгæфыссынæ;
- текст æн лексикон анализ кæнынæ;
- текст с айраг темæ барæг кæнын, хæйттыл ай дих кæнынæ;
- текст хæйттæ кæрдзи фæдыл раст æварынæ;
- текст æн ивгъæнæн мадзæлттæ барæг кæнынæ;
- диалогонныхасыр хайынæ;
- искæй хъуыды дарддæр хæццæ кæнын, æххæст кæнынæ;
- хъæугæ информацийæ хъуызоннын, фæрстытæ дæттын, хъуыды дарддæр хæццæ кæнынæ;
- цымыдис дзинад æвдисынæ;
- арфæ кæнын, хатыр курынæ;
- истыхабар, хицæст æнгасæвдисгæйæ, хъусын кæнынæ;
- хъуыды æмбарын кæнын, бæлвырд кæнынæ;
- дзургæйæ, разы дзинад кæнæ æнæ разы дзинад æвдисынæ;
- текст хæйттæ логиконæгъ дауæй раст æварынæ;
- текст æн ивæмæ раст кæсынæ;
- текст хицæн хъуыдыйæ дтыл дих кæнынæ;
- текст æн райдайæнæмæ кæрон хъуыды кæнынæ;
- лæвард с хемæ мæгæсгæ хуымæтæг хъуыдыйæ дтыл хуызтæ аразынæ;
- чысыл тексттæ мидисхиныхæст æйфыссынæ;
- сюжетонны мæгæсгæ чысыл радзырд хъуыды кæнынæмæфыссынæ;

Урокты тематикон пъланты аразт:

1. Æппæт грамматиконæрмагдæр бастубæлвырд, программæйы нысангондныхæ-сы темæнæ: дзырдтæ, дзырдбæстытæ, хъуыдыйæдтæ, текстты мидис.

2. Барæггонд цæуы урочы ног темæ.

3. Лæвард цæуы, ног æрмагдæ бацамоны æн рацыд æрмагæй цы сфæлхатт кæнын хъæуы, уый.

4. Лæвард цæуы, скъоладзаутæ алы урочы дæр цыхъуамæ базонной, бамбарой, уый: алы фæлтæрынысан дæр у, скъоладзаутæ ацы темæйæ бæлвырд зониндзинадтæ цæмæй райсой, уый. Уыдоны æрфыст лæвард цæуы цыппæрам хайы – скъоладзауты архайды хуызтæ.

ТЕМАТИКОНПЪЛАНТÆ

1- аг кълас

(къуыри–3 сах.,æдæппæт –97 сах.)

Бацæттæгæнæнрæстæг–9 сах.

Урочы темæ Ныхасы темæ	Урочы мидис	Фæлхатгæнниг æрмæг	Скъоладзауты архайды хуызтæ
<p>1-аг урок. Скъола Ныхас. Дзургæ æмæ фысгæ ныхас.</p>	<p>1-æм сентябрь – нога хуырыз. Зонындзинадты бæрæгбон. «Абетæ» – фыццага хуыргæнæнчыныг иронæвзагæй. Нывтыл куыст. Ныхасы арæст. Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хицæндзинадтæ. Æмдзæвгæ «Скъолайы лæппу». Дзырд уатон куыст: скъола, скъоладзау, кълас, урок, дзæнгæрæг, ахуыргæнæг, фыссæн фæйнæг, радгæс.</p>		<p>Зонын: - раст бадын; - хъусын, ныхас цауыл цауы, уый æмбарын; - фæрстытæндзæппытæдæттын; - ахуыргæнæджыамындмæгæсгæ дзырдтæ фæлхат кæнын. Арæхсын: - аргъаукæнæрдзырдæрхъуыды кæнынмæ; - æмдзæвгæзæрдывæрдæйахуыр кæнынмæ.</p>
<p>2-аг урок. Ахуыргæнæн дзауматæ Ныхас. Дзургæ æмæ фысгæ ныхас. Хъуыдыйад.</p>	<p>Ахуыргæнæндзауматæ. Нывтыл куыст. Ныхас. Хъуыдыйад (иумæйаг æмбарынад). Схемæйæйæнысанкæнын. Ныхас хъуыдыйæдтыл дих кæнын. Æмбалты Цоцко «Скъоламæ». Радзырд «Скъоладзауты æххуыс». Дзырд уат: чыныг, растхагæнæн, фыстхалæн, боньг.</p>	<p>Ныхас. Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хицæндзинадтæ.</p>	<p>Зонын: - раст бадын; - дзургæ æмæ фысгæ ныхасы хицæндзинадтæ æмбарын; - хъусын, ныхас цауыл цауы, уый æмбарынаæмиронаурастдзурын; - хъуыдыйадæн схемæаразын; - ныхас хæйттыл дих кæнын; - æмдзæвгæзæрдывæрдæйахуыр кæнын; - фæрстытæндзæппытæдæттын.</p>

<p>3-аг урок. Нæхæдзар Ныхас. Хъуыдыйад. Дзырд.</p>	<p>Нæхæдзар. Нывмæгæсгæбинонты царды тыххæй дзурын. Ныхас. Хъуыдыйад. Дзырд (схематæ аразын). Æмбисонды æмбарынад. Дзырд уат: хæдзар, кæрт, бæрзонд, сис. Къухфысты куыст.</p>	<p>Ныхас. Хъуыдыйад æмæ дзырд. Ныхас хъуыдыйæдтылдих кæнын. Схематæ аразын.</p>	<p>Зонын: - растбадын, фысгæйæтетрадрпартæйыл раст æвæрын; - хъусын, æмбарын, иронау раст дзурын. Арæхсын: - дзырдæнкæна хъуыдыйадæн схемæ аразынмæ; - бинонты тыххæй радзурынмæ.</p>
<p>4-æм урок. Уæладарæсæмæкъахыдарæс Ныхас. Хъуыдыйад. Дзырд.</p>	<p>Уæладарæсæмæкъахыдарæс. Афæдзы афонтæм гæсгæ уæладарæс æвзарын. Чиныджы нывтæм гæсгæ уæладарæсы нæмттæ дзурын. Ныхас. Хъуыдыйад. Дзырд. Нывтыл куыст. Нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Схематæм гæсгæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын. Дзырд уат: дарæс, къахыдарæс, цухъхъа. Къухфысты куыст.</p>	<p>Ныхас. Хъуыдыйад æмæ дзырд. Схематæ аразын.</p>	<p>Зонын: - растбадын, фысгæйæтетрадрпартæйыл раст æвæрын; - хъусын, æмбарын, иронау раст дзурын. Арæхсын: - дзырдæмæ хъуыдыйадкæрæдзийæ иртасынмæ; - дзырдæнæмæ хъуыдыйадæн схемæ аразынмæ; - хъуыдыйады мидæг дзырдтынымæц бæрæг кæнынмæ; - сæ уæладарæсмæ зилынмæ; - афæдзы афонтæм гæсгæ уæладарæс æвзарынмæ.</p>
<p>5-æм урок. Хæдзарон царæгойтæ æмæ мæргътæ Хъуыдыйад æмæ дзырд.</p>	<p>Хæдзарон царæгойтæ æмæ мæргътæ. Нывтыл куыст. Царæгойты нæмттæ зонын. Царæгойтæ æмæ мæргъты миниуджытæ. Хъуыдыйадæмæ дзырд. Схематæ аразын. Радзырд «Найынмæ». Æмбисæндтыл куыст. Дзырд уат: бæх, байраг, хъуг, род, сæгъ, сæныкк.</p>	<p>Ныхас. Хъуыдыадæмæ дзырд. Хъуыдыйæдтæм схематæ аразын.</p>	<p>Зонын: - дзырдæнкæна хъуыдыйадæн схемæ аразын; - дзырд уæнгтыл дих кæнын; - хæдзарон царæгойтæ æмæ мæргъты миниуджытæ. Арæхсын: - æмбисæндты мидис æмбарынмæ; - хæдзарон царæгойтæм зилынмæ;</p>

	Къухфыстыкуыст.		- къордыкуыстыархайынмæ; - къухфыстыхаславардтææххæст кæнынмæ.
<i>6-æм урок.</i> Хъæддаг цæрагойтææмæ мæргътæ Хъуыдыйад. Дзырд.Уæнг.	Хъæддагцæрагойтææмæмæргътæ. Сæ минуджытæ. Хъуыдыйад. Дзырд. Уæнг. Дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Дзырдтæ уæнгтылдихкæнын.Схематæаразын. Радзырд «Зыгъарæг». Нывтыл куыст. Дзырдуат: хуыргарк, къуырмагарк, уæрцц, бирагъ, зыгъарæг, дзæбидыр. Къухфысты куыст.	Хæдзарон фос æмæ мæргътæ. Хъуыдыйад æмæдзырды схематæ.	Зонын: - хъæддагцæрагойтææмæмæргъты нæмттæ æмæ минуджытæ; - дзырдæнкæнахъуыдыйадæнсхемæ аразын; - дзырдуæнгтылдихкæнын. Арæхсын: - мыртæрастдзурынмæ; - хъуыдыйæдтææмæчысылрадзырдтæ аразынмæ.
<i>7-8-æмуроکتæ.</i> Халсаргæ. Дыргътæ Хъуыдыйад. Дзырд.Уæнг.	Халсаргææмæдыргътæ.Нывтыл куыст. Хъуыдыйад. Дзырд. Уæнг. Хъуыдыйæдтæ дзырдтыл дих кæнын,дзырдтæ–уæнгтыл.Бираон нымæцы форма. Хъуыдыйæдты хицæндзинадтæинтонацимæгæсгæ. Хъуыдыйæдтæн схематæ аразын. Хъазт«Базон-базон». Æмдзæвгæ«Ныв». «Бæласыаргъау». Дзырдуат: дыргъ, халсар, чылауи, алтъами, тыллæг. Къухфыстыкуыст.	Хъуыдыйад. Дзырд. Уæнг. Дзырдты схематæ. Дзырдтæй хъуыдыйæдтæаразын. Хъæддагсырдтææмæ хæдзарон цæрагойты хицæндзинадтæ.	Зонын: - халсаргææмæдыргъты хицæндзинадтæ; - дзырдæнкæнахъуыдыйадæнсхемæ аразын; - дзырдуæнгтылдихкæнын. Арæхсын: - дзырдуæнгтыл дих кæнынмæ; - мыртæрастдзурынмæ; - æмдзæвгæзæрдывæрдæйахуыр кæнынмæ; - аргъауымидисæмбарынмæ; - къухфыстыкусынмæ.
<i>9-æмурок.</i> НæРайгуыраң бæстæ Дзырд.Дамгъæ. Мыр.	Нæ Райгуыраң бæстæ. Нывтыл куыст.Ирыстон–Уæрæсе.Мæскуы– Дзæуджыхъæу. Дзырд. Дамгъæ.Мыр. Хъæлæсонæмææмхъæлæсонмыртæ	Дзырдты схематæ. Дзырдтæйхъуыды- йадаразын.Бираон нымæцы форма. Хъуыдыйæдты	Зонын: - УæрæсеæмæИрыстонысæйраг горæтты нæмттæ; - дзырдуæнгтылдихкæнын. Арæхсын:

	æмæ дамгъæтæ. Æрдзон мыртæ æмæ адæймаджы загъд мырты хицæндзинадтæ. Мыртысхемæтæ. Дзырд уат: Райгуырæн бæстæ, сæйраг горæт, фæлладуадзæн фæз. Къухфысты куыст.	хицæндзинадтæ интонацимæгæстæ.	- хъæлæсонæмæ æмхъæлæсонмыртæ кæрæдзийæ иртасынмæ; - мыртысхемæтæ кæсынмæ; - æмхæстуæнгтæ схемæтæмгæстæ иртасынмæ; - сюжетын нымагæстæ радзырд аразынмæ.
Абæтæ хуыркæнын (63 сах.)			
<i>10-æм урок.</i> Мырæмæ дамгъæ А а	Хъæлæсон мыр [а], дамгъæтæ А, а . Нывтæ æмæ схемæтæмгæстæ дзырдтæ кæсын. Сюжетон нывтыл куыст. Схемæтæмгæстæ хуыдыйæдтæ аразын. Адамон сфæлдыстад. Тагъдзуринаг. Дзырд уат: авдæн, арвардын. Къухфысты куыст.	Дзырдты схемæтæ. Дзырдтæй хуыдыйæд аразын. Хуыдыйæдты хицæндзинадтæ интонацимæ гæстæ.	Зонын: - дзырдæн кæнæ хуыдыйæдæн схемæ аразын; - дзырд уæнгтыл дих кæнын; - хъæлæсонмыртæ æрмæст хъæлæсы фæрцы загъд кæй вæййынц. Арæхсын: - мыр[а]-йæн характеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъон анализ кæнынмæ; - тагъдзуринаг растæмæ рæвдз дзурынмæ.
<i>11-æм урок.</i> Мырæмæ дамгъæ И и	Хъæлæсон мыр [и], дамгъæтæ И, и . Нывтæ æмæ схемæтæмгæстæ дзырдтæ дзурын. Сюжетон нывтæмгæстæ хуыдыйæдтæ хуыды кæнын. Дзырд уат: синаг, пирæн, идон. Къухфысты куыст.	Хъæлæсонмыр [а], дамгъæтæ А, а . Мырон-уæнгонанализ. Ныхасы рæзтыл фæлтæрæнтæ. Дзырдтæй хуыдыйæд аразын. Бирæон нымæцы формæ. Хуыдыйæдты хицæндзинад интонацимæ гæстæ.	Зонын: - аразын дзырдæн кæнæ хуыдыйæдæн схема. - дзырд уæнгтыл дих кæнын; - хъæлæсонмыртæ æрмæст хъæлæсы фæрцы загъд кæй вæййынц, уый. Арæхсын: - мыр[и]-йæн характеристика дæттынмæ; - мырон-уæнгонанализ кæнынмæ; - растæмæ рæсугъдфыссынама дзурынмæ;

			<ul style="list-style-type: none"> - мырдзырдырайдиан, астауаемае кәронәй хицән кәнынмае; - сюжетоннывтәмгәсгәхъуыдыйәдтә хъуыды кәнынмае; - загъдынысанмәгәсгәхъуыдыйәдтә иртасынмае.
<p><i>12-әмурок.</i> Мырәмәдамгъә О о</p>	<p>Хъәләсон мыр [о], дамгъәтә О, о. Схематәм әмә нывтәм гәсгә предметтынаөмтгәдзурын. Сюжетон нывтәм гәсгә хъуыдыйәдтә әмә чысыл радзырдтә аразын. Дзырдуат: обау, кьодах. Къухфысты куыст.</p>	<p>Хъәләсонмыр[и], дамгъәтә И, и. Мырон-дамгъон анализ.</p>	<p>Зонын: - дзырдәнаемахъуыдыйәдәнсхема аразын; - дзырдуәнгтыл дих кәнын; - хъәләсонмыртаәрмаөстхъәләсы фәрцы загъд кәй вәййыңц. Арәхсын: - мыр[о]-йәнхарактеристикаөдәттынмае; - растәмәрәсугъдфысынамае дзурынмае.</p>
<p><i>13-әмурок.</i> Мырәмәдамгъә У у</p>	<p>Хъәләсон мыр [у], дамгъәтә У, у. Схематәм гәсгә предметты наөмтгә базонын. Нывтәмгәсгәхъуыдыйәдтә аразын. Нывмәгәсгәрадзырдаразын. Дзырдуат: узын, уләфт, ус. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Хъәләсонмыр[о], дамгъәтә О, о. Мырон-дамгъон анализ.</p>	<p>Зонын: - дзырдуәнгтыл дих кәнын; - схемамәгәсгәхъәләсонмыр иртасын. Арәхсын: - мыр[у]-йәнхарактеристикаөдәттынмае; - мырон-дамгъонализкәнынмае; - растәмәрәсугъдфысынамае дзурынмае; - нывмәгәсгәәмәсхемәтыруаджы текст аразынмае.</p>
<p><i>14-әмурок.</i> Мырәмәдамгъә Ә ә</p>	<p>Хъәләсонмыр[ә], дамгъәтә Ә, ә. Нывтә әмә схематәм гәсгә предметты наөмтгә дзурын. Нывтәмгәсгәхъуыдыйәдтәаразын.</p>	<p>Хъәләсонмыр[у], дамгъәтә У, у. Схематәмгәсгәпредметты наөмтгә</p>	<p>Зонын: - дзырдәнкәнаехъуыдыйәдәнсхема аразын; - дзырдуәнгтыл дих кәнын.</p>

	<p>Стырдамгъæхъуыдыйадырайдайæны. Дзырд уат: гæлабу, æхсæраг, æхсær, æхсыр.</p> <p>Къухфысты куыст.</p>	<p>базонын.</p> <p>Мырон-дамгъон анализ.</p>	<p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[æ]-йæнхарактеристикаæ дæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - хъуыдыйæдтæаразынмæ; - схемæтæмгæсгæдзырдтæраст дзурынмæ; - растæмæрсугъдфыссинамæ дзурынмæ.
<p>15-æмурук.</p> <p>Мырæмæдамгъæ ы</p>	<p>Хъæлæсон мыр [ы], дамгъæ ы.</p> <p>Сюжетоннывтæмгæсгæтаурагъон, хъæронамæфарстонхъуыдыйæдтæ аразын.</p> <p>Мыртæ[a],[æ]æмæ[ы]-йы хицæндзинæдтыл кусын.</p> <p>Къухфысты куыст.</p>	<p>Хъæлæсонмыр[æ], дамгъæтæ Æ, æ.</p> <p>Мырон-дамгъон анализ.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дзырдæнкæнаехъуыдыйадæнсхемæ аразын; - дзырдуæнгтылдихкæнын. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[ы]-йæнхарактеристикаæ дæттынмæ; - мыртæ[a],[æ],[ы]кæрæдзийæхицæн кæнынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - растæмæрсугъдфыссинамæ дзурынмæ; - къордтыкуыстыархайынмæ.
<p>16-æмурук.</p> <p>Мырæмæдамгъæ Н н</p>	<p>Мыр [н] дамгъæтæ Н, н.</p> <p>Мыр [н] дзырдты райдайæны, астæу æмæ кæроны. Дамгъæ н-имæ уæнгтæ аразынамакæсын. Сюжетоннывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ æмæ чысыл радзырдтæ аразын.</p> <p>Ребустылкуыст.</p> <p>Дзырд уат: нарт, Нартыкаджытæ.</p> <p>Къухфысты куыст.</p>	<p>Хъæлæсонмыр[ы], дамгъæ ы.</p> <p>Мырон-дамгъон анализ.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дзырдуæнгтыл дих кæнын; - хъæлæсонмыртææрмастхъæлæсы фæрцы загъд кæй вæййынц; - æмхъæлæсонтæта-былтæ, хъæлæс, æвзаг æмæ æндæр дзураен органы фæрцы. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[н]-йæн характеристикаæ

			дәттынмә; - мырон-уәнгонанализкәнынмә; - растәмәрәсугьдфыссынамә дзурынмә.
<i>17-әмурок.</i> Мырәмәдамгъә Р р	Мыр [р], дамгъәтә Р, р. Дамгъәр-имауәнгтәаразын. Дзырдтә кәсын. Сюжетоннывтәмгәсгәхъуыдыйәдтә хъуыды кәнын. Таурәгъон, фарстонамәхъәрон хъуыдыйәдтә. Дзырдуат: тырыса, рувән. Къухфысты куыст.	Мыр [н] дамгъәтә Н, н. Мырон -дамгъон анализ.	Зонын: - хъуыдыйадзагъдынысанмәгәсгә иртасын. Арәхсын: - мыр[р]-йәнхарактеристикадәттынмә; - мырон-дамгъонанализкәнын; - растәмәрәсугьдфыссынамә дзурынмә; - загъдынысанмәгәсгәалыхуызон хъуыдыйәдтә иртасынмә.
<i>18-әмурок.</i> Мырәмәдамгъә М м	Әмхәләсонмыр[м], дамгъәтә М, м. Дамгъәм-имауәнгтәаразын. Дзырдтә кәсын. Сюжетоннывтәмгәсгәхъуыдыйәдтә хъуыды кәнын. Таурәгъон, фарстонамәхъәрон хъуыдыйәдтә. Дзырдуат: мигъ, маймули. Къухфысты куыст.	Әмхәләсонмыр[р], дамгъәтә Р, р. Мырон-дамгъон анализ. Таурәгъон, фарстон әмә хъәрон хъуыдыйәдтә.	Зонын: - дзырдуәнгтылдихкәнын. Арәхсын: - мыр[м]-йәнхарактеристика дәттынмә; - мырон-дамгъонанализкәнынмә; - растәмәрәсугьдфыссынамә дзурынмә; - уәнгтәйдзырдтәаразынмә; - схемәтәәмәнывтәмгәсгә хъуыдыйәдтә аразынмә.
<i>19-әмурок.</i> Мырәмәдамгъә Т т	Әмхәләсонмыр[т], дамгъәтә Т, т. Мыр [т]-имә уәнгтә, дзырдтә, дзырdbәсгытә әмә хъуыдыйәдтә кәсын. Уәнгтәй дзырдтә аразын. Схемәтәмгәсгәдзырдтә кәсын.	Әмхәләсонмыр[м], дамгъәтә М, м. Мырон-дамгъон анализ. Уәнггайәмә әнәхъән дзырдтәй	Зонын: - хъуыдыйадыарәст; - дзырд, дзырdbәстәмәхъуыдыйад кәрәдзийә иртасын. Арәхсын:

	Текстбакæсынамаæравзарын. Къухфысты куыст.	касыны фæлтæрæнтæ.	- мыр[т]-йæнхарактеристикаæдæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - растæмарæсугъдфыссынамаæ дзурынмæ; - дзырдтæйæндæрдзырдтааразынмæ; - нывмагæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
20-æмурук. Мырæмадамгъæ Д д	Æмхъæлæсонмыр[д], дамгъæтæ Д, д . Мыр [д]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Нывтæмгæсгæхъуыдыйæдæмæчысыл радзырд аразын. Схематæмгæсгæдзырдтакæсын. Къухфысты куыст.	Æмхъæлæсонмыр[т], дамгъæтæ Т, т . Мырон-дамгъон анализ. Текст кæсын.	Зонын: - уæнгтæйдзырдтааразын; - схематæмгæсгæдзырдтакæсын. Арæхсын: - мыр[д]-йæнхарактеристикаæдæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - аивкæсынмæ; - растæмарæсугъдфыссынамаæ дзурынмæ; - дзырдтæуæнгтайæмææнахъæнай кæсынмæ; - ногдзырдтааразынмæ; - нывмагæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
21-æмурук. Мырæмадамгъæ С с	Æмхъæлæсонмыр[с], дамгъæтæ С, с . Мыр [с]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Бираон нывæцы формæ аразын. Бираенысанон дзырдтимæ зонгæ кæнын. Нывтæмгæсгæхъуыдыйæд æмæ чысыл радзырд аразын. Схематæмгæсгæдзырдтакæсын. Къухфысты куыст.	Æмхъæлæсонмыр[д], дамгъæтæ Д, д . Мырон-дамгъон анализ. Уæнгтай æмæ æнахъæн дзырдтæй кæсыныфæлтæрæнтæ. Текст кæсын. Ныхасырæзтыл фæлтæрæнтæ.	Зонын: - уæнгтæйдзырдтааразын; - схематæмгæсгæдзырдтакæсын. Арæхсын: - мыр[с]-йæнхарактеристикаæдæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - аивкæсынмææмæ дзурынмæ; - растæмарæсугъдфыссынмæ; - дзырдтæуæнгтайæмæ æнахъæнай.

			<p>кæсынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>22-æмурок. Мырæмæдамгъæ Х х</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[x], дамгъæтæ Х, х. Мыр [x]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Бираон нымæцы формæ аразын. Нывтæмгæсгæхъуыдыйæдæмæчысыл радзырд аразын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[s], дамгъæтæ С, с. Мырон-дамгъон анализ. Текст кæсын.</p>	<p>Зонын: - уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын; - уæнгтæй дзырдтæ аразын. Арæхсын: - мыр[x]-йæн характеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъон анализ кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссына мæ дзурынмæ; - æнæхъæндзырдтæй кæсынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>23-æмурок. Мырæмæдамгъæ Г г</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[g], дамгъæтæ Г, г. Мыр [g]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематæ æмæ нывтыл куыст. Текст «Г ал» кæсын. Нывтæмгæсгæхъуыдыйæдæмæчысыл радзырд аразын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[x], дамгъæтæ Х, х. Мырон-дамгъон анализ. Æнæхъæн дзырдтæй кæсыны фæлтæрагтæ.</p>	<p>Зонын; - дзырд уæнг тыл дих кæнын; - æнæхъæндзырдтæй кæсын. Арæхсын: - мыр[g]-йæн характеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъон анализ кæнынмæ; - текст кæсынмæ; - растæмæрæсугъдфыссына мæ дзурынмæ; - дзырдтæ æнæхъæнæй кæсынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>

<p>24-æмурок. Мырæмæдамгъæ У у</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[у], дамгъæтæ У, у. Мыр [у]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схемæтæ æмæ нывтылкуыст. Нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдæмæчысылрадзырд аразын. Проблемонхæсла вæрдæххæсткæнын (лабиринт). Æмбисондылкуыст. Къухфысты куыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[г], дамгъæтæ Г, г. Мырон-дамгъон анализ. Æнæхъæн дзырдтæй кæсыны фæлтæрæнтæ.</p>	<p>Зонын: - уæнгтæй дзырдтæ аразын. Арæхсын: - æмхъæлæсонмыр[у]-йæн характеристикæ дæттынмæ; - мырон-дамгъон анализ кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - тексты дзырдтæ æнæхъæнæй кæсынмæ; - ног дзырдтæ аразынмæ; - проблемонхæсла вæрдæххæст кæнынмæ; - нывтæмæс гæсгæ радзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>25-æмурок. Мырæмæдамгъæ К к</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[к], дамгъæтæ К, к. Мыр [к]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схемæтæ æмæ нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ æмæчысылрадзырд аразын. Проблемонхæсла вæрдæххæсткæнын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[у], дамгъæтæ У, у. Мырон-дамгъон анализ. Æнæхъæн дзырдтæй кæсыны фæлтæрæнтæ.</p>	<p>Зонын: - дзырдуæнгтылдихкæнынаæмæ уæнгтæй дзырд аразын; - схемæтæ æмæ нывтылкуыст. Арæхсын: - мыр[к]-йæн характеристикæ дæттынмæ; - мырон-дамгъон анализ кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - тексты дзырдтæ æнæхъæнæй кæсынмæ; - ног дзырдтæ аразынмæ.</p>
<p>26-æмурок. Мырæмæдамгъæ Л л</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[л], дамгъæтæ Л, л. Мыр [л]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схемæтæ æмæ нывтылкуыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[к], дамгъæтæ К, к. Мырон-дамгъон анализ. Æнæхъæн дзырдтæй кæсыны фæлтæрæнтæ.</p>	<p>Зонын: - мыр [л]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын; - уæнгтæй дзырдтæ аразын; - нывтæмæс схемæтылкуыст.</p>

	Проблемонхэславардæххæсткæнын (нывты бынмæ дзырдтæ баххæст кæнын). Тагъдзуринаг ахуыр кæнын. Къухфысты куыст.		Арæхсын: - мыр[л]-йæнхарактеристикадæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - проблемонхэславардæххæст кæнынмæ; - растæмарæсугъдфыссинамæ дзурынмæ; - тагъдзуринаг растæмарæвдз дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
27-æмурок. Мырæмæдамгъæ Ц ц	Æмхъæлæсонмыр[п], дамгъæтæ П, п. Мыр [ц]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Мыртæ [с] æмæ [ц] абарын. Уæнгтæйдзырдтæаразын. Схемæтæ æмæ нывтыл куыст. Нывтæмгæсгæтекст «Хосгæрдæн» баххæст кæнын. Проблемонхэславардæххæсткæнын (нывты бынмæ дзырдтæ баххæст кæнын). Къухфыстыкуыст.	Æмхъæлæсонмыр[л], дамгъæтæ Л, л. Текст кæсын.	Зонын: - уæнгтæйдзырдтæаразын; - нывтææмæсхематылкусын; - бираенысанондзырдтæ. Арæхсын: - мыр[п]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - нывтæмгæсгæтекстбаххæсткæнынмæ; - растæмарæсугъдфыссинамæ дзурынмæ; - проблемонхэславардæххæст кæнынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ.
28-æм уроктæ. Мырæмæдамгъæ З з	Æмхъæлæсонмыр[з], дамгъæтæ З, з. Мыр [з]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырдбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Мыртæ[с]æмæ[з] абарын.	Æмхъæлæсонмыр[п], дамгъæтæ Ц, ц. Текст кæсын.	Зонын: - дзырдуæнгтыл дих кæнын; - уæнгтæйдзырдтæаразын. Арæхсын: - мыр[п]-йæн характеристика

	Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематææмæнывтылкуыст. Дзырdbæстытыл куыст. Бакасынрадзырд«Зарыныурук». Тагъдзуринаг ахуыр кæнын. Къухфыстыкуыст.		дæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - тексткæсынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - проблемонхæславæрдæххæст кæнынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
29-æмурок. Мырæмæдамгъæ Ф ф	Æмхъæлæсонмыр[ф], дамгъæтæ Ф, ф . Мыр [ф]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытææмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæйдзырдтæаразын. Æмдзæвгæйыл кусын. Схематææмæнывтылкуыст. Ног дзырдтæ аразын. Текстбакасынæмæравзарын. Къухфысты куыст.	Æмхъæлæсонмыр[з], дамгъæтæ З, з . Текст кæсын.	Зонын: - уæнгтæйдзырдтæаразын; - æмдзæвгæаивкæсын. Арахсын: - мыр[ф]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-уæнгонанализкæнынмæ; - тексткæсынмææмайæавзарынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ; - дзырдтæуæнггайæмæнаехъæнай кæсынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
30-æмурок. Мырæмæдамгъæ Й й	Мыр[й], дамгъæтæ Й, й . Мыр[й]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытææмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематææмæнывтылкуыст. Йкæм æмбæлы, ахæм дзырдтæ кæсын.	Æмхъæлæсонмыр[ф], дамгъæтæ Ф, ф . Текст кæсын.	Зонын: - схематææмæнывтылкуыст; - ногдзырдтæаразын. Арахсын: - мыр[ф]-йæнхарактеристика дæттынмæ;

	Тагъддзуринагахуыркæнын. Къухфысты куыст.		<ul style="list-style-type: none"> - мырон-уæнгонанализкæнынмæ; - тексткæсынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ; - дзырдтæуæнгтайæмææнæхъæнæй кæсынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
<i>31-æмурок.</i> Мырæмæдамгъæ Б б	Æмхъæлæсонмыр[б], дамгъæтæ Б, б. Мыр [б]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематæ æмæ нывтыл куыст. Дзырдтæбирæоннымæцыæвæрын. Бакасын æмæ равзарын радзырдтæ «Бинонтæ», «Байраг». Дзырдтæйрахицæнкæнынмыр[б]. Къухфысты куыст.	Мыр [й], дамгъæтæ Й, й. Текст кæсын.	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уæнгтæйдзырдтæаразын; - схематææмæнывтылкуыст. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[б]-йæнхарактеристикадæттынмæ; - мырон-уæнгонанализкæнынмæ; - тексткæсынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
<i>32-æмурок.</i> Мырæмæдамгъæ Е е	Хъæлæсон мыр [е], дамгъæтæ Е, е. Мыр [е]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытææмæхъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематæ æмæ нывтыл куыст. Дамгъæскаембæлы, ахæмдзырдтæ кæсын. Æмдзæвгæйылкусын. Тексттæ«Сырдоны»æмæ«Еуу» кæсын. Къухфысты куыст.	Æмхъæлæсонмыр[б], дамгъæтæ Б, б. Текст кæсын.	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уæнгтæйдзырдтæаразын; - схематææмæнывтылкуыст; - дзырдуæнгтылдихкæнын. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[е]-йæнхарактеристикадæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - тексткæсынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ;

			<ul style="list-style-type: none"> - дзырдгауаӕнггайамаӕнаехъанай кӕсынмӕ; - ногдзырдгааразынмӕ; - нывмагӕсгӕрадзырдӕрхъуыды кӕнынмӕ.
33-а мурук. Мырамаӕдамгӕ В в	<p>Амхӕлаӕсонмыр[в], дамгӕтаӕ В, в. Мыр [в]-имӕ уӕнгтаӕ, дзырдтаӕ, дзырdbӕстытаӕ ама хъуыдыйӕдтаӕ кӕсын. Уӕнгтӕй дзырдтаӕ аразын. Схематаӕамӕнывтылкуыст. Амдзӕвгӕйыл кусын. Текстгаӕ«Иудамгӕ», «Вагзал»жӕсын ама ӕвзарын. Дзырдтymiдагӕндӕрдзырдтаӕ агурын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Хъаӕлаӕсонмыр[е], дамгӕтаӕ Е, е. Текст кӕсын.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уӕнгтӕйдзырдтаӕаразын; - дзырдтymiдагӕндӕрдзырдтаӕагурын. <p>Арахсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[в]-йӕнхарактеристикадӕттынмӕ; - мырон-дамгъонализкӕнынмӕ; - текстивамаӕамбаргӕкаст кӕнынмӕ; - растамаӕраесугдфыссынамаӕ дзурынмӕ; - ногдзырдгааразынмӕ; - нывмагӕсгӕрадзырдӕрхъуыды кӕнынмӕ.
34-а мурук. Дамгӕӕ	<p>Дамгӕӕ(хъӕбаерынысан), дамгӕтаӕ: къ, хъ, зъ, тъ, пъ, чъ, цъ. Хъӕбаернысаныфункцииرون ӕвзаджы. Мыр цы дамгӕтимӕ дӕтты, уыдон хъӕлаӕсонгимӕрастдзурын. Нывтыл куыст. Тагддзуринаг ахуыр кӕнын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Амхъаӕлаӕсонмыр[в], дамгӕтаӕ В, в. Текст кӕсын.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нывтылкуыст; - дзырдуӕнгтылдихкӕнын. <p>Арахсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мырон-уӕнгонализкӕнынмӕ; - текстивамаӕамбаргӕкаст кӕнынмӕ; - растамаӕраесугдфыссынамаӕ дзурынмӕ; - ногдзырдгааразынмӕ; - нывмагӕсгӕрадзырдӕрхъуыды кӕнынмӕ; - къӕйтгӕйкусынмӕ.
35-36-а мурукта. ДамгӕтаӕХъхъ	<p>Амхъаӕлаӕсонмыр[хъ], дамгӕтаӕ Хъ, хъ.</p>	<p>Текст кӕсын.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дзырд уӕнгтыл дих кӕнын;

	<p>Мыр [хъ]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытææмæхъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематææмæнывтылкуыст. Дзырдтæн бирæон нымæцы формæ аразын. Диалогыл куыст. Æмдзæвгæйылкусын. Бакæсынтекст «Хъæугæрон». Уыци-уыцийыл куыст. Къухфысты куыст.</p>		<p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[хъ]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - диалогонныхасыархайынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - дзырдтæнбирæоннымæцыформæ аразынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдаерхъуыды кæнынмæ; - уыци-уыцибазоннынмæ.
<p>37-æмурок. Мырæмадамгъæ Гъ гъ</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[гъ], дамгъæтæ Гъ, гъ. Мыр [гъ]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытææмæхъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематæ æмæ нывтыл куыст. Дзырдтæнбирæоннымæцыформæ аразын. Диалогыл куыст. Æмдзæвгæйылкусын. Æмбисондыл куыст. Уыци-уыцийылкуыст. Къухфысты куыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[хъ], дамгъæтæ Хъ, хъ. Текст кæсын.</p>	<p>Зонин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дзырдтæнкæнæхъуыдыйæдæнсхемæ аразын. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[гъ]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - дзырдтæнбирæоннымæцыформæ аразынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - диалогонныхасыархайынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - æмдзæвгæзæрдывæрдæйахуыр кæнынмæ.
<p>38-æмурок. Мырæмадамгъæ Дз дз</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[дз], дамгъæтæ Дз, дз. Мыр [дз]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырdbæстытææмæхъуыдыйæдтæ кæсын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын. Схематæ æмæ нывтыл куыст.</p>		<p>Зонин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дзырдуæнгтыл дих кæнын; - уæнгтæйдзырдтæаразын. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мыр[дз]-йæнхарактеристика дæттынмæ;

	<p>Адамонсфалдыстадимæзонгæкæнын. Диалогыл кусын. Æмдзæвгæйылкусын. Текст«Дыгургомы»кæсынаемæ æвзарын. Уыци-уыцийыл куыст. Къухфысты куыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[гъ], дамгъæтæ <i>Гъ, гъ.</i> Текст кæсын.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - мырдзырдырайдиан,астæуæмæ кæронæй хицæн кæнынмæ; - текстивæмææмбаргæкасткæнынмæ, хи ныхæстæй радзурынмæ; - уыци-уыцийæндзуаппдæттынмæ; - проблемонхæславардæххæст кæнынмæ.
<p>39-æмуток. Мырæмæдамгъæ Ж ж</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[ж],дамгъæтæ <i>Ж, ж.</i> Мыр [ж]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырбæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Æрмæст уырыссаг æвзагæй æрбайсгæдзырдтыкæйæмбæлы,уый бацамонын.Дзырдут:морж,журнал, жираф. Схематæ æмæ нывтыл куыст. Æмдзæвгæйылкусын. Тексттæ «Журнал«Ногдзау»,«Морж»кæсын æмæ æвзарын. Тагъдзуринагылкуыст. Къухфысты куыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[дз], дамгъæтæ <i>Дз, дз.</i> Текст кæсын.</p>	<p>Зонин: - дзырбæстытææмæхъуыдыйæдтæ кæсын; - уæнгтæйдзырдтæаразын. Арæхсын: - мыр[ж]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - тагъдзуринаграстаæмæрæвдз дзурынмæ; - проблемонхæславардæххæст кæнынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>40-æмуток. Мырæмæдамгъæ Дж дж</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[дж],дамгъæтæ <i>Дж, дж.</i> Мыр [дж]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ, дзырбæстытææмæ хъуыдыйæдтæ кæсын.Дзырдут:Ирыстонихъæугæ. Схематæ æмæ нывтыл куыст. Æмдзæвгæйылкусын («Саг»). Адамонсфалдыстадимæзонгæкæнын</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[ж], дамгъæтæ <i>Ж, ж.</i> Текст кæсын.</p>	<p>Зонин: - дзырдæнгтыл дих кæнын; - схематææмæнывтылкуыст. Арæхсын: - мыр[дж]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ,</p>

	(«Сойцауы,сой»).Бакасынамае равзарынтекстга«Харисджын», «Дзауджыхъау».Къухфыстыкуыст.		хиныхастайдзурынмае; -нывмагасгарадзырдәрхъуыды кæнынмае.
<i>41-амурок.</i> Мырæмадамгъæ Къ къ	Æмхъæлæсонмыр[къ],дамгъæтае Къ, къ Мыр [къ]-имæ уæнгтае, дзырдтае, дзырдабæстытаеамæхъуыдыйæдтае кæсын. Дзырдуат:къæбыла,къанау,къомси, къæдзил. Уæнгтае дзырдтае аразын. Схематæамæнывтылкуыст. Тексттылкусын«Къæбыла»,«Скъола». Хи ныхастай дзурын. Фæрстытæндзуæппытаедæттын. Тагъдзуринаг ахуыр кæнын. Къухфыстыкуыст.	Æмхъæлæсонмыр [дж], дамгъæтае Дж, дж. Текст кæсын.	Зонын: - уæнгтаедзырдтаеразын; - схематæамæнывтылкусын. Арахсын: - мыр[къ]-йæнхарактеристика дæттынмае; - мырон-дамгъонализкæнынмае; - мырыбынатдзырдыбæрагкæнынмае; - текстивæмаеамбаргæкасткæнынмае, хи ныхастай дзурынмае; - ногдзырдтаеразынмае; - нывмагасгарадзырдәрхъуыды кæнынмае; - тагъдзуринагтагъдзурынмае; - проблемонфæрстытæндзуап дæттынмае.
<i>42-амурок.</i> Мырæмадамгъæ Цъ цъ	Æмхъæлæсонмыр[цъ],дамгъæтае Цъ, цъ. Мыр [цъ]-имæ уæнгтае, дзырдтае, дзырдабæстытаеамæхъуыдыйæдтае кæсын. Ц æмае Цъ кæрæдзийыл барын. Дзырдуат:цъиах,цъылын,ахсынцъы, æлхынцъ. Схематæамæнывтылкуыст. Ребусылкуыст.Бакасынамаеравзарын текст «Цъуй бæлас». Къухфыстыкуыст.	Æмхъæлæсонмыр[къ], дамгъæтае Къ, къ. Текст кæсын.	Зонын: - дзырдтымидагæндæрдзырдтаеагурын. Арахсын: - мыр[цъ]-йæнхарактеристика дæттынмае; - мырон-дамгъонализкæнынмае; - текстивæмаеамбаргæкасткæнынмае, хи ныхастай дзурынмае; - тагъдзуринагтагъдзурынмае; - нывмагасгарадзырдәрхъуыды кæнынмае.

<p>43-æмурок. Мырæмæдамгъæ Ч ч</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[ч], дамгъæтæ Ч, ч. Æмхъæлæсонмыртыхиæндзинад. Бираон нымæц аразын. УырымтыПетыйыæмдзæвгæ«Чиныг» зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Тексттæ «Чылауитæ», «Чермен» кæсын, хи ныхæстæйдзурын.Æмбисондыл куыст. Уæнгтæй дзырдтæ аразын æмæ сæ кæсын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[цъ], дамгъæтæ Цъ, цъ.</p>	<p>Зонын: - бираоннымæцаразын; - æмбисондысæйрагхъуыды. Арæхсын: - мыр[ч]-йæнхарактеристикадæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - мырыбынатдзырды мидæг; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>44-æмурок. Мырæмæдамгъæ Чъ чъ</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[чъ], дамгъæтæ Чъ, чъ. Дамгъæ [чъ]-имæ уæнгтæ, дзырдтæ кæсын. ЧæмæЧъ-имæдзырдтæбарын. Схематæм гæсгæ предметты наемтгæ дзурын. Тексттæ«Сычъи», «Чермен»æмбаргæ каст кæнын, фæрстыгæн дзуæппытæ дæттын. Ногдзырдтæаразын. Нымайæнаемæуыци-уыцийылкусун. Къухфысты куыст</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[цъ], дамгъæтæ Цъ, цъ. Текст кæсын.</p>	<p>Зонын: - æмхъæлæсонмыртыхиæндзинад; - бираоннымæцаразын. Арæхсын: - мыр[чъ]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-дамгъонанализкæнынмæ; - мырыбынатдзырдыбæрæгкæнынмæ; - текстивæмææмбаргæкасткæнынмæ, хи ныхæстæй дзурынмæ; - диалогонныхасырхайынмæ; - уыци-уыцийæндзуапссарынмæ.</p>
<p>45-æмурок. Мырæмæдамгъæ П п</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[п], дамгъæтæ П, п. П-пъ барын дзырдты мидæг. Тексттæ«Поли»æмæ«Мæфыд» равзарын. Æмдзæвгæйыл куыст. Дамгъæтæй дзырдтæ аразын. Дзырдтæуæнгтылдихкæнын. Уæнгтæй дзырдтæ аразын.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[чъ], дамгъæтæ Чъ, чъ.</p>	<p>Зонын: - дамгъæтæйуæнгтæ, уæнгтæй–дзырдтæ аразын. Арæхсын: - мыр[п]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырыбынатдзырдыбæрæгкæнынмæ;</p>

	Ребусылкуыст. Ногдырдтааразын. Къухфысты куыст.		- текстаиваемаембаргакасткаэнынмаэ, хи ныхаэстай дзурынмаэ; - проблемонхаэславардэххаст каэнынмаэ; - аэмдзавгаэивкаэсынмаэ.
<i>46-амурок.</i> Мырамаэдамгъаэ Пъ пъ	Аэмхъаэлаэсонмыр[пъ], дамгъаэтаэ Пъ, пъ. Байхъусынтекстмаэ«Маэфыд». П-Пъ барын дзырдты мидаг. Дзырдтауэнгтылдихкаэнын. Дамгъаэтай дзырдтаэ аразын. Уэнгтаэй дзырдтаэ аразын. Ребусылкуыст. Ногдырдтааразын. Къухфысты куыст.	Аэмхъаэлаэсонмыр[пъ], дамгъаэтаэ П, п.	Зонын: - дзырдтауэнгтыл дих каэнын; - дамгъаэтай дзырдтааразын. Арахсын: - мыр[пъ]-йээнхарактеристикаэ даэттынмаэ; - мырон-дамгъонанализкаэнынмаэ; - текстаиваемаембаргакасткаэнынмаэ, хи ныхаэстай дзурынмаэ; - проблемонхаэславардэххаст каэнынмаэ; - ногдырдтааразынмаэ.
<i>47-амурок.</i> Мырамаэдамгъаэ Тъ ть	Аэмхъаэлаэсонмыр[тъ], дамгъаэтаэ Тъ, ть. Мыр [тъ]-имаэ уэнгтаэ, дзырдтаэ, дзырдаэстытаэмаэхуыдыйаэдтаэ каэсын. Дзырдуат: тьпа, алгъами, тъупганаг. Уэнгтаэта-тъакараэдийылбарын, дзырдтаэ аразын. Нывтаэн сә наэмтгаэ дзурын. Бакаэсынамаэравзарынтэкст «Баэрагбон». Уыци-уыцийылкуыст. Къухфысты куыст.	Аэмхъаэлаэсонмыр[пъ], дамгъаэтаэ Пъ, пъ. Текст каэсын.	Зонын: - хъуыдыйаэдтаэкаэсын; - аэппатыцыбырдаэрдзырдссарын. Арахсын: - мыр[тъ]-йээнхарактеристикаэ даэттынмаэ; - мырон-дамгъонанализкаэнынмаэ; - мырдзырдырайдиан, астауэмаэ каэронай хицаэн каэнынмаэ. - текстаиваемаембаргакасткаэнынмаэ, хи ныхаэстай дзурынмаэ; - уыци-уыцийаэндзуапссарынмаэ; - ногдырдтаэйпайда каэнынмаэ.

<p>48-æм урок. Мыртææмæ дамгъæтæ Ээ, Ю ю, Яя, Ё ё</p>	<p>Мыртæ[э],[ю],[я]æмæ[æ]-имæ дзырдтæ кæсын. Тексттæ«ДыууæЮрий»,«Экскурси» бакæсын æмæ равзарын. Дзырдты мидæг ног дзырдтæ агурын. Уырыссагæвзагæйæрбайсгæдзырдтыл кусын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыр[тъ], дамгъæтæ Тъ, тъ. Текст кæсын.</p>	<p>Зонын: - дзырдтымидæгногдзырдтæ агурын; - уырыссагæвзагæйæрбайсгæдзырдтæ. Арæхсын: - мыртæ[э],[ю],[я]æмæ[ ]-йæн характеристикæ дæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - тексткæсынаæмæхиныхæстæй дзурынмæ.</p>
<p>49-æм урок. Мыртææмæ дамгъæтæЖ, Ш, Щ</p>	<p>Æмхъæлæсон мыртæ [ж], [ш], [щ]. Фыссынгыщылдамгъæш,ж,щæмæ стыр дамгъæ Ж, Ш, Щ. Дамгъæтимæуæнгтæ,дзырдтææмæ хъуыдыйæдтæ кæсын. Ногдзырдтæагурын. С æмæ Ш-имæ дзырдтæ барын. Тексттæ«Машинатæ»,«Сапонæмæ щеткæ» кæсын æмæ æвзарын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Мыртæ[э],[ю],[я] æмæ [ʃ]. Текстайвкæсын.</p>	<p>Зонын: - дамгъæтимæуæнгтæ,дзырдтææмæ хъуыдыйæдтæ кæсын; - ногдзырдтæагурын. Арæхсын: - мыртæ [ж], [ш], [щ]-йæн характеристикæ дæттынмæ; - мырон-дамгъонализкæнынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - текстхиныхæстæйдзурынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>50-æмурок. Фæлмæны нысан ь</p>	<p>ь(фæлмæнынысан)уырыссагæвзагæй æрбайсгæ дзырдты. ьцыздырдтææмæхъуыдыйæдтыис, уыдон кæсын. Тексттæ«Афæдзыафонтæ»,«Пальмæ» кæсын æмæ æвзарын. Нывтыл кусын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Æмхъæлæсонмыртæ [ж], [ш], [щ]. Текстайвкæсын.</p>	<p>Зонын: - уырыссагæвзагæйæрбайсгæдзырдтæ; - нывтылкусун. - Арæхсын: - текстайвæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ;</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ; - фæрстыгæндзуапдæттынмæ.
<p>51-52-æмуруктæ. Дамгъæтæ а – æ – ы</p>	<p>Мыртæ [а], [æ], [ы]-йы хицæндзинæдтæ. Нывтыл куыст. Ребустæ райхалын. Æмдзæвгæ «Уарын» кæсын. Хъæлæсонтæа,æ,ырастдзурыныл фæлтæраентæ кæнын. (хицæнæй сæ зæгъын, абарын сæ). Къæйттæйкуыст:æмдзæвгæ«Уæдды та?» Нывмæ гæсгæ радзырд аразын. Дамгъæтæ а – æ – ы уæнгты мидæг барын (йæ, уа, ны). Тагъдзуринагтыл кусын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Раст, аивæмææмбаргæ кастыл фæлтæраентæ.</p>	<p>Зонын: - хъæлæсонтæа,æ,ы-имæдзырдтæраст кæсын; - дзырдтæйхъуыдыйæдтæаразын. Арæхсын: - текст аивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмаивфыссынаæмдзурынмæ; - проблемонхæславардæрæххæст кæнынмæ; - къæйттæйкусынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>53-55-æмуруктæ. Дамгъæтæ З, з æмæ С, с</p>	<p>Мыртæ[з][с]. Ногдзырдтæаразын. Дзырдты, уæгъд бынатты, хъæугæ дамгъæтæ фыссын. Тексттæ «Ирон хъазт», «Арс», «Сæрд», «Цъæй», «Хъæды»æвзарын. Хъæугæмыртгыл дзы бакусын. Ног дзырдтæ аразын. Тагъдзуринагæмауыци-уыцитыл кусын. Нывтыл кусын. Къæйттæй кусын. Æмбисæндтылкуыст. Æмдзæвгæ«Чи цы уарзы». Ног дзырдтæ аразын. Нымайæнзæрдывæрдæйахуыркæнын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Мыртæа,æ,ы. Текст раст, аив кæсын æмæ хиныхæстæйдзурын.</p>	<p>Зонын: - дзырдхъæугæдамгъæтæйæххæст кæнын; - ногдзырдтæаразын. Арæхсын: - текст аивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмдзурынмæ; - къæйттæйкусынмæ; - нымайæнзæрдывæрдæйахуыркæнынмæ; - æмбисонды мидис æмбарынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ; - текстхиныхæстæйдзурынмæ.</p>

<p>56-57-<i>амуроктæ</i>. Дамгъæтæ Х, х æмæ Хъ, хъ</p>	<p>Мыртæ[х][хъ]. Дзырдты сæ растдзурын. Загъды нысанмæ гæсгæ хъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнттæм хъус æрдарын. Тексттæ«Хæрæгæмæтæрхъус», «Хъязæнтæ» кæсын, æвзарын. ДзырдтæХæмæХъ-имæрасткæсын æмæ дзурын. Уыци-уыцитæбазонын. Къæйттæй кусын. Æмдзæвгæтæ«Хъæдхойæг», «Райхъали»кæсынæмææвзарын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Мыртæз-с. Текст кæсын</p>	<p>Зонын: - дзырдтæХæмæХъ-имæрасткæсын. Арæхсын: - тексткæсынæмææвзарынмæ; - стъæлфытыбæстыхъæугæдамгъæтæ æвæрынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - дзырдтæйбираоннымæцаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ; - тексткæнæхъуыдыадыæппæты цыбырдæр дзырдтæ ссарынмæ; - къæйттæйкусынмæ.</p>
<p>58-59-<i>амуроктæ</i>. Дамгъæтæ Г, г æмæ Гъ, гъ</p>	<p>Мыртæ [г] [гъ] Къæйттæй кусын: дзырдтæбираоннымæцыæвæрын. Д æмæ дз-йæ цы дзырдтæ райдайынц, уыдон кæрæдзимæ абарын. Тексттæ «Зыгъараг», «ЧысылЭлина»,«Сæрджын саг»-ылбакусын.Æмдзæвгæ«Бирæгъ» аив кæсын. Фæрстытæндзуæппытæдæттын. Уыци-уыцийæн дзуапп агурын. Æмдзæвгæ «Тагъд-тагъд нумæ адзураем» аив кæсын, æвзарын. Дзырдбæстытыл кусын. Гæдыæмææндæрхæдзарон цæрæгойты миниуджытыл æрдзурын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Мыртæх-хъ. Тексткæсынæмæхи ныхæстæй дзурын.</p>	<p>Зонын: - тексткæсынæмææвзарын; - дзырдтæбираоннымæцыæвæрын. Арæхсын: - фæрстытæндзуæппытæдæттынмæ; - текстайвæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмарæсугъдфыссынæмæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ; - къордтыкусынмæ.</p>

<p>60-æм урок. ДамгæтæДз,дз æмæ 3, з</p>	<p>Мыртæ[дз][з]. Уæнгты, дзырдты, тагъддуринаджы лæвард мыртæ раст кæсын. Æмдзæвгæтæ «Уалдзæгмæ балцы», «Уалдзæг»кæсын. Лириконгеройымидхъуыдытæаргом кæнын. Текст«Дзывылдар»кæсынаæмæ æвзарын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Мыртæ дз æмæ з. Тексткæсынаæмæхи ныхæстæй дзурын.</p>	<p>Зонын: - тексткæсынаæмææвзарын; - сæйрагархайæджымитæнаргъкæнын. Арæхсын: - мыр[дз][з]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - текстхиныхæстæйдзурынмæ; - æмдзæвгæзæрдывардæйахуыр кæнынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>61-æмуток. Дамгæ Дж, дж</p>	<p>Мыр [дж] уæнгты, дзырдты æмæ текстырасткæсын.Текст«Джызæл» кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын. Йæ мидисыл кусын. Къордтæйбакусынтекстстыл «Узæгуатынанаæмæ»æмæ«Джимара». Къухфысты куыст.</p>	<p>Мыртæдз æмæ з. Текст кæсын.</p>	<p>Зонын: - текстрастæмаæаив кæсын; - сæйрагархайæджымитæнаргъкæнын. Арæхсын: - текстивæмбаргæкасткæнынмæ,хи ныхæстæй дзурынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - фæрстытæндзуаппдæттынмæ; - къордтæйкусынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>62-æм урок. Мыртæ æмæ дамгæтæК-Къ</p>	<p>Мыртæ[к][къ].Уæнгтææмæсæ дзырдты раст кæсын. Дзырдты хæйттæй дзырдгæ аразын. Текст«Гыццылахуыргæнæг»кæсын æмæ æвзарын. Æмдзæвгæ«Кæмцыфидауы» зæрдывардæй ахуыр кæнын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Мыртæ дз æмæ з. Мыртæрастдзурын. Текст кæсын.</p>	<p>Зонын: - дзырдтыхæйттæйдзырдгæаразын; - текстхæйттылдихкæнын. Арæхсын: - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - проблемонхæслæвардæрхæст кæнынмæ;</p>

			-нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
<i>63-64-æмуруктæ.</i> Дамгъæтæ Ц, ц æмæ Ць, ць	Мыртæ[ц][ць]-йыхицæндзинæдтæ. Уæнгты сæ раст кæсын. Дзырдтæ бираон нымæцы æвæрын. Тексттæ«Цъиу»,«Цъамад»кæсынаемæ сын анализ кæнын. Уыци-уыцитыл куыст. Дзырдты рæнхъæвæрдзуæлдайдзырдагурын. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Уæнгтæйдзырдтæаразын.Къостайы æмдзæвгæ «Фыдуаг» зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Дзырдтымидагдзырдтæагурын. Къухфысты куыст.	Мыртæ к æмæ къ. Мыртæрастдзурын. Текстыл кусын. Каллиграфийыл кусын.	Зонын: - дзырдтæбираоннымæцы æвæрын; - тексткæсынаемæйынализкæнын. Арæхсын: - мыр[ц][ць]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - дзырдтырæнхъæвæрдзуæлдайдзырдагурынмæ; - уæнгтæйдзырдтæаразынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
<i>65-66-æмуруктæ.</i> Дамгъæтæ Ч, ч æмæ Чь, чь	Мыртæ[ч][чь]-растдзурынæнгты æмæ сæ раст кæсын. Тексттæ«Дадайбыдыргъдон»,«Сычьи», «Чъыргтым»,«Рынчынгæс»жæсын æмæ анализ кæнын. Чæмæчь-имæдзыдзырдтæассарын æмæ сæ бакæсын. Æмдзæвгæ«Ичьи»-йылбакусын. Тагъддзуринаг ахуыр кæнын. Дзырдтæцухгонддамгъæтæйæххæст кæнын. Дзырдтæуæнгтылдихкæнын. Къухфысты куыст.	Мыртæ ц æмæ ць. Мыртæрасткæсын æмæ фыссын. Каллиграфийыл куыст.	Зонын: - дзырдуæнгтылдихкæнын. Арæхсын: - мыртæ[ч][чь]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - мырон-уæнгонализкæнынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаемæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.

<p>67-æм урок. ДамгъæтæП,п æмæ Пь, пь</p>	<p>Мыртæ[п][пъ]-йыхиæндзинаедтæ. Уæнгты, дзырдты, тексты æмæ сæ тагъдзуринаджы раст кæсын. Тексттæ«Тæппудтæрхъус», «Махахуыркæнаæм»-ымидисыл куыст. Хи ныхæстæй сæ дзурын. Фæрстытæндзуæппытæдæттын. Тексты æппæты даргъдæр æмæ цыбырдæр дзырдтæ агурын. Тагъдзуринагылкусын. Къухфысты куыст.</p>	<p>Мыртæчамаечъ. Текст æвзарын. Растфыссынадыл кусын.</p>	<p>Зонын: - текстымидис æмбарын; - рольтæмгæсгæкасын. Арæхсын: - мыр[п][пъ]-йæнхарактеристика дæттынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - тексттææппæтыдаргъдæрæмæ цыбырдæр дзырдтæ агурынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>68-æм урок. Дамгъæтæ Т,тæмæТъ, ть</p>	<p>Мыртæ[т][тъ]-йыхиæндзинаедтæ иртасын. Мырты, дзырдты æмæ сæ тагъдзуринаджы раст кæсын. Цухгонддамгъæтæйдзырдтææххæст кæнын. Схематæмгæсгæхъуыдыйæдтæ аразын. Текст«Гæлабу»–йылкусын. Уыци-уыци-йыл кусын. Къухфыстыкуыст.</p>	<p>Мыртæ п æмæ пъ.Растивæмææмбар гæ каст кæнын. Раст фыссын.</p>	<p>Зонын: - мыртæ[т][тъ]-йыхиæндзинаедтæ иртасын; - цухгонддамгъæтæйдзырдтææххæст кæнын. Арæхсын: - схематæмгæсгæхъуыдыйæдтæ аразынмæ; - текстивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмæрæсугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - ногдзырдтæаразынмæ; - нывмæгæсгæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.</p>
<p>69-70-æм уроктæ. Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ</p>	<p>Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ раст дзурынаæмæфыссын.Къуырийыбонты наæттæ раст дзурын.</p>	<p>Мыртæтæмæтъ. Тексткæсынаæмæ æвзарын.</p>	<p>Зонын: -къуырийыбонтынаæттæ. Арæхсын:</p>

дзырдтымидæг	Уыци-уыцитæнывтæмгæстæбазонын. Текстгæ «Къæвда», «Зæрватычытæ æртахтысты» кæсын, æвзарын. Æмбисондыл кусын. Тагъдзуринаг растæмæтагъдзурын. Уыци-уыци базонын. Æмбисæндтыл кусыт. Къухфысты кусыт.	Каллиграфийыл кусыт.	- радзырдкæсынмæ; - æмдзæвгææмæтагъдзуринаг раст кæсынмæ; - уыци-уыцитæ базонынмæ; - дзырдгæбирæоннымæцы æвæрынмæ.
<i>71-æм урок.</i> Кæронбæтгæн	ХозитыМакарыæмдзæвгæ «Ирхæфсæн» кæсын æмæ æвзарын. Ребустæбаххæсткæнын. Кроссворд æххæст кæнын. Уæнгтæй дзырдгæ аразын. БаситыМысостыæмдзæвгæ «Чи,цæмæн!»рольтæмгæстæгæкæсын. Къухфысты кусыт.	Дæргъвæтин æмхъалæсонтæраст дзурынаæмæфыссын Текст хи ныхæстæй дзурын. Каллиграфийыл кусын.	Зонын: - уæнгтæйдзырдаразын; - рольтæмгæстæгæкæсын. Арæхсын: - текстæивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - растæмæраесугъдфыссынаæмæ дзурынмæ; - ногдзырдгæаразынмæ; - нывмæгæстæрадзырдæрхъуыды кæнынмæ.
Иронæвзæджыуроукæ			
<i>1-а урок.</i> Текст. Ныхас. Хъуыдыйад. Дзырд.	Ныхас.Дзургææмæфысгæныхас. Текст. Текст хъуыдыйæдтыл дих кæнын. Хъуыдыйад. Йæарæзт.Дзырд. Текст,хъуыдыйадаæмæдзырдты бастдинад.		Зонын: - текст,хъуыдыйадаæмæдзырды арæзт; - дзургææмæфысгæныхасы хицæндзинадгæ. Арæхсын: - хъуыдыйæдтæйтекстаразынмæ; - текстæйхъуыдыйадхицæнкæнынмæ.
<i>2-аг урок.</i> Хъуыдыйад. Æрхæцæн	Схемæмæгæстæхъуыдыйадааразын. Æрхæцæн нысаны руджы хъуыдыйады схемæ ссарын.	Ныхас.Текст. Хъуыдыйад.	Зонын: - æрхæцæннысæнттæраст æвæрын; - диалогонныхасыархайын.

<p>нысэнтгæ хъуыдыйады Диалог.</p>	<p>Хъуыдыйадырайдайæнаæмаæкарон бæрæг кæнын. Интонацимæ гæсгæ хъуыдыйæдты кæрон хъæугæ нысэнтгæ æвæрын. Диалог.</p>		<p>Арæхсын: - хъуыдыйадырайдайæнаæмаæкарон бæрæг кæнын; - диалогонныхасрастфыссынмæ.</p>
<p><i>3-æг урок.</i> Дзырдтæ. Дзырдты нысаниуджытæ.</p>	<p>Дзырд. Дзырды нысаниуæг. Предметтынаæмтгæ, миниуд жытææмæ архайдæвдисæг дзырдтæ.</p>	<p>Ныхас.Текст. Хъуыдыйад.</p>	<p>Зонын: - дзырд, дзырдынысаниуæг; - нывтæм гæсгæ предметты наæмтгæ, сæминиуджытææмæархайдæвдисæг дзырдтæ нымайын. Арæхсын: - хибарæйкусынмæ; - дзырдтæ, хъуыдыйæдтараст фыссынмæ.</p>
<p><i>4-æм урок.</i> Дзырдаæмæ уæнг.</p>	<p>Дзырд уæнгтыл дихкæнын. Дзырдиуæрæнхъæйиннаæмæхæссыны æгъдæуттæ.</p>	<p>Дзырдтæ. Дзырдты нысаниуджытæ.</p>	<p>Зонын - дзырдаæмæ уæнг; - дзырдуæнгтыл дих кæнын; - уæнгтынымæцбæрæгкæнын. Арæхсын: - уæнгтæйдзырдтæаразынмæ; - дзырдтысхемæтæаразынмæ.</p>
<p><i>5-æм урок.</i> Дзырдтæ иу рæнхъæйиннаæмæ хæссыны æгъдæуттæ.</p>	<p>Дзырды лексикон нысаниуæг. Дзырдтæиуæрæнхъæйиннаæмæ хæссыны æгъдæуттæ.</p>	<p>Дзырдтæ. Дзырдты нысаниуджытæ. Дзырд уæнгтыл дих кæнын.</p>	<p>Зонын: - дзырдтынысаниуджытæ; - дзырдтæиуæрæнхъæйиннаæмæхæссыны æгъдæуттæ. Арæхсын: - дзырдтæдываргонддамгæтимæиу рæнхъæй иннаæмæ хæссынмæ.</p>
<p><i>6-æм урок.</i> Мыртæ æмæ дамгъæтæ, сæ</p>	<p>Мыр æмæ дамгъæ. Хъæлæсон æмææмхъæлæсонмыртæ. Мыртæ дамгъæтæй раст нысан кæнын.</p>	<p>Дзырдуæнгтылдих кæнын. Дзырд иуæрæнхъæй</p>	<p>Зонын: - мыртææмæдамгъæтыхицæндзинæдтæ; - хъæлæсонæмææмхъæлæсонмыртæ;</p>

хицæндзинаедтæ.		иннаæмахæссыны æгъдæуттæ.	- мыртæдамгъæтæйрастбæрагкæнын. Арæхсын: - уæнгтæйдзырдтааразынмæ; - лæвæрддзырдтимæхъуыдыйæдтæ æрхъуыды кæнынмæ; - фысгæкуыстæххæсткæнынмæ.
<i>7-æм урок.</i> Æмхъæлæсон мыртæ. Дывæргонд дамгъæтæ. Дывæргонд дамгъæтæ цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæйиннаæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	Æмхъæлæсонтакъ,хъ,гъ,пъ,гъ,чъ, цъ, дз, дж. Дывæргондæмхъæлæсонтæдзырдты мидаг.	Хъæлæсон мыртæ. Мырæмадамгъæйы хицæндзинад.	Зонын: - дæргъæтинаæмхъæлæсонтæдывæргонд двмгъæтæй нысан кæнын. Арæхсын: - дæргъæтинаæмхъæлæсонтимæдзырдтæ раст фыссын æмæ раст кæсынмæ; - дзырдтæиурæнхъæйиннаæмæраст хæссынмæ.
<i>8-æм урок.</i> Ирондамгъуат.	Иронæвзаджыдамгъуат.Дамгъæты нымæц. Дамгъæты нысаниуæг æвзаджы.	Æмхъæлæсонмыртæ æмæ дамгъæтæ.	Зонын: - хъæлæсонтææмææмхъæлæсонтæ; - иронæвзаджыдамгъуатыдамгъæты нымæц. Арæхсын: - къæйттæйкусынмæ; - фысгæкуыстæххæсткæнынмæ; - проблемонфарстæндзуапдæттынмæ.
<i>9-æм урок.</i> Фæрстытæчи? æмæ цы?-йæн æмæ цы?-йæн дзуап цы	Фæрстытæ чи? æмæ цы? Фарст чи? æрмæстадæймагæвдисæгдзырдтæм дæттын.	Ирондамгъуат. Дамгъæтынмæц.	Зонын: -фарстчи?æрмæстадæймагæвдисæг дзырдтæмдæттын,иннапредметтæм æмæ цæрагойтæм та – фарст цы?

<p>дзырдтæдæттынц, уыдонкæрæдзийæ иртасын.</p>			<p>Арæхсын: - проблемонфæрстытæнрастдзуæппытæ дæттынмæ; - предметтыбирæоннымæщыформæ аразынмæ; - фысгæкуыстæххæсткæнынмæ.</p>
<p>10-æм урок. Стырдамгъæ дзырдты.</p>	<p>Стырдамгъæадæймаджынаæмттыæмæ мыггæгты, горæттæ æмæ хъæуты, уынгты, цаугæдæтты нæмтты; цæраггойты сæрмагонд нæмтты, журналты, газетты нæмтты.</p>	<p>Фæрстытæчи?æмæ цы? Предметты бирæон нымæц.</p>	<p>Зонин: - стырдамгъæхъуыдыйады райдайæны; - стыр дамгъæ адæймагты нæмтты, мыггæгты, горæтты, хъæуты, уынгты нæмтты фыссын. Арæхсын: - къордтыкусынмæ; - фысгæкуыстæххæсткæнынмæ.</p>
<p>11-æм урок. Фæрстытæцавæр? цыхуызæн?-æн дзуапп цы дзырдтæдæттынц, уыдон.</p>	<p>Фæрстытæ цавæр? цыхуызæн?-æн дзуаппцыдзырдтæдæттынц, уыдон æвзарын.</p>	<p>Стыр дамгъæ сæрмагонднæмтты.</p>	<p>Зонин: - предметтыминиуджытæбæраггæнаг дзырдтæ. Арæхсын: - текстпредметтыминиуæгæвдисæг дзырдтæ агурынмæ; - фысгæкуыстæххæсткæнынмæ; - чиныджыæрмагæйпайдакæнгайæ, проблемон фæрстытæн дзуæппытæ дæттынмæ.</p>
<p>12-æм урок. Фæрстытæцы ми кæны? цы кæны?-йæндзуапп цы дзырдтæ дæттынц, уыдон.</p>	<p>Предметты архайдæвдисæг дзырдтæ. Фæрстытæ цы ми кæны? цы кæны? Хъуыдыйæдтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæнын. Нывмæ гæсгæ фæрстытæндзуæппытæдæттын.Рацыд æрмагæ фæлхат кæнын.</p>	<p>Фæрстытæ цавæр? цыхуызæн?-æндзуапп цыдзырдтæдæттынц, уыдон æвзарын.</p>	<p>Рацыдæрмагъылафæлгæст: -предметтынаæмттæ,миниуæгæвдисæг æмæ архайдæвдисæг дзырдтæ.</p>

Кæсыныурокаæ13сахаты			
<i>1-агурок.</i> НæхиКъоста.	Уацмысы жанр. Радзырдысæйрагхъуыды. Поэтыбæллиц.Къостайыфæдзæхст. Æмдзæвгæйыл куыст.		Зонын: - текстымидис; - уацмысыжанр; - поэтыбæллиц. Арæхсын: - фæрстытæндзæппытæдæттынмæ; - æмдзæвгæзæрдывæрдæйдзурынмæ.
<i>2-агурок.</i> «Ныстуантæ». ДзасохтыМузафер	Авторытыххæйцыбыриноформаци. Æмдзæвгæйы мидис, йæ сæйраг хъуыды йын бамбарын. Дзырдут:кæддæриддæр,хæс,кад, æдзух. Æмдзæвгæйæнсæргондравзырын. Æмбисондыл куыст.	Литературонжанртæ. Аив æмæ æмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.	Зонын: - æмдзæвгæйыавторыбахъуыдыкæнын; - литературонжанртаæкаерæдзийæхицæн кæнын. Арæхсын: - æмдзæвгæраст,аивæмææмбаргæкаст кæнынмæ; - æмдзæвгæзæрдывæрдæйдзурынмæ; - æмбисонды мидис æмбарынмæ.
<i>3-агурок.</i> «Дидинаег» ДзугатыГеор.	Уацмысыавторытыххæйрадзурын. Радзырды сæйраг хъуыды. Дидинаеджыцард,мыдыбындзмæйæ ахаст. Æрдзы рæсугъддинад æмæ хъæздыгдинадæмбарынаемæйынаргъ кæнын.	Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст	Зонын: - уацмысыавторыном,мыгтаг; - уацмысыжанр; - уацмысымидис. Арæхсын: - радзырдхиныхæстæйдзурынмæ; - дидинаеджыцинцауылуыд,уый æмбарын кæнынмæ.
<i>4-æмурок.</i> «А-ло-лай» Р.Д.Кипплинг	Тæлмац.Тæлмацгондтекст. «А-ло-лай»-ызарæджынысаниуæг æмбарын кæнын. Йæавторимæзонгæкæнын.	Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст	Зонын: - сывæллæтты зарæджы хицæндзинадтæ; - уацмысыавторыном; - уацмысыжанр. Арæхсын:

			-æмдзæвгæрастхъæлæсыуагæй кæсынмæ.
5-æм урок. ЦъгойтыХазби «Аланысæгуыт». Æмбисæндтæ	Уæцмысыжанр. Авторыцардытыххæй хуымæтæг зонинагтæ. Хъæддагцæрагойтыцардытыххæй хуымæтæг хуызы радзурын. Аланы хорздинад сæгуытæн. Дзырд уат: къæппæг, æнæвдæлон, «цæрагойыйæкхæхъæдмæнал хаста». Æмбисондыл куыст.	Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.	Зонын: - уацмысыжанр; - авторытыххæй хуымæтæг зонинагтæ; - хъæддагцæрагойтыцардытыххæй хуымæтæг хуызы радзурын. Арæхсын: - фарстæндзуаппдæттынмæ; - текстхиныхæстæйдзурынмæ; - æмбисонды мидисæмбарынмæ, текстсты мидисимæ йæ иу кæнынмæ.
6-æм урок. Æрфæныфæд. Уыци-уыци Æмбисонд	Адамонсфæлдыстадыæмбарынад. Дзырд уат: стъалыты дзыгуыр – Æрфæны фæд. Æрфæны фæды æмбарынад. Авторыфæдзæхстчиныгкæсæгæн. Уыци-уыциæмææмбисондыл куыст.	Уæцмысыжанртæ. Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.	Зонын: - адамонсфæлдыстадцыу, уый; - Æрфæныфæдстъалытыдзыгуыркæй у, уый; - Æрфæнчиуыди, уый. Арæхсын: - уацмысысæйрагхъуыдыæмбарынмæ; - фарстæндзуаппдæттынмæ; - текстаивкæсынаæмайæхиныхæстæйдзурынмæ; - уыци-уыцийæндзуаппсарынмæ; - æмбисонды мидисæмбарынмæ.
7-æм урок. «Аргъау» «Арс, бирæгъæмае рувас»	Адамондзургæсфæлдыстад. Йæ хуызтæ. Аргъау мидисфæрстыæмгæсгæ æвзарын. Уацмысысæйрагхъуыды. Æмбисондыл куыст.	Адамон дзургæ сфæлдыстад. Аивæмæ æмбаргæ каст кæнын. Ныхасырæзтылкуыст.	Зонын: - адамонсфæлдыстады хуызтæ; - литературонуацмыстæраст, аивæмæ æмбаргæйæ кæсын. Арæхсын: - хихъуыдытæдзурынмæ;

			<ul style="list-style-type: none"> - фæрстытæндзæппытæдæттынмæ; - æмбисонды мидис æмбарынмæ; - аргъауæнæндæркæронæрхъуыды кæнынмæ.
<p>8-æмурок. Лев Толстой «Сырдонцъну æмæ зæрватыччытæ»</p>	<p>Авторытыххæйцыбырайрадзурын. Радзырбакæсынæмæйæравзарын. Зæрватыччытыцымыдисагцардимæ базонгæ кæнын. Æмбисондыл куыст.</p>	<p>Тæлмац.Тæлмацгонд текст. Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.</p>	<p>Зонин: - Л.Толстой–зындгондуырыссаг фыссæг; - текстайвкæсын; - цæрæгойтыминиуджытæ. Арæхсын: - текстихынахæстæйдзурынмæ; - уацмысыархайджытыминиуджытæн аргъ кæнынмæ.</p>
<p>9-æмурок. Мила. Ж.«Ногдзау»-æй.</p>	<p>Журнал«Ногдзау». Уацмысы жанр, йæ темæ, йæ мидис. Уацмысы сæйрагархайæг. Цæрæгойты цард æмæ сæ миниуджытæ. Адæймаг æмæ цæрæгойтæ. Цæрæгойтылаудын–адæймаджыхæс. Æмбисондыл куыст.</p>	<p>Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.</p>	<p>Зонин: - журнал«Ногдзау»–Ирыстонсабиты журнал; - литературонжанртæкæрæдзийæхицæн кæнын. Арæхсын: - литературонуацмыстæраст,аивæмæ æмбаргæйæ кæсынмæ; - литературонуацмыстæхиныхæстæй дзурынмæ; - хихъуыдытæдзурынмæ; - уацмыстымидисæмбарынмæ; - æмбисонды мидис æмбарынмæ.</p>
<p>10-æмурок. «Уызын». Геннадий Циферов</p>	<p>Тæлмац. Тæлмацгонд уацмыс. Радзырды мидис æмбарын кæнын. Сæйрагархайæг.Æрдзырæсугъддзинад æмбарын æмæ йын аргъ кæнын.</p>	<p>Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.</p>	<p>Зонин: - литературонуацмысытемæбæрæг кæнын; - уацмысымидисæмбарын.</p>

			<p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сæйрагархайджытæнхарактеристикæ дæттынмæ; - литературонуацмысæнаргъкæнынмæ; - литературонуацмысраст, аивæмæ æмбаргæ касткæнынмæ; - текстхиныхæстæйдзурынмæ.
<p>11-æмурук. «Суадон». Таурæгъ</p>	<p>Адæмонсфæлдыстадыхуызтæ. Таурæгъ. Уацмысысæйрагархайджытæ. Таурæгъы хъуыды. Æрдзонфæзындтимæзонгæ кæнын.</p>	<p>Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - литературонжанртæкæрæдзийæхицæн кæнын; - литературонуацмыстæраст, аивæмæ æмбаргæйæ кæсын. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проблемонфæрстытæндзуапп дæттынмæ; - хихъуыдытæдзурынмæ; - уацмыстымидисæмбарынмæ.
<p>12-æмурук. «Нæртонадæм». «Ацæмæз»</p>	<p>Адæмонсфæлдыстадыхуызтæ. Æмбисæндтæ. Нартыкаджытæ. Нартыадæмышуыздæрминиуджытæ. Дзырдут: нартыадæм, кадæг, Ныхас, æгъдау, уадындз. Æмбисондыл куыст.</p>	<p>Адæмонсфæлдыстады хуызтæ.Æмбисæндтæ. Нарты каджытæ. Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - адæмонсфæлдыстадыжанртæ кæрæдзийæ хицæн кæнын; - Нартыкаджытыхъайгартынаæмттæ, сæ миниуджытæ. <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - раст, аивæмææмбаргæкасткæнынмæ; - таурæгътæхиныхæстæйдзурынмæ; - хихъуыдытæдзурынмæ; - уацмыстымидисæмбарынмæ.
<p>13-æмурук. «Райгуырæн бæстæ». Туаты Сергей.</p>	<p>Авторы тыххæй цыбыр информаци. Уацмысы сæйраг мидис, йæ хъуыды. АвторыхастйæРайгуырæнбæстæмæ.</p>	<p>Аивæмææмбаргæ каст. Ныхасырæзтылкуыст.</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уацмысытæмæбарæгкæнын; - уацмысыавторы; - проблемонфæрстытæндзуаппдæттын;

Ирыстонь герб æмæ тырыса.			- Ирыстонь символика. Герб. Тырысайы хуызтæ. Арахсын: - цы æрмæг бакастысты, уыйхи ныхæстæй дзурынмæ.
------------------------------	--	--	---

2- агкълас(51 сах.)

Урочы темæ Ныхасы темæ	Урочы мидис	Фæлхаттæнинаг æрмæг	Скъоладзауты архайды хуызтæ
1-аг. Скъола.	Дзырд. Хъуыдыйад. Текст (1 сах.)	Дзырд иртасын мыртæ æмæ да мгъæты дзыгуыртæй. Дзырдгæй хъуыдыйæдтæ аразын. Тексты арæзт.	Бамбарындзырды нысаниуæг; Бахъуыды кæнын: хъуыдыйад-коммуникацийы сæйраг иуæг кæй у; текст – сæ хъуыдымæ æмæ грамматиконæггъæуттæмгæсгæбастхъуыдыйæдтæ. Æвзаджы иуæгтæ кæрæдзиуыл барын: мыр, дзырд, хъуыдыйад. Дзырда мæ хъуыдыйадиртасын. Хицæн хъуыдыйæдтæ баст текстæй иртасын. Зонын цыбыр текст – æрфыст аразын. Æмхæст текст дих кæнын хицæн хъуыдыйæдтыл. <i>Къордты куыст</i> – тексты фæрцы рагом кæнын темæ, æрфыссын предмет, фæзынд. Нæныхасæххæст хъуыдыйæдтæй арæзт кæй у, уый æмбарын.
2-аг. Скъола.	Мыртæ æмæ дамгъæтæ, сæрастфыссынад (1 сах.)	Хъæлæсон мыртæ. Æмхъæлæсон мыртæ. Сæ хицæндзинадтасын ирт асын. Дамгъæты растфыссынад.	Сбæрæг кæнын æмæ бамбарын, мыртæ дзургайæ уæлдæф дзыхæй куыд рацæуы, уый. Мыртæ раст дзурын. Дамгуат зæрдылæрлауынкæнын. Цæвдон уæнгтæ хицæнкæнын. Мыртæн сæ дамгъæтæфысты мидаг раст бæрæг кæнын. Бамбарын, цы у диалогон ныхас. Кæрæдзимæ хъусын ахуыр кæнын. <i>Къейттæй куыст</i> – диалогон ныхасы архайын. Искæй фæрстытæ мæмбынæг хъусынæмæсын бæлвырд, хъуыдыджын дзуæппытæ дæттын.

3-4-æм. Сæрды мысинæгтæ.	Хъæлæсонмырæмæйæ дамгъæ. Æмхъæлæсонмырæмæйæ дамгъæ (2 сах.)	Мыртææмадамгъæтæ, сæ хицæндзинæдтæ.	Мыртæрастдзурын. Сæ дамгъæтæсынфыстымидаг раст нысан кæнын. Хæццæйæ лæвæрд дамгъæтæй дзырдтæ аразын. Цы ног дзырдтæ базыдтой, уыдон тексты агурын æмæ сын сæ нысаниуджытæ бæрæг кæнын. <i>Къордты куыст</i> – нывмæ гæсгæ радзырд аразын; текстæнсæргонддæттын; текстхæйттылдихкæнын æмæ алы хайæн дæр сæргонд дæттын.
5-6-æм. Сæрды мысинæгтæ.	Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ(2сах.)	Æмхъæлæсонмыртæ. Хъæлæсонтæ. Мыртæрастдзурын, сæ хицæндзинæдтæ сын иртасын.	Хъусæрдарын, æмхъæлæсонмыртæдзургæйæ, дзурагæн оргæнтæй кæццытæ архайынц, уымæ. Сæ хицæндзинæдтæ сын бæрæг кæнын; Дзырдтыцухгондбынагтæхъæугæдамгъæтæй æххæст кæнын зонын. Иу æмхъæлæсонæй цы дзырдтæхицæнкæнынц, ахæмтæхъуыдыкæнын. Бамбарын, монолог цы у, уый.
7-æм. Сæрды мысинæгтæ.	«Дæргъвæтин æмхъæлæсонтææмæсæ растфыссынад (1 сах.)	Зылангон æмхъæлæсонтæ.Æзылангон æмхъæлæсонтæ.	Хъусæрдарын, æмхъæлæсонмыртырастдзурынадмæ. Бамбарын, дзургæйæ дæргъвæтинæй цы æмхъæлæсонтæ хъуысынц, уыдон фысты мидæг дывæргондæй фыссын кæй хъæуы, уый. <i>Къордтыкуыст</i> – радзырдæнсæргонд хъуыдыкæнын. Аргъскæнынкъордыннауæнгты варианттæн. Иумæ равзарын ахадгæдæр сæргонд. Нывмæ гæсгæ куыст бакæнын.
8-æм. Сæрды мысинæгтæ.	Дамгъæтæдз, дж, гъ, къ, пь, ть, хъ, цъ, чъ дзырдты мидæг (1 сах.)	Мыртырастдзурынад. Диалог. Монолог. Дыгай æмхъæлæсонтæй арæзтдамгъæтæ. Тексты арæзт.	Хъус æрдарын дыгай нысæнттæй арæзт æмхъæлæсонтæм, сæрастфыссынадмæ. Бахъуыды кæнын ацы æмхъæлæсонтæ нывмæд кæй цæуынциу мыр æмæ иу дамгъæйыл. Дзырдтæн мырон анализ кæнын. Текст кæсгæйæ хъус дарын ацы орфограммæмæ. Дзырдтæцухгонддамгъæтæйæххæст кæнын.

			Сфæлдыстадонкуыст–нывмагæсгæхъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Текстæй æвзаргæ фыст кæныныл ахуыр кæнын. Тексты хъуыды иргасын. Текстæй æвзаргæ фыст кæнын. Лæвæрдтемайылиумæаныхаскæнын– диалог.
9-æм. Фæззæг.	Уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдты дамгъатæ <i>э, ю, я, ици</i> (1 сах.)	Мыртææмæдамгъатæ, хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ.	Бамбарын, ацы мыртæ цавæр дзырдты æмбæлынк. Хъусæрдарын, æрбайсгæ дзырдты ирон æвзаджыцы ивдзинæдтæ æрцæуы, уыма. Хидæнцæгтæ хæссын.
10-æм. Фæззæг.	Алфавит (1 сах.)	Мыртæ раст дзурын. Дыгайны сæнтгæй аразт дамгъатæ. Зæрдыл æрлаууын кæнын мырты равæрд дамгъуаты.	Бамбарын, алы мырæн дæр дамгъуаты йæ хи сæрмагонд бынат кæй ис. Дзырдтæ алфавиты уагмæ гæсгæ дзурын æмæ фыссыныл фæлтæрын. Текст хæйттыл дих кæнын. Логикон хъуыды кæнынад рæзын кæнын – алфавиты кæрæдзийы фæдыл бæлвырд фæткылæвæрды фæрцы æмæ сæ нымæцтæм гæсгæ базонын дамгъатæ æмæ афтæмайы сбæрæг кæнын цæрагойты нæмттæ.
11-æм. Æгъдау– царды бындур.	Уæнгæмæ дзырд (1 сах.)	Хъæлæсонтæ. Æмхъæлæсонтæ.	Уæнг цы у, уый бамбарын. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Агурын дзырдтæ уæнгты бæлвырднымæцтæм гæсгæ. Дзырдты уæнгты нымæц бæрæг кæнын. Дзырдтæ схемæтæм гæсгæ аразын. Хæццæйæ лæвæрд уæнгтæй дзырдтæ аразын. Нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Æмбисæндтæм идисæмбарын кæнын.
12-æм. Æгъдау– царды бындур.	Дзырдтæ иу рæнхъæй иннаæмауæнгтæй хæссын (1 сах.)	Уæнг. Дзырдты дих кæнынад уæнгтыл.	Бамбарын дзырд иу рæнхъæй иннаæма хæссыны æгъдауттæ. Фысты мидаг раиртастæй раст пайда кæнын. Бамбарын, иу уæнгонд дзырдтæ æмæ иухъæлæсонæй кондуæнгтæ иу рæнхъæй иннаæма хæссыны æгъдауттæ. Хæрзæгъдау уæвыны уæгæвæрдтæ хынцын

13-æм. Æгъдау– царды бындур.	Æмхъæлæсонтæ <i>й</i> , укаемис, ахæм дзырдтæ иуæрæнхъæй иннаемæ хæссын (1 сах.)	Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсонмыртæ æмæ дамгъæтæ. Уæнг. Дзырдтæиуæрæнхъæй иннаемæ хæссыны æгъдæуттæ.	Хъæлæсонуæмææмхъæлæсону-йыхиæндзинад бахъуыды кæнын. Цухгондбынаттæхъæугæдамгъæтæйæххæсткæнын. Æмхъæлæсонтæ й кæнæ у цы дзырдты ис, уыдон иу æрæнхъæй иннаемæ хæссын. Æмхæццæйæ лæвæрд дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Тексты хъуыды нывимæ барын – текстæй нывычыбынатæвдыстарцыд, уйыссарынзонны.
14-æм. Æгъдау– царды бындур.	Дывæргонд æмхъæлæсонтæастæуай цы дзырдты ис, уыдон иуæрæнхъæй иннаемæ хæссын (1 сах.)	Дæргъæвæтин æмхъæлæсонты растфыссынад. Дзырдтæиуæрæнхъæй иннаемæ хæссыны æгъдæуттæ.	Дывæргондæмхъæлæсонтæцыдзырдтыис, уыдониуæрæнхъæйиннаемæхæссын. Нывмæгæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын, дывæргонд æмхъæлæсонтæ цы дзырдты ис, уыдон иуæрæнхъæй иннаемæ раст хæсгæйæ. Тексты мидис æмæ ныв кæрæдзиуыл барын. <i>Къордты куыст</i> – дыууæ радзырды архайджыты миниуджытæбарын. Хихъуыдытææмбарынкæнын, иннаеты хъуыдытимæ сæ барын. Хъусæрдарынхихорздарыныæгъдæуттæм. Радзырды мидис йæ сæргондимæ барын. Хистæрмахъусын–хорзæгъдауынысан. Хорз æмбалы миниуджытæ. Хихъуыдытæдзурынмæараехсын.
15-æм. Æгъдау– царды бындур.	Цавд. Дзырдты мидæг цавдонæмææнаæцавдон уæнгтæ (1 сах.)	Мыртæрастдзурыныл фæлтæрæнтæ. Хъæлæсонмыртæ. Уæнг.	Кæсгæйæхъæлæсыуагæйрастрахиæнкæнынзонны цавдон уæнг, дзырд, фразæ. Бамбарын, цавдцыу, уйй. Хæццæйæлæвæрдхъуыдыйæдтæйбасттекстаразын.
16-æм	Контролонкуыст(1сах.)		
17-æм. Зымæджы нывтæ.	Дзырдты лексикон нысаниуджытæ(1сах.)	Дзырдиртасынмырты дзыгуыртæй. Дзырдты тематикон къордтæ.	Дзырдтæсæнысаниуджытæмгæсгæхиæнкæнын, тематикон къордтæ сæ аразын. Лæвæрд дзырдты нысаниуджытæ бараг кæнын бæлвырд тексты,

			стæй сæ райсын æндæр контексты. Загъын хи фиппайнæгтæ. Текстысæйрагхъуыдыбæрагкæнын. Тексты хицæн хæйтты æхсæн бастдзинадтæ агурын. Текстыалыхайыдæрхъуыдыйæдтыæхсæн бастдзинадтæагурын. Арæхсын, хъуыдыйæдтæцы дзырдты фæрцы баст цæуынц, уыдон агурынмæ.
18-æм. Зымæджы нывтæ.	Синонимтæ (1 сах.)	Дзырды лексикон нысаниуджытæиртасын.	Синонимты руаджы равдисын дзырды алыхуызон фæлгуыызтæ. Дзырдтæн синонимтæагурын. Тексты синонимтæ агурын. Арæхсын, бæлвырд хъуыды загъынæн синонимон рæнхъæй хъæугæ дзырдравзарынмæ. Нывмæгæсгæхъуыдыйæдтæ аразын зонын. <i>Къæйттæй куыст</i> – цæсгæмттæмгæсгæ каст.
19-æм. Зымæджы нывтæ.	Антонимтæ (1 сах.)	Дзырдты алыхуызон нысаниуджытæбæраг кæнын.	Зонын антонимты æмбарынад. Нывтæмгæсгæбæраг кæнын, дзырдтæн ныхмæвард нысаниуджытæ кæй ваййы, уый. Тексты антонимтæ агурын. Арæхсын, бæлвырд хъуыды загъынæн антонимон къæйттæй хъæугæ дзырд æвзарын.
20-21-æг. Куыст- царды цин.	Номдары иумæйаг æмбарынад, йæ фæрстыгæ (2 сах.)	Фæрстыгæ <i>чи?</i> æмæ <i>цы?</i> – йæндзуапдæттæг дзырдтæ.	Дзырдты къордтæй хицæн кæнын предметты нæмттæ æвдисæг дзырдтæ. Дзырдтæм хъæугæ фæрстыгæ дæттын зонын, къордтæ сæ кæнын. Дзырдбыд баххæст кæнын. Базонын уыци-уыциты дзуæппытæ. Схемæты фæрстыгæм гæсгæ хъуыды кæнын хъæугæ дзырдтæ. Хатдзагтæ кæнын, хи куыд дарын хъæуы, ууыл хъуыды кæнгæйæ.
22-æг. Куыст- царды цин.	Стырдамгæадаймагты нæмтты (1 сах.)	Номдар. Диалог. Хъуыдыйад.	Сæрмагонд нæмттæ æмæ иумæйаг нæмтты хицæндзинадтæ. Сæрмагонд нæмтты растфыссынад. Текстаенкаæрон хъуыды кæнын. Нывтæмгæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Хъуыдыйæдты дзырдтæ сæ бынæттæй раст баивынмæ арæхсын.

23-аг. Куыст– царды цин.	Стырдамгъæгорæттæ, хъæутæ, уынгтæ æмæ дæтты сæрмагонд нæмтты (1 сах.)	Сæрмагонд нæмтты растфыссынад. Цавд æвæрыныæгъдæутæ.	Стыр дамгъæйы æмбарынад. Цухгонд бынæттæ æххæсткæнын. Дзырдгæкъордтæкæнын–сæрмагонд æмæ иумæйаг номдартæ. Логикон хъуыды рæзын кæнын – уыци-уыцийы дзуап базонын; ребус райхалын. Хи дæнцæгтæ хæссын, кæрæдзийы дзуæппытæм хъус æрдарын, аргъ сын скæнын.
24-æм. Куыст– царды цин.	Стырдамгъæцæрагойты нæмтты (1 сах.)	Сæрмагонднæмтæ. Стыр дамгъæ. Номдар. Хъуыдыйад.	Цæрагойтæн лæвæрд нæмтты растфыссынад. Цухгонд бынæттæ баххæст кæнын. Цыбыр радзырд æрхъуыды кæнын, цæрагойты нæмтгæй спайда кæнгæйæ. Кæрæдзимæ хъусын æмæ фæрстытæн хъæутæ дзуæппытæ дæттын. Хъуыды загъынæн синонимонрæнхъæйхъæутæдзырдрахицæнкæнын.
25-28-æм. Мæргътæ æмæцæрагойтæ– нæ хæлæртгæ.	Миногонтыиумæйаг æмбарынад (4 сах.)	Номдар, йæфæрстытæ. Синонимтæ. Антонимтæ.	Базонынминононыæмбарынад. Бахъуыды йын кæнын йæ фæрстытæ. Бамбарын минононыахадындзинадхъуыдыйады. Сæхъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæ иртасын; алгоритм аразын – бæрæг кæнын дзырдты нысаниуджытæ, стæйсæкъордтæкæнын. Предметтæ сæ æууæлтæм гæсгæ хицæн кæнын. Дзырдтæм фæрстытæ раст дæттын зонын. Тексты миногонтæ агурынмæ арæхсын. <i>Къордтыкуыст</i> –текстылæвæрдæууæлæвдисæг дзырдтæ ивын сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæй.
29-æм. Мæргътæ æмæцæрагойтæ– нæ хæлæртгæ.	Предметтæ æмæ сæ æууæлæвдисæгдзырдты бастдзинад (1 сах.)	Номдар, йæ фæрстытæ. Миногон, йæфæрстытæ.	Номдар æмæ минононы бастдзинадтæ бæрæг кæнын. Иу дзырдæй иннæмæ фарст дæттын зонын. Фæрстытæйпайдакæнгæйæдзырdbæстытæаразын. Тексты миногонтæ агурын.
30-34-æм. Уалдзæг.	Мивдисæг, йæиумæйаг æмбарынад (5 сах.)	Номдар. Синонимтæ.	Базонын, мивдисæджыæмбарынад, йæфæрстытæ. Зонинтекстыабзацтæрастравæрын. Предметтæн

		Антонимтæ. Текстырæзт. Монолог.	архайдæвдисæгдзырдтæагурынзонын.Предметйæ æууæлтæм гæсгæ базонын. Дзырдбыдæххæсткæнынархайдæвдисæгдзырдтæй. Мивдисæджы нымæц бæрæг кæнын. Лæвæрд мивдисджытæй пайдагæнгæйæ, радзырд фыссинахуыркæнын.Текстымидиснывимæбарын. Тексты бæлвырд искæцы бынат агурынмæ арæхсын <i>Къæйттæй куыст</i> – цæсгæмттæм гæсгæ кæсын.
35-37-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхикамбазыдтон.	Хъуыдыйад – баст ныхасыбындур(3сах.)	Номдар. Миногон. Мивдисæг. Дзырдтыæхсæн бастдзинадгæ фæрстытæмгæсгæ бæрæг кæнын.	Хъуыдыйад. Дзырдæмæхъуыдыйады хицæндзинад. Æххæсттекстицæнхъуыдыйæдтылдихкæнын. Тексты бæрæг кæнын хъуыдыйæдты нымæц. Хъуыдыйæдтыагурынсæхъуыдымæгæсгæхæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ. Лæвæрддзырдтæйхъуыдыйæдтааразын.Радзырдæн сæргонд хъуыды кæнын. Нывмæгæсгæхъуыдыйæдтааразын.
38-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон.	Стыр дамгъæ хъуыдыйадырайдайæны (1 сах.)	Хъуыдыйад. Стырдамгъæ. Хъуыдыйæдтырæзт дзырдтæй. Номдар. Миногон. Мивдисæг.	Нывмæ гæсгæ куыст – цыбыр радзырд аразын. Хъусдарын,хъуыдыйадырайдайæныстырдамгъæ фыссын кæй хъæуы, уымæ. Хæццæйæлæвæрддзырдтæйаразынхъуыдыйæдтæ.
39-40-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхикамбазыдтон.	Ахуыр кæнæм хъуыдыйæдтасæзагъды нысанмæ гæсгæ хицæн кæнын (2 сах.)	Хъуыдыйад. Диалог. Синонимтæ. Антонимтæ. Сæрмагонд нæмтты растфыссинад.Цæвд.	Бамбарынстгæлф,хъæрынысан, фарсты нысæнтты растæвæрынад. Хъус дарын, хъуыдыйæдтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ куыд дих кæнынц,уымæ.Зæрдылдарын,цыуавæртсыæцæуы пайдагонд, уымæ. Логикон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын – уыци-уыциты дзуæппытæ базонын.

41-42-æм. Кæм райуырдтæн, мæхи кæм базыдтон.	Хъуыдыйадысæйраг уæнгтæ (2 сах.)	Мивдисæг. Номдар. Миногон. Синонимтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйады арæст.	Бамбарын, хъуыдыйадыкæйкæнаæцæйкойцауы, стæй уыдоны тыххæй та цы загъдауы. Сæйрагуæнгтæ бæрагкæнынсæфæрстытæмгæсгæ. Хъуыдыйæдты цухгонд бынæттæ æххæст кæнын хъæугтæ сæйраг уæнгтæй, бамбарын кæнын сæ равзæрст. Схематимæкусын – фæрстытæй амаккæлæтты лæвæрд дзырдтæй пайда кæнгæйæ аразын хъуыдыйæдтæ. Дзырдыд æххæст кæнын.
43-æм.	Контролонкуыст (1 сах.)		
44-45-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон.	Хъуыдыйадымидаг фæрстыты руаджыдзырдтыæхсæн бастдинаедтæ бæраг кæнын (2 сах.)	Хъуыдыйад. Сæйрат. Зæгъынаг. Мивдисæг.	Бамбарын, дзырдтæ хъуыдыйады мидагкæрдзинуыл куыд баст сты, уый. Дзырдтæм фæрстытæ дæттын æмæ сæ хъуыдыйæдты раст æвæрын. Схематæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Тексты агурын сæ хъуыдымæгæсгæхæстæгдзырдтæ. Хæццæйæ лæвæрд дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын зонин.
46-æм. Ахъуыды кæн, базон.	Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын». Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты хицæндзинаедтæ (1 сах.)	Алфавит. Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртыхицæндзинаедтæ. Уæнг. Цавдон æмæ æнаæцæвдонуæнгтæ, сæ хицæндзинаедтæ.	Мыртæ раст дзурын, фысты мидаг сæ раст бæраг кæнын. Иртасын зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ, сæ хицæндзинаедтæ. Дзырдтыл цавд раст æвæрын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын; бамбарын, иу мыр кæна иу уæнгæн цы стыр ахæдндзинад ис, уый. <i>Къордтыкуыст</i> – нывтæй пайда кæнгæйæ, баххæст кæнын хъуыдыйæдтæ. Текстырæдыдгытæ агурын.
47-æм. Ахъуыды кæн, базон.	Дзырдтæ сæ нысаниуджыгæм гæсгæ иртасын (1 сах.)	Лексикон нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Диалогонныхас.	Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Тексты агурын сæ хъуыдымæгæсгæхæстæгæмæ ныхмæвæрд дзырдтæ, сæ хицæндзинаедтæ сын иртасын.

48-æм. Ахъуыды кæн, базон.	Дзырдтæ сæ фæрстытæм гæсгæ иргасын (1 сах.)	Номдар. Миногон. Мивдисæг. Антонимтæ. Синонимтæ.	Зоныннхасыхæйттæ, сæ фæрстытæ: чи? цы? цавæр? цыхуызæн? цымикаæны? цыми кæнын? Схемæтæм гæсгæ аразын хъуыдыйæдтæ. Логиконхъуыдыкæнынадрæзынкæнын – тексты хæслæварды фарстæн дзуапп раттын. Лæварддзырдтæй пайдагæн гæйæны фыссынцыбыр радзырд.
49-æм. Ахъуыды кæн, базон.	Хъуыдыйад (1 сах.)	Хъуыдыйад – дзырдтæй арæзт. Дзырдты бастдзинад хъуыдыйады мидаг.	Къордты куыст: спайдакæныналгоритмæй – раздæр дзургæйæ нывтæм гæсгæ равзарын фæлтæрæныхæслæвард, стæй хъуыдыйæдтæ ныффыссын. Дзырдты æхсæн бастдзинадтæ бæрæг кæнын. Бамбарын, иу мыр дзырды нысаниуæг куыд айвы, æмæ æппæт тексты ми дисдæркуыд фендæрхуызон вæййы. Хъуыдыйæдтæ хибарæй хъуыдыкæнын.
50-æм. Ахъуыды кæн, базон.	Афæдзыдæргъырацыд æрмæгыл афæлгæст (1 сах.)	Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ, сæ хъицæндзинадтæ. Ныхасыхæйттæ. Хъуыдыйад.	Тексты ми дисæмбарын. Зæрдылæрлæуынкæнын, цымыртимæ базонгæсты, уыдон, семæ æрхъуыды кæнын дзырдтæ, сæварын сыл цавды нысæнттæ. Тексты агурынномдартæ сæ æууæлæвдисæгæмæ архайæвдисæг дзырдтимæ. Баивын тексты сæргонд. Аргъауы ми дисихиныхæстæй дзурын.
51-æм.	Контролонкуыст (1 сах.)		Ахуыргæнæджы кастмæ лæмбынæг хъусын, фиппайынæппæт орфограммæтæ дæр æмæ сæ раст фыссын.

3- агкълас(51 сах.)

Урочы темæ Ныхасы темæ	Урочы мидис	Фæлхатгæнинаг æрмæг	Скъоладзауты архайды хуызтæ
1-аг. Хæрзбон зæггæм сæрдæн, æгас цауæд ног ахуыры аз.	Дыккаг къласырацыдæрмæг зæрдыл æрлаууын кæнын. Текст. Хъуыдыйад. Дзырд» (1 сах.)	Дзырд нæмттæ дæтты предметгæн, сæ æууæлтæ æмæ сæ архæйдтыгæн, алы хуызонфæзындгæн. Хъуыдыйад – коммуни-кацийы сæйраг иуæг. Текст – сæ хуыдымæ æмæ грамматикон æгъдæуттæм гæсгæ баст хуыдыйæдтæ.	Иртасындзырд, хъуыдыйадæмæ текст. Тексты сæргонд. Бæрæг кæнын тексты хæйттæ – райдайæн, сæйраг хай, кæрон. Тексты æууæлтæ иртасын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Тексты темæ æргом кæнын, æрфыссын предмет, фæзынд. Схемæтæм гæсгæ хуыдыйæдтæ аразын. Хи цардæй ист цауты тыххæй аив радзурын. Æмбæлтты раны хæстæм лæмбынæг хъусын, фæрстытæ сæм дæттын. Хи хуыдытæ дзурын. <i>Къæйттæй куыст</i> – цæсгæмттæм гæсгæ каст.
2-аг. Хæрзбон зæггæм сæрдæн. Æгас цауæд ног ахуыры аз.	Мыртæ æмæ дамгъæтæ (1 сах.)	Мыртæ æмæ дамгъæты хицæндзинадтæ. Ныхасы хæйттæ. Антонимтæ. Синонимтæ.	Хъæлæсонæмæ æм хъæлæсон мыртæ æмæ сæ дамгъæтæ кæрæдзийæ иртасын. Мыртæ раст дзурын. Дзырдтæ иурæн хъæй иннæмæ раст хæссыныл кусын. Зылангон æмæ азылангон æм хъæлæсонты хицæндзинадтæ. Текст хины хæстæй дзурын. Кæрæдзимæ хъусына æмæ раны хæстæ баххæст кæнын. Архайын хуыдыйæдтæ раст аразыныл, аивыхас кæныныл. Тексты мидисны вимæ барын. <i>Къæйттæй куыст</i> – диалогонныхас.
3-4-æм. Сыгъæрин фæзæг Аланийы.	Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Зылангон æмæ азылангон æм хъæлæсонтæ (2 сах.)	Мыртæ, сæравзæрд. Цæвд. Синонимтæ. Антонимтæ.	Зылангон æмæ азылангон æм хъæлæсонты хицæндзинадтæ. Мыртæ раст дзурыныл фæлтæрын, сæ равзæрдмæ сын хъус дарын. Хъус дарын иннæты дзуæппытæмæ æм хъæуæгæ хатдæгтæ кæнын. Текстæй æвзæргæ фыст кæнын. Ныв абарын тексты мидисимæ – ссарын, кæцы бынат дзы æвдыст цауы, уый.

5-æм. Сыгъзарин фæззæг Аланий.	Æмкъайзылангон æмæ азылангон æмхъæлæсонтæ (1 сах.)	Зылангон æмхъæлæсонтæ. Æзылангон æмхъæлæсонтæ. Номдар. Миногон. Мивдисæг. Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæгæмæныхмæвард дзырдтæ.	Иртасын æмкъай зылангон æмæ азылангон æмхъæлæсонтæ, дæнцæгтыл сæ æмбарынкæнын. Дызæрдыггаг æмхъæлæсонты растфыссынад бамбарын. Текст хæйттыл дихкæнын. Алыхай æндæрсæргонд хъуыды кæнын, агурын дзы синонимтæ æмæ антонимтæ.
6-æм. Фæллой кæмуа, фарндæр уым ис.	Æмхъæлæсонтæ ч, к (кк), къ-йы ивынад дж, ч (чч). чъ-йæ хъæлæсон ы-йы разæй (1 сах.)	Æмхъæлæсонтæ. Иуон æмæ бирæон нымæцты хицæндзинадтæ.	Æмхъæлæсонты кæрæдзийы ивынад бамбарын, фæлтæрæнты йæ æвдисын. Иронæмæды гурондиалектты æмхъæлæсонты хицæндзинадтæ бамбарын – дж, ч, чъ-йы бæсты загъд цæуы дз, к, къ. Æндæр предметимæ бастдинад – æмдзæвгæйы мидис æмбарын æмæ авторы фарстæн дзуапп дæттын. Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын.
7-æм. Фæллой кæмуа, фарндæр уым ис.	Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ дзырдты мидаг (1 сах.)	Тексты дих хæйттыл. Æмхъæлæсонтæ. Уæнг. Синонимтæ. Антонимтæ. Дзырдтæ ну рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	Дæргъвæтинæй цы æмхъæлæсонтæ хъуысы, уыдон фысты мидаг раст нысан кæнын. Рæдыдгытæ агурын æмæ сæ раст кæнын. Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ цы дзырдты ис, уыдониу рæнхъæй иннæмæ раст хæссын. Тексты мидис нывимæ барын. <i>Къордты куыст</i> – текстæн æндæрсæргонд хъуыды кæнын. Кæрæдзийы варианттæ наргъ кæнын. Æмдзæвгæ аив кæсын. Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвард дзырдтæ агурын.
8-æм. Хæрзæгъдау, хæлардзинад, æууæнк – адæймагæн кадгæнæн миннуджытæ.	Дзырды хæйттæ. Кæрон (1 сах.)	Дзырдты рæст.	Зонын кæроны æмбарынад. Арæхсын дзырдты кæрæттæ рахицæн кæнынмæ. Фæрстытæм гæсгæ дзырдтæм хъæугæ кæрæттæ æфтауын. Фыстыты рæдыдгытæ агурын æмæ сæ хибарæй раст кæнын. Текстæй æвзаргæ каст кæнын, хæслæвардмæ гæсгæ дзы хъæугæ дзырдтæ рафыссынмæ арæхсын. Тексты сæргонд йæ мидисимæ барын.

<p>9-10-æм. Хæрзæгъдау, хæлардзинад, æууæнк – адæймагæн кадгæнæн миниуджыгæ.</p>	<p>Уидаг. Æмуидагондзырдтæ (2 сах.)</p>	<p>Ныхасы хæйттæ. Синонимтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйæдтæ сæзагъды нысанмæ гæсгæ. Монолог.</p>	<p>Бахъуыдыкæнынуидаджæмбарынад. Дзырдтæнсæ уидагтæ бæрæгкæнын. Æмуидагондзырдтæ агурын. Лæмбынаг кæсын æмæ агурын хъæугæ орфограмматæ. <i>Къордтыкуыст</i>–нывмæгæсгæрадзырдаразын. Хъуыдыйæдты кæрон æрхæцæн нысæнттæ раст æварын.</p>
<p>11-æм. Хæрзæгъдау, хæлардзинад, æууæнк – адæй- магæнкадгæнæн миниуджыгæ.</p>	<p>Фæсæфтуан(1сах.)</p>	<p>Уидаг.Номдар. Миногон. Синонимтæ. Антонимтæ.</p>	<p>Дзырдтæн сæ фæсæфтуантæ хицæн кæнын зонын. Лæвардфæсæфтуантыруаджыногдзырдтæхъуыды кæнын. Хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Нывæмарадзырдымидис барын. Дзырдтæнагурынсæхъуыдымæгæсгæныхмæвард дзырдтæ.</p>
<p>12-æм. Хæрзæгъдау, хæлардзинад, æууæнк – адæй- магæнкадгæнæн миниуджыгæ</p>	<p>Уидагæмæфæсæфтуан (1 сах.)</p>	<p>Монолог. Текстæйæвзаргæфыст кæнын.</p>	<p>Дзырдтыуидагæмæфæсæфтуанбæрæгкæнын. Схематæм гæсгæ дзырдтæ аразын. Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Тексты хуыз бæрæг кæнын. Монологонныхасæмбарын. Æвзаргæ каст кæнын.</p>
<p>13-æм. Адæймаг зæхху сæдарæг</p>	<p>Дзырды хæйттæ. Уидаг.Фæсæфтуан. Кæрон (1 сах.)</p>	<p>Монолог.Тексты хуызтæ. Ныхасыхæйттæ. Дæргъвæтин æмхæлæсонты растфыссынад.</p>	<p>Дзырдыхæйттæзоннын,кæрæдзийæсаиртасын. Дзырдты хæйттæ бæрæг кæнын. Дæргъвæтинæйцыæмхæлæсонтæхъуысы,уыдон раст фыссын. Нывы мидис æвзарын. Текстыхуызбæрæгкæнын. Æмбарынкæнын,текстысæргондафтацæмæн хуыйны, уый. <i>Къордтыкуыст</i>–текстæнархъуыдыкæнынæндæр сæргонд. Байхъусынкæрæдзийыхъуыдытæм,аргъсынскæнын. <i>Къæйттæйкуыст</i>–уыци-уыцийдызаупбазоннын.</p>

14-æм. Адаæмæн зæххусæдараг.	Разæфтуан(1сах.)	Дзырды уидаг, фæсæфтуан. Антонимтæ.	Зонынразæфтуаныæмбарынад, йæрастфыссынад. Дзырдтыхæйттæбæрагкæнын. Архайдыарæзмæгæсгæ дзырдтæн хъæугæ разæфтуантæ фыссын. Текстыхуызбæрагкæнын, йæмидисынаембарын. Текстхæй æвзаргæ фыст кæнын, антонимтæ дзы агурын.
15-æм. Мадаæлон æвзаг мады ад кæны.	Дзырды уидаг, разæфтуан, бындур (1 сах.)	Разæфтуан. Уидаг. Кæрон. Антонимтæ. Кæрон. Уидаг. Разæфтуан. Фæсæфтуан.	Разæфтуантæ раст фыссын. Дзырдтæ разæфтуантимæ æмаæнаæуыдонæй, сæхицæндзинæдтæ. Разæфтуанты руаджы архайд иу дзырдæй æвдисын (дзырд фæцис – радзырдта). Схематæмгæсгæдзырдтааразын. Бамбарын, фыстагныффыссынæнхуыздæрахъаз цавæр æвзаг у. Зонын бындурæ æмбарынад. Фæлтæрантæ æххæст кæнын дзырды бындурæ рæзтыл. Схематæмгæсгæ дзырдтæ аразын. Дзырдтæн сæ хъуыдымæ гæсгæ ныхмæвæрд дзырдтæ хъуыды кæнын. Тексты бæраг кæнын аргъауы миниуджытæ, бамбарын, цæуылнаæхуыркæны, уый. Сбæраг кæнын архайджыты. Раргомкæнынаембисæндгымидис. <i>Къордты куыст</i> – байхъусын æмбæлтты раныхæстæм, аргъсынскæнын, зæгъын хихъуыдытæ.
16-æм.	Контролонкуыст(1сах.)		
17-æм. Бинонтæ.	Дзырдылексикон нысануаг. Бирæнысаниуæгджын дзырдтæ. Синонимтæ (1 сах.)	Ныхасыхæйттæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Дзырдыхæйттæ.	Иргасын бирæнысаниуæгджын дзырдтæ; зонын синонимты æмбарынад. Хъуыдыйæдтæ æвзарын хъуыдыйады уæнгтæмгæсгæ. Баххæст кæнын дзырдыды чырагтæ. Тексты агурын бирæнысаниуæгджын дзырдтæ. Хъуыдыйæдты цухгонд бынæттæ æххæст кæнын сæхъуыдымæгæсгæ хъæугæ дзырдтæй. Æмбарын басняйы мидис.

18-æм. Бинонтæ.	Антонимтæ(1сах.)	Текстыхуызтæ. Синонимтæ. Цавд.	Зонынантонимтыæмбарынад. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын, антонимтæй пайдагæнгæйæ.Текстыагурынсæхъуыдымæгæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ. Тексты хуыз бæрæг кæнын. Йæ мидис ын хи ныхæстæй дзурын зонын.
19-æм. Зымæджы нывтæ.	Ныхасыхæйттæ(1сах.)	Хъуыдыйадыæнгтæ. Номдар. Миногон. Мивдисæг. Текстæнсæргонд дæттын.	Иртасын ныхасы хæйттæ æмæ сæ фæрстытæ. Хъуыдыйæдты арæзтыл кусын. Дзырдтæй хъуыдыйæдтæаразын.Бæрæгкæнынтэкстысæйраг хъуыды. Баххæст кæнын дзырдбыд. <i>Къордтыкуыст</i> –цæттæкæронмæгæсгæтекстæн райдайæн хъуыды кæнын.
20-æм. Зымæджы нывтæ.	Номдарыиумæйаг нысануæг(1сах.)	Номдар. Цавд æварыны æгъдæуттæ. Синонимтæ.	Бамбарын номдары раиртæст; йæ фæрстытæ чи?цы?Дзырдтæсæфæрстытæмгæсгæкъордтæкæнын . Иртасын,фæрстытæчи?æмæцы?цаварномдартæм дæттæм, уый. Тексты хуыз бæрæг кæнын. Тексты сæйраг хъуыды барын йæ райдайæнимæ æмæ йын афтæмæйсæргондхъуыдыкæнын.Текстхæйттылдих кæнын.
21-æг. Хъахъхъæн дææнæниздинад.	Номдарты ивынад нымæцтæмгæсгæ(1сах.)	Номдар.Сæрмагонд нæмттæ. Синонимтæ.	Иртасын иууон æмæ бирæон нымæцы номдартæ. Фæрстытæдæгтæйæ,кæрæдзийыфæлварын,куыд бамбæрстой номдары нымæцтæ, уый. Текстыхуызбæрæгкæнын.Текстæйæвзаргæфыст кæнын – иууон æмæ бирæон нымæцы номдартæ. Текст хæйттыл дих кæнын.
22-æг. Уæларвон тыгъдад.	Сæрмагондæмæиумæйаг номдартæ (1 сах.)	Номдар.Тексты хуызтæ. Монолог.	Зонгæкæнынсæрмагондæмæиумæйагномдартимæ. Кæрæдзийы куыстытæ бæрæг кæнын, хатдзæгтæ скæнын. Сæрмагонд нæмтты растфыссынады раиртæстæй раст пайда кæнын. Сæрмагонд æмæ иумæйаг номдартæ кæрæдзиуыл барын.

			Тексты сармагонд наемтга агурын, раста фыссын. Дзырдбыд баххæст кæнын. Бæрæг кæнын дзырдты тематикон къордта.
23-аг. Уæларвон тыгъдад.	Стырдамгъæс сармагонд номдарты (1 сах.)	Номдар. Монолог.	Хъус дарын, сармагонд номдартæ куыд фыст сты, уымæ. Кусынды вæргондæм хъæла сонтыраст фыссынадыл. Тексты хуыз бæрæг кæнын. Бæрæг кæнын, тексты дзырдкæй номæй цауы, уый; зонны, куыд хуыйны ахæмныхас.
24-æм. Æрдзы фæзындтæ, æрдзы нвæнтæ.	Номдарты кæрæтты ивынад æндæр дзырдтима бастæй (1 сах.)	Номдар. Номдарты нымæц. Дзырды хæйттæ.	Цæстдарын, номдарты кæрæттæ куыд ивынц, уымæ. Лæвæрд дзырдтæнтæ тексты хуыды магæсга фыссын кæрæттæ. Базоны нуыци-уыциты дзуæппытæ. Баххæст кæнын дзырдбыд.
25-26-æм. Мæргъты цардæй.	Миногон. Йæиу мæйаг нысаниуæг (2 сах.)	Номдар. Синонимтæ. Антонимтæ. Мырон-дамгъон æвзæрст.	Бамбарын миногони раиртæст. Схемæтæ æвзарын æмæ сæ æххæст кæнын. Æмхæццæйæ лæвæрд хъуыдыйæдтæй аразын баст текст. Текстæ мæны вкæрæдзи уылбарын. Текст хæйттыл дих кæнын. Тексты мидисиныхæстæйдзырын.
27-28-æм. Цæрагойты цардæй.	Миногонтæ сæ æууæлтæм гæсгæ къордтæ кæнын» (2 сах.)	Синонимтæ. Антонимтæ. Тексты хуызтæ.	Базонгæуæвын миногонты къордтима, сæ æууæлтæм гæсгæ сæ дихгæнгæйæ. Хъус дарын дзырдты нысаниуджытæм. Æмбарын кæнын, афтæ дихгонд цæмæн æрцыдысты. Хъус дарын миногонæй куыд пайдагонд цауы, уымæ. Тексты агурын миногонтæ фæрстытæм гæсгæ. Тексты хуыз бæрæг кæнын. Текстæй æвзаргæ фыст кæнын. Тексты мидиса барын нывимæ.

			Цæраггойыбазонийæууæлтæмгæсгæ. Тексты агурын антонимтæ. <i>Къордтыкуыст</i> –байхъусынкæрæдзийы дзуæппытæм, скæнын хатдзæгтæ.
29-æм. Сырды цардæй.	Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæгæмæныхмæвæрд миногонтæ (1 сах.)	Номдар.Синонимтæ. Антонимтæ.	Хъуыды заегъынæн агурын хъæугæ дзырдтæ. Хæццæйæ лæвæрд дзырдтæй аразын хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады уæнгтæ бæрæг кæнын. Дзырдтæн хъуыдыкæнынсинонимтææмæантонимтæ.Текстæн хъуыды кæнын сæргонд. Диалогон ныхасыл куыст. Дзырдбыд баххæст кæнын.
30-31-æм. Æрцыд, ныллæууыд уалдзæг.	Мивдисæг,йæиумæйаг нысаниуæг (2 сах.)	Номдар.Сæйрат. Заегъинаг. Архайдæвдисæг дзырдтæ, сæ ахадындзинад. Текстысæргонд.	Фæрстытæм гæсгæ хъуыдыйæдты мивдисджытæ агурын. Бæрæг кæнын мивдисæджи бастдзинадтæ хъуыдыйадымидаг.Предметтынаемтгæбæттын,цы архайдæвдисæгдзырдтæмæбастсты,уыдонимæ.Хи дзуæппытæбæрæгкæнынзонын,растдзуæппытимæ сæ барын. Хъуыдымæ гæсгæ хъæугæ мивдисджытæ æвзарын. Лæвæрд дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Дзырдбыдимæкуыст.Текстæнсæргондхъуыды кæнын. Текст хæйттыл дих кæнын.
32-33-æг. Æрцыд ныллæууыд уалдзæг.	Мивдисæджи ивынад нымæцтæмгæсгæ(2сах.)	Номдар. Номдары нымæцтæ. Хъуыдыйадыуæнгтæ. Диалог. Монолог.	Мивдисджытæ къордтæ кæнын сæ нымæцтæм гæсгæ.Мивдисæджынымæцбæрæгкæнынномдары нымæцмæ гæсгæ. Фæрстытæм гæсгæ иртасын мивдисджыты нымæцтæ. Текстæйæвзаргæфысткæнын.Хæццæйæлæвæрд хъуыдыйæдтæй баст текст аразын.
34-35-æм. Æрцыд, ныллæууыд уалдзæг.	Мивдисджыты ивынад афонтæмгæсгæ (2 сах.)	Мивдисæджи цæсгæмттæ.Номдар. Миногон. Текстыхæйттæ.Цæвд.	Бамбарынмивдисæджиафонтыхицæндзинадтæ,сæ фæрстытæм гæсгæ сæ иртасын. Фыстæгфыссынахуыркæнынлæвæрдпъланмæ гæсгæ.

			Текстхæйттылдихкæнын. <i>Къордтыкуыст</i> –рэзынкæнынпъланмæгæсгæ радзырдфыссыныарæхстдзинадтæ,кæрæдзимæ хъусын æмæ хъæугæ хатдзæгтæ кæнын.
36-æм. Кæмæйу сæрыстыр Ирыстон?	Мивдисæджыæбæлвырд формæ фæсæфтуан <i>ын-имæ</i> (1 сах.)	Мивдисæг. Мивдисæджыфонгæ. Номдар.	Бамбарын,мивдисæджыæбæлвырдформæархайдæн æрмæстдæр йæ ном кæй февдисы,уый. Иртасын мивдисджытæ æбæлвырд формæйы. Хъус дарын,нырыкконафонымивдисджытæцамæйхицæн кæнынц æбæлвырд формæйы мивдисджытæй. Хибарæйхъуыдыкæнынхъуыдыйæдтæмивдисæджи æбæлвырд формæимæ.
37-æм. Адамон сфæлдыстад.	Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстагæмæныхмæвæрд мивдисджытæ (1 сах.)	Синонимтæ. Антонимтæ.	Мивдисджытæйаразынсинонимонрæнхъытææмæ антонимон къæйттæ. Пъланмæгæсгæрадзырдфыссын,хæстагæмæ ныхмæвæрд мивдисджытæй пайдагæнгæйæ. Уыци-уыцитыагурынхæстагæмæныхмæвæрд мивдисджытæ. Бæрæг кæнын мивдисджыты афоны формæтæ. Хæславæрдмæгæсгæтекстæйхъæугæдзырдтæ фыссын. Текстымидисæмбарынаæмдзыхъæугæхатдзæгтæ кæнын.
38-39-æм. Нæ уарзонРайгуырæн бæстæ.	Хъуыдыйад. Хъуыдыйадыхуызтæсæ загъдынысанмæгæсгæ» (2 сах.)	Хъуыдыйад. Мырон- дамгъонанализ.Уæнг. Сæрмагонд нæмтты растфыссынад.	Хъæлæсыуагмæгæсгæиртасынгаурагъон,фарстон, разæнгардгæнæнхъуыдыйæдтæ,æрхæцæннысæнттæ раст æварын. <i>Схæмæтимæкуыст</i> –æвæрдæрхæцæннысæнттæм гæсгæ хъуыды кæнын хъуыдыйæдтæ, сæ загъды нысанмæ гæсгæ сæ иртасгæйæ. Басттекстхицæнхъуыдыйæдтæйиртасын.Текст хицæн хъуыдыйæдтыл дих кæнын.

40-41 аг. Маэ райгуыраен бæстæ–Алани.	Хъуыдыйады сæйрагуæнгтæ(2сах.)	Сæрмагонднæмттæ. Хъуыдыйад. Сæйраг.Зæгъинаг. Ныхасы хæйттæ.	Сæрмагонд нæмттæ иртасын иумæйаг нæмттæй. Зонынсæйрагуæнгтыæмбарынад,сæхицæндзинад иннæ хъуыдыйады уæнгтæй. Сæйраг уæнгтæ агурын фæрстытам гæсгæ. Хъуыдыйады цухгонд бынæттæ æххæст кæнын хъæугæ сæйраг уæнгтæй. Хъус дарын мырты хицæндзинадтæмиронæмæдыгурондиалектты. Дзырдбыд æххæст кæнын. Текстысæргондбарыниæмидисимæ.Текстæн сæргонд хъуыды кæнын.
42-аг. Дзæуджыхъæу – нæсæйрагсахар.	Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ фæрстытамгæсгæ иртасын (1 сах.)	Хъуыдыйадысæйраг уæнгтæ.Синонимтæ. Антонимтæ.	Бамбарын,сæйрагæмæзæгъинагхъуыдыйадысæйраг уæнгтæ кæй сты, уый. Хъус æрдарын, уыдонæй уæлдай ма хъуыдыйады цы уæнгтæ вæййы, уыдонмæ, цыфункцитææххæсткæнынц,уымæ.Хъуыдыйæдтæй æвзаргæ фыст кæнын. Хъуыдыйæдтысæйрагуæнгтæагурынаæмуыдонæй иннæ дзырдтæм фæрстытæ дæттын. Текстæнрайдайæнхъуыдыкæнын–фыстагфыссын.
43-æм.	Контролонкуыст(1сах.)		
44-46-æм. Хъæууон царды нывтæй.	Хуымæтæг цыбыр æмæхуымæтæгдаргъ хъуыдыйæдтæ(3сах.)	Хъуыдыйад. Хъуыдыйадысæйраг уæнгтæ. Хъуыдыйæдтæ сæ загъдынысанмæгæсгæ. Монолог. Зылангон æмæ азылангон æмхъалæсонтæ. Синонимтææмæ антонимтæ.	Æрмæст сæйраг уæнгтæй арæзт хъуыдыйæдтæ. Хъус æрдарын,хъуыдыйæдтæсæарæзтмæгæсгæкуыддих кæнынц, уымæ. Иртасынхуымæтæгцыбырæмæхуымæтæгдаргъ хъуыдыйæдтæ. Текстыхуызбæрагкæнын,иртасын,дзырддыкæй номæй цæуы, уый. Ныхасыхъæдрæзынкæнын–лæвæрдфæрстытæн æххæст дзуæппытæ дæттын. Текстхæйттылдихкæнын,йæсæйрагхъуыдыйын рахицæн кæнын зонын.

47-æм. Уæлахизы бон.	Хъуыдыйады мидаг дзырдтыкæрæдзиуыл бастдинад (1 сах.)	Ныхасы хæйттæ. Сæйраг уæнгтæ. Фæрссаг уæнгтæ. Синонимтæ. Антонимтæ.	Дзырдтыæх сæнбастдинадтæ фæрстытæм гæсгæ бæрæг кæнын. Бамбарын, фарст кæцы дзырдтæй лæвард цауы, уый. Дзырдтæн антонимтæ агурын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. <i>Къордты куыст</i> – фæрстытæдæтгæйæ, кæрæдзийы дзуæппытæн аргъ кæнын, нумæйаг хатдзæгтæм æрцауын.
48-æм. Ахъуыды кæн, базон, бахъæлдзæг у, бахуд.	Рацыдæрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ. Дзырды хæйттæ (1 сах.)	Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсонмыртæ æмæ дамгъæтæ, сæ хицæндзинадтæ. Дзырды хæйттæ. Уæнг. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссын. Диалог. Монолог.	Иу дзырды мырон скондæй пайдагæн гæйæ аразын æндæрдзырдтæ. Хъуыдыйæдтæ сæ араэзтмæ гæсгæ бæрæг кæнын. Схемæтимæ куыст. Дзырды хæйттæ иртасын æмæ сæ бæрæг кæнын зонн. Кæрæдзийы куыстытæм æркæсын – фенын, чикуыд баххæст кодта чырагтæ, зæгъын хи хъуыдытæ. Тексты хуыз бæрæг кæнын. <i>Къæйттæй куыст</i> – диалогонныхасы архайын.
49-æм. Ахъуыды кæн, базон, бахъæлдзæг у, бахуд.	Дзырдты лексиконны саниуджытæ (1 сах.)	Бирæны саниуæгджын дзырдтæ. Синонимтæ. Антонимтæ. Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ. Ныхасы хæйттæ.	Дзырдтæн агурын сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ. Ныхасы хæйттæм гæсгæ сæ къордтæ кæнын. Тексты-хынцдинаджы мидисæмбарын, дзуаппдæттын авторы фарстæн, агурын сæ хъуыдымæ гæсгæ ныхмæвæрд дзырдтæ. <i>Къæйттæй куыст</i> – диалогонныхасы архайын.
50-æм. Ахъуыды кæн, базон, бахъæлдзæг у, бахуд.	Ныхасы хæйттæ. Хъуыдыйад (1 сах.)	Ныхасы хæйттæ – номдар, миногон, мивдисæг. Хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.	Предметтæн агурын æууæлæвдисæг дзырдтæ. Æмбарын кæнын сæрмагонднæмтты растфыссынæд. Агурын номдартæ, цы мивдисæджытимæ баст сты, уыдонимæ. Мивдисæджы афоны формæтæ бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæ сæ загъдыны санмæ гæсгæ хицæн

		Хъуыдыйадыфæрссаг уæнгтæ. Синонимтæ. Антонимтæ.	кæнын. Хъуыдыйæдтысæйрагæмæфæрссагуæнгтæ агурын. Текст – хынцинагæн раст дзуап раттын. Нывтæмгæсгæхъуыдыкæнынрадзырд. Текстхуыз бæрæг кæнын. <i>Къордтыкуыст</i> – радзырдкæсынцæсгæмттæм гæсгæ.
51-аг.	Контролонкуыст(1сах.)		

4-æмкълас (51 сах.)

Урочы темæ Ныхасы темæ	Урочымидис	Фæлхатгæнинаг æрмæг	Скъоладзаутыархайдыхуызтæ
1-аг. Ралаууыдног ахуыры аз.	Мыртææмæдамгъæтæ (1 сах.)	Хъæлæсонмыртæ, дамгъæтæ. Æмхъæлæсонмыртæ, дамгъæтæ. Синонимтæ, антонимтæ. Дзырд, хъуыдыйад. Дыууæнысанæйконд дамгъæтæ. Дзырдтынысаниуæг.	Мыртæ раст дзурын, сæ дамгъæтæ сын раст бæрæг кæнын. Лæвæрддзырдтæйхъуыдыйæдтæ, уыдонæй текст аразын. Цыбыртекстаразын. Текстæнсæргондхъуыды кæнын. Текстæн йæ хъуыды рахицæн кæнын.
2-аг. Сæрды улаæфæнбонтæ.	Алфавит (1 сах.)	Дзырды мырон-дамгъонæвзарст. Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонгæ. Дамгъæты растфыссынад.	Графиконæгъдауæйорфограмматæнысанкæнын. Дамгъуат зардыл æрлаууын кæнын. Дамгъæты рæнхъæвæрд бæрæг фæткыл дзурын. Фæрстытæмгæсгæныхасыхæйттæбæрæгкæнын. Къæйттæй кусгæйæ кæрæдзимæ хъусын.
3-аг. Æрдз хъахъхъæнын– алкæйхæсдæр!	Дæргъвæтин æмхъæлæсонгæ(1сах.)	Дæргъвæтин æмхъæлæсонгæ, сæ растфыссынад.	Дæргъвæтин æмхъæлæсонгæ раст дзурын æмæ фыссын. Дзырдты уæгъд бынæттæ хъæутæ дывæргонд æмхъæлæсонгæйæххæсткæнын(къæйттæйкусгæйæ).

		Ныхасы хайтгæ. Антонимтæ.Синонимтæ.	Нывмагæсгæтекстарзын.
4-æм. Адаймаг æгъдауайфидауы.	Цавд(1сах.)	Уæнг.Дзырд уæнгтыл дих кæнын. Цавдон уæнг. Æнæцавдон уæнг. Иумæйаг цавд. Дывæргонд æмхæлæсонты растфыссынад. Дзырдты мырон-дамгъон æвзæрст. Хуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ.	Дзырдтæуæнгтылдихкæнын,цавдынысанæвæрын. Иумæйаг цавд хицæн кæнын. Текстцавдыæгъдауттæмгæсгæарастхæлæсыуагæй кæсын æмæ йын анализ кæнын. Æмбисæндтæныхасытемаимæбæттын.
5-æм. Æгъдау хъæдбындыдæр хъæуы.	Вазыгджындзырдтæ (1 сах.)	Дзырдты мырон-дамгъон æвзæрст. Хуыдыйад. Мивдисджытынысаниуджытæ.	Хуымæтæгдзырдтæйвазыгджындзырдтæаразын. Тексты вазыгджын дзырдтæ бæрæг кæнын. Текстымидифæрстытæмгæсгææвзарын.Къæйттæй кусгæйæ кæрæдзийы хуыдымæ хъусын, хатдзæгтæ кæнын.
6-æм. Æгъдау хъæдбындыдæр хъæуы.	Вазыгджындзырдтæ (1 сах.)	Вазыгджын дзырдтыарæст.Дзырдтæ хайттæм гæсгææвзарын. Антонимтæ.	Вазыгджындзырдтыарæзтæмæсæрастфыссынад æмбарын. Вазыгджын дзырдтæ дзырды хайттæм гæсгæ æвзарын. Хатдзæгтæ кæнын зонн.
7-æм. Æгъдау хъæдбындыдæр хъæуы.	Вазыгджындзырдтæ (1 сах.)	Дæргъæвтин æмхæлæсонтæ. Вазыгджын дзырд-тымидагæзылангон æмхæлæсонтæ зылангонтæй ивыны æгъдауттæ.	Текстыхъæугæдзырдтахицæнкæнын,анализсын кæнын урочы темæмæ гæсгæ. Къæйттæйкусгæйæкæрæдзийыхуыдытæмхъусын, иумæйаг хатдзæгтæ кæнын.

8-æм. Æрцды та нæмбæрцаджын фæззæг.	Номдар. Номдарты ивынадхауæнтæмгæсгæ «Номонхауæн(Чи?Цы?) (1 сах.)	Ныхасы хæйттæ. Номдар. Миногон. Мивдисæг. Номдары морфологионаууæлтæ.	Номдартæсæ морфологион æууæлтæм гæсгæ æвзарын.Фæрстытæчи?æмацы?цавæрномдартæм дæттæм,уыйбæрæгкæнын.Дзуæппытæдæнцæгтæй фидар кæнын. Зонгæкæнынхауæнимæкуыдномдарыграмматикон категори. Иумæйагкуыстытыкæрæдзийыхуыдытæмхусын, æмæ иу хатдзæгмæ цауын.
9-æм. Æрдзы хъæздыгдзинадтæ хъахъхъæнын хъæуы.	Гуырынонхауæн» (Кæй?Цæй?Кæм?Цæм?) (1 сах.)	Дзырдыхæйттæ.Бындур æмæ кæрон. Ныхасы хæйттæ. Номдарты морфологион æвзæрст.	Фæрстытæм гæсгæ хицæн кæнын дзырдты къордтæ. Таблицаæмгæсгæномдартыхауæнтæбæрæгкæнын. Сæ грамматикон æууæлтæм гæсгæ текстты дзырдтæ агурын. Кæрæдзиуыл барын номдартæ номон æмæ гуырынон хауæнты, хатдзæгтæ кæнын. Бакусын гуырынон хауæны номдарты растфыссынадыл.
10-æм. Æрдзы хъæздыгдзинадтæ хъахъхъæнын – нæ хæс.	Дæттынон хауæн (Кæмæн?Цæмæн?) Арæзтонхауæн (Кæмæ?Цæмæ?Кæдæм? Кæдмæ?) (1 сах.)	Дзырдыхæйттæ. Номон хауæны номдартæ. Гуырынонхауæны номдартæ,сæраст фыссынад. Дзырдты мырон-дамгъонавзæрст. Хъуыдыйад	Кæрæттæмгæсгæномдартыхауæнтæбæрæгкæнын, сæ растфыссынады æгъдæутты тыххæй хатдзæгтæ кæнын. Хиархæйдтытæраиртæстыæмбарынадимæбарын. Текстæн сæргонд æмæ кæрон хъуыды кæнын. Къæйттæйæмæкъордтыкусгæйæ,кæрæдзимæ хусын, анализ кæнын.
11-æм. Æрдзы хъæздыгдзинадтæ – адамы хæзна.	Иртæстон хауæн» (Кæмæй?Цæмæй? Кæдæй?) «Æддагбынатонхауæн (Кæуыл? Цæуыл?) (1 сах.)	Сæрмагондномдартæ. Синонимтæ. Антонимтæ. Дзырды хæйттæ,бындур,кæрон.	Хъус дарын номдарты кæрæтты ивдзинадтæм. Кæрæттæм гæсгæ иртасын иртæстон æмæ арæзтон хауæнтæ. Сæрмагонд нæмттæ хъæугæ хауæнтыæвæрын.Бæлвырдхатдзæгмæарцауын. Хъуыдыйæдты агурын номдартæ иртæстон æмæ æддагбынатон хауæнты формайы. Къордтыкусгæйæкæрæдзийыхуыдытæмхусын, аргъ сын кæнын.

12-æм. Цардыуаг. Нæ алфамбылай æрдз.	Цæдисон хауæн» (Кæимæ? Цæимæ?) Хуызæнон хауæн (Кæйау?Цæйау?Куыд?) (1 сах.)	Синонимтæ. Дзырды хæйттæ. Хауæнтæ, сæ кæрæттырастфыссынад.	Бæрæгтондзырдтæхуыдыйадымидæгцы дзырдтимæ баст сты, уыдон агурын. Æмбарынкæнынхауæнтыкæрæттырастфыссынад. Хуыдыйæдты агурын номдартæ цæдисон æмæ хуызæнон хауæнты формæйы. Таблицæйыхуызыхуысынгаæнинагаæмбарын,æххæст кæнын. Къордтыкусгæйæкæрæдзийыхуыдытæмхуысын æмæ иумæ хатдзæгтæ кæнын.
13-æм. Сыгъæрин фæззæг – æрдзы фидауц.	Номдарты тасындзæг бирæоннымæцы(1сах.)	Ныхасы хæйттæ.Бирæон нымæцы номдартæ. Хауæнтæ, сæ кæрæтты растфыссынад. Синонимтæ.Антонимтæ.	Хæславæрдмæгæсгæтекстыхæуæгдзырдтæнысан кæнын. Лæвæрд таблицæты æххуысæй бирæон нымæцы номдартæ тексты агурын, æмæ сын анализ кæнын. Бæлвырдхæславæрдтææххæсткæнын,кæрæдзийы хуыдытæн аргъ кæнгæйæ (къордты, кæнæ къæйттæй). Текстæн,йæмидисмæгæсгæ,сæргонддæттын.
14-æм. Æрдзы хъæздыгдзинæдтæ – адамы хæзна.	Номдарты бирæон нымæцы арæзты хицæндзинæдтæ(1сах.)	Дзырдыхæйттæ.Кæрон, фæсæфтуан. Ныхасы хæйттæ. Хуыдыйæдтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ.	Иуоннымæцыномдартæйбирæоннымæцаразгæйæ, фиппаинагтæ дзурын. Иртасынномдартыбирæоннымæцы хицæндзинæдтæ. Къæйттæй кусгæйæ кæрæдзийы дзуæппытæм хуысын,растхатдзæгтæкæнын.Текстæнйæмидис фарстытæм гæсгæ дзурын.
15-æм. Æрдзы хъæздыгдзинæдтæ – адамы хæзна.	Номдартырастфыссынад (1 сах.)	Хауæнтæ,сæфæрстытæ, сæ кæрæттæ. Номдарты нымæц. Вазыгджындзырдтæ. Дзырды хæйттæ.	Зонынномдартыхауæнтыкæрæттырастфыссынад, æндæр дзырдтимæ бæтгæйæ. Вазыгджын номдарты растфыссынады хицæндзинæдтæзонынаемæсарастпайдакæнын.
16-æм.	Контролонкуыст(1сах.)		

17-æм. Æрдзы нвдзинадтæ.	Миногон. Сæхъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвард дзырдтæ (1 сах.)	Ныхасы хæйттæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Номдарты хауæнтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйæдтæ сæ загъдынысанмæгæсгæ. Дзырды хæйттæ.	Миногонты растфыссынад зæрдыл дарын. Тексты агурынсæхъуыдымæгæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвард миногонтæ. Тексты мидис дзурын. Уыци-уыцитæ къордтæй æвзарын. Кæрæдзи хъуыдытæм хъусын, аргъсын кæнын. Иумæйаг хатдзæгтæ кæнын бæлвырд хæслæвардтæ сæххæст кæнын фæстæ.
18-æм. Ралæууыдымæг.	Миногонты тасындзæг (1 сах.)	Номдарты иуонамæ бираон нымæцы тасындзæг. Иумæйаг цавд. Антонимтæ. Дзырдбаст.	Миногонты тасындзæджы хицæндзинадтæ хибарæй æмæ номдартимæ бастæй. Таблицæйы æххуысæй номдартæ æмæ миногонты тасындзæг кæрæдзи уыл барын. Дзырдкуыдны хасы хайæвзарын, йе'ууæлтæйын бæрæг кæнын. Кæрæдзийæн æххуыскæнгæйæ, растдзуаппмæ æрцæуын (къæйттæй куыст).
19-æм. Æрдз – не сфæлдисæг, зæхх – нæ дарæг.	Номивæг. Цæсгомон номивджытæ (1 сах.)	Дзырдбаст. Иуон æмæ бираон нымæцы тасындзæг.	Номивæджы æмбарынад, йæ хицæндзинадтæ. Номивджытæ зæрдыл бадарын. Текствæзырын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Æмбисæндты хъуыдыйыл æрдзурын. Таблицæйы хуызы хъусынгæнинаг (информаци) æмбарына мæйæ æххæст кæнын. Уыци-уыцитæ, æмбисæндтæ æвзарын (къордты куыст).
20-æм. Цæрагойты миниджытæ.	Цæсгомон номивджыты тасындзæг (1 сах.)	Цæсгомон номивджытыæ. Хауæнтæ. Номдарты тасындзæг. Хъуыдыйад. Хуымæтæг цыбыр æмæ хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæ.	Бахъуыды кæнын цæсгомон номивджыты цыбыр форматæ. Цæсгомон номивджытæй раст пайда кæнын. Цæсгомон номивджыты æххæст хуызы тасындзæг бамбарын. Таблицæйы æххуысæй фæлтæрагтæ æххæст кæнын. Фæрстытæн æххæст æмæ мидисджындзуаппытæ дæтгæйæ, хатдзæгтæ кæнын.

21-æм. Дæсæрма алы куыст дæр хæсс.	Цæсгомнономивджытæ фæлхат кæнын (1 сах.)	Номдар. Йæ граммати- конæууæлтæ.Миногоны грамматикон æууæлтæ. Вазыгджын дзырдтæ. Хъуыдыйадисæйраг уæнгтæ.	Иртасынæххæстхуызыномивджытææмæсæцыбыр формагæ. Бахъуыды кæнын номивджыты растфыссынад. <i>Къордтыкуыст</i> –текстæнсæргонддæттын,æмæйæ аргументтæй фидар кæнын, кæрæдзийы хъуыдытæм хъусын æмæ сын аргъ кæнын. Текст æмбаргæ каст кæнын. Æвзаджы æрмагма цæст дарын, хатдзæгтæ кæнын.
22-æм. Зымагон æрдз.	Мивдисæг.Мивдисæджы афонтæ (1 сах.)	Предметты архайд æвдисæг дзырдтæ. Синонимтæ.Дзырды хæйттæ.	Архайд цы рæстæг цæуы, цыдис кæнæ цæудзæнис, уйбæрагкæнынзонын.Текстæйфæрстытæмгæсгæ хъæугæдзырдтæхицæнкæнын.Хæслæвардмæгæсгæ мивдисджытæн бæрæг кæнын сæ фæрстытæ, сæ афоны формагæ. Текстимæкусын.Текстымидисыланцойкæнгæйæ, фæрстытæндзуапдæттынаæмахатдзæгтæкæнын. Нывмæ гæсгæ цыбыр радзырд аразын.
23-æм. Ногазног хæртææрхаста.	Мивдисджыты ивынад нымæцтæмгæсгæ(1сах.)	Мивдисæг.Мивдисæджы афонтæ. Номдарты ивынад нымæцтæм гæсгæ. Вазыгджын дзырдтæ,сæрастфыссы- над. Дзырды хæйттæ.	Урочы темæ æргом кæнын, проблемон фæрстытæн дзуапдæтгæйæ.Зонынпредметтынымæцбарынсæ архайдæвдисæг дзырдты нымæцимæ. Агурындырдтæсæграмматиконæууæлтæмгæсгæ тексты.Ныхасыхæйттæсæграмматиконæууæлтæм гæсгæ кæрæдзиуыл барын.
24-æм.	Контролонкуыст(1сах.)		
25-æм. Зымагон æрдз.	Мивдисджытыивынад цæсгæмтæм гæсгæ (1 сах.)	Иуон æмæ бираон нымæцымивдисджытæ. Синонимтæ. Диалог. Хъуыдыйад. Хъуыдыйадисæйраг уæнгтæ. Уæнг. Номивджытæ.	Бæрæг кæнын мивдисджыты нымæц, цы предметты нымæц æвдисынц, уымæ гæсгæ. Ныхасы хæйттæ се ’ууæлтæм гæсгæ иртасын. Хатдзæгтабæлвырддæнцæгтæйфидаркæнын. Фæлтæрæнты хæслæвардтæм гæсгæ дзырдтæ къордтыл дих кæнын. Къæйттæй куысты кæрæдзийы хъуыдытæмхъусын,анализкæнын,хатдзæгтæкæнын.

26-27-æм. Æрдз æмæцæрагөйтæ.	Цæсгомонмивдисджыты ивынаднырыкконафоны (2 сах.)	Цæсгомонномивджытæ. Мивдисæг, йæ афонтæ. Дзырды хæйттæ. Хауæнтæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Цавдон уæнг. Номдар, йæнымæц, йæхауæнтæ. Миногон.	Проблемон фæрстытæн дзуапп дæттын, фидар сæ кæнындæнцæгтæй. Фæлтæрæныфæрстытæмгæсгæ фиппаинæгтæ дзурын, ног темæимæ сæ бæттын. Хъуыдыфидаркæнындæнцæгтæй, аргументтæй. Текстæй номивджытæ хицæн кæнын, сæ афоны формæ сын бæрæг кæнын. Текстимæ кусын. Текстæн йæ мидисмæ гæсгæ сæргонд дæттын. Фиппаинæгтæ, хи хъуыдытæ дзурын. Къæйттæй кусгæйæ кæрæдзийыхъуыдытæм хъусын æмæ хатдзæгтæ кæнын.
28-29-æм. Æрдзы ивдзинадтæ.	Цæсгомонмивдисджыты ивынад ивгъуыд афоны (2 сах.)	Мивдисæджыафонтæ. Уæнг. Цавдон уæнг. Антонимтæ. Номдар. Номдарты нымæц. Дзырды хæйттæ.	Тексты проблемон фæрстытæн дзуапп дæттын. Хъæугæмивдисджытæагурын, хатдзæгтæмæрцауын. Таблицаемæ гæсгæ хæслæвардтæ æххæст кæнын. Мивдисæг афонтæм гæсгæ куыд ивы, уымæ хъус дарын. Кæрæдзийы зоньндзинадтæн аргъ кæнын, æххуыс кæнын (къæйттæй кусгæйæ). Таблицаейæ пайдакæнын. Æмбисæндтыхъуыдыбæлвырдкæнын.
30-31-æм. Зымаг æмæцæрагөйтæ.	Цæсгомонмивдисджыты ивынад суинаг афоны (2 сах.)	Мивдисджыты афонтæ. Синонимтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Ныхасыхæйттæ. Номдарты тасындзæг. Вазыгджын дзырдтæ.	Бæлвырд хæслæвардтæ æххæстæн гæйæ, урочы темæбæрæгкæнын. Бæлвырдафоныæмæцæсгомы мивдисджытæ текстæй хицæн кæнын зоньн. Таблицаейæ æххуысæй лæвард хæслæвардтæ æххæст кæнын. Тексты мидисæвзарын. Кæрæдзийы дзуæппытæ наргъ кæнын куы хъæуа, уæд æххуыс кæнын. Хатдзæгтæ кæнын (къæйттæй æмæ къордты куысты).
32-æм. Æрдзæмæ цæрагөйтæ.	Мивдисджыты растфыссынад (1 сах.)	Мивдисæг, йæ иумæйаг нысануæг, йæ фæрстытæ. Мивдисджыты ивынад нымæцтæм, афонтæм гæсгæ. Синонимтæ.	Мивдисджытынымæц, цæсгомæмæафонкæрæттæм гæсгæ иртасын, æмбарын сын сæ растфыссынад. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын, йæ мидисын хи ныхæстæйдзурын. Дзырдтæнæмæдзырдбæстытæн синонимтæ агурын.

33-æм.Æрцыд ныллæууыд уалдзæг.	Фæрсдзырдыæмбарынад (1 сах.)	Мивдисæг.Йæиумайæг æмбарынад, йæ фæрстытæ. Номдары тасындзæг. Хуымæтæг цыбыр хъуыдыйад.	Дзырдтæм фæрстытæ дæтгæйæ урочы темæ бæлвырд кæнын.Хæслæвардмæгæсгæхъæугæдзырдтæхицæн кæнын. Лæвард дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Фæрсдзырдтæцаварныхасыхаймæбастстыæмæцы нысан кæнынц, уый бæлвырд кæнын. Текст хайттыл дих кæнын.
34-æм.Æрцыд ныллæууыд уалдзæг.	Фæрсдзырд, йæ фæрстытæ(1сах.)	Дзырды хайтгæ. Мивдисджытыцæсгомон кæраттырастфыссынад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ бæрæг кæнын. Вазыгджындзырдты арæзт, сæ растфыссынад. Фæрсдзырдтæ– антонимтæ. Хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ.	Фæрсдзырдтæммивдисæгæйфæрстытæдæтгæйæ, зонын архайд, кæм, кæд æмæ куыд цæуы, уый. Таблицæйæнийæаразтæмбарын.Фæрстытæ:кæм? кæд? куыд? кæдæм? кæцæй?-æн цы фæрсдзырдтæ дзуапп дæттынц, уыдон хицæн кьордтæ кæнын. Фæрсдзырдтæйæмæммивдисджытæйдзырdbæстытæ аразын.
35-æм.Æрдзы ивдзинæдтæ.	Фæрсдзырдты растфыссынад(1сах.)		Тексты вазыгджын фæрсдзырдтæ агурын, сæ растфыссынад сын æмбарын кæнын. Хатдзæгтæ кæнгæйæ, урочы темæ бæрæг кæнын. Таблицæйы æххуысæй фæрсдзырдты растфыссынад зæрдыл бадарын. Фæрсдзырдты растфыссынады æгъдауттæ бæлвырдкæнын. Таблицæйылæвардфæрсдзырдтæм фæрстытæ дæттын. Текстæн фæрстытæм гæсгæ йæ мидис дзурын. Текстæй фыссын фæрсдзырдтæ, цы ныхасы хайттимæ баст сты, уыдонимæ.
36-æм.Уалдзæг. Æрдз райхъал.	Хъуыдыйад (1 сах.)	Номдар. Миногон. Мивдисæг.Фæрсдзырд. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.	Текст хъуыдыйæдтыл дих кæнын, æрхæцæн нысæнттæ æварын. Хъуыдыйæдтæ раст хъæлæсы уагæйкæсын.Нывмæгæсгæ,лæварддзырdbæстæмæ дзырdbæстыты æххуысæй чысыл радзырд аразын.

		Дзырдты бастдинад хуыдыйады мидæг. Номдарыгасындзаг. Æрхæцæн нысæнтгæ хуыдыйады кæрон.	Хуыдыйады мидæг дзырдты бастдинад æмбарын кæнын. Дзырдтæй хуыдыйæдтæ аразын. Къæйттæй кусгæй æххусдарынкæрæдзийы цæстæнгасмæ, хатдзагтæ кæнын.
37-38-æм. Алцы зонндæрхорзу.	Хуыдыйады æмхуызон уæнгтæ (2 сах.)	Хуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Синонимтæ. Номдарты ивынад хауæнтæм гæсгæ.	Хуыдыйады мидæг æмхуызон уæнгтæ цы дзырдтимæ баст сты æмæ цавæр фæрстытæ домныц, уый раиртасын. Цы бафипайдтой, уый фæдыл хатдзагтæ кæнын. Хуыдыйады æмхуызон уæнгтæ сæ æмбарынгæнæг дзырдтимæ фæлтæрæнты агурын, æрхæцæн нысæнтты раст æвæрынадыл кусын. Ххус æрдарын бæттæгтæм. Тексты мидис фæрстытæм гæсгæ æвзарын. Текстæн кæрон хуыды кæнын. Ныхаскæны нæрдзы хъæздыг дзинад æмæ пайдайыл.
39-42-æм. Уалдзыгонæрдз.	Вазыгджын хуыдыйад (4 сах.)	Хуымæтæг цыбыр æмæ хуымæтæг даргъ хуыдыйæдтæ. Хуыдыйады сæйраг æмæ фæрссагуæнгтæ. Фæрсдзырд, йæ фæрстытæ.	Вазыгджын хуыдыйæдтæ хуымæтæг хуыдыйæдтыл дихкæнын. Вазыгджын хуыдыйад аразæг хуымæтæг хуыдыйæдты æхсæн æрхæцæн нысæнттæ æвæрын (бæттæгтимæ бастæй æмæ æнæ бæттæгтæй). Таблица йæ æххуы сæй хуымæтæг хуыдыйæдтæ йæ вазыгджын хуыдыйæдтæ аразын, æрхæцæн нысæнттæ æвæрын. Æмбисæндты хуыды æмбарын кæнын.
43-æм	Контролонкуыст (1 сах.)		
44-45-æм. Зивæджымад магуыр у.	Сидæн (2 сах.)	Номдар. Сæрмагонд номдартæ. Дзырды мырон-дамгъона æвзарст. Хуымæтæг хуыдыйад	Бахуыды кæнын сидæны æмбарынад. Сидæн цы дзырдтæй кондвæййы, уый фæбæрæг кæнын. Дзуæппытæ дæнцæгтæй фидар кæнын. Сидæн, хуыдыйады мидæг цы ран лæууа, уымæ гæсгæ æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрын. Хуыдыйæдты æмæ тексты сидæнтæ агурын. Хибарæй хуыды кæнын хуыдыйæдтæ сидæнтимæ, алыбынæтты куыд лæууа, афтæмæй.

46-47-æм. Зивæггæнагæмæ хиппæлой ма у.	Комкоммæныхас(2сах.)	Ныхасы хæйттæ. Номдар, мивдисæг. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сидæн, йæ растфыссынад.Дзырды хæйттæ.	Фæлтæрæныхаслаæвардæххæсткæнгæйæ базоньн, искæйныхас æнæ ивдайæвдыст кæм цауы, уый. Урочы темæ бамбарын. Хъуыдыйады мидæг комкоммæныхасæмаавторыныхæстæхицæнкæнын. Комкоммæ нихас хъуыдыйады кæм æвард уа, уымæ гæсгæ æрхæцæн нысæнттæ раст æварын. Лæвард схематæм гæсгæ авторы нихæстæ æмæ комкоммæныхасрастæрхæцæннысæнттæйхицæн кæнын. Æмбисæндтыхъуыдыæмбарынкæнын. <i>Къордтыкуыст</i> –текстæнсæргонддæттын.
48-æм. Æнæ кусгæйæцард нæй.	Рацыд æрмæг фæлхатт кæнын.Ныхасыхæйттæ. (1 сах.)	Ныхасы хæйттæ. Номдар,йæхауæнтæ, нымæц. Фæрсдзырд. Миногон, йæ растфыссынад.	Дзырдтæм фæрстытæ раст дæттын. Цавæр нихасы хæйттæсты,уыйбæрæгкæнын.Дзырдтæнсинонимтæ агурын. Цæсгомон номивджыты цыбыр æмæ æххæст хуызтæ бæрæг кæнын. Мивдисджытæ ивын афонтæм æмæ нымæцтæм гæсгæ. Æмбисæндты мидис бæрæг кæнын, фæрсдзырдтæ дзыагурын.Хайыгтæмивдисджытимæкуыдфыссын хъæуы, уый бæрæг кæнын. Текстымидисфæрстытæмгæсгæдзурын.
49-æм. Æнæ кусгæйæцард нæй.	Рацыд æрмæг фæлхатт кæнын. Хъуыдыйад. Вазыгджынхъуыдыйад (1 сах.)	Хъуыдыйады æмбарынад,йæарæзт. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ.	Хуымæтæгхъуыдыйæдгыарæзтæмбарын.Æмбарын вазыгджын хъуыдыйæдты арæзт. Иртасын хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйæдтыæмхуызонуæнгтæиртасын,æрхæцæн нысæнттæ сæ раст æварын.
50-æм. Æнæ кусгæйæцард нæй.	Рацыдæрмæгфæлхатт кæнын. Сидæн. Комкоммæныхас.	Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ. Хъуыдыйæдтæ комкоммæныхасимæ.	Зонын иртасын хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ æмæ комкоммæ нихасимæ. Фæлтæрæны хицæн кæнын хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтæ.Æмбарын кæнын æрхæцæн нысæнтты æварынад.
51-æм.	Контролонкуыст(1сах.)		

ИРОНÆВЗАДЖЫАХУЫРАДОНПРОГРАММАЕ5–11-ÆМКЪЛÆСТÆН

Æмбарынгæнæнфыстæг

Ахуырадон предмет «Ирон æвзаг»-ы кусæн программæ (5 – 11 къл.) арæзт у ахæм бындураварæг документтæм гæсгæ:

- Федеральный закон от 29.12.2012 N 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» (ред. от 29.12.2017);
- Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования (в ред. Приказа Минобрнауки РФ от 31.12.2015 № 1577);
- Федеральный государственный образовательный стандарт среднего общего образования (в ред. Приказа Минобрнауки РФ от 31.12.2015 № 1578);
- Иронæвзаджыпрограммæ 1–11 кълæстæн (ныффидарайкодта Цæгат Ирыстон – Аланийы Ахуырад æмæ наукæйы министрæд 2017 азы).

Цæгат Ирыстоны-Аланийы ис дыууæ паддзахадон æвзаджы: ирон æмæ уырыссаг. Ирон æвзагæй адæм пайда кæнынц се ’рвылбонны царды æмæ æхсæнадон-политикон, барадон, наукон, культурон архайды, ахуырад æмæ аивадон-дзырдон сфæлдыстады. Уыйуæвзагон/ныхасонæрмагхæхъхъæныныæмæйæнуфæлтæрæйиннæмæдæттыны сæйраг фæрæзтæй иу.

Ирон æвзаджы лексикон-грамматикон, стилистикон фæрæзтæ сты хъæздыг, йæ аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ – бирæ æмæ ахадгæ. Уымæ гæсгæ æвзагæн йæ бон у царды домæнтæн дзуапп дæттын, йæ размæ æвæрд хæстæ æнæкъуылымпыйæ æххæст кæнын. Йæ ахуыр кæнынахъаз у уырыссаг æмæ æндæр æвзæгтæ хуыздæр æмæ æнцондæрæй базонынæн дæр.

Ахуырадон предмет «Ирон æвзаг» скъоладзаутæн зоньндзинаедтæ дæтты мадæлон æвзаджы тыххæй, амоны, æвзагæй алыхуызон уавæрты куыд пайда кæнын хъæуыæмæ йæ кæцы хæйттæй, уый; скъоладзау ахуыр кæны ирон культурæйы удварнон хъæздыгдзинад æмæ литературæ, æмзонд у йæ адæмимæ, стæй хайджын кæныæппат адæмты культурон-историон фæлтæрддзинадæй.

Предмет «Иронæвзаг» ахуыркæныны сæйраг **нысантты** æсты:

1) ирон (мадæлон) æвзагмæ æмбæлгæахаст хъомыл кæнын, куыд культурæйы вазыгджын фæзынд æй æмбарын кæнын;

2) удварнон-эстетикон хæзнакæйу, уый æмбарын кæнын;

3) мадæлон æвзаг ныхас кæныны æмæ ахуырадон архайды сæйраг фæрæзтæй иу, адæймæджы архайды бæлвырд къабæзты зоньндзинаедтæ райсыны мадзал, æхсæнады фидаргонд этикон нормæтæ базоныны амал кæй у, уый æмбарын кæнын;

4) вазыгджындæр иумæйагахуырадон арæхстдзинаедтæ æмæ универсалон ахуырадон архæйдтытæ (архайды нысан амонын, фæтк ын æвæрын, библиографион агуырд кæнын, алыхуызон æвзагзонынадон дзырдæтты æмæ æндæр æвзæрæнты хъæугæ информаци арын, уымæ дзыллон хабархæссæг фæрæзтæй æмæ Интернетæй, тексты мидисыл кусын) базонын кæнын;

5) æвзаджы системæйы арæзты тыххæй æмæ, куыд кусы, уый тыххæй, ирон литературон æвзаджы стилистикон фæрæзтæ æмæ сæйраг нормæты тыххæй зоньндзинаедтæ райсын; æвзагон фæзындæуынын, иртасын, кæрæдзиуылсабарын, классификацисын кæнына мæсынарг дæттыны ахуырадон æмæ æндæр арæхстдзинаедтæ рæзынкæнын;

6) дзургæ æмæ фысгæ ныхасы культурæ, ныхас кæнынимæ баст архайды хуызтæй, æвзаджы фæрæзтæй алыхуызон уавæрты пайда кæныны æгъдæуттæ, ныхасы этикетты нормæтæ базонын; активон дзырдæт хъæздыг кæнын;

7) зоньндзинаедтæ æмæ арæхстдзинаедтæй практикон хуызыпайда кæныны ахуыр кæнын.

Ахуырадонпредметьиумайагхарактеристика

Ирон æвзаг скъолайы ахуыр кæныны сæрмагонд нысæнттæ сты: скъоладзаутæм коммуникативон, æвзагон, лингвистикон æмæ культурæзонæн компетенцитæ рæзын кæнын.

Коммуникативонкомпетенцинысанкæнымаделонæвзагаейныхасыалыхуы- зон уавæрты, ныхасы темæ æмæ нысæнттæм гæсгæ пайда кæнынмæ арæхсын; дзургæ æмæ фысгæ ныхасы культурæйы бындуртæ зонын; скъоладзау цы кары ис, ахуырыалы къæпхæнты (5 – 7, 8 – 9, 10 – 11 къласты) йæ фæлтæрддинад æмæ психологион миниуджытæ цавæр сты, уымæ гæсгæ ныхас кæнынмæ арæхсын.

Æвзагонкомпетенциу:

зонын:

- маделонæвзагкуыднысанонсистемææмææхсæнадонфæзынд;
- æвзагаейæарæзт;
- æвзагкуыдрæзыæмæдзыкуыдпайдагæнæнис;
- иронлитературонæвзаджысæйрагнормæтæ;
- фагдзырддуатонæрмæг;

пайда кæнынмæ арæхсын:

- иронлитературонæвзаджысæйрагнормæтæй;
- æвзагаемæныхасыаивгæнæнмадзæлттæй;
- алыхуызонлингвистикондзырддуæттæй.

Лингвистиконкомпетенцимахауынцскъоладзаутызонындзинадтæнауæ

«Ирон æвзаг»-æй, йæ хæйттæ æмæ æвзаг наукон æгъдауæй ахуыр кæныны нысæнт-тæ, стæй, ирон æвзаджы фæрстытæ цы ахуыргæндтæ иртæстой, уыдоны тыххæйæрмæг зонын.

Культурæзонæн компетенци баст у, æвзаг националон культурæйы тыххæй дзурыны формæкæйу, уыйæмбарынадимæ, адæмыæвзагаемæисториабасткæйсты, иронæвзагаен националон-культурон æууæлтæ кæй ис; ирон ныхасы этикеты нормæтæ зонынимæ.

Ахуырады сæйраг иумайаг хæстæ æмбæлгæ хуызы æххæст кæнæн ис, æвзаг æмæ ныхас тынг хорз зонгайæ. Коммуникативон æмæ культурæзонæн компетенцитыл фылдæр ахуыр кæнынц ныхасы рæзтыл кусгайæ, лингвистикон компетенци та рæзы, æвзаджы системæ ахуыр кæнгæйæ.

Иронæвзаджыпрограммайыæнгомбастстыйæдзууæструктуронхайы:

«Æвзаджысистемæ»æмæ«Ныхасырæзт»–ныхасыкультурæрæзы,æвзаджысистемæ, йæ 'тгъдæуттæ ахуыр кæнгæйæ; æвзаджы системæ та æмбæрстгонд цæуы ирон ныхасы хуызагты (алыхуызон текстты) бындурыл.

Амынднысæнттæкъухыбафтынынтыххæйæххæсткæнынхъæуыахам**хæстæ**:

- скъоладзаутæн базонын кæнын, æвзагыл æхсæнады царды цы хæстæ æвæрд ис, цавæр бынат ахсы ирон адæмы царды, цæмæй хъæздыг у, цавæр сты йæ аивгæнæн мадзæлттæ; бæлвырд зонындзинадтæ раттын ирон литературон æвзаджы фонетикæ, графикæ, орфоэпи, орфографи, лексика, морфемикæ, дзырдарæзт, морфологи, синтаксис, пунктуаци æмæ стилистикæйæ, стæй, райст зонындзинадтæй практикон архайды куыд пайдагæнæн ис, уый тыххæй;

- скъоладзаутыныхасрæзынкæнын:хъæздыгсынкæнынсæактивонæмæпассивон дзырдут, раст аразын сæ ныхасы грамматикон сконд; архайын, цæмæй базоной лите- ратурон æвзаджы нормæтæ, зоной æмæ арæхсой алыхуызон коммуникативон уавæрты дзургæ æмæ фысгæ ныхасæй раст æмæ уæгъдибарæй пайда кæнын;

- амонын æмæ хуыздæр кæнын орфографион æмæ пунктуацион арæхстдзинадтæ æмæ фæлтæрддинадтæ;

- хиныхасыарæзтмæхъус дарын;

-ахуырадон æмæ наукон литературæимæ кусын, алыхуызон дзырдуеттæй æмæ æндæр æххуысгæнаг литературæйæ, уыимæ дзыллон хабархæссæг фæрæзтæ æмæ Интернетæй хъæугæ æрмæг исын.

Иронæвзаджыпрограммабазоныныудгоймагон, метапредметон, предметон фæстиуджытæ

Удгоймагонфæстиуджытæ:

1) иронæвзагиронадæмысæйрагнацион-культуронхæзнатæйиукæйу,уыйæмба-рын; мадæлон æвзаджы ахсджиаг бынат адæймаджы интеллектуалон, сфæлдыстадон æмæ удварнон рæзты уынын;

2) ирон æвзаг эстетикон хæзна кæй у, уый æмбарын; мадæлон æвзагæн аргъ кæнын зонын, сæрыстыр дзы уæвын; ирон æвзаджы сыгъдæгдзинад куыд националон культурæйыфæзындæмбарынаемайæхъахъхъæнынылархайын;хиныхасыкультурæ бæрзонд кæнынмæ тырнын;

3) дзырдуат хъæздыг кæнын грамматикон фæрæзтæ зонын, хъуыдытæ æмæ æнкъарæнтæ раст æмæ уæгъдибарæй æвдисынмæ арæхсын; хи нихасæн раст аргъ кæнын.

Метапредметонфæстиуджытæ(скъоладзаутæсæйрагнумæйагпрограммакуыд базонынц, уый æвдисæнтæ):

1) нихасонархайдыæппæтхуызтæзонын:

хъуысынаемæкæсын:

- текстытемаæмайæсæйрагхъуыды, стильбæрæгкæнын;
- кæсыны алы хуызтæ зонын (агурын, æркæсын, зонгæ кæнын) æмæ сæ алыхуызон стильтæ æмæ жанрты текстты пайда кæнын;

- текстыхъæугæхъуысынгæнинагагурын;

- цалдæртекстæнсæхуызæмæсæмидисабарын;

- алыхуызонфæрæзтæй(уыимæдзыллонхабархæссæгфæрæзтæй, компакт-дисктæй, Интернеты фæрæзтæй)хъæугæ æрмæгисынмæ арæхсын;

- дзырдуетты алы хуызтæй, æххуысгæнаг литературæйæ (уыимæ электронон хæсджытыл дæр) уæгъдибарæй пайда кæнын;

- бæлвырдтемайææрмæгæмбырдкæнынаемайæсистематизацикæнынзонын;хи хъаруйæхъуысынгæнинагагурын;кæсгææмæхъусгæйæцыæрмæгбазыдтой,уыйивын, æвæрын æмæ хъуысын кæнын;

- нихасонзæгъдтытæсæмидисмæгæсгææрæмныхкæнынаемаабарынмæарæхсын, сæ стилистикон хицæндзинаедтæ æмæ æвзагон фæрæзты æвзарын;

- нихасыхуызиртасынаемæивынзонын;

- текстмæ байхъуысын кæна йæ бакæсыны фæстæ йыл бакусынмæ арæхсын (пылан, хи нихæстæй дзурын, конспект, аннотаци);

- текстсыæйрагæмæфæрссагхъуысынгæнинагиртасын;текстытемаæмаидейæ бæрæг кæнын;

- текстмæбайхъуысынкæнайæбакæсыныфæстæйæбындурылныхасаразын,диалогты архайын, хи фиппаинагтæ дзургайæ æмæ æнкъарæнтæ æвдисгæйæ;

- нывтæмгæсгæдиалогтæхъуыдыкæнын;

- диалоджыархайынмæемайæаразынмæарæхсын;

- текстæнлексикон-грамматиконæмæстилистиконраиртæсткæнын;

- алы хуызты фысгæ æмæ дзургæ тексттæ, нихасы стильтæ æмæ жанртæ аразынмæ арæхстдзинад æвдисын, кæрæдзиимæ нихас кæныны уавæр, йæ нысан æмæ адресат хынцгæйæ;

- хи хъуыдытæ дзургæ æмæ фысгæ формæйы раст, уæгъдибарæй дзурынмæ арæхстдзинадæвдисын,текстаразынынорматææххæсткæнын(логикондзинад,ны-

хасы хэйтты кэрэдзи фæдыл раст æвæрд, сæ бастдзинад, темæйæн дзуапп дæттын), æцæгдзинады хабæрттæ æмæ фæзындтæ раст ахаст æвдисын;

- монолоджы(таурагъ, æрфыст, тæрхæттæ; монолоджы алы хуызты бастдзинадтæ) æмæ диалоджы алы хуызтæ (этикетон, диалог-бафарст, диалог-разæнгард кæнын, диалог-дзурджыты цæстæнгасты æвдыст æ. æнд.) зонын;

- дзургæйæ нырыккон ирон æвзаджы сæйраг орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон норматæ æххæст кæнын; фысгæ ныхасы орфографи æмæ пунктуацийы сæйраг æгъдæуттæ æххæст кæнын;

- этикетон норматæ æххæст гæн гæйæ ныхасы архайынмæ арæхсын;

- ныхас кæн гæйæ, цæсгоммы, къухызмæлдтытæ й хъæугæ хуызы пайда кæнын;

- хи ныхасы мидисæн, æвзагон арæзтæн аргъ кæнын; грамматикон æмæ ныхасон рæдыдтытæ арын æмæ сæ раст кæнын; хи тексттæ хуыздæр кæнын æмæ редакци кæнын;

- чысыл хъусын гæнинæгтæ, реферат, доклад кæнынмæ арæхсын; быцæу ныхасы ар- хайын, актуалон темæтыл дзурынмæ арæхсын;

2) райст зонындзинадтæй, арæхстдзинадтæй, фæлтæрддзинадтæй æрвылбоны цар- ды уавæрты пайда кæнын; ирон æвзагыл цы предметтæ ахуыр кæнынц æмæ цы æндæр уавæрты бахъæуы, уым мадæлон æвзагæй пайда кæнын;

3) альварс адæмимæ ныхас кæнын зонын, иумæйæг хæстæ æххæст кæнын, быцæу ныхасы архайын, актуалон темæты фæдыл дзурын; этикетон ныхасы нормæты нацио- налон-культурон норматæ зонын æмæ сæ пайда кæнын формалон æмæ æнæформалон уавæрты.

Предметон фæстиуджытæ:

1) зонын æвзаджы сæйраг функцитæ, ирон æвзаг куыди ронадæ мын ационалон æмæ паддзахадон æвзаг, адæмы æвзаг æмæ културайы бастдзинад, мадæлон æвзаджы бынат адæймаг æмæ æхсæнады царды;

2) æмбарын мадæлон æвзаджы бынатирон гуманитарон наука ты æмæ ахуырады;

3) базонын мадæлон æвзаджы наука зонанындзинадты бындуртæ; йæ æмвæзадæмæ иуæгты бастдзинады æмбарынад райсын;

4) базонын лингвистикайы бындурон æмбарынадтæ: лингвистика æмæ йæ сæйраг хэйттæ; æвзаг æмæ ныхас, ныхас кæнын, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; моно- лог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхас кæнынны уавæр; дзургæ ныхас, наука, публи- цистикон, официалон-хъуыддагон стилигæ, аивадон литературайы æвзаг; наука, публицистикон, официалон-хъуыддагон стилигæ æмæ дзургæ ныхасы жанртæ; ны- хасы функционалон-хъуыдыйон хуызтæ (таурагъ, æрфыст, тæрхæттæ); текст, тексты хуызтæ; æвзаджы сæйрагиуæгтæ, сæ бæрæг гæнæнтæ æмæ хи цæндзинадтæ ныхасы;

5) зонын ирон æвзаджы лексика æмæ фразеологийы сæйраг стилистикон фæрæзтæ, ирон литературон æвзаджы сæйраг норматæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, ор- фографион, пунктуацион), зонын этикетон ныхасы норматæ æмæ сæ хи ныхасы пайда кæнын дзургæ æмæ фысгæ загъдтыты;

6) дзырдæн алы хуызон æвæрст кæнын (фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон, лек- сикон, морфологон), синтаксисон æвæрст дзырдбаст æмæ хъуыдыйадæн; текстæн дæттын бирæаспектон раиргæст йæ сæйраг æууæлтæ æмæ арæзтæ гæсгæ, æвзаджы бæлвырд функционалон хуызтæм ахастмæ, сæ 'взагон арæзты хи цæндзинадтæ æмæ æвзаджы аивгæнæн фæрæзтæй пайда кæнын адмæ гæсгæ;

7) лексикон æмæ грамматикон синонимийы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæ æмбарын æмæ сæ хи ныхасы пайда кæнын;

8) мадæлон æвзаджы эстетикон функци æмбарын, арæхсын ныхасы эстети- кон фарсæн аргъ кæнынмæ, аивадон литературайы текстæн раиргæст дæтгæйæ.

Скьолайысәйрагдәрахуыркәнынциронлитературонәвзаг, уымәгәсгәәвзагән куыд предметән әшпәты әнгомдәр бастдзинәдтә ис ирон литератураимә. Әвзагон әрмәг әрәхдәр ист цәуы ирон аивадон уацмыстәй; уыимә, скьолайы литературәйы программәйыцытексттәамындис, уыдонәйдәр. Се’рмәгәйпайдагәнгәйә, әвзәрст цәуынцдзырдтылексикон, грамматиконәмәстиликонминиуджыгә, орфографикон әмә пунктуацион агьдәутгә ахуыргонд цәуынц, хъуыдыйәдтә әмә тексты хәйтты бастдзинәдтә. Әвзаг әмә литературәйы бастдинад вазыгджын у ныхасы рәзтыл кусгәйә дәр.

Ныхасы рәзтыл кусыны темәтә уәрст цәуынц грамматикон әрмәгыл, әмә сын уымәгәсгәпрограммәйыхицәнәйсахәттәамынднәй—ныхасырәзтылкуыстцәуы алы урочы дәр. Культурәзонән әмә коммуникативон компетентитә рәзын кәныны тыххәй программә пайда кәны ирон аив литературәйы, адамон сфәлдыстады, публицистикон, наукон әмә официалон-хъуыддагон тексттәй әмә сә скьюыддзәгтәй. Уымәйуәлдаймапрограммәмәгәсгәәрәзтахуыргәнәнчингуытыысахуыра-дон тексттә – чингуыты авторты фыст тексттә (тематикон пьланты бәрәггонд сты сәрмагонд нысанәй – *). Ацы программәйы сәрмагонд миниуәг у уый дәр, әмә алы әвзагонтемәдәрәмбәрстгондкәнәфәлхатгондцәуыбәлвырдныхасонәрмәджы – тексты – бындурыл.

Изложәнитә әмә нывәцәнты темәтә әвзаргәйә, архайын хъәуы, цәмәй уыцы куыстыгә әххуыс уой скьоладзаутыфәллойдон, идеяон әмә этикон хъомыладән.

Архайынхъәуы, цәмәйскьоладзаугәиرونәвзәджыфәрцыфагинформаци нсой әхсәнадон царды әппәт кьабәзгәй әмә иронау дзурын әмә фыссын зоной сәхи әхсәнадон куысты фәлтәрддзинады, бинонты царды, райгуыраән хъәу, горәты тыххәй, әндәр адәмтә әмә бәстәты царды тыххәй.

Уроктәй уәлдай ма кәнын хъәуы консультатитә, семинартә, грамматикон хъәз-тыгә, олимпиадәтә әмә әндәр куысты хуызтә.

Курс«Иронәвзәджы»бынатахуырадонпъланы

Ахуырадон пьланмә гәсгә 5 кьласәй 9 кьласы онг кьуырисахәтты ирон (мадә-лон)әвзагәйис1,5урочы,ома:5кьласы–51сах.,6кьласы–51сах.,7кьласы–51сах.,8кьласы–51сах.,9кьласы–51сах.10әмә11кьләстыиرونәвзагахуыркәнынц кьуыри1сахат:10кьласы–34сах.,11кьласы–33сах.

Курсымидис

Коммуникативонкомпетенциәвзәрнәгәнәгмидис

1. Ныхас

Ныхасы әмбарынад. Ныхасы ситуаци. Дзургә әмә фысгә ныхас. Диалогон әмә монологон ныхас.

Ныхасы архайды хуызтә: кәсын, хъусын, дзурын, фыссын. Ныхасы арәзт: экспозици, бабаст, архайды цыд, кульминаци, райхәлд, кәрон.

Ныхасы функционалон-мидисон хуызтә: таурагь, әрфыст, таерхәттә. Этикетон ныхас, йәәрәзтәмәхәстә. Этикетонформулатәофициалонәмәәнәофициалонуавәрты: арфә кәнын, салам дәттын, зонгә кәнын, хабәрттәй әмә әнәниздинадәй фәрсын, курдиаты, хатыр курыны әмә рәвдауән ныхәстә; хистәримә, ныййарджытимә, сывәлләгтимә ныхас.

2. Текст

Тексты әмбарынад, йә сәйраг миниуджытә. Тексты темә, сәйраг хъуыды, микротемә. Текстыструктурә. Текстыхәйттыәмәхъуыдыйәдтыбастдинадымадзәлтгә әмә хуызтә.

Абзацкуыдтекстыкомпозицион-стилистикондихкæнынадыфарæз.

Вазыгджын синтаксисон æнæхъæн (ВСÆ); йæ арæст æмæ семантика. Хъуыдыйæдтæ бæттыныллексикон-грамматиконфарæзтæвазыгджынсинтаксисонæнæхъæны.Параллелон æмæ цагон бастдинадтæ ВСÆ.

Текстыпыланæмæтезистæкуыдыйæинформационрацарæзтыхуыз.

3. Æвзаджыфункционалонхуызтæ

Æвзаджы функционалон хуызтæ: дзургæ ныхас; функционалон стылтæ: официалон-хъуыддагон, наукон, публицистикон; аивадон литературæйы æвзаг. Сæ лексикон, морфологон, синтаксисон миниуджытæ. Стылты сæйраг жанртæ.

Литературон æвзаг. Литературон æвзаджы нормæтæ. Нормæйы кодификаци.

Æвзаджыивадон-нывгæнæнмадзæлттæ.Троптæ:эпитет,абарст,метафорæ,олицетворени,перифразæ,аллегори.Стилистиконфигурæтæ:антитезæ,параллелизм,градаци

Æвзагонæмæлингвистикон(æвзагзонынадон) компетенци æвзæрынгæнæг мидис

4. Æвзаджытыххæйцумæйагзоньндзинадтæ

Ирон æвзаг – ирон адæмы национ æвзаг, РЦИ-Аланийы дыууæ паддзахадон æвзагæй иу; Республика Хуссар Ирыстоны паддзахадон æвзаг. Æвзаджы ахадьндзинад æхсæнадон царды. Æвзаджы рæзты бастдинад æхсæнады рæзтимæ.

Иумæйагæмбарынадæвзагтыхæстагдзинадытыххæй.Иронæвзаджыбынатиннæ æвзагты 'хсæн. Ирон æвзаджы диалекттæ æмæ ныхасыздæхтытæ. Литературон æвзаг, диалект, ныхасыздæхт. Ирон æвзаджы рæст.

Иронæвзаджысæйрагаивгæнæнмадзæлттæ.

Иронæвзагзонынадисторийæ.Иронæвзагзонынадызынгæахуыргæндтæ.

5. Фонетикаæмаорфоэпи

Фонетикакуыдавзагзонынадыхай.Хъæлæсонтысистемæ.Тыхджынаемæлаемæгъ хъæлæсонтæ ирон æмæ дыгурон æвзагты. Хъæлæсонты ивд ныхасы. Æмхъæлæсонты системæ.Раулафтонаемææнæраулафтонаæвивпайдонæзылангонæмхъæлæсонмыртæ (к, п, т, ц, ч). Раулафт бæрæггæнæг дамгъæ *гъ* (нагъ, гъе). Уæнг. Цавд. Акцентуалон къордтæ.

Орфоэпийы тыххæй æмбарынад. Ирон литературон æвзаджы орфоэпион нормæ. Æмхъæлæсон мыртæ дз, ц, з, с-йы растдзурынад ирон литературон æмæ дыгурон литературонæвзагты.Уырыссагæмхъæлæсонтææмæхъæлæсонтырастдзурынадаербайсгæ дзырдты.

Æмхъæлæсонæмæхъæлæсонмыртыивддинадтæ.

Фонетикон æвзæрст.

6. Графикаæ

Графика куыд æвзагзонынады хай. Мыртæ æмæ дамгъæты бастдинад. Дыууæ нысанæй амынд мыртæ.

7. Морфемикаæмадзырдарæст

Морфемика куыд æвзагзонынады хай. Морфемæ куыд дзырды тæккæ къаддæр нысаниуæгджын хай. Морфемæты хуызтæ Дзырдарæзæг æмæ формааразæг морфемæтæ. Разæфтуан, фæсæфтуан куыд дзырдарæзæг морфемæтæ. Уидаг. Æмуидагон дзырдтæ. Мырты ивынад уидаджы. Дзырдтæ аразыны хуызтæ. Бирæнысаниуæгон æмæ омонимон морфемæтæ. Ахадгæ, æнæахадгæ æмæ чысылахадгæ дзырдарæзæн фарæзтæ. Предметы æнæххæст кæнæ лæмæгъгонд æууæл чи нысан кæны, миногонты ахæм фæсæфтуантæ. Морфемæты стилистикон æууæлтæ. Бындур æмæ кæрон. Афтид кæрон. Уидаг,разæфтуан,фæсæфтуанæмæкæроныхæстæдзырдымидæг.Дзырдтыморфемон æвзæрст.

8. Лексикологија и фразеологија

Лексикологија куыд æвзагзонынады хай. Дзырд – лексикай иуаг. Дзырды лексикон нысаниуаг. Иуны саниуагон дзырдтæ. Дзырдты бирæ нысаниуагад. Дзырды комкоммæ æмæ ахæстæ нысаниуаг. Дзырдты тематикон къордтæ. Æмбарынгæнæн дзырдуат.

Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ.

Ирон æвзаджы лексикæ йæ равзæрдмæ гæсгæ. Æппæта дæмон дзырдтæ. Бындурон ирон дзырдтæ. Æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ. Ирон æвзаджы историон-этимологион дзырдуат.

Ирон æвзаджы лексикæ йæ пайдакæнынадмæ гæсгæ. Активон æмæ пасивон лексика. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Историзмтæ. Неологизмтæ.

Дзырды лексиконæвзæрст.

Фразеологи куыд æвзагзонынады хай. Фразеологион дзырdbæстытæ. Уæгъдбар æмæ æнауæгъдбар (æнгом æмæ æнæдихгæнгæ) дзырdbæстытæ. Фразеологион синонимтæ, антонимтæ æмæ омонимтæ.

Фразеологион дзырдуат.

9. Морфологи

Морфологи куыд грамматикайы хай. Ныхасы хæйттæ куыд дзырдты лексикон-грамматикон хуызтæ. Ныхасы хæйтты системæ иронæвзаджы. Сæрмагонд ныхасы хæйттæ.

Номдары, миноганы, нымæццон, номивæджы, мивдисæджы, фæрсдзырды иумæйаг грамматикон нысаниуаг, морфологионæмæ синтаксисон миниуджытæ. Миногмиæмæ фæрссагмикуыд мивдисæджы номформæтæ. Ныхасы хæйтты хицæндзинадтæ дугу-рон литературон æвзаджы.

Æххуыгæнæг ныхасы хæйттæ, сæ хуызтæ нысаниуæгмæ гæсгæ, арæзтмæ гæсгæ, синтаксисон функцитæм гæсгæ.

Æвастхæртæ æмæ мырфæзмæндзырдтæ.

Алыхузон ныхасы хæйтты омоними. Ныхасы хæйтты субстантиваци.

11. Синтаксис

Синтаксис куыд грамматикайы хай. Дзырdbаст æмæ хуыдыйад куыд синтаксисы иуæгтæ.

Дзырdbаст. Дзырdbæстыты хуызтæ. Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ дзырdbасты мидæг. Синтаксисон бастдзинады хуызтæ дзырdbасты мидæг. Дзырdbасты хæйтты æхсæн ахастытæ.

Хуыдыйæдты хуызтæ загъды нысанмæ æмæ эмоционалон ахуырстмæ гæсгæ. Хуыдыйады грамматикон бындур. Хуыдыйады сæйрагæмæ фæрссагуæнгтæ, сæзæггыны хуызтæ. Загъинаджы хуызтæ.

Хуымæтæг хуыдыйæдты структурон хуызтæ: дывæрсыг æмæ иувæрсыг, цыбыр æмæ даргъ, вазыгджынгонд æмæ æнæвазыгджынгонд, æххæст æмæ æнæххæст.

Иувæрсыг хуыдыйæдты хуызтæ. Мивдисæгонæмæ номонниувæрсыг хуыдыйæдтæ.

Вазыгджынгонд хуыдыйæдтæ. Хуыдыйады æмхуызон уæнгтæ, ирæстгонд уæнгтæ, сидæн, бавæргæ æмæ бахæстæ арæзтытæ.

Вазыгджын хуыдыйæдты классификаци. Вазыгджын хуыдыйады хæйтты æхсæн синтаксисон ахастытæ æвдисыны мадзæлттæ. Бæттæгджын вазыгджын хуыдыйæдтæ: бабæттæ вазыгджын, домгæ вазыгджын. Æнæбæттæг вазыгджын хуыдыйæдтæ. Бирæхайон вазыгджын хуыдыйæдтæ.

Искæйныхасæзæггыны мадзæлттæ. Комкоммæ æмæ фæрссагныхас.

11. Растфыссынадæмæ пунктуаци

Орфографикуыд растфыссыны æгъдаутты системæ. Орфограммæйы æмбарынад.

Хъæлæсонгæ æмæ æмхъæлæсонты растфыссынад морфемæты мидæг. Хъæлæсонгæ æмæ æмхъæлæсонты растфыссынад морфемæты æхсæн.

Дзырдтаеума, дефисимææмæхицæнтайфыссынаегъдауттæ. Цыбыргонддзыр- ты растфыссынад. Стыр æмæ чысыл дамгъæйæ фыссынаегъдауттæ. Дзырдтае иу рæнхъæй иннаæмæ хæссын. Орфографион дзырдуат.

Орфографиянæвзæрст.

Пунктуацийы æмбарынад. Æрхæцæн нысæнттæ æмæ сæ функцитæ. Иугай æмæ къайджын æрхæцæн нысæнттæ.

Æрхæцæннысæнттæхуыдыйадыкæрон.

Æрхæцæннысæнттæхуымæтæгæнаæвазыгджынгондхуыдыйады.

Æрхæцæн нысæнттæ хуымæтæг вазыгджынгонд хуыдыйады.

Æрхæцæннысæнттæвазыгджынхуыдыйады: бабæтгæвазыгджын, домгæвазыгджын, æнабæттæг вазыгджын хуыдыйады.

Æрхæцæннысæнттæвазыгджынхуыдыйадыбастдинадыцалдæрхуызимæ.

Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасы, цитатæимæ ныхасы, диалоджы.

Æрхæцæннысæнттыфембæлд.

Социокультуронкомпетенциæвзæрынгæнагмидис

Æхсæнад æмæ цардыуаг. Бинонты цардыуаг. Ирон æгъдауттæ. Хистæр æмæ кæстæры, уазæг æмæ фысымы 'хсæн ахастытæ, хи дарыны уаг. Улæфты рæстæг. Ды æмæ де 'мбæлттæ. Ирон бæрæгбонтæ. Удварны хæзнатæ. Райгуырæн бæстæ. Адæймаг æмæ æхсæнадон цард. Разамынд дæттыны сусæгдзинæдтæ. Æфсæддон намыс. Æндæр бæстæты цард. Ирыстоны рагон историйы цаутæ. Ирыстоны баиу Уæрæсеимæ. Ирыстоны паддзахадон арæст æмæ нысæнттæ. Республикæйы социалон-экономикон уавæр. Фæсивæды проблемæтæ нæ рæстæджы.

Æрдз. Нæ алыварс дунæ. Адæймаг æмæ æрдз. Афæдзы афонтæ. Космосон тыгъ-дад. Æрдзы фæзындтæ. Æрдз æмæ адæймаг. Зайæгойты дунæ. Ирыстоны хæхтæ æмæ цаугæдæттæ. Уæрæсе, Кавказ æмæ æндæр бæстæты æрдзы хъæздыгдзинæдтæ. Мæргътæ æмæцæраегойтыцард. Ирыстоныкæмттæ. Ирыстоныæрдзыхъæздыгдзинæдтæ. Зæххы къори. Адæймаг æмæ космос. Галактикæйы арæст.

Ахуырадемефеллой. Ахуырыфыццагбон. Каникултæалыраттыæмæбæстæты. Ахуыргæнагчыныгдон. Бонифатк. Скъолайчыныгдон. Скъолайыбæрæгбонтæ. Ахуыргæнаг æмæ скъоладзаутæ. Зындгонд ахуыргæндтæ. Наукæ æмæ ахуырад. Фæллойы ахадындзинад адæймаджы царды. Алыхуызон дæснытæдтæ. Скъоладзауты æхсæнадон куыст. Ирон литературон æвзаджы равзæрд. Хосгæнаг кæрдæджытæ. Иуæй-иу куыстуæттæ. Ахуырад Уæрæсейы æмæ æндæр бæстæты. Антикон æмæ астауккаг æнусты ахуыргæндтæ Зæххы тыххæй. Антикон ахуыргæндтæ космосы тыххæй. Цыбыр зониæгтæ зындгонд ахуыргæндты тыххæй. Дунейы адæмты æвзæгтæ. Ирон æвзагзонынады историйæ.

Культурæ. Æвзаг æмæ культурæ. Мадалон æвзаг. Уырыссаг æвзаг. Ирон æмæ дунейы адæмты культурæ. Ныхасы этикет. Ирон адæмы дзургæ сфæлдыстады уацмыстæ. Ирыстоныцытджынлагтæ. Уæрæсейыхъæбатыртæ. Адæймаджыудварныминиуджы- тæ. Къостайы цард æмæ сфæлдыстад. Царциаты диссæгтæ. Ирыстоны рагон цардæй. Адæмон-поэतिकон сфæлдыстад. Нарты кадджытæ – ирон адæймаджы удварны кодекс. Фыдыбæстæйы Стыр хæсты æфсæддон разамонджытæ æмæ хуымæтæг салдæттæ. Фыдыбæстæйы Стыр хæсты цыртдзæвæнтæ Ирыстоны. Ирон адæмы æгъдауттæ. Курдиатæмæаивадытыг. Ирыстоныисторионцыртдзæвæнтæ. Мадалонæвзаг. Спортæмæ Олимпæг хъæзтытæ. Зындгонд ирыстойнаг спортсментæ. Спорт æмæ физкультурæйы ахадындзинад царды.

Ныхасы культурæ. Ирон национ культурæ: нывкæнынад, музыкалон аивад, кино-аивад. Ирыстоны намысы лæгтæ. Дунейы адæмты музыкалон культурæ. Нырыккон музыкайы стильтæ. Зындгонд музыкантæ æмæ музыкалон къордтæ.

ТЕМАТИКОНПЪЛАНТÆ

Тематиконпълант 5къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй 51 сах., уыдонæй 4 сах. – контролонкуыстыгæ)

Урочы номыр	Темæ	Урочымидис	Скъоладзаутыархайдыхуызтæ
Æвзаг–ада æмæ сакæрæдзийæмбарыны сæйраг фæрæз 1–4-æмкълæсты рацыдæрмæг зардылæрлаууынкæнын (4 сах.)			
1.	Рацыд кълæсты æрмæг зардыл æрлаууынкæнын	Дзырды хæйттæ. Дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынад дзырдыуидаджы, разæфтуанны-йы фæстæ, фæсæфтуантæ -аг- æмæ -он-ыразæй. Текст.	Хицæндзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Дæргъвæтинæмхъæлæсонты растфыссынад фæлхаткæнын. Дзырдты орфограммæтæ агурын æмæ бæрæг кæнын. Разæфтуаны фæстæ дæргъвæтинæмхъæлæсонты растфыссынад æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Сæрд æмæ каникултæ. Скъоладзаутæ æмæ ахуыргæнæг. Æмдзæвгæтæ «Сæрдгын бонтæ» «Уæддытæ?», «Бæгæмæ Тег» (Цæрукъаты В.)	Сæрдгын каникулты тыххæй радзурын зонин. Текстымидисæмбарына мæ хихъуыдытæ дзурын мæ арахсын. Æмбарынгæнæндзырдуты фæрцы дзырдты нысаниуджытæ бæрæг кæны. Сидæнтæй пайда гæнæйæ, радзырдкæронмæ фыссын.
2.	Дзырды хæйттæ фæлхат кæнын	Номдарты тасындзæг. Хауæнты кæрæттæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад. Цæсгомнон мивджытæ (æххæст хуызы). Сæ растфыссынад.	Номдарты тасындзæг бæрæг кæнын. Хауæнты кæрæттæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад бæлвырд кæнын. Цæсгомнон мивджытæ растфыссын. Дзырдтæ фыссын, цухгонд дамгъæтæ æвæргæйæ.
		<i>Ныхасырæст</i> Æвзаг–нæцарды бындур. Скъуыддзаг таурагъæй.	Генеалогийон бæласы нывмæ гæсгæ ирон æвзаджы тыххæй дзурын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ акæсына мæ сæ зардыл дарын. Маделон æвзаджы тыххæй иумæйаг хъуыды бæлвырд кæнын. Дзырдутты фæрцы бæрæгонд дзырдтæ тæлмац кæнын. <i>Къордты куыст</i> – текстæн сæргонд хъуыды кæнын, хъуысына мæлтты варианттæ мæ асынаргъ кæнын.

3.	Номдар.Мивдисаг. Миногон. Номиваг.	Мивдисджыты ивынадцэсгэмтгэм эмә нымәцгэм гәсгә нырыккон, ивгъуыд әмә суинагафонты(әргомонздаәхәны). Мивдисджыты кәрәгты растфыссынад.	Æргомонздаәхәнынырыккон,ивгъуыдаәмәсуинагафонты мивдисджытә ифтындзәг кәнын. Мивдисәджифтындзәджытаблицамагәсгәсә растфыссынады тыххәй хатдзәгтә кәнын. Мивдисджытәхъәугәформәйыәварынамаә хъуыдыйәдтә фыссын. Номдартыгасындзәджыхицәндзинадтәуынын. Миногонты форматәй раст пайда кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Æвзаг – нә царды бындур. Скъуыддзагжурнал«Ногдзау»-әй Скъуыддзаг Цгъойты Х. текстәй.ХаджетыТ.,ХъодзатыÆ. әмдзәвгәтәй скъуыддзәгтә.	Хъусынгәнинага цәттә кәнын. Текстысәйрагхъуыдыбәрәгкәнын. Текстымидисмагәсгәфәрстытәндзуапдәттын. Нывма гәсгә аргъау хъуыды кәнын. Аргъауымидисцыбыртәйфыссын.
4.	Хъуыдыйады тыххәйрацыд әрмагфәлхат кәнын	<i>Фәлхаткәнын</i> Хъуыдыйадытыххәйрацыдәрмаг зәрдыл лаеуын кәнын.	Бәрәгкәнынхъуыдыйәдтыхуызгагдынысанмагәсгә. Вазыгджын дзырдтән морфемон анализ кәнын. Хъуыдыйады грамматикон бындур бәрәг кәнын. Хъуыдыйадысәйрагуәнгтыморфологионминиуджытә бәрәг кәнын. Хъуыдыйадыфәрссагуәнгтәкәрәдзийәиртасын. Хуымәтәг хъуыдыйад уәнгтәм гәсгә әвзарын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Райгуырәнбәстә. СкъуыддзагБаситыС.әмдзәвгәйә. Текст Саламты А. гәсгә. ТетпойтыТ. әмдзәвгә.	Æмдзәвгәйы мидисәвзарын. Æмдзәвгәйы темә әмә идеяә бәрәг кәнын. Æмдзәвгәйы мидисмә гәсгә диалог аразын. Текстымидисмагәсгәфәрстытәндзуапдәттын. Текстыамындграмматиконәрмагагурынамадзуап дәнцәгты фәрцы бафидар кәнын.
Синтаксис.Пунктуаци.(17сах.)			

5.	Синтаксисәмәе пунктуацийы әмбарынад	Синтаксисы сәйраг иуәгтә: дзырдбаст, хъуыдыйад, текст. Фәлхат кәнын Дзырдыхәйттә. Ныхасыхәйттә.	Синтаксисы сәйраг иуәгтытых хәйраиртәсткәсынаәмә йын йә мидис әвзарын. Раиртәстхидәнцәгтәй баххәсткәнын. Дзырдбаст әмә хъуыдыйады кәрәдзиуыл барын. Иумәйаг әмә хицән миниуджытә монын. Хъуыдыйады әнгәтә әмә ныхасы хәйтты ама хастытә әмбарын. Ныхасы хәйтты синтаксисон функцитә бәрәгкәнын. Дзырдтән морфемон ананиз кәнын. Дзырдтырастфысына әмбарын кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Әрдымидагалшыдәррәсугьду. Иронтаурагътәйскъуыддзәгтә.	Әмбисәндты мидис бәрәг кәнын. Әмбисәндты мидисыла рныхаскәнын, хихъуыдытә дзурын. Нывтәм гәсгә хъуыдыйәдтә хъуыдыкәнын. Текстән сәргонд дәттын. Уыци-уыцитәндзуап дәттын, хихъуыды әмбарын кәнын. хицән хъуыдыйәдтәй текст аразын.
6.	Дзырдбаст	Сәйрагәмә дәлбар дзырдтә дзырдбасты мидәг.	Дзырдбасты әмбарынад зонаын. Дзырдәмә дзырдбасткәрәдзиуыл барын, хатдзәгтә кәнын. Хуызәгмә гәсгә дзырдбастытә әвзарын, хәйттынымәц, ахастытә, синтаксисон бастдзинады хуызтә бәрәгкәнын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Номдар. Мивдисәг. Фәрсдзырд. Цәсгомон номивджытә.	Ныхасы хәйттә кәрәдзийә иртасын, сә категориялон миниуджытә зонаын. Текстсы әрмагондныхасы хәйттә агурын, фәрстытә сәм дәттын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Әрдымидагалшыдәррәсугьду. «Арвыди динджытә», «Тулдзтала» (Айларты Ч.), «Цәмән афтә у?» (Текъойты И.)	Нывтәм гәсгә темәимә баст дзырдбастытә аразын. Текстә аивкәсына әмә сә мидисмә гәсгә фәрстытән дзуәппытә дәттын. Тексты мидисыл әрныхас кәнын. Базон-базонайә мидисәвзарын. Әмбисәндтә сә мидисәвзарын.

7.	Дзырдбаст æвзарыныфæтк	Хуымæтæг æмæ вазыгджын дзырдбастытæ. Номон æмæ мивдисæгон дзырдбастытæ. Дзырдбастыæвзæрстысхемæ.	Дзырдбасты æмбарынад зонын. Дзырдбаствазыгджындзырдæйиртасын. Дзырдбаст æндæр дзырдты кьордтæй иртасын. Дзырдбастысæйрагæмæдæлбаркомпоненттæагурын. Сæйраг компонентæй фарст дæттын. Дзырдбастыхайттыморфологионминиуджытæбæрæг кæнын. Хуызæгмæгæсгæдзырдбастæвзарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисджытыивынадцæсгæмттæм гæсгæ. Синонимтæ.	Мивдисджытыифтындзæгфæлхаткæнынфæлтæраентæ æххæст кæнын. Мивдисджытыскондуынын,морфемæтæхицæнкæнын. Дзырдбастытæ синонимтæй ивын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстоныæрдз. «Бæлæстæцæуылнæцæуыц?» (Цæгæраты Г.)	Текстымидиснывимæбарын. Текст æвзаргæ каст кæнын. Тексты хъæугæ информаци арын. Радзырдымидисмæфæрстытæдæттын.
8.	Хъуыдыйад	Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады хуызтæ загды нысанмæ гæсгæ. Хъуыдыйады хуызтæ эмоционалонахуыртмæ гæсгæ.Хъуыдыйадысæйрагæмæ фæрссаг уæнтæ.	Хъуыдыйаддзырдбастæйиртасын. Хъуыдыйадамæдзырдбастысæйрагминиуджытæ амонын. Хъуыдыйадæнанализкæнын. Дзырдтæцухгонддамгъæтæйæххæсткæнынæмæтекст фыссын. Хъуыдыйадымидæгæрхæцæннысæнттææвæрынзонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ дзырдбастымидаг.Синонимтæ.	Дзырдбастысæйрагæмæдæлбардзырдтæбæрæгкæнын. Дзырдтæн синонимтæарын,хихъуыдыæмбарынкæнын. Синонимты нысанууджыты хицæндзинадтæ уынын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны æрдз. Текстæйскъуыддзæгтæ.	Радзырд рольтæм гæсгæ аив кæсын. Радзырдысæйрагхъуыдыбæрæгкæнын. Дæнцæгмæ гæсгæ радзырд аразын. Радзырдæнсæргонддæттын.

9.	Хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ æмæ интонацимæгæсгæ	Таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн хъуыдыйæдтæ. Хъæрон æмæ æнахъæрон хъуыдыйæдтæ.	Загъдынысанæминтонационхицæндзинадкæрæдзийæ иртасын. Хъуыдыйады хуыз загъды нысанмæ гæсгæ бæрæг кæнын. Таурæгъон, хъæронæмææнахъæронхъуыдыйæдтæтексты арын æмæ аразын зонын. Фарстонхъæронæмææнахъæронхъуыдыйæдтæтексты арын æмæ аразын зонын. Разæнгардгæнæнхъуыдыйæдтыструктуронминиуджытæ зонын (мивдисæг фæдзæхстон здæхæны).
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады æвзæрст.	Хъуыдыйады грамматикон бындур бæрæг кæнын. Фæрссагуæнгтыныхасыхайонминиуджытæиртасын. Хъуыдыйады синтаксисон анализы фæтк зонын. Хъуыдыйадыструктуронсхемæаразын.
		<i>Ныхасырæст</i> Фæззæг. «Фæззæджы ахорæнтæ» (БеджызатыЧ.), «Зæрватыккдзуры даума» (Уырымты П.)	Радзырд кæронмæ хæццæ кæнын. Сæргондымидисæмбарынкæнын. Текстæй æвзаргæ фыст кæнын. Текстхинымæрыкæсынæмайæмидисæмбарын. Тексты хъæугæ грамматикон æрмæг арын.
10.	Хъуыдыйады уæнгтæ. Сæйраг уæнгтæ	Хъуыдыйады грамматикон бындур. Сæйрагæмæфæрссаг уæнгтыæмбарынад. Сæйрагуæнгты функцитæ. Сæйраты хуызтæ. зæгъинадджы хуызтæ.	Хъуыдыйады сæйраг уæнгты æмбарынад зонын. Хъуыдыйады грамматикон бындур бæрæг кæнын. Сæйраткомкоммææххæстгæнаенæйхицæнкæнын. Зæгъинадджы арæст æмбарын. Хъуыдыйадæнсинтаксисонанализкæнын.
		<i>Фæлхаткæнын.</i> Сæйрагæмæдæлбардзырдтæ дзырдасты мидæг.	Дзырдаст, дзырдастæхъуыдыйадысæйрагминиуджытæ бæрæг кæнын. Дзырдастдзырдимææмæхъуыдыйадимæбарынаæмæ хатдзæгтæ кæнын. Текстыалыхуызондзырдастытаагурынаæмæсæфыссын.
		<i>Ныхасырæст</i> Фæззæг.	Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Хъуыдыйæдтæйбæлвырдтемаæгæсгæтекстаразын.

		Радзырд «Тæхынцхърихъуппытæ» (Хъарадзауты Ю.). Æмдзæвгæ «Салам» (Тыджыты Ю.).	Текстæн сæргондхъуыдыкæнын. Уыци-уыциты дзуæппытæ зонын. <i>Къордты куыст</i> : æрдзы фæзындтыгты ххæйхи фиппайнæгтæ дзурын, текстæ æвдыст æууæлтимæ сæ барын, æмбæлтты варианттæм хъус дарын, аргъ сын кæнын.
11.	Хъуыдыйады фæрссагуæнгтæ. Æххæстгæнæн.	Хъуыдыйады фæрссагуæнгты æмбарынад. Æххæстгæнæн. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ.	Хъуыдыйады фæрссагуæнгтыгты ххæйраиртæсткæсынаемæ йын йæ мидис æвзарын. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ иннæ дзырдтæй (уæнгтæй) иртасын. Æххæстгæнæныгты ххæйраиртæсткæсынаемæ йæ æмбарын. Раиртæст хи дæнцæгтæй æххæст кæнын. Хъуыдыйады мидæгæ ххæстгæнæн арынаемæ йæ раст бæрæг кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.	Хъуыдыйадуæнгтæм гæсгæ æвзарын. Грамматикон бындур хицæн кæнын. Сæйратарынаемæ йын йæ ныгхасыхайон миниуджытæ амонын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Цæрагойтæ – нæхуыздæр хæларгтæ. Скъуыдзага газет «Рæстдзинад»-æй.	Нывмæ гæсгæ æххæстгæнæнтимæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Нывмæ гæсгæ радзырд аразын. Тексткæсынаемæ йæ мидисмæ фæрстыгæдæттын. æмбисæндтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæсын.
12.	Хъуыдыйады фæрссагуæнгтæ. Бæрæггæнæн.	Хъуыдыйады фæрссагуæнгты æмбарынад. Бæрæггæнæн.	Бæтæггæнæны раиртæсткæсынаемæ йын йæ мидисæмбарын. Текстæ бæрæггæнæнтæ арын. Дзырдтæм фæрстыгæдæттын. Бæрæггæнæны бастдзинад сæйратæмæ æххæстгæнæнимæ уыны.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæнны сæнтгæ хъуыдыйады кæрон. Хъуыдыйады грамматикон бындур.	Хъуыдыйады кæрон хъæугæ æрхæцæнны сæнтгæ æвзарын. Хъуыдыйады грамматикон бындур бæрæг кæнын.

		<p><i>Ныхасырæст</i> Цæраггойтæ–нæхуыздæр хæлæрттæ. Æмдзæвгæ «Барбос» (Плиты Х.). Текст «æнкъардхабар» (Хъодзаты Æ.).</p>	<p>Радзырд рольтæм гæсгæ кæсын. Радзырды сæргонд æмбарын кæнын. Фæрстытæнæххæстдзуæппытæдæттын. Текстмæ гæсгæ диалог аразын. Диалоджыархайын.</p>
13.	Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. Фадатондзырдтæ.	<p>Хъуыдыйады фæрссаг уæнгты æмбарынад. Фадатондзырдтæ.</p>	<p>Фадатон дзырды æмбарынад зонын. Фадатондзырдты фæрстытæзæрдылдарын. Фæрстытæмгæсгæ тексты фадатондзырдтæарын. Фадатон дзырдты æмбарынад ныфидар кæныны фæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Зæгъинагæмæ фадатондзырды бастдзинад бæрæг кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Хъуыдыйады хуызтæзæгъды нысанмæ гæсгæ: таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн.</p>	<p>Хъуыдыйады хуызтæзæгъды нысанмæ гæсгæ бæрæг кæнын. Тексты фæрстытæм гæсгæ фæрссаг уæнгтæ агурын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Къостайы сабийы бонтæ. Къостайы нывтæй иу. Скъуыддзаг Хетагкаты Н., Хæблиаты С. уацмысæй «Къостайы кадæг».</p>	<p>Нывæвзарына мæ фæрстытæндзуæппытæдæттын. Радзырдæн сæргонд хъуыды кæнын. <i>Къордты куыст:</i> текстæн иумæйаг пълан аразын, кæрæдзийы хъуыдытæм хъуысына мæ хатдзæгтæ кæнын.</p>
14.	Хуымæтæг цыбыр æмæ даргъ хъуыдыйæдтæ	<p>Таурæгъона мæ фарстон хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ. Таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Цыбыра мæ даргъ хъуыдыйæдтæ кæрæдзи уылбарын, хатдзæгтæ кæнын. Хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæй даргъ хъуыдыйада аразын. Хуымæтæг даргъ хъуыдыйæдтæй цыбыр хъуыдыйада аразын. Текст хуымæтæг хъуыдыйæдтæарын, сæхуызысын бæрæг кæнын. Грамматикон бындурмæ фæрссаг уæнгтæ æфтауына мæ хъуыдыйæдтæ фыссын.</p>

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъæронамææнæхъæрон хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйæдтыхуызтæзагъды нысанмæ гæсгæ.</p>	<p>Бæрæгкæнынхъуыдыйæдтыхуызтæсæзагъдынысанмæ гæсгæ. Бæрæгкæнынхъуыдыйæдтыхуызтæинтонацимæгæсгæ. Хъуыдыйæдтæ æвзарын хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Нæрагфыдæлтæ цардæй. Скъуыддзагтекстæй «Нæфыдæлтæфырн»(Джыккайтæ Ш. гæсгæ).</p>	<p>Текстысæргондмæгæсгæйæтемææмæмидисбæрæг кæнын. Нывтæмгæсгæхуымæтæгцыбырæмæхуымæтæгдаргъ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Текстымидисмæгæсгæкæрæдзимæфæрстытæдæттынамæ иумæйаг хатдзæгтæ кæнын.</p>
15.	Хъуыдыйады æмхуызонуæнгтæ	<p>Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгты æмбарынад. Æмхуызонсæйрагæмæфæрссаг уæнгтæ.</p>	<p>Æмхуызонуæнгтытыххæйраиртæсткæсынæмæйынанализ кæнын. Раиртæст хи дæнцæгтæй æххæст кæнын. Хъуыдыйæдтыæмхуызонуæнгтæамонын. Æмхуызонуæнгтысинтаксисонфункцибæрæгкæнын. Схемæмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ аразын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ: æххæстгæнæн,бæраггæнæнæмæ фадатон дзырдтæ (хицæн хуызтыл сæ нæ дихгæнгæйæ).</p>	<p>Хъуыдыйадысæйрагæмæфæрссагуæнгтæбæрæгкæнын. Дзырдтæсæнæхасыхайонминиуджытæмгæсгæкъордтыл дих кæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Нæрагфыдæлтæ цардæй. Скъуыддзагирон таурæггæй.</p>	<p><i>Къордтыкуыст.</i>текстымидисмæгæсгæфæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Дзуæппытæмгæсгæиумæйагхатдзæгкæнын.</p>
16.	Контролонкуыст		

17.	Сидæн	Сидæны æмбарынад. Хуымæтæгæмæдаргъонд сидæнтæ. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæннысæнттæсидæнимæ.	Сидæныраиртæсткæсынаæмæамбарын. Хъуыдыйæдты сидæнтæ арын. Хуымæтæгсидæнтæамонын. Даргъондсидæнтыарæзтбæрæгкæнын. Хуызæгмæгæсгæхъуыдыйæдтæсидæнтимæхъуыдыкæнын. Сидæныбынатхъуыдыйадымидагбæрæгкæнын, хатдзæгтæ кæнын. Къæлæттæгомкæнгæйæ, хъуыдыйæдтæфыссын. Сидæн интонацийы фæрцы хицæн кæнын. Сидæнтимææрхæцæннысæнттææвæрынылфæлтæрын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ: сæйрат, зæгъинаг. Хъуыдыйады фæрссагуæнгтæ: æххæстгæнæн, бæрæггæнæн æмæ фадатон дзырдтæ (хицæнхуызтылсæнæ дихгæнгæйæ).	Хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгты тыххæй зониндзинæдтæныфидаркæныныфæлтæрæнтææххæст кæнын. Хъуыдыйадыфæрссагуæнгтæамонын, фæрстытæсæм дæттын. Хъæугæ бæттагтæ æвæргæйæ, хъуыдыйæдтæ фыссын. Æмхуызонуæнгтимæхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнтты æвæрд æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Нæрагфыдæлты цардæй. Скъуыддзагтаурæгъæй«Кадыном».	Текстысæргондæмбарынкæнын. Фæлтæрæныхæслаæвæрдмæгæсгæчысылуацфыссын. Текстæй сæйраг хъуыды æвдисæг хай хицæн кæнын.
18.	Вазыгджын хъуыдыйад	Хуымæтæгдаргъхъуыдыйæдтæ. Вазыгджынхъуыдыйæдтæ (сæхуызтæнабæрæгкæнгæйæ).	Вазыгджынхъуыдыйадыраиртæсткæсынаæмæамбарын. Вазыгджын æмæ хуымæтæг хъуыдыйæдты сæйраг хицæндзинæдтæ зонын æмæ амонын. Хъуыдыйадыграмматиконбындуртынымæцбæрæг кæнын. Текстывазыгджынхъуыдыйæдтæарынаæмæсæфыссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæгдаргъæмахуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ.	Текстæйæвзаргæфысткæнын. Хуымæтæгдаргъæмæ хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ иртасын. Раиртæстыруадждзуæппытææххæст кæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Адамонсфæлдыстад.Нарты каджытæ. СкъуыддзагБзартыР.текстæй. СкъуыддзагНартыкаджытæй.</p>	<p><i>Къæйттæй куыст:</i> диалоджы архайын. Лингвистикондзырдутæйпайдакæнын. Нывмæгæсгæхуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтæ фыссын. Текстмидисонхæйттылдихкæнын.</p>
19.	Вазыгджын хъуыдыйад æвзарыныфæтк	<p>Дыууæхуымæтæгхъуыдыйадæй арæзтвазыгджынхъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Хъуыдыйæдты кæрæттæ бæрæг кæнын, хъæутæ æрхæцæн нысæнтгææварын.Хъуыдыйæдтæлавардфæткмæгæсгæ æвзарын. Фæлтæрæны тексты вазыгджын æмæ хуымæтæг хъуыдыйæдтæ агурын. Вазыгджынхъуыдыйадхуызæгмæгæсгææвзарын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Сидæн.Æрхæцæннысæнтгæ хъуыдыйады сидæнимæ.</p>	<p>Хуымæтæг æмæ даргъгонд сидæнтæ кæрæдзиуыл барын. Алыхуызонсидæнтимæхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнтгæ æварын æмæ сæ æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Нартыкаджытæ. СкъуыддзагНартыкаджытæй.</p>	<p>Текстрольтæмгæсгæакæсын.Текстæнпъланаразынæмæйæ хи ныхæстæй дзурын. <i>Къордтыкуыст:</i>текстæнсæргондхъуыдыкæнын,хъусын кæрæдзи хъуыдытæм æмæ нумæйаг хатдзæгтæ кæнын. <i>Къæйттæйкуыст:</i>текстцæсгæмтæмгæсгæакæсын.</p>
20.	Комкоммæныхас	<p>Комкоммæныхас. Авторы ныхас. Комкоммæ ныхасы арæзт. Æрхæцæннысæнтгæхъуыдыйады комкоммæ ныхасимæ.</p>	<p>Комкоммæныхасæмæавторыныхасыхицæндзинад æмбарын. Комкоммæ ныхасы арæзт зонын. Комкоммæ ныхасы бынат хъуыдыйады мидаг иртасын. Комкоммæныхасимæхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнтгæ æварыныл фæлтæрын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Къæдзыг вазыгджын хъуыдыйады хуымæтæг хъуыдыйæдты 'хсæн.</p>	<p>Вазыгджынхъуыдыйадхæйттылдихкæнын. Вазыгджынхъуыдыйадыхæйттыæхсæнæрхæцæннысæнтгæ æварын, хъуыдыйæдтæ фыссын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Дунейылагъдауæйхистæрничыс. Скъуыддзаг Нарты каджытæй. Скъуыддзæгтаиронтаурагътæй.</p>	<p>Текстысæйрагхъуыдыбæрæгкæнын.Лæвардрепликагътæй пайдакæнгæйæ,диалогаразын.Диалогфыссын.Зонын,цы уавторыныхасæмæкомкоммæныхас.Дзырдутæтæйпайда кæнын, дзырдты нысаниуджытæ бæрæг кæнын.</p>

21.	Диалог	Диалоджыæмбарынад. Диалоджы араэзт. Диалогфыссыны æгъдаутгæ.	Комкоммæныхасæмæдиалоджыраиртæстытæбакæсгæйæ, сæ хицæндзинæдтæ бæрæг кæнын. Комкоммæныхасæйдиалогаразын. Диалог фыссын, æрхæцæн нысæнтгæ æвæргæйæ. <i>Къæйттæйкуыст</i> : фæлтæрæн–диалогцæсгæмттæмгæсгæ кæсын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> : Комкоммæныхасимæ хъуыдыйæдтыараэзт.	Комкоммæныхасимæхъуыдыйæдтыараэзтæвзарын. Комкоммæныхасы бынат амонин. <i>Æрхæцæннысæнттыæвæрдæмбарынкæнын</i> .
		Ныхасы раэзтИсторион цаутгæ. Скъуыддзаг текстæй С.Я.Маршакмæгæсгæ. Скъуыддзагтаиронтаурагъæй.	Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. <i>Къордтыкуыст</i> : диалогонныхасыархайын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын. Рагфыдæлтыцардыгтыххæйхизонындзинæдтæйпайда кæнгæйæ, цыбыр радзырд фыссын.
22.	Рацыд æрмæг фæлхаткæнын	Хуымæтæгцыбырæмæдаргъ хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйадысæйрагæмæфарссаг уæнгтæ. Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ. Вазыгджын хъуыдыйæдтæ. Комкоммæныхас.	Хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтæкæрæдзийæ хицæн кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад æвзарын. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ амонин. <i>Æрхæцæннысæнттыæвæрдæмбарынкæнын</i> . Фæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Схемæмæгæсгæвазыгджынхъуыдыйæдтææвзарын.
		<i>Ныхасыраэзт</i> Нæрагфыдæлтыкуырыхон лæгтæ. СкъуыддзагАгънатыГ.радзырдай.	Текстæн сæргонд æрхъуыды кæнын. Сæргондыæвзæрстбамбарынкæнын. Сæйраг хъуыды æвдисæг хъуыдыйæдтæ амонин. Диалогрольтæмгæсгæкæсын,хъæлæсыуагæйхъæугæ æнкъарæнтæ æвдисгæйæ.
23.	Контролонкуыст		
Фонетика, орфоэпи, графика æмæ орфографи (5 сах.)			

24.	Фонетика	Фонетикайыамбарынад. Мыр ама дамгъа. Мыртыравзәрдаембарынканын.	Мырты равзәрды хицәндзинәдтә әмбарын.Хьәләссонтәамаәмхьәләссонтыхицәндзинәдт әбәрәг канын. Дзырдтәнмырон-дамгъонавзәрстканын. Схемәйы арәзт әмбарын. Дзырдтыарәзтбәрәгканын.
		<i>Фәлхатканын</i> Мыртәамадамгъатә. Сә хицәндзинәдтә.	Дзуәноргәнтәзонын,әмбарынкәныналыдзуәноргәны куыст дәр мырты равзәрды. Хьәләссонтә ама әмхьәләссонты арәзты тыххәй дзурын. Хьәләссонтыхуызтәзонын,әмхьәләссонтыхуызтәзонын. Дзырдән фонетикон анализ канын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Адаймагәмәдуне. СкьуыддзагЧеджемтыГ.текстәй.	Текстән йә мидисмә гәсгә сәргонд хьуыды канын. Радзырдты мидисмә гәсгә фәрстытән дзуап дәттын. Радзырдымидисылныхасканын,хихьуыдыгәдзурынамаә хатдзәгтә канын.
25.	Хьәләссонмыртә	Хьәләссон мырты равзәрд. Тыхджынамаләмагъхьәләссонты хицәндзинәдтә.	Дзырдтыхьәләссонамаәмхьәләссонмыртәбәрәг канын. Хьәләссонтыдзурынадамаәмхьәләссонтыдзурынад барын. Тыхджынамаләмагъхьәләссонтыарәзтыамәдзурынады хицәндзинәдтә әмбарын. Дзырдыхьәләссонтыхуызбәрәгканын.
		<i>Фәлхатканын</i> Дзырdbаст.	Хьуыдыйадай дзырdbәстыгә хицән канын. Дзырdbәстыгыхуызсаарәзтмәгәсгәбәрәгканын. Дзырdbәстыгы сәйраг ама дәлбар дзырдтә амоньн.
		<i>Ныхасырәзт</i> Адаймагәмәдуне. СкьуыддзагЧеджемтыГ.текстәй.	Текстаивкәсынамаәфәрстытәндзуапдәттын. Текст хи нихәстәй дзурын. Пьланмәгәсгәмонолог аразын.

26.	Æмхъæлæсон мыртæ	Æмхъæлæсон мыртæ. Зылангонæмææзылангон æмхъæлæсонтæ. Сонорон æмхъæлæсонтæ. Дæргъæватин æмхъæлæсонтæ, æмхъæлæсон къордтæ, сæ растфыссынад.	Зылангонæмææзылангонæмхъæлæсонтыхицæндзинæдтæ зонын. Дзырды æмхъæлæсонты хуыз бæрæг кæнын. Соноронæмхъæлæсонтыминиуджытæамонын. Дæргъæватинаæмхъæлæсонтæдываргонддамгъæтæй фыссын зонын. Дзырдтыæмхъæлæсонтыкъордтæамонын. Æмхъæлæсонтыкъордтырастдзурынадамаерастфыссынады фæлтæрæнтæ æххæст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдыхæйттæ.	Дзырды хæйттæзонын. Дзырдтæнысаниуæгджынхæйттылдихкæнын. Рæдыдгытæ раст кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстоньспортгьномдзыд нæмтгæ. СкъуыддзагГæджиты С. текстæй.	Текстæн йæ мидисмæ гæсгæ сæргонд хъуыды кæнын. Иузындгондспортсменыгтыххæйцыбырауацфыссын.
27.	Дамгъуат.	Дамгъуаты æмбарынад. Къухфыстæмæмыхуыргонд дамгъæты хицæндзинæдтæ.	Дамгъуат зæрдывардæй зонын. Дамгъуатыалыдамгъæдæррасткæсын. Дамгъæтымыронхицæндзинæдтæбæрæг кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын:</i> Дæргъæватин æмхъæлæсонты растфыссынад.	Дзырдыфонетиконанализкæнын. Дæргъæватинаæмхъæлæсонмыртæдываргонддамгъæтæй фыссын зонын. Дзырдты орфограммæтæ амонын. Дзырдтырастфысынадæмбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Афæдыафонтæ. Зымаг. СкъуыддзагАгънатыГ. текстæй.	Текстысæйрагхъуыдыбæрæгкæнын. Текст хи ныхæстæй дзурын. Зымагонæрдзыгтыххæйдзурын.
28.	Уæнг. Цавд.	Уæнг.Цавдонæмææнаецавдон уæнгты хицæндзинæдтæ. Дзырдиурæнхъæйиннаæмæ	Фæлтæрæныгтытекстыиуæнгон, дыууæуæнгон, æртæуæнгон æмæ цыппаруæнгон дзырдтæ агурын. Хъæлæсонтыфембæлддзырдыкæронæмаиннаæ дзырды

		хэссыны аэгдэутгэ. Хъэлэсонты фембэлд дзырдыкэронэмэиннэдзырды райдайэны. Сэ растфыссынад.	райдайэны амбарын кэнын. Цавдонуэнгтэбэрэгкэнын. Дзырдтэиурэнхъэйиннэмахэссынытыххэйидихкэнын. Орфограмматэ амонын эмэ амбарын кэнын.
		<i>Фэлхаткэнын</i> Хъэлэсонты растфссынад.	Дзырды хъэлэсонты рахауд амонын. Дзырды хъэлэсонты фембэлд уынын. Дзырднысаниуэгджынхэйгтылдихкэнын. Хъэлэсонтыорфограмматэамбарын кэнын.
		<i>Ныхасырэзт</i> Афэдзы афонтэ. Зымэг. Аргъауэйскъуыддзаг.БагатыЛ. эмдзэвгэйэ скъуыддзаг.	Текстысэйрагхъуыдыамбарын. Уыци-уычитэ базонын. <i>Къэйиттэйкуыст:</i> радзырд цэсгэмттэм гэсгэ кэсын.
Лексикаэ(5сах.)			
29.	Лексикаэ. Бирэнысаниуэгад	Лексикаэ. Дзырды лексикон нысаниуэг. Дзырды бирэнысаниуэгадытыххэй амбарынад.	Дзырдылексиконнысаниуэгаэмэграмматиконнысаниуэг кэрэдзийэ иртасын. Раиртэсткэсынаэмэйинализкэнын. Текстыиунысаниуэгонэмэбирэнысаниуэгондзырдтэагу- рын. Бирэнысаниуэгон дзырдтимэ хъуыдыйэдтэ аразын. Дзырдуэттимэкусын,дзырдтынысаниуджытэбэрэг кэнын.
		<i>Фэлхаткэнын</i> Ныхасыхэйгтэ	Дзырдбды аеххэсткэнын. Сэрмагонд эмэ аеххуысгэнаг ныхасы хэйгтэ кэрэдзийэ иртасын.Хъуыдыйадымидэгдзырдкуыдныхасыхайбэрэг кэнынмэ арэхсын. Ныхасыхэйгтэкатегориалоннысаниуджытэзонын
		<i>Ныхасырэзт</i> А.С. Пушкины сабидуг. (Н.Воробьева эмэ Н.Верховскаямэгэсгэ)	Текстаивкэсын. Текстымидисхыныхэстэйдзурын. Текстымидисмэгэсгэфэрстыгэндзуаппдэттын. Тексты мидисмэ фэрстытэ дэттын. Мадалонэвзаджытыххэйихъуыдытэамбарынкэнын.

30.	Дзырдты комкоммææмæ ахæсгæ нысаниуджытæ	Дзырдыбирæнысаниуæгад. Комкоммæ нысаниуæг. Ахæсгæ нысаниуæг.	Дзырдыкомкоммææмæахæсгæнысаниуджытытыххæй раиртæст кæсын æмæ йæ æмбарын. Раиртæсты мидисмæ гæсгæ фæрстытæн дзуап дæттын. Иунысаниуæгонæмæбирæнысаниуæгондзырдтæкæрдтыл дих кæнын, хи хъуыды æмбарын кæнгæйæ. Фæлтæрæнтææххæсткæнын, хъæугæдзырдтæйпайда кæнын. Дзырдыбæрæгнысаниуæгæйпайдакæнгæйæ, хъуыдыйæдтæ аразын.
		<i>Фæлхаткæнын.</i> Хъуыдыйады уæнгтæ.	Хъуыдыйадысæйрагæмæфæрссагуæнгтытыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Хъуыдыйадыграмматиконбындуарын. Хъуыдыйадыфæрссагуæнгтæарынаæмæсæмфæрстытæ дæттын.
		<i>Ныхасырæст</i> Аивдзырдыдæсны. (А.С.Пушкиныæмдзæвгæтæй скъуыддзæгтæ)	Æмдзæвгæтæй скъуыддзæгтæ аив кæсын. Тæлмацгæнæджы куысты зындзинæдтимæ зонгæ кæнын. Æмдзæвгæтымидисмæгæсгæфæрстытæндзуапдæттын. А.С. Пушкины сфæлдыстады тыххæй монолог аразын. Нывæнæрфысткæнын, бирæнысаниуæгондзырдтæйпайда кæнгæйæ. Дзырдаивадаæмамузыкæйыбастдинадытыххæйæрныхас кæнын. Музыкæйытыххæйцыбырхъусынгæнинагæттæкæнын.
31.	Антонимтæ	Антонимты æмбарынад. Иуидагон æмæ алыхуызонуидагон антонимтæ. Антонимты хæстæ.	Антонимийыфæзындытыххæйзонындзинæдтæактуализаци кæнын. Раиртæст кæсын æмæ йыл æрныхас кæнын. Раиртæстылавардæнцæгтææндæртæйивын. Дзырdbæстыты бæрæггонд дзырдтæ антонимтæй ивын. Тексты антонимтæ агурын æмæ сын сæ хуыз бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæантонимтæйæххæсткæнынаæмæсæфыссын.

		<p><i>Фәлхатканын</i> Дзырдыкомкоммәәмәахәсгә нысаниуәг.</p>	<p>Текстыбәрәггонддзырдтәәнсәнысаниуәджыхуызбәрәг канын. Иунысаниуәгондзырдтәәнәнцәгтәхәссынаәмәсә фыссын. Дзырдтыалыхуызоннысаниуджытәйпайдакәнынмә арәхсын.</p>
		<p><i>Ныхасырәзт</i> Музыкә нә царды. (Текст«Музыкәйидунә», Д.Кабалевскиймәгәсгә).</p>	<p>Ләвәрдиалогмәгәсгәәндәердиалог аразын. Текстәәнәндәрсәргәндтәхуыдыкәнынаәмәсәәмбарын канын. Текстымидисылныхаскәнын,хихуыдыгтәдзурын.</p>
32.	Омонимтә	<p>Омонимты әмбарынад. Омонимтыхәстәныхасы.</p>	<p>Омонимийтыххәйраиртәст кәсын. Омонимаәмәполисемийфәзындтәкәрәдзийәхицән канын. Омонимтыхуызтимәзонгәкәнын. Хәәугәомонимтәәвзәргәйә,фәлтәрәнтәәххәст кәнын.</p>
		<p><i>Фәлхатканын</i> Хуыдыйадыәмхуызонуәнгтә. Ныхасы хәйтә.</p>	<p>Сәрмагондныхасыхәйттытыххәйзонындзинадтә актуализаци кәнын. Хуыдыйадыуәнгтәәмәныхасыхәйттәкәрәдзийә хицән кәнын зонын. Хуыдыйадыуәнгтыәмхуызондзинадыуәвәртәзонын. Хуыдыйады әмхуызон уәнгтә арын әмә сын сә әмхуызондзинад әмбарын кәнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рәзт</i> Мәскуыйы Кремль. Кремльтыххәйтәкт*.</p>	<p>Текстхинымәркәсынаәмәдзысәйрагхуыдыарын. Тексты алы абзацы дәр сәйраг хуыды әвдисәг дзырбәстыгә арын әмә сә фыссын. Текстән фәрстыты хуызы пьлан аразын. Тексткәсынаәмәйәхиныхәстәйдзурын.</p>
33.	Синонимтә	<p>Синонимты хуызтә. Синонимтыахадындзинадныхасы мидәг.</p>	<p>Синонимты тыххәй зонындзинадтә актуализаци кәнын. Синонимикондзырдтәәнәнализкәнгәйә,сәхуызтыгыыххәй раст хәтдзәгтә кәнын.</p>

			Синонимтыхуызтытыххэйраиргәсткәсынаәмәйһийә мидис хи хатдзәгтимаэ барын. Текстысинонимтәарынаәмәсынсәхуызбәрагкәнын. Фысгә фәлтәраэнтә әххәст кәнын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Омонимты хуызтә.	Омонимийы тыххэй зонныдзинаэдтә фәлхат кәнын. Омонимты хуызты тыххэй монологон ныхас кәнын. Омонимтыхуызтытыххэйкәрәдзимәфәрстыгәдәттын. Текстыомонимтәарынаәмәсынсәхуызтәбәрагкәнын.
		<i>Ныхасырәст.</i> Ивгъудтохыхәбатыртә. ПлитыГ рисыәмдзәвгә «Әртхугәдон».	Әмдзәвгәаивкәсын,йәмидисисмәбастфәрстыгән дзуапп дәттын. Әмдзәвгәйысәйрагархайәджытыххэйәрныхас кәнын.
Дзырдарәзт(бсах.)			
34.	Морфемикаә. Дзырдарәзт. Дзырды нысаниниуәгджын хәйтгә.	Морфемикаә. Дзырдарәзт. Дзырдынысаниуәгджынхәйтгә әмаә сә хәстә.	Раиргәстимәзонгә кәнын. Морфемәты тыххэй әрмәг зәрдыл дарын. Дзырднысаниуәгджынхәйтгылдихкәнын. Дзырдән морфемон анализ кәнын. Әмуидагондзырдтәаразынаәмәсынсәарәзтәвзарын. Тексты әмуидагон дзырдтә агурын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Разәфтуантырастфыссынад.	Дзырдтыорфограммәтәагурынаәмәбәрагкәнын. Дзырдты растфыссынад әмбарын кәнын. Дзырдтәхәугәдамгәтәйәххәсткәнгәйә,фәлтәраэнтә әххәст кәнын.
		<i>Ныхасырәст</i> Сә фәрцы стәм әдас. Хәстон хәбатырты, Фыдыбәстәхәхәхәәндржыты тыххэй текст.	Хәстонхәбатыртытыххэймонологаразын. Текстыбындырыладаймаджыфәзминагминиуджыты тыххэй дзурын.

35.	Разæфтуантææмаæ сæ нысаниуджытæ	<p>Разæфтуантæ <i>æ-, æнæ-, æм-, æд-, фæ-с, уæл-, дæл-, раз-</i> сæ нысаниуджытæ. Æмхъæлæсонты ивдзинадтæразæфтуантыфæстæ.</p>	<p>Дзырдты арæзтиртасын. Дзырдтыразæфтуантææмауидæгтахицæнкæнын. Разæфтуанты нысаниуджытæ бæрæг кæнын. Разæфтуантырастфыссынадныфидаркæнынытыххæй фæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Дзырдарæзтонанализкæнын. Дзырдтыорфограммæтæбæрæгкæнын,растфыссынад æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдынысаниуæгджынхæйтæ</p>	<p>Морфемæтææмаæаффикстытыххæйзонындзинадтæ актуализаци кæнын. Дзырдыбындураæнанализкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Æрцу,уалдзæг! Текстуалдзæджытыххæй*.</p>	<p>Лæварднывтæмгæсгæархæйдтытынаæмттæдзурын. Нывмæ гæсгæ радзырд аразын. Нывтекстымидисимæбæттын. Текстæн сæргонд дæттын. Текстмæгæсгæдиалогаразын.</p>
36.	Æмхъæлæсонты ивдзинадтæ разæфтуанты фæстæ	<p>Æзылангон æмхъæлæсонты зылангонкæнынад разæфтуанты фæстæ. Мыртæцæмай-йыбавæрд разæфтуанты фæстæ.</p>	<p>Хъæлæсонамаæамхъæлæсонтытыххæйзонындзинадтæ актуализаци кæнын. Дзырдыформæтаеабарын,æмхъæлæсонтыивдзинадтæ бæрæг кæнын. Мыртыивдытыххæйраиртæсткæсын,æндæрдæнцæгтæ хæссын. Дзырдтыорфограммæтæбæрæгкæнын. Дзырдтæхъæугæдамгъæтæйæххæсткæнгæйæ,фæлтæрæнтæ фыссын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъæлæсонтырахаудуидæгттæй разæфтуанты фæстæ.</p>	<p>Тыхджынамаæлаæмæгъхъæлæсонтытыххæй зонындзинадтæ фæлхат кæнын. Дзырдтæн дзырдарæзтон схемæтæ кæнын. Хъæлæсонырахаудыуавæртæбæрæгкæнын.</p>

		<p><i>Ныхасырæст</i> Мæргътæбийынцахстæттæ. Цыбыр текст мæргъты царды тыххæй. Уалдзыгонæрдзæвдисæгнынвтæ.</p>	<p>Текстæнпъланкæнын. Пъланмæгæсгæтекстымидисдзурын. Текстымидисмæгæсгæфæрстыгæндзуапдæттын. Хуызæгмæ гæсгæ хи тыххæй дзурын. Нывтæмгæсгæцыбыррадзырдтæ аразын. Мæргътыцардытыххæйдиалогаразынаемæдзыархайын.</p>
37.	Фæсæфтуантæ	<p>Фæсæфтуанты нысаниуджытæ.Æххæст æмææнаæххæст æмхуызонад дзырдты.</p>	<p>Дзырдтыморфемонализкæнгæйæ,ассимиляцийы фæзынды тыххæй хатдзæгтæ кæнын. Дзырдты растфысынад æмбарын кæнын. Ассимиляцийыхуызтытыххæйраиртæсткæсын,хи дæнцæгтæй йæ æххæст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Зылангонæмææзылангон æмхъæлæсонтæ.</p>	<p>Дзырдыфонетиконализкæнын. Хъæлæсонтыхуызтытыххæйзониндзинадтиаактуализаци кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> 8-æмМæргътæ–æппæтдунеон бæрæгбон. Сылгоймæгты æппæтдунеон бæрæгбон тыххæй текст*. Æмбисæндтæмадытыххæй.</p>	<p>Бæрæгбонтыыххæйхи хъуыдытæдзурын. Бæрæгбонмæцæгтæкæнынтыыххæйдиалогаразынаемæдзы архайын. Тексты хъæугæ информаци агурын. Тексты ног информации хицæн кæнын. Æмбисæндтынысаниуæгылныхаскæнын.</p>
38.	Аразæг бындурытыххæй æмбарынад Дзырд нысаниуæгджын хæйттыл дих кæныны фæтк	<p>Дзырдыбындурынысаниуæг. Аразæг бындуры тыххæй æмбарынад.</p>	<p>Аразгæмææнаæразгæбындуртытыххæйраиртæсткæсын æмæ йын йæ мидис æмбарын. Аразæгбындурытыххæйхатдзæгтæкæнынаемæсæ дæнцæгтæй фидар кæнын. Дзырдыморфемонавзæрстысхемæимæзонгæкæнын. Дзырдты морфемон анализ кæнын æмæ йæ æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдынысаниуæгджынхæйттæ.</p>	<p>Разæфтуан,фæсæфтуан,уидаджытыххæйзониндзинадтæ зæрдыл лæууын кæнын, фæлтæраентæ æххæст кæнын. Текстыагурырацыдтемæимæбастдæнцæгтæ.</p>

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Æнæнизу,мæмад! КочысатыМ.æмдзæвгæ.</p>	<p>Æмдзæвгæйæскъуыддзагкæсын,фæрстытæндзуапп дæттын. Бæрæгбоны арфæтæ фыссын. Дзургæйæбæрæгбонысценарийаразын.</p>
Морфологи.Орфографи(11сах.)			
40.	Ныхасы хæйтты тыххæйиумæйаг æмбарынад	<p>Номдар. Миногон. Мивдисæг. Номиваг. Нымæцон.Фæрсдзырд.</p>	<p>Ныхасы хæйтты тыххæй рацыд æрмæг актуализаци кæнын. Сæрмагондæмææххуысгæнагныхасыхæйттыкатогиалон нысаниуджытæ зонын. Ныхасыхæйттысæйрагминиуджытææвдисæгтаблицæтæ æххæст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Ныхасы хæйттæ. Хуыудыйадыуæнгтæ.</p>	<p>Ныхасы хæйттæ æмæ хуыудыйады уæнгтæ кæрæдзийæ иртасынзонын.Хуымæтæгхуыудыйадысинтаксисонанализ кæнын. Хуыудыйады уæнгтæ цавæр нихасы хæйттæй загъд сты, уый бæрæг кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Текст«Фыццагбалцкосмосмæ». Космос æмæ фыццаг космонавты тыххæй цыбыр радзырд.</p>	<p>Тексты сæйраг мидис æвдисæг хуыудыйæдтæ агурын. Бæлвырдтемастиконкьордмæхауæгдзырдтæагурынаæмæ фыссын. Текстымидисфæрстытæмгæсгæрадзурын. Текстымидисфæуæрæхдæркæнын,хизонындзинадтæй пайда кæнгæйæ.</p>
41.	Номдар, йæ нысаниуæгæмæ грамматикон æууæлтæ	<p>Номдарытыххæйрацыдæрмæг фæлхат кæнын.</p>	<p>Номдартынысаниуджытæбæрæгкæнын. Бирæоннымæцыарæзтытыххæйзонындзинадтæзæрдыл лæууын кæнын. Номдартыбирæоннымæцыформайыарæзтыфæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Текстыиумæйагæмæсæрмагондномдартæагурын, характеристика сын дæттын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Уалдзыгон бæрæгбæттæ. Уалдзыгонбæрæгбæттытыххæй цыбыр радзырд*.</p>	<p>Текстæнпъланаразын. Тексты мидис пъланмæ гæсгæ дзурын.Текстымидисмæгæсгæиххуыудытæдз урын. Уалдзыгон æрдзы миниуджытæ амонын.</p>

42.	Номдартынымæц	Номдартынымæц. Бирæон нымæц.	Æрмæст иуон кæнæ æрмæст бирæон нымæц цы номдартæнис, уыдонытыххæйраиртæсткæсынаемæийæ æмбарын. Раиртæстхидæнцагтæйæххæсткæнын. Æрмæстиуоннымæцкæнææрмæстбирæоннымæцкæмæн ис, уыцы номдартæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Номдартынымæцбæрæгкæнын. Номдартæбирæоннымæцыæвæрын, уидаджывддзинаедтæ амонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Номдартырастфыссынад.	Номдартæндзырдарæзтонализкæнын. Номдартæн орфографион анализ кæнын. Уидаджыæмхъæлæсонтææмæхъæлæсонтыивдыуавæртæ бæрæг кæнын. Дзырдтырастфыссынадæмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Цард фæллойæ фидауы. Куысты, фæллойытыххæйирон поэты æмдзæвгæтæй цыбыр скъуыддзæгтæ.	Æмдзæвгæтæйскъуыддзæгтæаивкæсын. Текстты темæ бæрæг кæнын. Тексты мидисы тыххæй хи хъуыдытæ дзурын. Фæллойытыххæйæмбисæндтæзæрдыллаууынкæнын.
43.	Контролонкуыст		
44.	Номдарты тасындзæг	Номдарты тасындзæг. Номдартыхауæнтыкæрæттæ. Хауæнты нысаниуджытæ.	Хауæнтысистемæйытыххæйзонындзинаедтæактуализаци кæнын. Дзырдты нымæц æмæ хауæн бæрæг кæнын. Дæнцагтæмгæсгæхауæнтынысаниуджытытыххæй хатдзæгтæ кæнын. Номдарты тасындзæджы табицæ æххæст кæнын. Дзырдтæхъæугæхауæнтыæвæрынаемæхъуыдыйæдтæ фыссын. Иронæмæдыгурондиалекттыхауæнтыхицæндзинаедты тыххæй раиртæст кæсын æмæ йæ зæрдыл дарын.

		<p><i>Фæлхат кæнын.</i> Хъуыдыйадуаенгтæм гæсгæ æвзарын.</p>	<p>Хъуыдыйадысæйрагæмæфæрссагуæнгтыгыххæй зониндзинадтæ зæрдыл лæууын кæнын. Хуымæтæг дыварсыгхъуыдыйадысинтаксисонализ кæнын. Хъуыдыйадыуæнгтыморфологионминиуджытæбæрæг кæнын. Хъуыдыйадæнсинтаксисонсхемæаразын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст.</i> Цæрæгойтæцардыфæндтæ кæнынц. Ирыстоныхæддагцæрæгойты миниуджыты тыххæй цыбыр радзырд.</p>	<p>Ирыстоныхæдтыцæрæгойтыминиуджытæдзурын. Тексты ног æмæ зонгæ информаци хицæн кæнын. Текстымидисхизониндзинадтæмгæсæфæуæрахдæр кæнын. Текстымидисмæфæрстыгæдæттæйæ, диалогсаразын. Диалоджы архайын.</p>
45-47.	<p>Миногон. Миниуæгæвдисæг æмæахастæвдисæг миногонтæ.</p>	<p>Миногон. Миниуæгæвдисæгæмæ ахастæвдисæг миногонтæ. Миногонтæбæрцбарæнтææмæ тыхджындæргонд фæрмæтæ.</p>	<p>Миниуæгæвдисæгæмæахастæвдисæгминогонтыраиртæст кæсын æмæ йын анализ кæнын. Раиртæстыдæнцæгтææндæртæйивын. Текстыминиуæгæвдисæгминогонтæарынаемæсынсæ миниуджытæ амонын. Ахастæвдисæгминогонтæаразынаемæсынсæминиуджытæ амонын. Ахастæвдисæгæмæминиуæгæвдисæгминогонтæкæрæдзийæ хицæн кæнын. Миногонтыбæрцбарæнтææмæтыхджындæргондформæтæ фидар кæнын. Бæрæгдзырдтырæзтсхемæтыфæрцы æвдисын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Миногонты дзырдарæст. Номдартымыронивдзинадтæ, бираон нымæцы форма сæ аразгæйæ.</p>	<p>Миногонтæн дзырдарæстон анализ кæнын. Миногонтырастфыссыннадфидаркæныннытыххæй фæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Номдартыбираоннымæцырæзтæвдисын, дзырдæн орфографин анализ кæнын.</p>

		<i>Ныхасырæст</i> Уæлахиздаутæ. Партизанытыгххæйцыбыррадзырд.	Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Лæварддзырдтимæгемæмæгæсгæхъуыдыйæдтæ аразын. ФыбыдæстæйыСтырхæстыУæлахизыбонмæцæттæ кæныны тыххæй дзурын.
48-49.	Нымæцон.Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ	Нымæцоннысаниуæгæмайæ грамматикон æууæлтæ.	Нымæцонтытыххæйзониндзинæдтæактуализацикæнын. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тыххæй раиртæст хи дæнцæгтæй æххæст кæнын. Бæрцон нымæцонтæй рæнхъон нымæцонтæ аразын. Рæнхъон нымæцонтæ сæ арæзмæ гæсгæ æвзарын æмæ хатдзагтакæнын.Хъуыдыйæдтæрæнхъоннымæцонтæй æххæст кæнын æмæ сæ фыссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады уæнгтæ.	Хуымæтагдывæрсгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын. Нымæцонны синтаксисон фунцитæ бæрæг кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирон æвзаджы дæснытæ. АбайтыВасойыцардæмæнауон куысты тыххæй радзырд*.	Иронæвзагиртасджытытыххæйцыбырхъусынгæнинагтæ цæттæ кæнын. АбайтыВасойынауон-иртасæнархайдимæзонгæкæнын. Тексты иунысаниуæгон дзырдтæ – терминтæ арын. Текстымидисхиныхæстæйдзурын. Текстымидисмæфæрстыгæдæттын.
50.	5-æмкъласы рацыд æрмæгфæлхат кæнын	<i>Фæлхаткæнын</i> Синтаксис,фонетика,лексика, дзырдарæст, морфологийы фæрстытæ.	Дзырды фонетикон æвзæрст кæнын. Аразгæ бындурты хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты ивддзинæдтæ уынын æмæсаæмбарынкæнын.Хуымæтагдывæрсгхъуыдыйад æвзарын, хъуыдыйады уæнгты морфологион миниуджытæ зонын. Дзырдæн морфемон анализ кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Кæдæхирон хоныс... <i>ÆлдаттатыВ.æмдзæвгæ.</i>	Æмдзæвгæйы сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Æмдзæвгæйы темæйыл хи хъуыдытæ дзурын зонын. Ирондзинады æмбарынады мидисыл ныхас кæнын. Адæмтыæхсанхæлардзинадгуырынкæнынытыххæйхи хъуыдытæ дзурын.
51.	Контролонкуыст		

Сәйраг домәнтә 5-әмкъласыскьололдау тызонындзинәдтә әмә арәхстдзинәдтә м

Скьололдау тәхьуамә зоной:

- 5-әмкъласыщыте мәтә сахуырқодтой, уыдон әнсә сәйраг дәртыраиртә стьтә;
- цавдә вәрыны әгьдә уттә дзырдтә әмә дзырдтыкьордтыл;
- әмхәлә сонтә дз, ц, з, с-йырастдзурынад;
- морфемә тыхуызтә, сә хәстә;
- дзырдтыкомкоммә әмә ахәсгә ны саниуджытә;
- әрмәстиуонкә нә әрмәстбирәоннымә цычивә йы, уыцыномдарты тыххәй;
- номдарты бирәоннымә царазыны хицәндзинәдтә;
- миногонтыхуызтә әмә сә бәрцбарәнтә;
- хь уыдыйады хуызтә загьдыны санмәгә сгә;
- хь уыдыйады сәйрагә мә фәрссагуәнгә;
- хь уыдыйады әмхуызонуәнгә бәттәгтимә стәй, әви, науәдә мә әнә бәттәгтәй;
- вазыгджынхь уыдыйәдтә бәттәгтә әви, стәй, уәддәр, уымә нә мә-имә;
- текстыхуызтә; стильтыгы ххәй;
- иронә мә дыгрондиалекттыуәй-иуграмматиконхицәндзинәдтә;
- фонетикон, дзырдарәзтон, лексиконә мөморфологионә взарстыты фәтк;
- ныхасыхәйтты синтаксисонхәстә;
- рацыдорфографиянә мә пунктуацинә гьдә уттә.

Скьололдау тәхьуамә арәхсой:

- хьәлә сонә мә әмхәлә сонмыртә растдзурынмә;
- дзырдтә әмә дзырдтыкьордтылцавдә вәрынмә;
- дзырдтыкомкоммә әмә ахәсгә ны саниуджытә кә рәдзийә иртасынмә әмә сә ныхасыпайдакә нынмә;
- 2–4 әдәй маджкә муа, ахәмдиалоджыархайынмә;
- диалогонныхә ймонологонныхасаразынмә;
- 8–10 хь уыдыйада йтекстаразынмә әмә йә дзурынмә;
- ләвәрдтекстими диспльанә ххуысәйкә нә әнә уыма йдзурынмә;
- нывымидисыты ххәй дзурынә мә фыссынмә, таурагьгонныхасә мәрфыстәй пайдагәнгә йә;
- текстими дисимә бастфәрстыгәндзуаппдәттынмә;
- текстәнхуымагә гпльанаразынмә әмә йә дзурынмә;

- наукон, аивадонстильтæбарæгкæнынмæ;
- 3 минутыбарццыгтекстмæбайхъусой, уыймидис æмбарынмæ;
- къордногдзырдыщытекстыуа, уыйсæйрагмидис æмбарынмæ;
- прозаиконæмæпоэतिकонтекстæмбаргæкасткæнынмæ;
- сидæнимæхъуыдыйæдтæаразынмæ;
- комкоммæныхасимæхъуыдыйæдтæаразынмæ;
- рацыдорфограммæтææмбарынкæнынмææмæрадыдтыгæраст кæнынмæ;
- минутмæ90 – 100 дзырды кæсынмæ;
- хъусынгæнинаг, арфæйыныхæстææмæфыстæгфыссынмæ;
- нывмæкæнафæрстытæмгæсгæрадзырдфыссынмæ;
- фонетикон, дзырдарæзтон, лексиконæмæморфологионæвзæрсткæнынмæ;
- дзырdbастæмæхъуыдыйæдæнсинтаксисонæвзæрсткæнынмæ;
- лингвистикондзырдуæттæйпайдакæнынмæ.

Тематиконпъланбкъ.л.(къуыри1,5сах.,æдæппæтæй51сах.,уыдонæй4сах.–контролонкуыстыгæ)

Урочы номыр	Тема	Урочымидис	Скъоладзаутыархайдыхуызтæ
5-æмкъласырацыдæрмæгфæлхаткæнын(3сах.)			
1.	Фонетика. Лексика. Дзырдарæзт.	Фонетика, лексика, дзырдарæзт куыд æвзагзонынад хайтгæ. <i>Фæлхаткæнын</i> Мыртыравзæрд, сæдих. Алфавит. Уæнг. Цавд. Дзырды фонетикон æвзæрст. Апостроф æвæрыны æгъдæуттæ. Мырты æмхуызонæд. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Дзырдыкомкоммææмæахæсгæ нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ.	Фонетика, лексикаæмæдзырдарæзтæйрацыдæрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Дзырдфонетиконæвзæрсткæнын. Апострофæвæрыныæгъдæуттææмбарынкæнын. Дзырдтæм синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Омонимтæ иргасын. Дзырды уидаг хицæн кæнын. Схемæтæмгæсгæдзырдтæаразын.

		Омонимтæ. Дзырдарæзт куыд æвзагзонынадыхай. Дзырдарæзт морфематæ. Дзырдты бындурты хуызтæ. Æмуидагон дзырдтæ. Вазыгджындзырдтæ.	
		<i>Ныхасырæзт</i> Маделонæвзаг. Маделонæвзаджыхахадындынад. Зындгонд адæймагтæ маделон æвзаджы тыххæй. «Маделонæвзаг» Габдулла Тукай (Хъодзаты Æхсары тæлмац). «Рувасæмæхæддзау» (Эзоп).	Текстивкæсын. Æмбисæндты хуыды æмбарынкæнын. Хуымæтæг даргъ хуыдыйæдгæаразын.
2.	Морфологи (номдар, миногон, нымæцон).	Морфологик уыдæвзагзонынады хай. Номдар, миногон, нымæцон.	Номдар, миногонæмæны мæцонæйрацы дæрмагмæгæсгæ фæрстытæн дзуап дæттын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасы хæйттæ, сæ дих. Номдары морфологионæууæлтæ. Номдарты бирæоннымæцы рæзты хицæндзинæдтæ. Миногони нысаниуæг, йæ бæрцбарæнтæ. Ахастæвдисæг æмæ миниуæгæвдисæг миногонтæ. Нымæцон куыд нихасы хай.	Номдары морфологионæууæлтæ иртасын. Миногонтæ, цыдзырдтимæ бастсты, уый бæрæгкæнын. Дзырдбасты сæйрагæмæдæлбар дзырдтæ хицæнкæнын. Нымæцонтæ дзырдтæй фыссын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Ирыстонь истори. Ирыстони бау Уæрæсеимæ. Скифагзындгондлагтæ Анахарсис æмæ Токсарид.	Текстыгемæй асаргондмæ, стайны мæгæсгæ бæрæгкæнын; аив кæсын; сæргонд ын дæттын. Цитатæй хуыды æмбарынкæнын.

		Анахарсисыцыргъзонднихæстæ. Бلياتы Марк. «Ирыстон куыд бау ис Уæрæсеимæ». «Скифаг æрдхорддзинад» («Иронæмбисонды хабаертæ»).	
3.	Синтаксис.	Синтаксис куыд æвзагонынады хай. Дзырдбастæмæхъуыдыйад. Текст. Ныхасы стильтæ.	Синтаксисæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдбаст. Сæйрагæмæдæлбар дзырдтæ. Хъуыдыйæдты дих сæараэт, загъдынысанæмæ интонацимæ гæсгæ. Хъуыдыйадыграмматиконбындур. Хъуыдыйады уæнгтæ, сæ дих. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Текст. Ныхасы стильтæ.	Текстымидæгдзырdbæстытæсхемæтæмгæсгæагурын. Схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Вазыгджындзырdbæмæномдартырастфыссынадæмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстони истори. Ирайнаг æвзæгты къорд. Ирæтты равзæрд. Андрей Шегрени наукон цæстæнгас. «Ирæттæ. Чи сты?» Ихай. (Исаты М.) «Ирон адамон культура: уадындæмæхореографи» (Журнал «Мах дуг»-æй) «Мæ уды стъалы» (Аслæмырзаты Дз.)	Текст пъланмæ гæсгæ хи ныхæстæй дзурын. Текстыгемæмæсæйраг хъуыдыбæрагкæнын.

Лескикаеамафразеологи(бсах.)			
4.	Эппаеадамон дзырдта. Бындурон ирон ама аендар аэвагтаейарбайсга дзырдта.	Ирон аэваджы дзырдты дих: аппаеадамон;хицаенкьордтае камаей пайда каенынц, уыдон; бындурон; арбайсга. <i>Арбайсгадзырдты растфыссынад.</i>	Ирон аэваджылексикаейдыздырдыкьордтаемгасга денцагтае хаэссын.
		<i>Фелхаткаенын</i> Ныхасыхаейтта(номдар,миногон, нымаэцон).	Дзырдтаеуырыссагаэвагаейиронмателмацкаенын. Дзырдаэстыга ама хуыдыйадтае аразын. <i>Арбайсгадзырдтае фыссын.</i>
		<i>Ныхасы рэст</i> Ирыстони истори. Ираетты равзэрд. Зындгонд ахуыргандты иртасэн куыст (В.Ф. Миллер, Абайты В.). Алайнагтыцардаэвдисагдзауматае. «Ираеттае.Чисты?»Ихай. (Исаты М.) «Алайнагтыцардытыххэй».	Текстмагасгаэфэрстыгадэаттын. Фэрстыгаемгасгае диалогаразын.
5.	Диалектизмтае. Профессиона- лизмтае	Диалектонаеапрофессионалон дзырдтае.	Диалектонаеапрофессионалондзырдтаеиртасын, денцагтае хаэссын. Диалектизмтаелитературонаэваджыдзырдтаейивын.
		<i>Фелхаткаенын</i> Эппаеадамон дзырдтае. Дзырды хэйттае.Дзырдабаст.Номдарамае миногони синтаксисонфункцитае хуыдыйады. <i>Архаэцаеннысаенттаехуыдыйады аемхуызон уаентгимае.</i>	Рацыд армагмае гасгае фэрстыгаен дзуап дэаттын. Хуыдыйадыаемхуызонуаентгимаеархаэцаеннысаенттае аембарын каенын.
		<i>Ныхасы рэст</i> Ирыстони истори.	Текст хи нихаэстай дзурын. Дзырдахейттаемгасгаавзарын.

		Скифæгтыцардæвдисæгдзаумагæ. «Скифагсызгъæринхуд»(Журнал «Фидиуæг»-æй).	Текстыструктура(райдайæн,сæйрагхай,кæронбæттæн) бæрæг кæнын.
6.	Архаизмгæ. Историзмгæ.	Зæронд дзырдты къордгæ: архаизмгææмæисторизмгæ.	Зæронддзырдтыкъордгæ:архаизмгææмæисторизмгæ иртасын, дæнцæггæ хæссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æппæтадæмон дзырдгæ. Диалектизмгæ.Профессионализмгæ. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад. Апостроф æварыны æгъдæутгæ.	Текстыархаизмгææмæисторизмгæагурын,сæнысаниуæг сын æмбарын кæнын. «Ирон-уырыссагдзырдуат»-æйпайдакæнын. Дзырдгæм синонимгæ агурын. Номдартыбирæоннымæцырастфыссынадаæмапостроф æварыны æгъдæутгæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Иронæгъдæутгæ. Нæ рагфыдæлты æгъдау – хъонахъ- дзинад. Нæлгоймаджы рагон ирон дарæс. «Рагон ирон æгъдæутгæ»*. Скъуыдзаг «Нæ фыдæлтæ цыбыркъухуыдысты...»(ДзестыК). «Фæззыгонбарæг»(АйлартыИ.)	Текстайвкæсын,йæсæйрагхъуыдыйынбæрæгкæнын, сæргонд ын дæттын.
7.	Неологизмгæ.	Ногдзырдты(неологизмты) фæзынд.	Ногдзырдты(неологизмты)фæзындамбарынкæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æппæтадæмон дзырдгæ. Диалектизмгæ.Профессионализмгæ. Архаизмгæ. Историзмгæ. Дзырды фонетикон æвзæрст.	Текстынеологизмгæагурын. Сæнысаниуæг,стæйкуыдфæзындысты,уыйæмбарын кæнын. Дзырдгæмсинонимгæагурын.Дзырлфонетиконæвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстон. Туристонкомплексарæзтад Мамысонгомы. «Мамысон»	Текстайвкæсын. Текстмæгæсгæхихъуыдытæдзурын.

8.	Фразеологион дзырдбæстыгæ.	«БалцСаранскмæ». Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг.	Фразеологиондзырдбæстытынысаниуæгæмаæрæзт æмбарын кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æппæтадамон дзырдтæ. Диалектизмтæ. Профессионализмтæ. Архаизмтæ. Истори́змтæ. Неологизмтæ. Хуымæтæгдаргъ хуыдыйад, сæйраг уæнгтæ.	Лексикайæрацыдæрмагмагæсгæфæрстыгæндзуап дæттын. Текстыфразеологиондзырдбæстыгæагурын, синонимты фæрцы сæ æмбарын кæнын. Нывтæмгæсгæхуымæтæгдаргъхуыдыйадаразын, сæйраг уæнгтæ бæраг кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Къоста – ирон адамы стъалы. Къостайы фæдзæхст ирон адамæн. ДзодзыккатыЗæидæ. Иронæвзаджы фразеологизмты тыххæй. «Къостайыфæдзæхст».	Текстхиныхæстæйдзурын. Текстысæйрагхуыдыбæрагкæнын. Фразеологиондзырдбæстыгимæхуыдыйæдтааразын.
9.	Контролонкуыст		
Дзырдарæзт(Зсах.)			
10.	Вазыгджын дзырдтæ.	Иронæвзаджыдзырдарæзтысæйраг мадзæлттæ: морфемон; бындуртæ кæрæдзимæ æфтауын; иу ныхасы хайы рахызт æндæрма. Вазыгджындзырдтырастфыссынад.	Иронæвзаджыдзырдарæзтысæйрагмадзæлттæ, стæйвазыгджындзырдтырастфыссынадæмбарынкæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдарæзгон æвзæрст. Номдарты растфыссынад:мыртыæмхуызонад, стыр дамгъæ. Профессионалон дзырдтæ.	Текстæйфыссын:дзырдтæсхемæтæмгæсгæ;дзырдбæстыгæ – фæрстыгæм гæсгæ. Дзырдтæм синонимтæагурын. Вазыгджындзырдтыхæйттæхицæнкæнын. Номдартырастфыссынад:мыртыæмхуызонад, стырдамгъæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Къостайыном – æнусон.	Текстайвкæсын, хиныхæстæйæдзурын. Тексты æрдзы æрфыст агурын.

		ТугъантыМ.сфæлдыстадонкуыст. «Къостайысурæтнывкæнынадаæмæ скульптурæйы»*. «ТугъантыМахарбег» (Дзантиаты А.)	
11.	Дзырдарæзт.	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйрагмадзæлттæаразæфтуанæмæ фæсæфтуан.	Иронæвзаджыдзырдарæзтысæйрагмадзæлттæ зонин.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдыморфемонаæвзарст. Вазыгджын,стæйæрбайсгæ дзырдтæ. Вазыгджындзырдтырастфыссынад.	Текстыагурын:дзырдтæсхематæмгæсгæ;вазыгджын,стæй æрбайсгæ дзырдтæ. Фæсæфтуантыфæрцы,стæйсхематæмгæсгæдзырдтæ аразын. Вазыгджындзырдтырастфыссынадаембарынкæнын. Вазыгджын дзырдты хæйттæ хицæн кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Ирыстон. Къæхтысæр – Ирыстони рæсугъддæр бынаттæй иу. Æрдз хъахъхъанынахадындинадаæмæ мадзæлттæ. «Къæхтысæр»*. «Фæззыгонхæххонаæхсæв...» (Бесаты Т.)	Текстайвкæсын,сæргондындæттын,абзацтылæйдих кæнын. Дзырдтимæхъуыдыйæдтæхъуыдыкæнын.
12.	Дзырдарæзт	Ирон æвзаджы дзырдарæзты сæйрагмадзæлттæаразæфтуанæмæ фæсæфтуан.	Иронæвзаджыдзырдарæзтысæйрагмадзæлттæзонин.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды морфемон æвзарст. Вазыгджындзырдтырастфыссынад.	Дзырдарæзтæйрацыдæрмагмæгæсгæфæрстытæн дзуаппдæттын.Текстыагурын:дзырдтæсхематæмгæсгæ; дзырdbæстытæ фæрстытæм гæсгæ. Дзырдтæмантонимтæагурын. Вазыгджындзырдтырастфыссынадаембарынкæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстон. Ирыстоны хæхтæ. Нæ зындгонд æмзæххон – ХъаныхъуатыБола;йæфæзминаг миниуджытæ. «Къæдзæхыхуызæнлæг»(Журнал «Ногдзау»-æй). «Комы нарагæй дзæбæх зынд Мæсчыхъæу...»(ЦæгæратыМ.). «НæИрыхæхтæ!..»(МырзатыБ.).</p>	<p>Текстайвкæсын,сæргондындæттын. Текстмæгæсгæхихъуыдытæдзурын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæ дæттын. Фæрстытæмгæсгæ диалогаразын.</p>
Номдар(5сах.)			
13.	<p>Номдарты дзырдарæзт. Номдарты дзырдарæзт разæфтуантææмæ фæсæфтуанты руаджы.</p>	<p>Номдартыдзырдарæзтразæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.</p>	<p>Номдартыдзырдарæзтразæфтуантææмæфæсæфтуанты руаджы зонин.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номдары нысаниуæг, йæ грамматиконæууæлтææмæ синтаксисон функцитæ. Номдартыбирæоннымæцаразыны хицæндзинæдтæ.</p>	<p>Номдарæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Текстыагурын:дзырдтææмæдзырdbæстытæсхемæтæм гæсгæ; орфограммæтæ. Дзырдтæмсинонимтææмæантонимтæагурын. Дзырдты хæйттæ хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Фыдæлты хæзнатæ. Адæмонхореографи,хъисфæндыр. «Адæмонхореографи»(Журнал «Мах дуг»-æй). «Хъисфæндыр»(Къадзаты С.). «Иронфæндыр»(ЧеджемтыÆ.).</p>	<p>Текстайвкæсын,хихъуыдытæдзурын. Дзырdbыд райхалын.</p>
14.	<p>Номдарты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ)</p>	<p>Номдартыдзырдарæзтдзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.</p>	<p>Номдартыдзырдарæзтдзырдтæ(бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы зонин.</p>

	кæрæдзимæ æфтауыныруаджы.	<p><i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджындзырдтыарæзтамæ растфыссынад. Фразеологиондзырdbæстыгæ.</p>	<p>Вазыгджындзырдтыхæйттæхицæнкæнын, сæ растфыссынад сын æмбарын кæнын. Фразеологиондзырdbæстынонимæйивын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæзт</i> Улафты рæстæг. Рагзамантыхæзтыгæ. Рæвдауæндзырда. Адæмимæ хæларахастдинадтаæаразыны мадзæлтгæ. АйлартыИзмаил.«Рагзаманты хæзтыгæ». «Нæ рагфыдæлты хæзтыгæ»*. «Фыццагуалдæхæлæсаив» (Æмбисонд). «ЧызджытыбæрæгбонЯпонийы»*.</p>	<p>Текстаивкæсын, сæргондынхъуыдыкæнын. Грамматикон хъазты архайын. «Ирон-уырыссагдзырдут»-æйпайдакæнын, афтæмæйтекст ирон æвзагæй уырыссагмæ тæлмац кæнын. Рæвдауæндзырдаæйпайдакæнын.</p>
15.	Цыбыргонд вазыгджындзырда.	<p>Цыбыргонд вазыгджындзырды арæзты мадзæлтгæ, сæ растфыссынад.</p>	<p>Цыбыргондвазыгджындзырдыарæзтымадзæлтгææмæсæ растфыссынад зонын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдыæвзæрстхæйттæмгæсгæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.</p>	<p>Текстыагурындырдаæсхемæтæмгæсгæ. Дзырд хæйттæм гæсгæ æвзарын. Хъуыдыйадсинтаксисонæвзæрст кæнын.</p>
		<p>Ныхасырæзт Наукаæмæахуырад. Нæ ахуыргæндты иргасæн куыст. В.Ф.Миллерынауконфæллæйттæ. «Нæ ахуыргæндтæ – Дунæон конгрессы»*. «Стыр ахуыргонд»* (В.Ф. Миллеры тыххæй).</p>	<p>Вазыгджын номдаримæ хъуыдыйад аразын. Текстаентаурагъонхъуыдыйæдтæйпланфыссын. Текст планмæ гæсгæ хи ныхæстæй дзурын. Текстмæгæсгææлвæстизложенифыссын.</p>

16.	Контролонкуыст		
17.	Æндæр ныхасы хæйттæномдарты ролы.	Субстантиваци–номдартæ аразыны мадзал. Номдары морфологион æвзæрст.	Æндæрныхасыхæйттæномдарыролыиртасын. Номдар морфологион æгъдауæй æвзарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Номдартыдзырдарæзтымдзæлттæ. Номдары морфологион æууæлтæ, йæ синтаксисон функци.	Номдарæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын. Таблица«Номдартыдзырдарæзтымдзæлттæ»баххæст кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Удварныминиуджытæ:зид кæнын хорз нæу. Аргъау«Зыдлæг». «Цъиах æмæ бæлæттæ» (Эзон).	Текстивкæсын. Текстырайхæлд(развитие)йæрайдайæнмæгæсгæбæрæг кæнын.
Миногон(4сах.)			
18.	Миногонты дзырдарæзт. Миногонты дзырдарæзт разæфтуантææмæ фæсæфтуанты руаджы.	Миногонты дзырдарæзты мадзæлттæ.Миногонтыдзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.Миногонтырастфыссынад разæфтуантæ æ- æмæ æм-имæ.	Дзырдтæйразæфтуантææ-æмææм-ыфæрцыминогонтæ аразын. Схематæм гæсгæ миногонтæ аразын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Миногонты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Миногонæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын. Вазыгджындзырдтырастфыссынадæмбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Фыдæлты хæзнатæ. Иронадæмондзыхæйдзургæ сфæлдыстад. Таурæгъ«Стъалытынæмттæ».	Дзырdbæстыгæхъуыдыкæнын. Текст аив кæсын. Æмбисæндтæйпайдакæнын.

19.	Миногнты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы.	Миногнты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы. Миногнты растфыссынад (цæхх-цæхджын, зæхх – зæхджын æ.а.д.).	Миногнты дзырдарæзт разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы зонын. Миногнты растфыссынад (цæхх-цæхджын, зæхх – зæхджын æ.а.д.) æмбарын кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Миногнты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Аербайсгæ дзырдты растфыссынад. Дзырды æвзæрст хайтгæм гæсгæ.	Тексты агурын: дзырдтæ схемæтæм гæсгæ; вазыгджын, стæй аербайсгæ дзырдтæ. Аербайсгæ дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын. Дзырдтæ сæ арæзтмæ гæсгæ кьордтыл дих кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Удварны миннуджытæ Бинонты æнгомдзинады ахадындынад. «Къухтæ» (Альбрехт Дюрер – зындгонд нывгæнæг) (Журнал «Махдуг»-æй). Таурагъ «Сæрыстыр Ахсæр бæлас».	Тексты æйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текст æнфарстон хъуыдыйæдтæ йпыланфыссын. Фæрстытæм гæсгæ диалог аразын. Фразеологион дзырд бæстытæм синонимтæ агурын.
20.	Миногнты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Миногнты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы.	Миногнты дзырдарæзт дзырдтæ (бындуртæ) кæрæдзимæ æфтауыны руаджы зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Миногнты нысаниуæг, сæ дих, бæрцбарæнтæ, тасындзæг æмæ синтаксисон функцитæ. Вазыгджын дзырдтæ; сæ растфыссынад.	Тексты агурын дзырдтæ схемæтæм гæсгæ. Вазыгджын миногонтæ аразын; сæ хайтгæ сын хицæн кæнын. Вазыгджын дзырдты хайтгæ хицæн кæнын, сæ растфыссынад сын æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Удварны миннуджытæ: хъал, зынарвæссонуæвын хорзнæу. «Хъал Дидинаг» I хай (Дзугаты Г.)	Текст рольтæм гæсгæ кæсын. Æмбисæндты хъуыды æмбарын кæнын. Грамматикон хъазтыр хайын «Читагъддæрсараздзæн дзырдтæ?»

21.	Номдартырахызт миногонтæм.	Номдарты рахызт миногонтæм. Миногоны морфологионаæвзæрст.	Номдарты рахызт миногонтæм зонын. Миногонморфологионаæгъдауæйæвзарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Миногонтыдзырдарæзт. Номдарæмаминогонынысаниуæг, сæ синтаксисон функцитæ.	Миногонайрацыдæрмагмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Таблицæ«Миногонтыдзырдарæзт»баххæсткæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Удварны миниуджытæ: хъал, зынаæрвæссонуæвынхорзнау. «ХъалДидинаг»Ихай(Дзугаты Георги).	Текстрольтæмгæсгæкæсын,йæсæйрагхъуыдыйынбæраг кæнын. Æмбисæндтæйпайдакæнын.
Нымæцон(бсах.)			
22.	Нымæцон.Ирон нымады хуызтæ.	Ироннымадыхуызтæ:дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй.	Ироннымадыхуызтæзонын. Нымæцонтæдæсгæйттææмæссæдзгæйттæйнымадæй дзурын æмæфыссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Нымæцон куыд нихасы хай. Бæрцонаæмарæнхоннымæцонты нысаниуæг. Вазыгджындзырдтæ.	Нымæцонайрацыдæрмагмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Вазыгджындзырдтыаразтæмбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æрдзæмæ адæймаг. Набæстæйыæппæтыфыццаг фæдзæхстбынат–Баргузинаг (Баргузинский заповедник). Æрдз хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Баргузинагфæдзæхстбынат»*. «Нымæцонты тыххæй»*.	Текстайвкæсын,йæпроблемайынбæрагкæнын. Доклад презентацимæ цæттæ кæнын. Æмбисæндтæйпайдакæнын. Схемæтæмгæсгæдзырdbæстытæ аразын.

23.	Нымæцонты арæст.	Нымæцонты арæст: хуымæтæг, вазыгджын, амад. Нымæцониу-ы растфыссынад.	Нымæцонты арæст, стæй нымæцониу-ы растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ирон нымæцонты нисаниуæг. Дзырды фонетикон æвзæрст. Дзырды æвзæрст йæ арæзмæ гæсгæ.	Тексты нымæцонтæ агурын; бæрæг сын кæнын сæ хуызæмæ арæст. Дзырды арæзмæ гæсгæ, стæй фонетиконæгъ дауæй æвзарын.
		<i>Ныхасырæст</i> Æрдзæ алыварс. Национпарк «Алани». Æрдз хъахъхъæныны мадзæлттæ. Килиманджаро – Африкæйы бæрзонддæр хох. «Национпарк «Алани»*. «Килиманджаро»*.	Текстæ гæсгæ фæрстытæндзуапдæттын. Текст хиныхæстæйдзурын, йæ сæйраг хуыды йын бæрæг кæнын. Нымæцонтæ й пайда кæнын.
24.	Контролонкуыст		
25.	Бæрцонамæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг.	Бæрцонамæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг.	Бæрцонамæ рæнхъон нымæцонтæ тасындзæг кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Нымæцонты арæст: хуымæтæг, вазыгджын, амад. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.	Рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуап дæттын. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынадæмбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Æрдзæ алыварс. Дон – царды æмбис. Доны сыгъдæг дзинад хъахъхъæныны ахадындзинад.	Нымæцонтæ й пайда кæнын дзургæмæфыстæны хасы. Математикон терминтæ й пайда кæнын. Текстæивкæсын, сæргондындæттын, йæ сæйраг хуыды йын бæрæг кæнын.

		«Дон–царды хос»*. «Цад æмæ денджыз» (Журнал «Ногдзау»-æй). «Дзирасгæ» (Малити Г.).	
26.	Дихоннымæцонтæ.	Дихоннымæцонтæ: сæарæзтæмæ тасындзæг.	Дихоннымæцонтынысаниуæгзонын. Цифрæтæдихоннымæцонтауфыссын, тасындзæгсæ кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Нымæцонтынысаниуæгæмæарæзт. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонты тасындзæг. Номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.	Нымæцонайрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын. Номдарты бирæоннымæцырастфыссынадаембарынкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æрдзæмæ адæймаг. Цуанæттыæгдæуттæ. Цæраегойтæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. ДзæуджыхъæуыХетагкатыКъ. номыл культурæ æмæ фæлладуадзыны парк. «Цуанæттыæгдæуттæй», «Цуанæттыæвзæджытыххæй» (Хъесаты В.). «Дзæуджыхъæуыпарк»*.	Текстæнфарстонхъуыдыйæдтæйпланфыссын, хиныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын. Сырх чиньджы ахадындзинад æмбарын кæнын. Текстуырыссагæвзагæйиронмæтæлмацкæнын. Дихоннымæцонтимæдзырдбæстыгæмæхъуыдыйæдтæ аразын.
27.	Мурон нымæцонтæ.	Муроннымæцонтæ: сæарæзтæмæ тасындзæг. Нымæцонны морфологион æвзæрст.	Муроннымæцонтыарæзтæмæтасындзæгзонын. Нымæцон морфологион æгъдауæй æвзарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Нымæцонкуыдныхасыхай. Сæдих сæнысаниуæгæмæарæзтмæ гæсгæ.	Нымæцонайрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын. Текстынымæцонтæагурын, бæрæгсынкæнынсæхуызсæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ гæсгæ, тасындзæг сæ кæнын. Нымæцонтæдзырдтæй фыссын.

		<p><i>Ныхасырæст</i> Æрдз – нæ алыварс. Ирыстоны хъæдтæ, бæлæстæ. Сæхъахъхъæнынымадзæлттæ. Дунейы диссæгтæ. «Ирыстоныхъæдтæ»*. «Александриаг (Фаросаг) маяк»*. Сиукъаты Никъала «Май æмæ Хур».</p>	<p>Текстаивкæсын, хиныхæстæй æдзурын, сæргондын дæттын. Æмбисæндтæй пайда кæнын. Хъæдхъахъхъæныны проблемæмæ гæстæ плакатны вкæнын.</p>
Номивæг (9 сах.)			
28.	<p>Номивджыты нысаниуæгæмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.</p>	<p>Номивджыты нысаниуæгæмæ сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ.</p>	<p>Номивджыты нысаниуæг, сæ сæйраг грамматикон æууæлтæ æмæ сæ дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ зонин.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номивджыты нысаниуæг, цæсгæмттæ. Цæсгомон номивджыты тасындзæг. Нымæцонты хуыз сæ нысаниуæг æмæ арæзтмæ гæсгæ. Вазыгджын дзырдтæ, сæрмагонд номдартæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.</p>	<p>Номивæгæй рацыдæрмæ гæстæ фæрстытæндзуап дæттын. Тексты агурын: номивджытæ; дзырдтæ æмæ дзырдбæстытæ схематæм гæсгæ; орфограмматæ. Вазыгджын дзырдтæ, сæрмагонд номдартæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Зæхх – нæцæрæн. Ирыстоны горæттæ æмæ хъæуты нæмтты равзæрд (Беслæн, Олгинскæ, Бæтæхъо). «Ирыстоны хъæуты нæмттæ» (Журнал «Ногдзау»-æй). «Мæхъæу» (Балаты А.)</p>	<p>Текстаивкæсын, сæргондын дæттын. Грамматикон хъазтырхайын – «Базонхъæуты нæмттæ».</p>

29.	Цæсгомон номивджытæ.	Цæсгомонномивджытæиронауæмæ дыгуронау. Цæсгомонномивджытыдыууæ хуызы:æххæстæмæцыбыр;сæ тасындзæг; цыбыр форматы растфыссынад. Ироныныхасыэтикетыдомæнтæ: номивджытæ ды æмæ сымах-æй пайда кæнын.	Цæсгомонномивджытæиронауæмæдыгуронау;цæсгомон номивджыты дыууæ хуызы: æххæст æмæ цыбыр; сæ тасындзæг; цыбыр форматы растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Цæсгомонномивджытынысаниуæг. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.	Номивæгæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Хъуыдыйадыуæнгтæхицæн кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Адæймагæмæцæрагой. Адæймаджыхахаст цæрагойтæм. «Хорзубæх»(АйлартыЧ.). «Бæх – скифæгтæ æмæ сæрмæгæтæм»(Журнал «Ногдзау»-æй). «Мæбæх»(ЦæрукъатыА.). «Иронныхасыэтикеты æгъдауттæ»*.	Текстысæйрагхъуыдыбæрагкæнын. Текстæнфарстонхъуыдыйæдтæйпланфыссын,хи ныхæстæй йæ дзурын. Ныхасыситуацигæмгæсгæфæрстытæдæттын,гæлмацсæ кæнын уырыссаг æмæ фæсарæйнаг æвзæгтæм. Сочиненифыссынбæлвырдтемæгæсгæ:«Мауарзон цæрагой». Ирон ныхасы этикеты домæнтæ: номивджытæ дыæмæсымах-æйпайдакæнын,барынсауырыссагæмæ фæсарæйнаг æвзæгты домæнтимæ.
30.	Здæхгæ номивджытæ.	Здæхгæномивджытæиронауæмæ дыгуронау, сæ тасындзæг.	Здæхгæномивджытынысаниуæгиронауæмæдыгуронау, стæй сæ тасындзæг зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Номивджытыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ.Сидæн;æрхæцæннысæнтгæ сидæнимæ. Хъуыдыйадысинтаксисонæвзæрст.	Номивæгæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Æрхæцæннысæнтгæсидæнимææмбарынкæнын. Хъуыдыйад синтаксисон æвзæрст кæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Цæраггойтыдуне. Сæ ахадындынад æмæ хъахъхъæнынымадзæлттæ. «Хæхтыфидауц»*. «Дзæбидыр æмæ саг» (Байаты Г.). «Тулдзæмæхъæз»(Эзоп).</p>	<p>Текст рольтæм гæсгæ кæсын, йæ темæ йын бæрæг кæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæфыссын,уыдонмæгæсгæдиалог аразын. Текстиронавзагæйуырыссагмæтæлмацкæнын. Здæхгæ номивджытæй пайда кæнын.</p>
31.	Амонæн номивджытæ.	<p>Амонæнномивджытæиронауæмæ дыгурунау, сæ тасындзæг, æмæ растфыссынад.</p>	<p>Амонæнномивджытæиронауæмæдыгурунау, сæтасындзæг æмæ растфыссынад зонын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номивджытыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ. Цæсгомон номивджыты дыууæхуызы:æххæстæмæцыбыр.</p>	<p>Номивæгæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын. Хъуыдыйадсинтаксисонæвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Мæргты дуне. Мæргты дунейы цымыдисаг хабæрттæ,сæахадындынадæрдзы, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Гоппойцъиу»*. «Цъæх мага»*. Скъуыддзагæмдзæвгæйæ«Æз уымæн сарæзтон хæдзар» (Хъодзаты Æ.).</p>	<p>Текстмæгæсгæфæрстытæфыссын,уыдонмæгæсгæдиалог аразын. Амонæнномивджытæйпайдакæнындзургæмæфысгæ ныхасы.</p>
32.	Фарстон-ахастон номивджытæ.	<p>Фарстон-ахастон номивджытæ иронау æмæ дыгурунау, сæ тасындзæг. Таурагъон, фарстонæмæ хъæрон интонаци.</p>	<p>Фарстон-ахастонномивджытынысаниуæгиронауæмæ дыгурунау, стæй сæ тасындзæг зонын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номивæджынысаниуæг.</p>	<p>Номивæгæйрацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуапп дæттын.</p>

		<p>Номивджытыдих саны саниуагмаг гасгæ.</p> <p>Дзырды æвзæрст хайттамгасгæ.</p> <p>Вазыгджын хъуыдыйад.</p>	<p>Дзырд хайттамгасгæ æвзарын.</p> <p>Вазыгджын хъуыдыйады араэзт зонын.</p>
		<p><i>Ныхасы раэзт</i></p> <p>Æрдз æма адæймаг.</p> <p>Адæймаджы ахаст царæгойтæм.</p> <p>Фæллоу кæныны лахуыркæнын.</p> <p>Удварны миниуджытæ хæргæнæг.</p> <p>«Æрдзы хæлартгæ» Пхай.</p> <p>(Чеджемты Г.).</p> <p>«Æцæгадæймаг»*.</p> <p>«Хæргæнæджы æмбисонд» (Журнал «Мах дуг»-æй).</p>	<p>Текст рольтæм гасгæ кæсын.</p> <p>Фæрстытæм гасгæ диалог аразын.</p> <p>Фарстон-ахастон номивджытæй пайда кæнын дзыргæмаг фысгæ ныхасы.</p> <p>Диалог йæ райдайæнмæ гасгæ дарддæр хæццæ кæнын.</p> <p>Хъуыдыйæдтæ интонацийы домæнтæм гасгæ (таурагъон, фарстон, хъæрон) дзурын æма кæсын.</p>
33.	Бæлвырд номивджытæ.	<p>Бæлвырд номивджытæ иронау æмаг дыгурунау, сæ нысаниуаг æмаг тасындзæг.</p>	<p>Бæлвырд номивджыты нысаниуаг иронау æмаг дыгурунау, стæй сæ тасындзæг зонын.</p>
		<p>Фæлхат кæнын</p> <p>Здæхгæ, амона æма фарстон- ахастон номивджытæ.</p>	<p>Номивæгай рацыдæрмаг мæгасгæ фæрстытæндзуап дæттын.</p>
		<p><i>Ныхасы раэзт</i></p> <p>Æрдз æма адæймаг.</p> <p>Адæймаджы ахаст царæгойтæм.</p> <p>«Æрдзы хæлартгæ»</p> <p>Пхай (Чеджемты Г.).</p>	<p>Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын.</p> <p>Текст мæгасгæ фæрстытæ фыссын, уыдон мæгасгæ диалог аразын.</p> <p>Тексты хъуыды мæгасгæ æмбисондæвзарын.</p> <p>Бæлвырд номивджытæй пайда кæнын дзыргæмаг фысгæ ныхасы.</p> <p>Сканвордæ ххæст кæнын.</p>
34.	Æбæлвырд номивджытæ.	<p>Æбæлвырд номивджытæ иронау æмаг дыгурунау, саны саниуаг, тасындзæг æмаг растфыссынад.</p>	<p>Æбæлвырд номивджыты нысаниуаг иронау æмаг дыгурунау, стæй сæ тасындзæг æмаг растфыссынад зонын.</p>

		<p><i>Фелхаткæнын</i> Номивджытыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ. Здæхгæ, амонæн, фарстон-ахастонамæбæлвырдномивджытæ. Вазыгджын дзырдтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.</p>	<p>Номивæгæйрацыдæрмагмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Вазыгджындзырдтырæзтбæрæгкæнын. Хъуыдыйадсинтаксисонавзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Мæргъты дуне. Мæргъты дунейы цымыдисаг хабæртгæ, сæахадындзинадæрдзы, сæ хъахъхъæныны мадзæлттæ. «Къуырмагарк»*. «Поликсен»*.</p>	<p>Текстивкæсын, хиныхæстæйдзурын. Æбæлвырдномивджытæйпайдакæнындзургæамæфысгæныхасы. Текстиронавзагæйуырыссагмæтæлмацкæнын. Цыбыр дзырдбыд райхалын.</p>
35.	Æппæрцæг номивджытæ.	<p>Æппæрцæг номивджытæ иронау æмæ дыгуронау, сæ нысаниуæг, тасындзæг æмæ растфыссынад. Номивæджы морфологион æвзæрст.</p>	<p>Æппæрцæг номивджыты нысаниуæг иронау æмæ дыгуронау, стæйсæтасындзæгæмæрастфыссынадзонын. Номивæг морфологион æгъдауæй æвзарын.</p>
		<p><i>Фелхаткæнын</i> Номивджытынысаниуæгæмæсæ сæйраг грамматикон æууæлтæ. Номивджытыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ; сæ растфыссынад. Орфограммæ:мыртыæмхуызонад.</p>	<p>Номивæгæйрацыдæрмагмæгæсгæконтролонфæрстытæндзуап дæттын. Тексты дзырdbæстытæ агурын схемæтæм гæсгæ. Орфограммæ–мыртыæмхуызонадæмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Мæргъты дуне. Мæргътыдунейыцымыдисаг хабæртгæ. «Халон»(Журнал«Ногдзау»-æй).</p>	<p>Текстивкæсын. Текстмæгæсгæфæрстытæфыссын, уыдонмæгæсгæдиалог аразын. Æппæрцæгномивджытæйпайдакæнындзургæамæфысгæныхасы. Цардыуаджыныхæстæзонынæмæсæпайдакæнын.</p>

36.	Контролонкуыст		
Мивдисæг (11 сах.)			
37.	Хуымæтæгæмæ вазыгджын мивдисджытæ.	Хуымæтæгæмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад.	Хуымæтæгæмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт, стæй вазыгджын мивдисджыты растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджы нысаниуæг, йæ афонтæ, нымæцтæ, цæсгæмттæ æмæ синтаксисон функци. Мивдисæг уын-ы ифтындзæг. Орфограммæтæ: мырты æмхуызонад; вазыгджын дзырдты растфыссынад.	Мивдисæгæй рацыдæрмæгмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Мивдисæгуынифтындзæгкæнын. Æмбарынкæнын орфограммæтæ: мырты æмхуызонад; вазыгджын дзырдты растфыссынад.
		<i>Ныхасы рæст</i> Зайæгойты дунæ. Хъæд æмæ зайæгойты ахадынди-над, сæхъахъхъанынымадзæлттæ. «Саугъæд» (Хъайтыхъты А.). «Гæдыбæлас» (Журнал «Ногдзау»-æй).	Текстрольгæмгæсгæжæсын, йæ сæйрагхъуыдыйынбæрæг кæнын. Хуымæтæгæмæ вазыгджын мивдисджытæйдзургаæмæ фысгæныхасы пайда кæнын. Текстyteмæмæгæсгæэнциклопедийæпайдакæнын.
38.	Хуымæтæгæмæ вазыгджын мивдисджытæ.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад.	Хуымæтæгæмæ вазыгджын мивдисджыты арæзт, стæй вазыгджын мивдисджыты растфыссынад зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджы нысаниуæг, йæ афонтæ, нымæцтæ, цæсгæмттæ æмæ синтаксисон функци. Вазыгджын дзырдты арæзт. Орфограммæтæ: вазыгджын мивдисджытæ æмæ номдарты бирæон нымæцы	Тексты агурын мивдисджытæ, къордтыл (хуымæтæг, вазыгджын) сæ дих кæнын. Вазыгджын дзырдты арæзт бæрæгкæнын. Æмбарынкæнын орфограммæтæ: вазыгджын мивдисджытæ, стæй номдарты бирæон нымæцы растфыссынад; мырты æмхуызонад; дæргъвæтин æмхъæлæсонгæ. Хъуыдыйад синтаксисонæвзæрст кæнын.

		<p>растфыссынад;мыртыæмхуызонад; дæргъвæтин æмхъæлæссонтæ. Хъуыдыйадысинтаксисонæвзæрст.</p>	
		<p><i>Ныхасырæст</i> Зайæгойтыдуне. Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзи- над,сæхъахъхъæнынымадзæлттæ. «Кæркмисындзæг», «Хъæды фидыц», «Хуырхæг», «Цайæмæ Китай»*.</p>	<p>Текстайвкæсын,йæсæйрагхъуыдыйынбæрæгкæнын,хи ныхæстæй йæ дзурын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуæппытæ фыссын. Хуымæтæгæмæвазыгджымивдисджытæйпайдакæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Докладпрезентацимæцæттæкæнын.</p>
39.	Мивдисæджи æбæлвырдформæ.	<p>Мивдисæджиæбæлвырдформæйы арæзт: фæсæфтуантæ -<i>æн</i> æмæ – <i>ын</i>-имæ. Мивдисæджи æбæлвырд формæ фæсæфтуан -<i>ын</i>-имæ, йæ тасындзæгæмæивынаднымæцтæм гæсгæ.</p>	<p>Мивдисæджи æбæлвырд формæйы арæзт фæсæфтуантæ -<i>æн</i> æмæ -<i>ын</i>-имæ; мивдисæджи æбæлвырд формæ фæсæфтуан – <i>ын</i>-имæ, йæтасындзæгæмæивынаднымæцтæмгæсгæзанын. Мивдисджыты бындуртæй фæсæфтуанты руаджы æбæлвырд формæ аразын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ.Вазыгджындзырдты арæзт. Орфограммæтæ: вазыгджын дзырдты растфыссынад; мырты æмхуызонад.</p>	<p>Мивдисæгæйрацыдæрмагмагæсгæфæрстытæндзуап дæттын. <i>Æмбарынкæнынорфограммæтæ:вазыгджындзырдты</i> растфыссынад; мырты æмхуызонад. Хуымæтæгæмæвазыгджымивдисджытæйпайдакæнын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> 8-æммарты–Сылгоймæгты æппæтдунеон бон. Ныхасы культураы домæнтæ. Бæрæгбоны арфæтæ. Ирыстоны зындгонд сылгоймæгтæ. «Басты фидауц–сылгоймаг»(Цæгæраты М.) «Бæрæгбоны арфæтæ»*.</p>	<p>Текстайвкæсын,йæтемææмæсæйрагхъуыдыбæрæг кæнын. Диалог рольтæм гæсгæ кæсын. <i>Æмбисæндтыхъуыдыæмбарынкæнын.</i> Мивдисæджиæбæлвырдформæйæпайдакæнындзургææмæ фысгæ ныхасы (арфæтæ; сочинени «Мæ мад»).</p>

40.	Мивдисджыты разæфтуантæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджыты растфыссынад разæфтуантимæ <i>a-, pa-, ба-, æрба-, ны-</i> хъæлæсонæ-йæ райдайгæ мивдисджытимæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ, стæй мивдисджытырастфыссынадрæзæфтуантимæзонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæгæмæвазыгджын мивдисджытæ. Мивдисæджы æбæлвырдформæ. Дзырдбаст, сæ йрагæмæ дæлбар дзырдтæ. Фразеологион дзырдбæстытæ. Орфограммæтæ: номдартæ бирæоннымæцыæмæ вазыгджындзырдтырастфыссынад; мырты æмхуызонад.	Дзырдбæстыты сæйрагæмæ дæлбар дзырдтæ иртасын. Мивдисджытæм фæрстытæ дæттын. Орфограммæтæ æмбарын кæнын: номдарты растфыссынад бирæоннымæцы; вазыгджындзырдтырастфыссынад; мырты æмхуызонад.
		<i>Ныхасырæзт</i> Мад–арфæйагном. Ирыстонызындгондсылгоймæгтæ–Задæлескы Нана. Ныййарæг мадæн аргъ æмæ кад кæнын. «Хъахъхъæнæм ныййарæджы!» (Тыджыты Ю.) «Задæлескы Нана»* «Рагуалдзæг» (Плиты Х.).	Къæлæттыст мивдисджытæ æмбæлгæ формæты æвæрын, афтæмæй текст аив кæсын. Текстмæгæсгæ фæрстытæ фыссына мæсындзуап дæттын. Фразеологион дзырдбæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæ текстмæгæсгæ æххæсткæнын. Дзырдбæстытæ аразын.
41.	Мивдисджыты разæфтуантæ.	Мивдисджыты разæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджытырастфыссынад разæфтуантимæ <i>a-, pa-, ба-, æрба-, ны-</i> , раздæр сæ райдайæны хъæлæсонмыркæмæнуыди, ахæм мивдисджытимæ.	Мивдисджытырастфыссынадрæзæфтуантимæ (орфограммæтæ) æмбарын кæнын.

		<p>Дзырдтæисын,ивазын,ивæзын-ы растфыссынадрæзæфтуантимæа-, ра-, ба-, æрба-. Разæфтуан ны-йы растфыссынад.</p>	
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджыцæсгæмттæ,нымæцтæ æмæ афонтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджытырастфыссынад разæфтуантимæ.</p>	<p>Мивдисæгæйрацыдæрмагмæгæсгæфæрстытæндзуап дæттын. Мивдисджытæм фæрстытæ дæттын; бæрæг сын кæнын сæ нымæц,цæсгом,афон;сæарæзтмæгæсгæсæкьордтылдих кæнын. Мивдисджытырастфыссынадайцыорфограммæгæсахуыр кодтой, уыдон æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Дунейы диссæгтæ. Дунейызындгонддæрфонтантæ. Сæ истори æмæ ахадындзинад. «Фонтантæ»*.</p>	<p>Текст аив кæсын, хи хуыдытæ дзурын. Схемæтамгæсгæдзырdbæстытæаразын. Проектонкуыстырхайын–«Дзæуджыхъæуыфонтантæ».</p>
42.	Мивдисджыты разæфтуантæ.	<p>Мивдисджыты разæфтуантæ. Мивдисджытырастфыссынад разæфтуантимæ æр-, с-, фæ-.</p>	Мивдисджытырастфыссынадрæзæфтуантимææр-,с-,фæ-зонин.
		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты разæфтуантæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ.Контекстуалон синонимтæ.</p>	<p>Текстымивдисджытæагурын,сæарæзтсынбæрæгкæнын, фæрстытæ сæм дæттын. Мивдисджытæмразæфтуантææфтауын,сæрастфыссынад сын æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зайæгойтыдуне. Хъæд æмæ зайæгойты ахадындзинад,сæхъахъхъæнынымадзæлттæ. «Нæ хъæумæ хæстæг ...» (ДзасохтыМ.)«Дзындзалæг»*</p>	<p>Текст аив кæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын, сæргонд ын дæттын.Текстмæгæсгæфæрстытæфыссынамауыдонмæ гæсгæ диалог аразын. Мивдисджытæйпайдакæнындзургаæмæфысгæныхасы. Хъуыддаджи гæххæттытæ (хъусынгæниаг, курдиат, бадзырд.а.д.) фыссын.</p>

		«Диссаджыбæлас»(Журнал «Ногдзау»-æй).	Дзырдтæмконтекстуалонсинонимтæагурын.
43.	Контролонкуыст		
44.	Мивдисæджы хуызтæ(æххæст/æнаæххæст).	Мивдисæджы дыууæ хуызы: æххæст/æнаæххæст;æххæстхуызы арæзт.	Мивдисæджыдыууæхуызы:æххæст/æнаæххæст;æххæст хуызы арæзт зонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ, сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Бæрæгкæнынмивдисджытыхуыз,афон,цæсгом,нымæц; æмбарын сын кæнын сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Текстымивдисджытæагурын,бæрæгсынкæнынсæхуыз (æххæст/æнаæххæст), стæй сæ растфыссынад.
		<i>Ныхасырæст</i> Æрдз–нæальварс. Адæймаджыахаст æрдзмæ. «Æрдзонкъуым»(БаситыМ.). «Маргыкадæг»(МыртазтыБ.).	Текстаивкæсын,йæсæйрагхъуыдыйынбæрæгкæнын. Тексттæ сæ арæзтмæ гæсгæ (цы? цавар?/кæм? цы?) кæрæдзинимæ барын.
45.	Мивдисæджы здахæнтæ.	Мивдисæджы здахæнтæ: æргомон, бадзырдон, фæдзæхстон, бæллиццаг.	Мивдисæджыздахæнтæзонын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы ифтындзæг. Мивдисджыты цæсгæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Мивдисджытæифтындзæгкæнын. Бæрæгкæнынмивдисджытыцæсгæмттæ,нымæцтæ,афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстони цаугæдæттæ. Цаугæдæтты сыгдæгдзинад хъахъхъæныны мадзæлттæ. Хорздзинаднæсæфы.«Терк»*. «Мæлдзыгæмæ бæлон» (Эзоп).	Дзырдтæм синонимтæагурын. Текстаивкæсын,йæсæйрагхъуыдыйынбæрæгкæнын.

46.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджыифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджынысаниуæгфæдзæхстонздæхæнызонин, ифтындзæг æй кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисджыты цагсæмттæ, нымæцтæ, афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ.	Бæрæгкæнынмивдисджытыцагсæмттæ,нымæцтæ,афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстоныцаугæдаттæ. Ирыстоныцаугæдаттæ. Æрæф.Цæугæдаттысыгъдæгдзинад хъахъхъæныны мадзæлттæ. Этикетондиалоджыдомæнтæ. Мамсыраты Дæбе. «Æрæфы былтыл» СитохатыСаламджери, БырнацтыБарон,ХæмыцатыЮри. Цыппаррæнхъонтæ.	Дзырдбæстыгæаразын. Текст аив кæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бæрæг кæнын. Текстыхуыз(æрфыст(описание),таурæгъ(повествование), тæрхон (рассуждение) бæрæг кæнын. Цыбыррадзырдфыссынбæлвырдтемаæгæсгæ (цаугæдоны тыххæй). Этикетондиалоджыдомæнтææххæсткæнын,афтæмæй ныхасы ситуациы архайын. Хъуыдыйæдтæиронæвзагæйуырыссагæмæфæсарæйнаг æвзагтæм тæлмац кæнын.
47.	Мивдисæджы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.	Мивдисæджыифтындзæг фæдзæхстон здæхæны. Мивдисæджыморфологион æвзæрст.	Мивдисæджынысаниуæгфæдзæхстонздæхæнызонин, ифтындзæг æй кæнын. Мивдисæгморфологионавзæрсткæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисджытыцагсæмттæ,нымæц, афонтæ,сæтасындзæгфæдзæхстон здæхæны, сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Вазыгджындзырдтæ.	Мивдисæгæйрацыдæрмагмагæсгæконтролонфæрстытæн дзуапп даттын. Бæрæгкæнынмивдисджытыцагсæмттæ,нымæцтæ,афонтæ; сæ растфыссынад разæфтуантимæ. Вазыгджындзырдтыарæзтамбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Афæдзыафонтæ.	Урочыэпиграфмагæсгæсочинени-миниатюрæфыссын. Текст аив кæсын, авторы æнкъарæнтыл дзурын.

		Уалдзаг. Æрдзырæсугъддинадæнаргъ кæнын. ПлитыХаритон «Ард» КалотыПетр.«Уалдзаеджыфидыц» Баситы Мысост. «Дидинаег сабимæ ысхудти».	Мивдисджытæйпайдакæнындзургаæмæфысгæныхасы.
Афæдзыдæргырацыдæрмæгфæлхаткæнын(4сах.)			
48.	Лексикаæмæ фразеологи.	Лексикаæмæфразеологи.	Иронæвзаджылексикайыдих,стæйфразеологион дзырдбæстыты нысаниуæг æмæ арæзт зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды лексикон нысаниуæг. Ирон æвзаджы лексикайы дих. Фразеологион дзырдбæстытæ. Æрбайсгæдзырдтырастфыссынад.	Иронæвзаджылексикаæмæфразеологийæрацыдæрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстыагурындырдыгъалыкъордтæ:синонимтæ, неологизмтæ, диалектизмтæ æ.а.д. Фразеологион дзырдбæстытæм синонимтæ æвзарын. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын. Дзырдбæстытæуырыссагæвзагæйиронмæтæлмацкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Иронæвзаджыбон. Ирон æвзаджы бæрæгбоны ахадындынад. Ахуыргæнагæнкад кæнын.ГасантыВалери.«Мысынаг ном» (Баситы Чабæхан).	Текстайвкæсын,сæргондындæттын,йæтемææмæсæйраг хъуыды бæрæг кæнын, пълан ын фыссын. Дзырдтылексиконнысаниуджытæамбарынкæнын. Схемæтæм гæсгæ дзырдбæстытæ аразын.
49.	Дзырдарæзт. Номдар.Миногон.	Дзырдарæзтымадзæлттæ. Номдар. Миногон.	Иронæвзаджыдзырдарæзт,стæйномдарæмæминогоны дзырдарæзты мадзæлттæ зонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдарæзты сæйраг æмбарынадтæ.Номдартææмæ минонгонты дзырдарæзт, сæ морфологион æвзæрст.	Иронæвзаджыдзырдарæзт,стæйномдарæмæминогонæй рацыд æрмæгмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Дæнцагтæмгæсгæномдарæмæминогондыдзырдарæзты мадзæлттыл дзурын. Вазыгджындзырдтææмæминогонтырастфыссынад

		<p>Орфограмматæ: вазыгджын дзырдтæ, стæй миногонты растфыссынад разæфтуантимæ. Дзырдарæзтон æмæ морфемон æвзæрст.</p>	<p>разæфтуантимæ æмбарын кæнын. Дзырдарæзтонæмæморфемонæвзæрсткæнын. Текстысхематæмгæсгæдзырдтæагурын. Номдарæмæ миногон морфологион æгъдауæй æвзарын. Æмбарынкæнынвазыгджындзырдтæ,стæйминогонты растфыссынад разæфтуантимæ.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i> Фыдыбæстæйы Стырхæст. Не 'мзæххон хъæбатыртæ – Бирæгътыфондзæфсымæры, Дзотты Лазæр. «Зынгхуыстхæстонтæ»* «Æнæмæлгæ ном»* «Цыртылфыст»(ПухатыА.).</p>	<p>Текстыгемææмæсæйрагхуыдыбæрагкæнын,пъланын фыссын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Докладпрезентацимæцæттæкæнын.</p>
50.	<p>Нымæцон. Номивæг. Мивдисæг.</p>	<p>Нымæцон. Номивæг.Мивдисæг.</p>	<p>Нымæцон,номивæгæмæмивдисæгæйрацыдæрмагмагæсгæ фæрстыгæн дзуап дæттын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Нымæцонтыдихсæнысаниуæгæмæ арæзтмæ гæсгæ, сæ тасындзæг. Ироннымадыхуызтæ:дæсгæйттæ æмæ ссæдзгæйттæй. Номивджытыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ. Мивдисæджы цæсгæмттæ, нымæцтæ æмæ афонтæ; æбæлвырд форма. Хуымæтаг æмæ вазыгджын,æххæстæмææнаæххæст мивдисджытæ. Нымæцонтæ, номивджытæ æмæ мивдисджыты растфыссынад, сæ морфологион æвзæрст.</p>	<p>Контролонхæслæвæрдтæ(тестыгæмгæсгæ)æххæст кæнын.</p>

		<i>Ныхасырæзт</i> Уæлахизы бон. Фыдыбæстæйы Стыр хæсты уæлахизы ахадын- дзинад. Не'мзæххонхъæбатыртæ– Плиты Исса. «Хъæбатыр Исса»*.	Текстивкæсын, фæрстытæндзуапдæттын. Текстйæрайдайæнмæгæсгæкæронмæхæццæ кæнын.
51.	Контролонкуыст		

Сæйраг домæнтæб-æмкъласыскъолодзау тызоньндзинæдтææмæарæхстдзинæдтæм

Скъолодзаутæхъуамæзной:

- б-æмкъласыиронæвзаджыграмматикæйæцытæмæтæсахуыр кодтой, уыдонæнсæсæйрагдæртыраиртæстытæ;
- иронæвзаджы лексикайыдих: æппæтадæмон дзырдтæ, бындурон ирондзырдтæ æмæ æндæрæвзæгтæй æрбайсгæдзырдтæ æ. æнд;
- дзырдарæзтысæйрагмадзæлттæ;
- номдартææмæминогонтыдзырдарæзт;
- вазыгджындзырдтææмæцыбыргондвазыгджындзырдтырастфыссынад;
- ироннымады хуызтæ;
- нымæцонтыдихсæ арæзтмææмæсæ нысаниуæгмæгæсгæ, сæ тасындзæг;
- номивджытыдихсæнысаниуæгмææмæсæамындмæгæсгæ, сæтасындзæг;
- хуымаетæгæмæвазыгджыномивдисджытыарæзт;
- мивдисæджыæбæлвырдформæ;
- мивдисæджыразæфтуантæ;
- мивдисджытыздæхæнтæ(иумæйагæмбарынад); фæдзæхстонздæхæн;
- иронæмæдыгурондиалекттыиуæй-иуграмматиконхицæндзинæдтæ;
- рацыдныхасыхæйттырастфыссынад;
- ныхасыхæйттысинтаксисонхæстæ.

Скъолодзаутæхъуамæарæхсой:

- дзырдтææмæфразеологизмтыалыхуызтæйпайдакæнынмæ;
- дзырдтыорфограммæтаагурынамаæмбарынкæнынмæ;
- цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон зардыл даргæйæ, æнæ рæдыдæй дзырдуатон æмæ контролон диктанттæ, сочиненитæ æмæ изложенитæ фыссынмæ;

- тексттэй (ныхасай) хат дзагтга кэнынмэ;
- вазыгджынамацыбыргондвазыгджындзырдга аразынмэ;
- дзырдга фонетикон, морфемонамадзыр дарэзтонэвзэрст кэнынмэ;
- рацыдныхасыхайтга морфологионаэвзэрст кэнынмэ;
- ироннымадыхуызтэй пайда кэнынмэ;
- нымаэцонтамаэномивджыта тасындзаг кэнынмэ;
- мивдисджыта фэдзэхстонзда хэныфтын дзаг кэнынмэ;
- мивдисаджынырыкконафоныформайэивгъуы дамэсуинагафонтыбэстыпайда кэнынмэ;
- рацыдныхасыхайтгы синтаксисонхэстабэраг кэнынмэ;
- дзырdbэстыга, хуыдыйадга, текстга аразынмэ;
- диалоджыархайынмэ;
- тексттэй арайдайэнмагэсга кэронма хэццэ кэнынмэ;
- тексттэй атемаэмайэсэйраг хуыдыбэраг кэнынмэ;
- тексттэй аивадон-нывгэнэнмадзэлттэагурынмаэмаэсапайда кэнынмэ;
- тексттабзацтылдих кэнынмэ;
- тексттэй план аразынмэ;
- тексттэй хына хэстэй дзурынмэ;
- докладга, рефератгаэмаэцыбырхуысынганинагтаэцэтга кэнынмэ;
- цыбыр текстга иронэвзагайуырыссагмэтэлмацкэнынмэ;
- алыхуызонграмматиконхэзтыгыархайынмэ;
- аэрхэцэннысэнттарастэвэрынмаэмаэсаэмбарын кэнынмэ;
- дзырдга тгай пайда кэнынмэ.

Тематиконьплан 7-эмкъл. (кьуыри 1,5 сах., аэдэппэтэй 51 сах., уыдонэй 5 сах. – контролонкуыстыга)

Урочы номыр	Тема	Урочы мидис	Скьолодзаутыархайдыхуызга
5-бкьлаэстырацыдэрмагфэлхаткэнын (5 сах.)			
1.	Фонетика	<i>Фэлхаткэнын</i> Дамгъуат. Мырты дихад хьэлэсон таэмаэмхьэлэсон тыл.	Хьэлэсон таэмаэмхьэлэсон мыртыгы ххэйзониндзинадга фэлхат кэнын. Дзырдга алфавитонугмагэсга фыссын.

		<p>Хъæлæсонтыдихадлаæмæгъæмæ тыхджын хъæлæсонтыл. Цавды æгъдаутгæ ирон æвзаджы. Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ. Хицæндзырдты дих уæнгтыл.</p>	<p>Дзырдтææмæдзырдтыкъордтылцавдæварын. Дзырды аразæг хæйттæ хицæн кæнын. Дзырдтæ уæнгтыл дихкæнын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкаæсынаæмæсæзæрдыл дарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Иронæвзаг. Скъуыддзаг Нигерыуац «Къоста æмæ ирон дзырд»-æй.</p>	<p>Наукон-популярон текст кæсын. Тексты мидисыл нихас кæнын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Текст магæсгæфæрстытæндзуапдæттын. Маделонæвзагмæ хицæстæнгас æвдисын.</p>
2.	Номдар	<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номдары грамматикон нысаниуæг. Сæрмагондæмæиумæйаг номдартæ. Конкретон æмæ иппæрдон номдартæ. Æмбырдон номдартæ. Номдарты дзырдарæст. Номдарты нымæц. Номдарты тасындзаг. Номдарты синтаксисон функциæ. Номдар æвзарины фæтк. Мырты ивынад, номдарты бирæон нымæц аразгæйæ. Номдарты растфыссынад.</p>	<p>Номдары тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Сæрмагонд, иумæйаг, конкретон, иппæрдонæмææмбырдон номдартæ иртасын. Вазыгджынæмæцыбыргонд вазыгджын номдартæ аразын. Номдартæн фонетикон, морфемон æмæ дзырдарæстгон æвзæрст кæнын. Номдарты орфограмма тыхуызтæ амонынаæмæраст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Иронæвзаг. Текст «Маделон æвзаг» – Цгъойты Х. уацæйскъуыддзаг.</p>	<p>Аивадон текст кæсын. Тексты мидисыл нихас кæнын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текст магæсгæфæрстытæндзуапдæттын. Маделонæвзагмæ хицæстæнгас æвдисын.</p>

3.	Миногон	<p><i>Фæлхаткæнын</i></p> <p>Миногон куыд ныхасы хай. Миногонты функцитæ хъуыдыйады. Миниуæгæвдисæг миногонтæ. Ахастæвдисæг миногонтæ. Бæрцбарæнтæ. Миногонты дзырдарæзт. Миногонты синтаксисон функцитæ. Миногон æвзарыны фæтк. Мырты ивынад миногонтæ фæсæфтунты руаджы аразгæйæ. Цавды бынат дзырdbæстыты.</p>	<p>Миногонтытыххæй зонындзинæдтæ фæлхаткæнын. Дзырдтæй миногонтæ аразын. Миниуæгæвдисæгæмæ ахастæвдисæг миногонтæ хицæн кæнын. Миногонты орфограммæты хуызтæ амонынаæмæ расткæнын. Тексты алыхуызон дзырдты къордтæ агурын æмæ сыл цавд æварын. Миногонтæ фонетикон, морфемонæмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i></p> <p>Мысæм сæрдыканикултæ.</p> <p>Текст «Сауденджыз» – скъуыддзаг Мæрзойты Сергейы радзырд «Космонавттычысылхæлар» – æй.</p>	<p>Аивадонтæ тексткæсын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарынкæнын. Тексты мидисыл ныхас кæнын. Текстмæ гæстæ фæрстытæндзуапдæттын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Монологон ныхасы миниуджытæ бæрæг кæнын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырdbæстытыл, дзырдутыл æнцыйгæйæ, сæрдыгон фæлладуагъдытыххæйныхас кæнын.</p>
4.	Нымæцон	<p><i>Фæлхаткæнын</i></p> <p>Нымæцон куыд ныхасы хай. Нымæцонты дихсæны саниуæгмæ гæсгæ. Нымæцонты дихсæ арæзтмæ гæсгæ. Ирон нымады хуызтæ. Нымæцонты растфыссынад. Нымæцонæвзарыны фæтк. Архæцæнны сæнттæ таурагъон, фарстон, хъæрон хъуыдыйæдты.</p>	<p>Нымæцонтытыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Нымæцонты орфограммæты хуызтæ амонынаæмæ раст кæнын. Ирон нымады дыууæ хуызæй пайда кæнын. Нымæцонтæ фонетикон, морфемонæмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.</p>

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Мысæмсæрдзыканикултæ. Цыбыр текст-фыстаг нымæцонтимæ.*</p>	<p>Тексткæсын. Хъуыдыйæдтымидисæмбарынкæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуап дæттын. Сæргæндтыхуызытекстыпыланаразын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдтуатыл æнцайгайæ, нымæцонтæйпайдагæнгæйæхитыххæй дзурын.</p>
5.	Номивæг	<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номивæг куыд ныхасы хай. Номивджытыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ. Номивджыты тасындзæг. Номивджыты синтаксион функцитæ. Номивæг æвзарыны фæтк. Хуымæтæгхъуыдыйад.</p>	<p>Номивджытытыххæйзонындзинæдтæфæлхаткæнын. Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд бынатты хъæугæ номивджытæ æвæргæйæ. Номивджытæнфонетиконæмæморфологионæвзæрст кæнын. Номивджытыорфограммæтыхуызтæамонынæмæраст кæнын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Æппæтыфæрджындæрфæндаг– адæммæ хæларæй царын. Скъуыддзагжурнал«Ногдзау»-æй.</p>	<p>Аивадонтексткæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Дзырдтынысаниуджытæамбарынкæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Фæрстытыхуызытекстыпыланкæнын. Текстыдзырдтææмæдзырдбæстытыл, дзырдтуатыл æнцайгайæ, хи дарыны уагыл ныхас кæнын.</p>
МОРФОЛОГИ(43сах.)			
Мивдисæг(13сах.)			
6.	Мивдисæг	<p><i>Фæлхаткæнын</i> Иумæйагæмбарынадмивдисæджы тыххæй. Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджытыразæфтуанты нысаниуджытæ. Мивдисджытырастфыссынад.</p>	<p>Мивдисджыты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Мивдисджытыорфограммæтыхуызтæамонынæмæраст кæнын. Мивдисджытæнфонетикон, морфемонæмæдзырдарæзтон æвзæрст кæнын.</p>

		<p><i>Ныхасырæст</i> Алцы зонын дæр хорз у. Скъуыддзагтекст «Фыссынады хæрзгæнджытæ»-йæ журнал «Ногдзау»-æй.</p>	<p>Нывтæмгæсгæ, текстыныхасцауылцаудзæн, уыйбæрæг кæнын. Текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Дзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Текстмидисонхæйттылдихкæнынæмæсынфæрстытæй сæргæндтæ хъуыды кæнын. Диалогонныхасыминиуджытæбæрæгкæнынæмæдиалог аразын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаæмæсæзæрдыл дарын.</p>
7.	Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ	<p>Цæугææмææдзæугæмивдисджыты нысаниуджытæ. Цæугææмææдзæугæмивдисджыты хицæндзинаæдтæ. Æмкъайцаæугææмææдзæугæ мивдисджытæ.</p>	<p>Цæугææмææдзæугæмивдисджытысæбындурты хъæлæсонтæм гæсгæ хицæн кæнын. Цæугææмææдзæугæмивдисджытысæуидаджи хъæлæсонтæм гæсгæ хицæн кæнын. Цæугææмææдзæугæмивдисджытыфæсæфтуан-с-мæгæсгæ хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Æмбисæндтæ.</p>	<p>Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтææмæантонимтæагурын. Дзырдтææмæфразеологизмтæй (æмбисæндтæй) пайда кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ацæргæ адæймагæн – кад. Цыбыр текст «Ирон æгъдæутты ахсджагдæраæмæрасугъддæр» – скъуыддзаг Чеджемты Æ. чиныг «Æртхурон»-мæгæсгæ.</p>	<p>Нывтæ, дзырдтææмæдзырdbæстытæмгæсгæ, текстыныхас цауыл цаудзæн, уый бæрæг кæнын. Текст кæсын. Текстысæргондæмбарынкæнын. Текстыхатдзæгмæхицæстæнгасæвдисын. Монолог-тæрхæттты миниуджытæ иргасын æмæ Ацæргæ адæймаджи бонь фæдыл хистæртæн арфæйы текст фыссын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаæмæсæзæрдыл дарын.</p>

8.	Мивдисæджы бындуртæ	Мивдисджытыбындуртæ:нырыккон, ивгъуыд, суинаг. Нырыккон афоны бындур арæзт. Ивгъуыд афоны бындур арæзт. Суинаг афоны бындур арæзт.	Мивдисæджыбындуртæхицæнкæнын. Мивдисджытыбындуртыалыхуызонмыронивддзинаедтæ (хъæлæсонты ивд, æнахъæн уæнгты ивд æндæртæй, æмхъæлæсонты æмхуызонад) иртасын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Дзырды конд. Хуымæтæгхъуыдыйад. Хъуыдыйады уæнгтæ.	Дзырдтæсæкондмæгæсгæ æвзарын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Иры уарзон хъæбул – Къоста. Текст «БалцКъостайыномимæбаст бынаттæм» (райдайæн) – скъуыддзаг журнал «Ногдзау»-æй. Цыбыр текст Къостайы «Ирон фæндыр»-ы тыххæй (скъуыддзаг Цæллагты Валодийы уацæй).	Текст кæсын. Текстмидисонхæйттылдихкæнынаемæсынсæргæндтæ хъуыды кæнын. Нывтымидисимæбастбынаттæтекстыагурынаемæсæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Текстыæрмæгылæнцайгæйæдиалогонныхасаразын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл дарын.
9.	Мивдисæджы здæхæнтæ. Æргомонздæхæн	Мивдисæджы ифтындзæг. Æргомонздæхæнынысаниуæг. Цæугææмææдзæугæмивдисджыты ифтындзæг æргомон здæхæны. Æххуысгæнæгмивдисджытæкæнын æмæ уæвын/уын-ы ифтындзæг æргомон здæхæны.	Æргомон здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Мивдисджыты æргомон здæхæны суинаг афоны 3-аг цæсгомыемæивгъуыдафоны3-агцæсгомыеформæтараст дзурын. Хъуыдыйæдтæфыссынцухгондбынаттыхъæугæ мивдисджытæ æваргæйæ.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджы афонтæ. Мивдисæджыбындуртæ. Цæугæ æмæ æдзæугæ мивдисджытæ. Зæронд дзырдтæ.	Мивдисæджыбындуртæхицæнкæнын. Цæугææмææдзæугæмивдисджытæхицæнкæнын. Зæронд дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.

		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыуарзонхъæбул–Къоста Текст «БалцКъостайыномимæбаст бынаттæм» – скъуыддзаг журнал «Ногдзау»-æй.</p>	<p>Текст кæсын. Дзырдтæамæдзырdbæстыгынысаниуджытæамбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дагттын. Къостайы цыртдзæвæнмæ Ирон театры раз хи цагстæнгас æвдисын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæакæсынаæмæ сæ зæрдыл дарын.</p>
10.	<p>Мивдисæджы здæхæнтæ. Бæллиццагздæхæн</p>	<p>Бæллиццаг здæхæны нысаниуæг. Цæугæамæдзæугæмивдисджыты ифтындзæг бæллиццаг здæхæны. Æххуысгæнаг мивдисджытæкæнын æмæ уæвын/уын-ы ифтындзæг бæллиццаг здæхæны.</p>	<p>Бæллиццаг здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Мивдисæг бæллиццаг здæхæны ифтындзæг кæнын. Бæллиццагздæхæнымивдисджытææндæрздæхæнты мивдисджытæй хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджы æргомон здæхæн. Синонимтæ. Дзырды фонетикон арæзт. Дзырдыхæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.</p>	<p>Мивдисæгæргомонздæхæныифтындзæгкæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдтынысаниуджытæамбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыуарзонхъæбул–Къоста. Цыбыр текст «КъостаПятигорскы»*.</p>	<p>Текст кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуапидæтттын. Текстыæрмæгылæнцайгæйæдиалогонныхасаразын. Цыбыр уацхъуыды миниуджытæ бæрæг кæнын. Газетмæуацхъуыд«КуыдсбæрæгкодтамХетагкаты Къостайы райгуыраг бон» фыссын.</p>
11.	<p>Мивдисæджы здæхæнтæ. Бадзырдонздæхæн</p>	<p>Бадзырдон здæхæны нысаниуæг. Цæугæамæдзæугæмивдисджыты ифтындзæг бадзырдон здæхæны. Æххуысгæнаг мивдисджытæкæнын æмæ уæвын/уын-ы ифтындзæг бадзырдон здæхæны.</p>	<p>Бадзырдон здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Мивдисæг бадзырдон здæхæны ифтындзæг кæнын. Бадзырдонздæхæнымивдисджытææндæрздæхæнты мивдисджытæй хицæн кæнын.</p>

		<p><i>Фөлхаткæнын</i> Мивдисæджыбæллиццагздæхæн. Синонимтæ. Антонимтæ. Дзырдыкомкоммææмæахæсгæ нысаниуæг. Фразеологизмтæ. Дзырдыфонетиконарæст. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.</p>	<p>Мивдисæгбæллиццагздæхæныифтындзæгкæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Фразеологизмтынысаниуджытææмбарынкæнын. Хуымæтæг хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Æрдз–наалыварс. Цыбыр текст «Хурныгуылд» (скъуыддзаг Дзасохты Музаферы уацау«Зæрватыччытыбæстæ»-йæ).</p>	<p>Тексткæсын. Текстсыæргондæмбарынкæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстыгтæн дзуапп дæттын. Æрдзыæрфыстаразæгхæйттæбæрагкæнын. Æрдзы æрфыст аразын.</p>
12.	Мивдисæджы здæхæнтæ. Фæдзæхстон здæхæн	<p>Фæдзæхстонздæхæнынысаниуæг. Мивдисджыты ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны. Æххуысгæнагмивдисджытæкæнын æмæ уæвын/уын-ы ифтындзæг фæдзæхстон здæхæны.</p>	<p>Фæдзæхстон здæхæны мивдисджытæй пайда кæнын. Фæдзæхстонздæхæнымивдисджытææндæрдзæхæнты мивдисджытæй хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Фөлхаткæнын</i> Мивдисæджыбадзырдонздæхæн. Дзырды нысаниуæг. Синонимтæ. Дзырды фонетикон конд. Хуымæтæгхъуыдыйад.</p>	<p>Мивдисæгбадзырдонздæхæныифтындзæгкæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Алцæмæндæрафонис. ДзасохтыМузаферыæмдзæвгæ «Ныстуантæ». Цыбыртекст«Куыдхъæуы гæрнийæ хъазын»*.</p>	<p>Текст кæсын. Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Хъуыдыйæдтымидисæмбарынкæнын. Темæмæ гæсгæ ныхас саразын. Иронсываллæттыхъæзтытытыххæйныхаскæнын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл дарын.</p>

13.	Мивдисæгвæйынын, йæ ифтындзæг. Мивдисджыты растфыссынад	Мивдисæгвæйынын-ынынсаниуæг, йæ ифтындзæг. Мивдисджытырастфыссынад.	Мивдисæгвæйынынифтындзæгкæнын. Мивдисджытыорфограммæтыхуызтæамонынаæмаæраст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджыфæдзæхстонздæхæн. Мивдисджыты бындуртæ. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хуыдыдйад.	Мивдисæгфæдзæхстонздæхæнынифтындзæгкæнын. Дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдтынынсаниуджытæамбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуыдыдйæдтæфыссынцухгонддамгæтææвæргæйæ. Хуымæтæг хуыдыдйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		<i>Ныхасырæст</i> Фæззыгонхæды. Цыбыр текст «Нывгæнаг» (райдайæн)–ДзасохтыМузаферы радзырд«Нывгæнаг»-æй.	Тексткæсын. Текстсыæргондæмбарынкæнын. Монолог-æрфыст аразын. Алыхуызонэмоционалонарггæнагдзырдтæйпайдакæнын. Нæ алыварс æрдзмæ ахаст хи хуыдыдтæй æвдисын.
14.	Мивдисджыты растфыссынад	Мивдисджыты растфыссынад.	Мивдисджытыорфограммæтыхуызтæамонынаæмаæраст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисджыты бындуртæ. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæг хуыдыдйад.	Мивдисæджыбындуртæхицæнкæнын. Мивдисджытыбындуртыалыхуызонмыронивдзинадтæ (хъæлæсонты ивд, æнахъæн уæнгты ивд æндæртæй, æмхъæлæсонты æмхуызонад) иртасын. Дзырдтынынсаниуджытæамбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæгхуыдыдйадуæнгтæмгæсгææвзарын.
		<i>Ныхасырæст</i> Фæззыгонхæды. Цыбыртекст«Нывгæнаг»(кæрон) – Дзасохты Музаферы радзырд «Нывгæнаг»-æй.	Тексткæсын. Авторыхатдзæгмæхицæстæнгасæвдисын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Алыхуызонэмоционалонарггæнагдзырдтæйпайда кæнын. Нæ алыварс æрдзмæ ахаст хи хуыдыдтæй æвдисын. Зæрдылдарæнмæгæсгææрæмбырдкæнынæрмагнывæцæн ныффыссынæн ахæм темæйыл: «Фæззæг Ирыстоны».

15.	Мивдисæджы æнаæцæсгомон формæтæ	Мивдисæджыцæсгомонаæмæ æнаæцæсгомон формæтæ. Мивдисджыты æнаæцæсгомон формæты арæзт. Мивдисджыты æнаæцæсгомонформæтыифтындзæг.	Иу сæйраг уæнг (зæгъинаг) кæм вæййы, ахæм хуымæтæг хъуыдыйæдтымивдисæджыæнаæцæсгомонформæтææмæ æнаæцæсгомон мивдисджытæй пайда кæнын. Дзырдтыорфограммæтыхуызтæаамонынæмæрасткæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджы здæхæнтæ, афон, нымæцæмæцæсгом. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæгхъуыдыйад.	Мивдисджытæндæхæнтæ, афон, нымæцæмæцæсгом амонь. Дзырдтынысаниуджытæамбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Дун-дунейыл балц. Цыбыртекст«Цымыдисагхох–Америкæйы»*.	Наукон-популярон текст кæсын. Текстмидисонхæйттылдихкæнын. Текстымидисонхæйттæнсæргæндгæхъуыдыкæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстыгæн дзуапп дæттын. Нывтымидисимæбастбынæттæтекстыагурынамаæсæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын.
16.	Контролонкуыст		
17.	Мивдисджыты дзырдарæзт	Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты дзырдарæзт. Мивдисæг æвзарыны фæтк.	Хуымæтæгмивдисджытæвазыгджынмивдисджытæйхицæн кæнын. Мивдисæгæнфонетикон, морфемон, дзырдарæзтонаæмæ морфологион æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Мивдисæджыæнаæцæсгомон формæтæ. Мивдисæджы здæхæнтæ, афон, нымæцæмæцæсгом. Синонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хæйттæ. Хуымæтæгхъуыдыйад.	Иу сæйраг уæнг (зæгъинаг) кæм вæййы, ахæм хуымæтæг хъуыдыйæдтымивдисæджыæнаæцæсгомонформæтææмæ æнаæцæсгомон мивдисджытæй пайда кæнын. Дзырдтынысаниуджытæамбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Дзырдтæнфонетикон, дзырдарæзтонаæмæморфологион æвзæрст кæнын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.

		Ныхасырæзт Дун-дунейыл балц. Цыбыртекст«Æдзæрагбæстæйы æдзæраг зæхх»*.	Наукон-популярон текст кæсын. Хъуыдыйæдтымидисæмбарынкæнын. Нывтымидисимæбастбынæттæтекстыагурынамаеса кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын.
18.	Мивдисджыты растфыссынад	Вазыгджын мивдисджытæ æмæ хуымæтæгмивдисджытывазыгджын формæты растфыссынад.	Мивдисджытыорфограммæтыхуызтæамонынамаераст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæг æмæ вазыгджын мивдисджытæ. Мивдисджыты дзырдарæзт. Дзырдынысаниуæг. Географион терминтæ, топонимтæ, æндæр сармагонд нæмттæ, æрбайсгæ дзырдтæ. Хуымæтæгхъуыдыйад.	Хуымæтæгмивдисджытæвазыгджынмивдисджытæйхицæн кæнын. Мивдисæгæнфонетикон,морфемон,дзырдарæзтонамае морфологион æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Географионтерминтæ,топонимтæ,æндæрсармагонд нæмттæ, æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Хуымæтæгхъуыдыйадуагæнтæмгæсгææвзарын.
		Ныхасырæзт Дун-дунейыл балц Цыбыртекст«Морæ къуылдымтæ»*.	Наукон-популяронтексткæсын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуапдæттын. Нывтымидисимæбастбынæттæтекстыагурынамаеса кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Текстыдзырдтææмæдзырdbæстытыл,дзырдуатыл æнцайгæйæ æрдзон бынаты тыххæй дзурын.
Миногми(4сах.)			
19.	Миногми. Нырыкконафоны миногмитæ	Миногмиынысаниуæг. Миногон æмæ миногмиы абарст. Миногмиæмаемивдисæджыабарст. Нырыкконафоныминогмитыарæзт. Миногмитысинтаксисонфункцитæ.	Миногми номдар æмæ миногонæй хицæн кæнын. Миногми-бæраггæнинагдзырдимаеиуавдимадзурын. Мивдисджытæй нырыккон афоны миногмитæ аразын. Нырыкконафоныминогмитæнморфемонамаедзырдарæзтон æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Цавдзырdbæстыты.	Дзырдтыкъордтылцавдæварын. Географионтерминтæй,топонимтæ,æндæрсармагонд

		<p>Арбайсгæ дзырдтæ. Терминтæ. Географинтерминтæ, топонимтæ, гидронимтæ æмæ а. д. Хуыдыйæдты алы хуызтæ сæ арæзтмæ гæсгæ.</p>	<p>нæмттæ æмæ арбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Хуымæтæг хуыдыйæдтæ æнгæстæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæг æмæ вазыг джын хуыдыйæдтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Уæрæсейы æрдзырæсугъддæр бынæттæ. Цыбыртекст «Байкал»*.</p>	<p>Наукон-популярон текст кæсын. Хуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Тексты сæйраг хуыды бæрæг кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæндзуаппдæттын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырд уатыл æндæйгæйæ æрдзон бынаты тыххæй дзурын.</p>
20.	Миногми. Ивгъуыд афоны миногмитæ	<p>Ивгъуыдафоны миногмиты арæзт. Ивгъуыд афоны миногмиты нысаниуджытæ. Ивгъуыд афоны миногмиты бындуртæ æмæ мивдисæджы ивгъуыд афоны бындуртæ. Ивгъуыд афоны миногмиты растфыссынад.</p>	<p>Ивгъуыдафоны миногмитæ сæ минниуджытæм гæсгæ иртасын. Ивгъуыдафоны миногмиты орфограммæты хуызтæ амонын æмæ раст кæнын. Мивдисджытæй ивгъуыд афоны миногмитæ аразын. Ивгъуыдафоны миногмитæн морфемонæмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Миногмийы нысаниуæг. Миногон æмæ миногмийы абарст. Миногми æмæ мивдисæджы абарст. Нырыкконафоны миногмиты арæзт. Миногмиты синтаксисон функцитæ. Терминтæ. Географинтерминтæ, топонимтæ, гидронимтæ, æмæ а. д.</p>	<p>Миногминомдарæмæ миногонæй иртасын. Миногми-бæрæггæниаг дзырдмæ иу цавдимæ дзурын. Нырыкконафоны миногмитæн морфемонæмæ дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Географинтерминтæй, топонимтæ, æндæрсæрмагонд нæмттæ æмæ арбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын. Хуымæтæг хуыдыйæдтæ æнгæстæм гæсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Уæрæсейы æрдзырæсугъддæр бынæттæ.</p>	<p>Наукон-популярон текст кæсын. Хуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæндзуаппдæттын.</p>

		Цыбыртекст «Гундрæ»*.	Нывтымидисимæбастбынаттæтекстыагурынаемæсæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Текстыдзырдтææмæдзырdbæстытыл,дзырдуатыл æнцайгайæ æрдзон бынаты тыххæй дзурын.
21.	Миногми. Суинаг афоны миногмитæ	Суинаг афоны миногмиты арæзт. Суинаг афоны миногмиты нысаниуджытæ.Миногмитырахызт æндæр ныхасы хайтгæм.	Суинагафоныминогмитæсæминиуджытæмгæсгаиртасын. Мивдисджытæй суинаг афоны миногмитæ аразын. Миногмитыæндæрныхасыхæйтгæйхицæнкæнын(номдар, миногон).
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ивгъуыд афоны миногмиты арæзт. Миногмитысинтаксисонфункцитæ. Дзырды нысаниуæг. Дзырды хайтгæ. Хуымæтæг хъуыдыйад.	Ивгъуыдафоныминогмитæсæминиуджытæмгæсгæ иртасын. Ивгъуыдафоныминогмитыорфограммæтыхуызтæамонын æмæ раст кæнын. Ивгъуыдафоныминогмитæнморфемонаæмæдзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хуымæтæгхъуыдыйадуаенгтæмгæсгææвзарын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Уæрæсейисторийысыфтæ. Цыбыртекст«Сыбырмæ фæндаг»*.	Наукон-популярон текст кæсын. Текстысæйрагхъуыдыбæрагкæнын. Текстмæгæсгæфæрстыгæндзуапидæттын. Текстыдзырдтææмæдзырdbæстытыл,дзырдуатыл æнцайгайæ Уæрæсейы историйы тыххæй дзурын.
22.	Миногмиты растфыссынад	Вазыгджын мивдисджытæй арæзтминогмитырастфыссынад. Дзырdbæстытæй арæзт миногмиты растфыссынад.Миногмиæвзарыны фæтк.	Миногмитыорфограммæтыхуызтæамонынаемæраст кæнын. Миногмийæнморфологионаæвзæрсткæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Миногми. Вазыгджын дзырдтæ. Æрхæцæннысæнттæхъуыдыйады æмхуызон уаенгтимæ.	Вазыгджындзырдтæаразын. Хуымæтæг хъуыдыйад æмхуызон уаенгтимæ æвзарын. Æрхæцæннысæнттææвзарыныæгъдауттææмбарынкæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зымагонтаураегъта. Текст «Æрсойыфыццагбалц хъæды» *В. Бианки магæсгæ (райдайæн).</p>	<p>Аивадон текст-радзырд хæдбарæй кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текст магæсгæ фарстытæн фысгæй æдзуап дæттын.</p>
Фæрссагми (3 сах.)			
23.	Фæрссагми	<p>Фæрссагмийы нысаниуæг. Фæрссагмийы арæзт. Фæрссагмийы синтаксион функцитæ. Вазыгджын фæрссагмиты арæзт.</p>	<p>Мивдисджытæй фæрссагмитæ аразын. Фæрссагмийæн дзырдарæзтон æвзæрст кæнын. Хъуыдыйад фæрссагмионздæхтимæ синонимон домгæвазыгджын хъуыдыйадæй ивын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын.</i> Дзырды нысаниуæг. Мивдисæджы бындуртæ. Миногми.</p>	<p>Мивдисджыты бындуртæ хицæн кæнын. Дзырдты нысаниуджытæ æмбарын кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйадуæнгтæ магæсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зымагонтаураегъта. Текст «Æрсойыфыццагбалц хъæды» *В. Бианки магæсгæ (дарддæр).</p>	<p>Аивадон текст-радзырд кæсын. Тексты радзырдарæзæг хæйттæ (сæргонд, райдайæн, сæйрагхай, кæрон) бæрæг кæнын. Текст магæсгæ фарстытæн дзуап дæттын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæзæрдыл бадарын.</p>
24.	Фæрссагми	<p>Фæрссагмиты æххæст æмæ æнæххæст хуыз. Фæрссагми æвзарыны фæтк.</p>	<p>Фæрссагмиты цавдæварын. Хъуыдыйадтæ фæрссагмионздæхтимæ хъæугæ интонацимæ кæсын. Хъуыдыйад фæрссагмионздæхтимæ синонимон домгæвазыгджын хъуыдыйадæй ивын. Фæрссагмитæн морфологион æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Фæрссагмийы нысаниуæг. Фæрссагмийы арæзт. Æххæст æмæ æнæххæст мивдисджытæ. Дзырды нысаниуæг. Фразеологизмтæ.</p>	<p>Фæрссагмиты нысаниуæг æмбарын кæнын. Мивдисджытæй фæрссагмитæ аразын. Æххæст æмæ æнæххæст мивдисджытæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Фразеологизмты мидисæмбарын кæнын.</p>

		<i>Ныхасырæзт</i> Зымагонгаурагътаæ Текст «Æрсойыфыццагбалц хъæды»*В.Бианкимагæсгæ (кæрон).	Аивадон текст-радзырд кæсын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Текстмагæсгæфæрстытæндзуапдæттын.
25.	Контролонкуыст		
Фæрсдзырд(8сах.)			
26.	Фæрсдзырд	Фæрсдзырджуыдсæрмагондныхасы хай. Фæрсдзырдты синтаксисон функцитæ.	Фæрсдзырд æндæр ныхасы хæйтты æхсæнаей иртасын. Фæрсдзырдхъуыдыйадымидаæгагурынамаейæуæнгтæм гæсгæ амонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрбайсгæ дзырдтæ. Дзырдыкомкоммææмаæахæсгæ нысаниуæг.	Дзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Æрбайсгæ дзырдтæй раст пайда кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Ног азы бæрæгбон алы бæстæты. Текст «Ногбоны балц Италимаæ»* (журнал«МахДуг»-ыæрмаеджытæм гæсгæ).	Аивадонтекст-радзырдкæсын. Лæвардпъланысæргæндгæтекстмагæсгæрастраваæрын. Пъланмаæ гæсгæ тексты мидис хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырdbæстытыл, дзырдуатыл æмæ ныхасы рæзты æрмаеджытыл æнцайгайæ Ногбоны тыххæй радзурын.Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынамаæ сæ зæрдыл бадарын.
27.	Фæрсдзырдты дихсæнысаниуджытæм гæсгæ	Фæрсдзырдтыдихсæнысаниуæгмæ гæсгæ: иумæйаг æмбарынад.	Фæрсдзырдæндæрныхасыхæйттыæхсæнаейиртасын. Фæрсдзырд хъуыдыйады мидæг агурын æмæ йæ хуыз амонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Синонимтæ. Фæрсдзырдыиумæйагæмбарынад. Хуымæтæг хъуыдыйады сэйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ.	Фæрсдзырдхъуыдыйадымидаæгагурынамаейæуæнгтæм гæсгæ амонын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зымагонцаутæ. С. Михалковы радзырд «Ног азы размæчи'рцыди, ахæмæцагхабар» (Дзасохты Музаферы тæлмацмæ гæстæ).</p>	<p>Аивадонтæкст-радзырдкæсын. Текстырадзырдаразæгхæйттæ(сæргонд, райдайæн, сæйраг хай, кæрон) бæрæг кæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуаппæдттын. Текстыдиалогоагурынаемæйнийæминиуджытæбæрæг кæнын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл бадарын.</p>
28.	Фæрсдзырдты бæрцбарæнтæ	<p>Фæрсдзырдтыморфологион миниуджытæ. Фæрсдзырдтыбæрцбарæнтæ.</p>	<p>Фæрсдзырдæндæрныхасыхæйттыæхсæнаейиртасын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Хъуыдыйæдтыæхсæнбастдзинадыхуызтæбæрæгкæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды нысаниуæг. Миногонты бæрцбарæнтæ.</p>	<p>Миногонтææмæфæрсдзырдтæйалыбæрцбарæнты дзырdbæстытæ æмæ хъуыдыйæдтæ аразын. Дзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зымагонхъæд. Текст «Зымагон хъæд» (скъуыддзаг Хъушпеты Мысосты радзырд «Зымагон хъæд»-æй).</p>	<p>Аивадонтæкст-радзырдкæсын. Текстмæ гæстæ сæвзæрæг æнкъарæнтæ æргом кæнын. Алыхуызонэмоционалонаргъгæнæгдзырдтæйпайдакæнын. Нæ алыварс æрдзмæ ахаст хи хъуыдытæй æвдисын. Текстыдзырдтææмæдзырdbæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ зымагон æрдзыл ныхас кæнын.</p>
29.	Номдартæйарæзт фæрсдзырдтæ	<p>Аразгæ æмæ æнæаразгæ фæрсдзырдтæ. Номдартæйарæзт фæрсдзырдтæ. Фæрсдзырдты растфыссынад.</p>	<p>Аразгæфæрсдзырдтææнæаразгæфæрсдзырдтæйхицæн кæнын. Фæрсдзырдтыорфограммæтыхуызтæамонынамаæраст кæнын. Аргъгæнæнфæрсдзырдтæйпайдакæнын. Хъуыдыйæдтыæхсæнбастдзинадыхуызтæбæрæгкæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номдар (иумæйаг æмбарынад, нымæц, тасындзаг). Дзырды комкоммææмæахæсгæнысаниуæг.</p>	<p>Номдартасындзæгкæнын. Иуоннымæцыномдартæйбирæоннымæцыномдартæ аразын. Дзырдтæ æмæ дзырdbæстыты нысаниуджытæ æмбарын кæнын.</p>

		<p><i>Ныхасырæст</i> Зивæгæйцарднæй. Радзырд«ЗымæгæмæМагуса» (Тохты Иванмæ гæсгæ).</p>	<p>Радзырдмæхъусын. Радзырдæнсæргондæрхъуыдыкæнын. Радзырды мидисмæ гæсгæ фæрстыгæн дзуапп дæттын. Райдайæныхуызæгмæгæсгæдиалогдарддæрахæщæкæнын. Нывтæм гæсгæ текст хи ныхæстæй дзурын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл бадарын.</p>
30.	Миногонтæамæ нымæцонтæй арæзт фæрсдзырдтæ	Миногонтæй арæзт фæрсдзырдтæ. Нымæцонтæйарæзтфæрсдзырдтæ.	Миногонтæамæнымæцонтæйарæзтфæрсдзырдтæиртасын. Фæрсдзырдтæ миногонтæ амæ нымæцонтæй хицæн кæнын. Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд фæрсдзырдтæ æвæргæйæ.
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Миногон (иумæйаг æмбарынад, миниуæвдисæгæмæахастæвдисæг миногонтæ). Нымæцон (иумæйаг æмбарынад, бæрцонæмæрæнхъоннымæцонтæ). Географионтерминтæамæнаæмттæ.</p>	Минниуæгæвдисæгæмæахастæвдисæгминогонтæхицæн кæнын. Нымæцонтæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ иртасын. Географионтерминтæй,топонимтæ,æндæрсæрмагонд нæмттæ амæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын.
		<p><i>Ныхасырæст</i> Балцы –Кавказмæ. Цыбыр текст «Кавказы фидауц» (скъуыддзагпроф.БеруатыБарисы уацай).</p>	Наукон-популярон текст кæсын. Дыууæ-æртæ хъуыдыйæдæй тексты сæйраг хъуыды æргом кæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæкæронмæахæщæкæнын. Æрдырфыстыæвзагонхицæндзинадтæбæрæгкæнын. Кавказы аив амæ хъæздыг æрдыл ныхас кæнын.
31.	Номивджытæй арæзт фæрсдзырдтæ. Номивæгон фæрсдзырдтæ	Номивджытæйарæзтфæрсдзырдтæ. Номивæгон фæрсдзырдтæ.	Фæрсдзырдтæномивджытæйиртасын. Номивæгонфæрсдзырдтынысаниуджытæамонын.
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Номивæг(иумæйагæмбарынад, куыддихкæнынцномивджытæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ).</p>	Номивджытæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ иртасын. Географионтерминтæй,топонимтæ,цæрагойтæамæ зайæгойты нæмттæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ амæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын.

		<p>Географионтерминтæ, цæрагойты æмæ зайæгойты нæмттæ. Дзырды нысаниуæг.</p> <p><i>Ныхасырæст</i> Балцы –Кавказæ. Цыбыртекст«Тебердайыфæдзæхст бынат»* (М.А. Ахметов, В.В.Онищенко,Д.С.Салпагаров, А.Д. Салпагаровмæ гæсгæ).</p>	<p>Дзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын.</p> <p>Наукон-популярон текст кæсын. Текстыхицæнтемæтæбæрæгкæнын. Текстымидисмæгæсгæфæрстытæндзуапдæттын. Аргъæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Æрдыæрфыстыæвзагонхицæндзинадтæбæрæгкæнын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Кавказыаивæмæхъæздыгæрдзылныхаскæнын.</p>
32.	<p>Фæрсдзырдтæй араэрт фæрсдзырдтæ. Куыд равзарын хъæуыфæрсдзырд</p>	<p>Фæрсдзырдтæйараэртфæрсдзырдтæ. Фæрсдзырдты растфыссынад. Фæрсдзырдавзарыны фæтк.</p>	<p>Фæрсдзырдтæйараэртфæрсдзырдтæамонын. Фæрсдзырдтæн антонимтæ агурын. Фæрсдзырдтыорфограммæтыхуызтæамонынамаераст кæнын. Фæрсдзырдты растфыссынад æмбарын кæнын. Фæрсдзырд æмæминогонкаæрдзийæссæсинтаксисонæууæлтæмгæсгæ иртасын. Фæрсдзырдаенморфологионаæвзæрсткæнын.</p>
33.	Контролонкуыст		
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Фæрсдзырдтыараэртномдартæ, миногонтæй, нымæцонтæй, номивджытæй. Хауæнтæ. Географионтерминтæ, цæрагойты æмæ зайæгойты нæмттæ.</p> <p><i>Ныхасырæст</i> Балцы –Кавказæ. Текст«Цымыдисагурок»*Кæсæг-Балхъары паддзахадон фæдзæхст</p>	<p>Номдартасындзæгкæнын. Фæрсдзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Географионтерминтæй, топонимтæ, цæрагойтææмæ зайæгойты нæмттæ, æндæр сæрмагонд нæмттæ æмæ æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын.</p> <p>Текст кæсын. Текстырадзырдаразæгхæйттæ(сæргонд, райдайæн, сæйраг хай, кæрон) бæрæг кæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуапдæттын.</p>

		бынаты тыххæй (М.А. Ахметов, В.В.Онищенко,Д.С.Салпагаров, А.Д.Салпагаровмæгæсгæ)Текст «Къоста æмæ Кавказы географи» (скъуыдзагпроф.БеруатыБарисы уацæй).	Хъуыдыйæдтымидисæмбарын кæнын. Текстыдиалогагурынæмæйнийæминиюджытæбæрæг кæнын. Диалогон æмæ монологон ныхас аразын. Аргъгæнæнфæрсдзырдтæйпайдакæнын. Æрдзы æрфысты æвзагон хицæндзинадтæ бæрæг кæнын. Кавказыаивæмæхъæздыгæрдзылныхаскæнын.Публицистикон текст кæсын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуаппдагтын. Хъуыдыйæдты мидис æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтырайдайæнтæдзургæйææххæсткæнын. Аргъгæнæн фæрсдзырдтæй пайда кæнын. Къостайæнийæзæрдæтынгдæрщыхъуыддæгтылрыстияæмæ, Кавказимæ баст фæрстытæ куыд æргом кодта йæ уацты, уыдоны тыххæй ныхас кæнын.
ÆХХУЫСГÆНÆГНЫХАСЫХÆЙТТÆ(13САХ.)			
Фæсæвæрд(2сах.)			
34.	Æххуысгæнæг ныхасыхæйттæ. Фæсæвæрд	Æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ. Иумæйагæмбарынадфæсæвæрдты тыххæй. Аразгæ æмæ æнæаразгæ фæсæвæрдтæ. Фæсæвæрд, йæ нысаниуæг, йæ бастдинад, йæ разæй лæууæг дзырдтимæ. Фæсæвæрдтæ-синонимтæ.	Фæсæвæрдтынысаниуæгамонын. Фæсæвæрдтæсæ'мхуызонныхасыхæйттæйхицæнкæнын. Фæсæвæрдты сæ разæй лæууæг дзырдтимæ ну цавдимæ дзурын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Цавды æгъдæуттæ. Синонимтæ.Омонимтæ. Дзырды нысаниуæг. Сæрмагондныхасыхæйттæ.	Дзырдтыкъордыцавдæвæрын. Дзырдтææмæдзырdbæстытынысаниуджытææмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Омонимтæкæрæдзийæхицæнкæнын. Сæрмагондныхасыхæйттææххуысгæнæгныхасыхæйттæй хицæн кæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Хистæр– зондамонæг. Текст «Куырыхон хистæры амындтытæ»(ЧеджетыÆхсармæ гæсгæ).</p>	<p>Аивадонтексткæсын.Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. Текст(таурагъ)хиныхæстæйдзурын. Хистæртызондамындмæхъусдарынхъæуыæвинае,уымæхи цастангас æвдисын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл бадарын.</p>
35.	Фæсæвæрд	<p>Фæсæвæрдтынысаниуджытæ. Фæсæвæрдты растфыссынад. Фæсæвæрд æвзарыны фæтк.</p>	<p>Фæсæвæрдтынысаниуджытæамонын. Фæсæвæрдтысæразмæлаууæгдзырдтимæиуцавдимæ дзурын. Фæсæвæрдтыорфограммæтыхуызтæамонынаемæраст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Фæсæвæрды иумæйаг æмбарынад. Хъуыдыйадсыæйрагæмæфæрссаг уæнгтæ.</p>	<p>Аразгæфæсæвæрдтææнаæразгæфæсæвæрдтæйхицæн кæнын. Хуыматæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> 23 февраль – Фыдыбæстæ хъахъхъæнджыбон.Цыбыртекст «Уæрæсейы, Ирыстоны намыс æмæ сæрыстырдзинад»(скъуыддзагазет «Рæстдзинад»-æй).</p>	<p>Публицистиконтексткæсын. Текстмидисонхæйттылдихкæнын. Текстымидисонхæйттæнсæргæндтæхъуыдыкæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын. 23февралы–Фыдыбæстæхъахъхъæнджыбонытыххæй ныхас кæнын.</p>
Разæвæрд(1 сах.)			
36.	Разæвæрд	<p>Иумæйагæмбарынадрæзæвæрды тыххæй. Разæвæрдты нысаниуджытæ. Грамматиконсинонимтæ(номдар разæвæрд <i>æд</i>-имæ æмæ номдар цæдисон хауæны). Разæвæрдты растфыссынад.</p>	<p>Разæвæрдтысæфæстæлаууæгдзырдтимæиуцавдимæ дзурын. Разæвæрдтæ се 'мхуызон разæфтуантæй хицæн кæнын. Дзырдтыорфограммæтыхуызтæамонынаемæрасткæнын. Хъуыдыйæдтæ фыссын цухгонд разæвæрдтæ æвæргæйæ.</p>

		<p><i>Фалхат кэнын</i> Синонимтæ. Антонимтæ. Мивдисджытыдзырдарæзт.</p>	<p>Мивдисджытæндзырдарæзтонæвзæрсткæнын. Дзырдтæнæмæдзырбæстытæнсинонимтææмæантонимтæ агурын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> 8марты–Сылгоймæгты æппæтдунеон бон. Цыбыр текст «Уалдзæджы райдзастдæрбæрагбон»(скъуыд-дзаг газет «Рæстдзинад»-æй)</p>	<p>Публицистикон текст кæсын. Тексты сæргонд æмбарын кæнын. Текстмидисонхæйттылдихкæнын. Текстæнæмæйæмидисонхæйттæнсæргæндтæхъуыды кæнын æмæ сæ пыланы хуызы фыссын.</p>
Бæттæг(4 сах.)			
37.	Бæттæг	<p>Бæттæгты тыххæй иумæйаг æмбарынад.Бæттæгтыдихсæ арæзтмæ гæсгæ.</p>	<p>Бæттæгтæ се 'мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Хуымæтæг,вазыгджынæмæамадбæттæгтæхицæнкæнын.</p>
		<p><i>Фалхаткэнын</i> Зæронд дзырдтæ. Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Зæронддзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтæкæрæдзийæ иртасын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Уазæгуаты–ивгъуыдмæ. Текст «Хъæутæ æмæ царæнтæ» (СкъуыддзагБолаттыХъазыбеджы уацæй).</p>	<p>Текст кæсын. Текстмидисонхæйттылдихкæнын.Текстæнæмæйæ мидисонхæйттæнсæргæндтæхъуыдыкæнынаæмæсæ пыланы хуызы фыссын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуаппæдттын. Нæрагфыдæлтыцардæмææгъдаумахицæстæнгасæвдисын.</p>
38.	Бæттæг	<p>Бабæттæгæмæдомгæбæттæгтæ.</p>	<p>Хъуыдыйæдты мидæг бастдзинады хуызтæ иртасын. Бабæттæгæмæдомгæбастдзинадыбæттæгтæхицæнкæнын. Дзырдтæ æмæ дзырбæстытæй хъуыдыйæдтæ аразын. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæутæбæттæгтææвæргæйæ. Схемæмæ гæсгæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын.</p>

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды нысаниуæг. Зæронд дзырдтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хуымæтæгæмæвазыгджын хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Зæронддзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтæкæрæдзийæ иртасын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Уазæгуаты–ивгъуыдмæ. Текст «Хъæутæ æмæ царæнтæ» (СкъуыддзагБолаттыХъязыбеджы уацай).</p>	<p>Тексткæсын. Текстысæйрагтемæамæдæлтемæтæхицæн кæнын. Текстмæ гæсгæ фæрстыгæн дзуап дæттын. Текстмæгæсгæхъуыдыйадыхицæнхæйттæйнахъæн хъуыдыйад аразын. Нæрагфыдæлтыцардæмææгъдаумæхицæстæнгасæвдисын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемасæзæрдыл бадарын.</p>
39.	Бæттæг	<p>Аразгæамæанæаразгæбæттæгтæ. Бæттæг æвзарыны фæтк.</p>	<p>Бæттæгтæсæ’мхуызонныхасыхæйттæйхицæнкæнын. Синонимон бæттæгтæй пайда кæнын. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæугæбæттæгтææваргæйæ. Бæттæгæн морфологион æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды нысаниуæг. Зæронд дзырдтæ.Омонимтæ.Синонимтæ. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Омонимонныхасыхæйттæкæрæдзийæхицæнкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Зæронддзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтæкæрæдзийæ иртасын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Фæткæн–æгъдау,æгъдауæн–ном Цыбыр радзырд «Давд» (Саламты Алиханмæ гæсгæ).</p>	<p>Аивадонтексткæсын. Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Текстмæ гæсгæ пъланы фæрстытæ æмбæлгæ фæткыл æварын.Фарстон-дзуаппондиалоджыминиуджытæбæрæг кæнын. Тексты фарстон-дзуаппон диалог агурын. Уырыссагхъуыдыйæдтæиронæвзагмæтæлмацкæнын. Хидарынуагмæрастцæстæнгасæвдисын.Ирондзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.</p>

40.	Бæттæг	Бæттæгтыстилистикон миниуджытæ.	Бæттæгтыстилистиконминиуджытæхицæнкæнын. Синонимон бæттæгтæ кæрæдзийæ ивын. Вазыгджын хъуыдыйæдтæй хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырды лексикон нысаниуæг. Синонимтæ. Хъуыдыйæдтæсæ арæзтмæ гæсгæ. Хъуыдыйады уæнгтæ. Хъуыдыйæдтæ, цыæнкъарæнтæ æвдисыңц, уыдонмæ гæсгæ. Хъуыдыйæдтæсæзагъдынысанмæ гæсгæ.	Дзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Бæттæгæн морфологион æвзæрст кæнын. Хъуыдыйæдтæсæарæзтмæгæсгæхицæнкæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Дзырдтæйхъуыдыйæдтæаразын. Хъуыдыйæдтыкæронхъæугææрхæцæннысæнттææварын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æрцъд, ныллæуыд уалдзæг! Цыбыртекст «Уалдзыгонстæлытæ» (Дзасохты Музафермæ гæсгæ).	Аивадонтæсткæсын. Текстæнсæргондæрхъуыдыкæнын. Алыхуызонэмоционалон-аргъгæнæндзырдтæйпайдакæнын. Нывты мидисимæ баст бынæттæ тексты агурын æмæ сæ кæсын кæнæ хи ныхæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырдтатыл æнцыйгæйæ, æрдзуарзынамайылаудын–адаæмæнсæ фыццагдæр хæс кæй у, ууыл ныхас кæнын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаæмæсæзæрдыл бадарын.
Хайыг (5 сах.)			
41.	Хайыг	Хайыгтытыхæйиумæйаг æмбарынад. Хайыгты арæзт. Хайыгтыравзæрд. Хайыгтææмææндæрныхасы хæйттæ – омонимтæ.	Хайыгтæ се 'мхуызон ныхасы хæйттæй хицæн кæнын. Хъуыдыйæдтæхайыгтимæхъæугæинтонациимæкæсын. Алыхуызон хайыгтæй ныхасы пайда кæнын. Текстыхайыгтæагурын. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæугæхайыгтææваргæйæ.

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдыхæйттæ, дзырдтæаразыны фæрæзтæ. Омонимтæ. Спортивонтерминтæ. Ныхасы хæйттæ.</p>	<p>Дзырдтæсæкондмæгæсгæ æвзарын. Сæрмагондæмææххуысæнæгныхасыхæйттæхицæнкæнын. Спортивон терминтæй пайда кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Спортдун-дунейы. Цыбыртекст«Спортыисторийы цымыдисаг сыфтæ»*.</p>	<p>Наукон-популяронтæксткæсын. Тæкстмæгæсгæфæрстытæндзуапидæттын. Нывтымидисимæбастбынæттæтекстыагурынамаеса кæсын кæнæ хи нихæстæй дзурын. Тæксты дзырдтæ æмæ дзырdbæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, Олимпæгхæзтытыисторийылныхаскæнын.</p>
42.	Хайыгты нысаниуджытæ	<p>Хайыгты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: сæрмагонд дзырдтæ, дзырdbæстытææмæхъуыдыйæдты мидисæн уæламхасæн нысаниуджытæ дæттæг хайыгтæ.</p>	<p>Хайыгтæсæ’мхуызонныхасыхæйттæйхицæнкæнын. Алыхуызон хайыгтæй нихасы пайда кæнын. Тæкстыхайыгтæагурын. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæугæхайыгтææваргæйæ.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдынысаниуæг. Дзырдыхæйттæ, дзырдтæаразыны фæрæзтæ. Ныхасыхæйттæ. Синонимтæ. Спортивон терминтæ.</p>	<p>Дзырдтææмæдзырdbæстытынысаниуджытææмбарын кæнын. Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Спортивонтерминтæйпайдакæнын. Сæрмагондæмææххуысæнæгныхасыхæйттæхицæн кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> СпортИрыстоны. Цыбыр текст спорты райрæзты тыххæйИрыстоны*(скъуыддзаг Гаджиты С. чиныг «Осетия спортивная»-йæ).</p>	<p>Публицистикон текст кæсын. Тæкстæнсæргондæрхъуыдыкæнын. Пъланыфæрстытæрадзырдыцаутыцыдмæгæсгææварын. Пъланмæ гæсгæ тексты мидис дзурын. Тæксты дзырдтæ æмæ дзырdbæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, спортырайрæзтææмайæахадындзинадыл нихас кæнын.</p>

43.	Хайыгты нысаниуджытæ	Хайыгтыдихаснысаниуджытæм гæсгæ: модалон хайыгтæ.	Дзураджы ахастыгæ равдисынаен хайыгтæй пайда кæнын. Амонæн, дихон æмæ тыхджындæргæнæн хайыгтæ бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæугæхайыгтææваргæйæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдыхæйттæ, дзырдтæаразыны фæрæзтæ. Ныхасыхæйттæ. Спортивон терминтæ. Фидаргæнæнæмææппæрццаг хъуыдыйæдтæ.	Дзырдтææмæдзырdbæстытынысаниуджытææмбарын кæнын. Дзырдтæсекондмæгæсгæ æвзарын. Сæрмагондæмææххуысæнæгныхасыхæйттæхицæнкæнын. Фидаргæнæн æмæ æппæрццаг хъуыдыйæдтæ бæрæг кæнын. Спортивон терминтæй пайда кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> СпортИрыстоны. Цыбыртекст«ГыццылИрыстоны стыр сгуыхтытæ» (скъуыддзаг журнал «Мах дуг»-æй)	Публицистиконтексткæсын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуаппæттын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырdbæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ, Ирыстонызындгондспортсментытыххæйныхас кæнын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсын æмæ сæ зæрдыл бадарын.
44.	Хайыгты нысаниуджытæ	Хайыгтыдихаснысаниуджытæм гæсгæ: æнкъарæнтæ æвдисæг хайыгтæ. Хайыгтырастфыссынад. Хайыг æвзарыны фæтк.	Æнкъарæнтæ æвдисæг хайыгтæ бæрæг кæнын. Формæаразæг æмæ дзырдарæзæг хайыгтæ бæрæг кæнын. Дзырдтыорфограммæтыхуызтæамонынæмерасткæнын. Хайыгæн морфологион æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдыхæйттæ, дзырдтæаразыны фæрæзтæ. Ныхасы хæйттæ. Спортивонтерминтæ.	Дзырдтæсекондмæгæсгæ æвзарын. Сæрмагондæмææххуысæнæгныхасыхæйттæхицæнкæнын. Спортивон терминтæй пайда кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> СпортИрыстоны. Скъуыддзаг Хуыгаты Георыпъесæ «Мæбогал»-æй.	Драмон уацмысæй скъуыддзаг хибарæй кæсын. Текстмæгæсгæфæрстытæнфысгæйæдзуаппæттын. Спорт æмæ физикон культурамæ хи цæстæнгас æвдисын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынынæмæсæзæрдыл бадарын.

45.	Контролонкуыст		
Æвастхъæр(Зсах.)			
46.	Æвастхъæр	Иумæйагæмбарынадæвастхъæры тыххæй. Æвастхъæрты дих сæ нысаниуджытæм гæсгæ: æнкъарæнæвдисæг хайыгтæ. Хайыгтимæархæцæннысæнттæ æварыны æгъдæуттæ.	Æвастхъæртыбæлвырдуагæйдзурын(хъæлæсбæрзонддæр кæнын, хъæлæсонтæ дæргъвæтинай дзурын). Æвастхъæры стилистикон нысаниуджытæ иргасын. Æнкъарæнтææвдисæг æвастхъæртæ бæрæг кæнын. Дзырдтыорфограммæтыхуызтæамонынæмæрасткæнын. Æвастхъæртимæ хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æварыны. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæугææрхæцæннысæнттæ æваргæйæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасыхæйттæ.	Ныхасыхæйттæкæрæдзийæсæсайрагæууæлтæмгæсгæ хицæн кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> СтырУæлахизырухс. Цыбыр текст «Æдзæрд хæстоны ныхас»(ТуатыСергеймæгæсгæ).	Аивадонтæксткæсын.Текстмидисонхæйттылдихкæнын. Тексты мидисон хæйттæн сæргæндтæ хъуыды кæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуапидæттын. Нывтымидисимæбастбынæттæтекстыагурынамæсæ кæсын кæнæ хи нихæстæй дзурын. Тексты дзырдтæ æмæ дзырdbæстытыл, дзырдуатыл æнцайгæйæ.Фыдыбæстæмæ,фыдыуæзæгмæахастæвдисын, Стыр Уæлахизы бон æрæмысын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынамæсæзæрдыл бадарын.
47.	Æвастхъæр	Æвастхъæрты дих сæ нысаниуджытæмгæсгæ:архайдмæ разæнгардгæнæг хайыгтæ. Хайыгтимæархæцæннысæнттæ æварыны æгъдæуттæ. Аразгæ æмæ æнаæразгæ æвастхъæртæ.Мырфæзмæн дзырдтæ.	Æвастхъæртыбæлвырдуагæйдзурын(хъæлæсбæрзонддæр кæнын, хъæлæсонтæ дæргъвæтинай дзурын). Æвастхъæры стилистикон нысаниуджытæ иргасын. Архайдмæ разæнгардгæнæг æвастхъæртæ бæрæг кæнын. Æвастхъæртæсæ’мхуызонныхасыхæйттæйхицæнкæнын. Дзырдтыорфограммæтыхуызтæамонынæмæрасткæнын. Æвастхъæртимæ хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æварыны. Хъуыдыйæдтæфыссынхъæугææвастхъæртææваргæйæ.

			<p>Дзырдтæ æмæ æваст хъæртимæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын.</p> <p>Текстæй мырфæзмæндзырдтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасыхæйттæ.</p>	<p>Ныхасыхæйттæ карæдзийæсæсæй рагаууæлтæмгæсгæ хицæн кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Стыр Уæлахизы рухс. Цыбыр текст «Хæстонымысинагт» (скъуыддзаг Хъайтыхъты Азæмæты мысинагтæй).</p>	<p>Аивадон текст кæсын.</p> <p>Текстæн сæргонд хъуыды кæнын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæндзуаппдæттын.</p> <p>Тексты дзырдтæ æмæ дзырдбæстытыл, дзырд уатыл æнцайгæйæ, Фыдыбæстæйы Стырхæстмæ хи хæстæвдисын, Стыр Уæлахизы бон æрæмысын.</p> <p>Ирон дзырдтыдыг урон эквиваленттæ кæсын æмæ сæзæрдыл бадарын.</p>
7-æм къласы рацыдæрмæгзæрды ларлаууынкæнын (Зсах.)			
48-50.	Ныхасыхæйтты растфыссынад	<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æрбайсгæ дзырдтæ. Зæрондæмæног дзырдтæ. Синонимтæ. Дзырдты растфыссынад. Æрхæцæн нысантæ æвæрыны æгъдæуттæ.</p>	<p>Æрбайсгæ дзырдтæй пайда кæнын.</p> <p>Зæрондæмæног дзырдтыны саниуджытæ æмбарынкæнын.</p> <p>Дзырдтæн синонимтæ агурын.</p> <p>Дзырдты орфограммæты хуызтæ амонны æмæ расткæнын.</p> <p>Хъуыдыйады хъæугæ æрхæцæн нысантæ æвæрын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирон æвзаг зонынады дæсны. Цыбыр текст «Иры хæрзгæнаг» Вс. Миллерыты хъæй (скъуыддзаг Гæбараты Никъала æмæ Агънаты Æхсары уацæй).</p>	<p>Наукон текст кæсын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ фæрстытæндзуаппдæттын.</p> <p>Текст хи нихæстæй дзырын.</p> <p>Текстмæ гæсгæ дзырдбыхæсткæнын.</p>
51.	Контролонкуыст		

Сәйраг домәнтә 7-әмкъласыскьолодазутызоньндзинәдтә әмә арәхстдзинәдтәм

Скьолодазутәхьуамәзной:

- 7-әмкъласыәвзагәйттеметәсахуыркдтой, уыдонаенсәсәйрагдәртыраиртәстытә;
- мивдисәджыздәхәнтә әмә афонтә;
- миногмиәмә фәрссагми, сә арәзт;
- фәрссагмионздахт;
- фәрсдзырдыны саниуәгәмәграмматиконәууәлтә;
- әххуысгәнәгныхасыхәйттылексикон-грамматиконбәрәттәәнәнтә;
- разәвәрдтә әмә сә 'мхуызонразәфтунтә;
- бабәттә әмә домгәбәстдзинадыбәттәгтә, сә хәстә;
- синонимонбәттәгтә;
- әмхуызондзыртәйзагьдныхасыхәйттәкәрәдзийә иртасын;
- алыхуызонныхасыхәйттимәбәстцәвдыәгьдәуттә;
- иронәмәдыгурондиалекттыуәй-иулексикон-грамматиконхицәндзинәдтә.

169

Скьолодазутәхьуамә арәхсой:

- дзырдыорфограмәтыхуызтәмонынаәмәраст кәнынмә;
- аргьгәнаен-әнкьараенджын, фәлгонцджындыртәйттекстыстильәмәжанрмәгәсгәпайда кәнынмә;
- иуәйрагуәнг (зәгьинаг)кәмвәййы, ахәмхуымәтәгхуыдыйәдтымивдисәджыәнәцәсгомонформәтә әмә әнәцәсгомон мивдисджытәй пайда кәнынмә;
- миногминомдарәмәминогонәйиртасынмә;
- фәрссагмиәмә фәрссагмионздахтытимәхьуыдыйәдтәаразынмә;
- хьуыдыйәдфәрссагмионздахтымәсинонимондомгәвазыгджынхьуыдыйәдәйивынмә;
- фәсәвәрдтә, хайыгтә әмә бәттәгтә сә 'мхуызон (омонимон)ныхасыхәйттәйхицәнкәнынмә;
- хьуыдыйәдтә хайыгтимәрасткәсынмә;
- синонимонбәттәгтәкәрәдзийә ивынмә;
- диалогтә, полилогтыархайынмә; этикетонныхасәйпайдакәнынмә;
- монолodgeжалыхуызтәаразынмә;
- текстаразынмә, йәиухайкәнәтекстәнәхьәнәйхиныхәстәйдзырынмә;
- диктант, изложени, сочиненифыссынмә, адәймәддыбакасты, әрдзыәрфысткәнынмә; фыстәг, текстыконспект, газетмә уацхьуыд, арфәйы гәххәтт, автобиографи, хьайтары характеристика фыссынмә;

- ныхасыхайттысинтаксисонхæстабæрагкæнынмæ;
- фонетикон, дзырдарæзгон, лексикон, морфологион, синтаксисонæвзæрсткæнынмæ.

Тематиконпълан8къл.(къуыри1,5сах.,æдæппæтæй51сах.,уыдонæй4сах.–контролонкуыстыгæ)

Урочы номыр	Темæ	Урочымидис	Скъоладзаутыархайдыхуызгæ
5-бкълæстырацыдæрмагфæлхаткæнын(5 сах.)			
1.	Фонетикæ. Орфографи. Лексика. Дзырдарæзг. Морфологи. Синтаксис.	Хъæлæсонтæ æмæ сæ равзæрд. Æмхъæлæсонтæ æмæ сæ дих. Æмкъайæмхъæлæсонтæ. Оæмæ Е-йы растфыссынад дзырдты райдайæны. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Цавдыæгъдæуттæиронæвзаджы. Дзырдты конд. Лексика. Синонимтæ. Антонимтæ. Ныхасы хæйтгæ.	Мыртыравзæрдæмæсæкклассификацизонин. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Дзырдтыл цавд раст æвæрын. Фонетикон æвзæрст кæнын. Дзырдты сконд бæраг кæнын. Дзырдарæзгон æвзæрст кæнын. Дзырдты растфыссынад амонин. Дзырдбæстыгæсинонимтæйивын.
		<i>Ныхасырæст</i> Æрдз нæ алфамбылай. Хæблиаты Оледжыфыстцыбыр текст.	Текстаивкæсын. Тексты стиль бæраг кæнын. Фæрстыгæн дзуапп дæттын. Дзырдтынысаниуæгæмбарын. Фразеологизмтæсинонимтæйивынмæарæхсын.
2.	Фонетикæ. Орфографи. Лексика. Дзырдарæзг. Морфологи. Синтаксис.	Хъуыдыйадыуæнгтæ.Æмхуызон уæнгтææмæархæцæннысæнтгæ семæ. Дзырдты конд. Лексика. Антонимтæ. Фразеологизмтæ.	Текстæйсæрмагондныхасыхайтгæфыссынхуызæгмæ гæсгæ. Морфологионæвзæрстсынкæнын. Хъуыдыйæдтæсинтаксисонхуызыæвзарын. Сæрмагонд ныхасыхайттысинтаксисонрольхъуыдыйадыамонин. Вазыгджын дзырдты растфыссынад амонин. Дзырдтæсæкондмæгæсгæ æвзарын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Удварныминиуджытæ. Скъуыддаг Масыраты М. чиныг «Æцæгæлонбæстæ»-йæ.</p>	<p>Текстмæгæсгæфæрстытæндзуæшпытæдæттын. Тексты сæйраг хъуыды иртасын.</p>
Синтаксис.Пунктуаци(49сах.)			
Дзырдбаст(2 сах.)			
3.	<p>Дзырдбасты тыххæй рацыд æрмæг зардыл æрлаууынкæнын. Дзырдбасты хуызтæ сæйраг морфологгон араэзмæ гæсгæ.</p>	<p>Дзырдбаст æмæ йæ хайтгæ (сæрмагондæмæделбардзырдтæ). Дзырдбастыдзырдтыбастдзинады хуыз (домгæ бастдзинад). Дзырдбæстыты дих сæйраг дзырды араэзмæгæсгæ: номон, мивдисæгон æмæ фæрсдзырдон.</p>	<p>Дзырдбастыскондæвзарын. Номон, мивдисæгонæмæфæрсдзырдондзырдбæстытæ кæрæдзийæ иртасын. Текстæйалыхуызондзырдбæстытæарафыссын. Дзырдбæстытæ æвзарын схемæмæ гæсгæ.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын.</i> Хуымæтæгхъуыдыйадыхуызтæ. Хуымæтæг хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. Æмхæлæсонгы растфыссынад. Бирæнысанон дзырдтæ.</p>	<p>Хъуыдыйæдтæзагъдынысанмææмаинтонацимæгæсгæ æмбарын. Хуымæтæг æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ амонын. Хуымæтæгхъуыдыйадуæнгтæмгæсгææвзарын. Цухгонддамгъæтимæдзырдтырастфыссынадбæрагкæнын. Бирæнысанон дзырдты мидис æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт.</i> Афæды афонтæ. Скъуыддзаг Дзасохты М. уацмыстæй.</p>	<p>Текстæивкæсын. Сæргондынхъуыдыкæнын. Текстмæгæсгæфæрстытæндзуапдæттын. Текстмæ гæсгæ раиртæст аразын. Текстæйхъæугæхъуыдыйæдтææвзарын.</p>
4.	<p>Домгæбастдзинады хуызтæ дзырдбасты. Æмарæзт. Æфтыдад.</p>	<p>Дзырдбастыхайтгы 'хсæндомгæ бастдзинады хуызтæ: æмарæзт, æфтыдад. Синонимондзырдбæстыты æмбарынад.</p>	<p>Æмарæзтæмææфтыдадкæрæдзийæхицæнкæнын. Синонимон дзырдбæстытæ æмбарын. Дзырдбастæнсинтаксисонæвзæрсткæнынмææраехсын.</p>

		<p><i>Фæлхаткæнын.</i> Хъуыдыйадыграмматиконбындур. Хуымæтæг даргъ æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннаæмæ хæссыны æгъдауттæ.</p>	<p>Хъуыдыйæдты грамматикон бындур агурын. Хуымæтæг даргъæмæхуымæтæгцыбырхъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ иртасын. Лæварддзырдтæиураенхъæйиннаæмæхæссынытыххæйдих кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Фæззæг. СкъуыддзагБады Хъ. уацмыстæй.</p>	<p>Сæргонд ын кæнын. Фæрстытæндзуаппдаттын.</p>
Хуымæтæгхъуыдыйад(2сах.)			
5.	Хуымæтæг хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйады интонаци.Логикон цавд	<p>Хуымæтæгхъуыдыйады æмбарынад. Интонаци æмæ йæ хуызтæ. Хъуыдыйадыхуызтæинтонацимæ гæсгæ: таурагъон, фарстон, разæнгардгæнæн. Хъæронхъуыдыйадыæмбарынад. Логикон цавд.</p>	<p>Хъуыдыйадыхуызтæзагъдынысанмæгæсгæиртасын. Логикон цавдæй раст пайда кæнын. Хъæронхъуыдыйæдтыæнкъарæнтахъæласыуагæй æвдисынмæарæхсын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйадысæйрагуæнгтæ.Ныхасыхæйттæ. Хъуыдыйадысинтаксисонæвзæрст.</p>	<p>Хъуыдыйæдтысæйрагуæнгтæбарæгкæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i> Райгуырæн бæстæ. ЧеджæмтыГеорытæкст.</p>	<p>Текстаивкæсын. Йæхъуыдыйынаембарын. Текстæн сæргонд кæнын.</p>
6.	Хуымæтæгхъуыдыйад. Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг хъуыдыйады	<p>Дзырдтырæнхъæвæрдхъуыдыйады – нихасы сæйраг хъуыды равдисыны фæрæз.</p>	<p>Хъуыдыйæдтыдзырдтырæнхъæвæрдыæгъдауттæамонын. Дзырдты рæнхъæвæрды домæнтæ зæрдыл даргæйæ хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын.</p>

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасы хæйттæ: фæсæвæрд, хайыгтæ, номивæг. Бæрагтæнæн бæрагтæнинаг дзырдимæ.</p>	<p>Хъуыдыйæдты фæсæвæрдтæ æмæ хайыгтæ агурын, сæ нысаниуæг æмæ сын сæ растфыссынад амоньн. Тексты бæрагтæгонд хъуыдыйæдты номивджыты цыбыр форматæ агурына мæцæмæй загъдсты, уый иртасын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i> Æрдз–надарæг. Цгъойты Хазбийы текст.</p>	<p>Сæргондын кæнын. Тексты хъуыды мæгæсгæ фæрстыгæндзуапп дæттын.</p>
<p>Хуымæтæгдварсыг хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ (6 сах.)</p>			
7.	<p>Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сайрат æмæ загъинаг. Хъуыдыйады грамматикон бындур</p>	<p>Хъуыдыйады уæнгтыгты ххæй æмбарынад. Сæйраг уæнгтæ: сæйрата æмæ загъинаг. Хъуыдыйады грамматикон бындур.</p>	<p>Агурын хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйраг уæнгтæ хъуыдыйадын нæуæнгтæй хицæн кæнын. Лæвæрд дзырдтæ сæйраг уæнгтæ куыд уой, а хæм хъуыдыйæдтæ аразын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын.</i> Логиконцавд. Ныхасы хæйттæ. Дзырдарæст. Дзырдты рæнхъæвæрд хуымæтæг хъуыдыйады. Æмхæлæсонты растфыссынад.</p>	<p>Текст кæсгæй æхъуыдыйæдты логиконцавдрæст æвæрын. Хъуыдыйады уæнгтæ цыныхасы хæйттæй загъдсты, уый бæраг кæнын. Лæвæрд дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты руаджы дзырдтæ аразын. Лæвæрд дзырдты къордтæй хъуыдыйæдтæ аразына мæдзы дзырдты рæнхъæвæрд амоньн. Цухгонд дамгъæты бынаты æмхæлæсонты растфыссынад бацамоньн.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст.</i> Адæмæмæ æрдз. Скъуыд загъады Хъ. уацмæ сæй.</p>	<p>Аивадон текст кæсын. Логиконцавд дзырæстæвæрын. Текстмæ гæсгæ фæрстыгæндзуапп дæттын. Æмбисæнд тимакусына мæсæзæрдыл бадарын.</p>

8.	Хъуыдыйады сәйрагуәнгтә. Сәйратыарәзт	Сәйратыкондхицәндзырдтәй әмәе дзырдбәстыты руаджы.	Сәйратыморфологионарәзтәмбарын. Хъуыдыйәдтәйсәйрәттәагурын,цавәрныхасыхәйттәй арәзт сты, уый амонын.
		<i>Фәлхат кәнын.</i> Растфыссынадылкусун. Дзырdbаст әвзарын.	Дзырдтыстәлфыгыбәстыхъәугәорфограммәтәфиссын. Тексты хъуыдыйады уәнгтә чинә у, ахәм дзырдтә агурын, цавәр ныхасы хәйттәм сә ахәссын хъәуы, уый зонын. Дзырdbастытәнхуызәгмәгәсгәсинтаксисонаәвзәрст кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Нә проң әгъдәуттә. СкъуыддзагБесатыГазейы уацмысәй.	Текстәнсәргондхъуыдыкәнын. Темәмәгәсгәурочыхатдзәгтәкәнынмәарәхсын. Әмбисәндты мидис амонын. Ләвәрддзырdbастытимәхъуыдыйәдтәаразын.
9.	Хъуыдыйады сәйрагуәнгтә. Сәйратыарәзт	Сәйратыморфологионарәзт.	Сәйратцавәрныхасыхайәкондвәййы,уыйиртасын. Тексты сәйрәттә агурын, сә морфологион арәзт сын амонын. Текстәй антонимтә фиссын. Амындсәйрәттәсәкондмәгәсгәәвзарын. Хуызәгмә гәсгә хатдзәгтә кәнын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Антонимтә. Дзырдарәзт. Әмхәләсонты растфыссынад. Дзырдтә ахәсгә нысаниуәгимә. Вазыгджындзырдтырастфыссынад.	Фәлтәрәны тексты антонимтә агурын. Ләвәрддзырдтәсәарзәтмәгәсгәәвзарын. Текстыахәсгәнысаниуджытимәдзырдтәагурынаәмәсын сә мидис амонын. Ләвәрддорфограммәмәгәсгәдәәнцәгтәхъуыды кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Удварныминиуджытә. Аивадонтекстәйскъуыддзаг.	Аивадонтекстысәйрагхъуыдыәмбарын. Текстымидисмәгәсгәфәрстытәндзуапдәттын. Хатдзәгтә кәнынмә арәхсын. Текстымидисмәгәсгәхихъуыдытәзәгъынмәарәхсын.
10.	Зәгъинаг. Зәгъинаджи хуызтә.Хуымәтәг	Зәгъинаджи тыххәй әмбарынад. Зәгъинаджи хуызтә сә арәзтмә гәсгә:хуымәтәгмивдисәгон,амад	Хуымәтәгмивдисәгонзәгъинагамадмивдисәгон зәгъинагәй иртасын. Арәхсынсынсәкондамоньнмә.

	<p>мивдисæгон загъинаг. Амад мивдисæгон загъинаг.</p>	<p>мивдисæгон æмæ амад номон. Хуымæтæг мивдисæгон загъинаджы арæзт. Амад мивдисæгон загъинаджы арæзт.</p>	<p>Амынд загъинагтæ синонимтæй ивын. Хъуыдыйæдты æрхацæн нысæнттæ æвæрын. Тексты амад мивдисæгон загъинагтæ агурын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Синонимтæ. Æрхацæн нысæнттæ фæрссаг мион здæхтимæ. Хъуыдыйæдтæ синтаксисон æгъдауæй æвзарын.</p>	<p>Хъуыдыйæдты сæйрагуæнтæ агурын, цæмæй загъдсты, уый иртасын. Загъинагтæн синонимтæ ссарынмæ арæхсын. Амынд хъуыдыйæдты æрхацæн нысæнтты æвæрд амонын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зæххылкад æр исæмæ цард дæр. Скъуыддзæг Мамсыраты Дæбейы уацмысæй.</p>	<p>Раст интонацийæ кæсын текст. Йæ сæргондын бамбарынкæнын. Текстæ фыст фæрстытæндзуапп дæттын. Тексты бæрæггонд хъуыдыйæдты мидисæмбарынкæнын. Лæвæрд схемæмæ гæсгæ хатдæгтæ кæнынмæ арæхсын.</p>
11.	<p>Загъинаджы хуызтæ. Амад номон загъинагтæ.</p>	<p>Амад номон загъинаджы арæзт. Номон хайы æмбарынад. Æххуысгæнаг хайы æмбарынад. Амад номон загъинаджы номон хайы арæзт.</p>	<p>Амад номон загъинаджы иннæ хуызтæй иртасын. Зонын ын йæ арæзт. Йæ номон хай, цавæрныхасы хай вайы, уый æмбарын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æмбисæндтæ синонимон хъуыдыйæдтæй ивын. Бæрæггонд дзырдты хауæнтæ базонын. Амынд дзырдæн фонетикон равзæрст кæнын.</p>	<p>Дзырдты хауæнтæ бæрæг кæнын. Фонетикон æвзæрст кæнын. Тексты амад номон загъинагтæ агурын. Сæ арæзт сын амонын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт.</i> Уæздан æгъдауджын лæджы хонынц. Скъуыддзæг Бесаты Газейы уацмысæй.</p>	<p>Текст аив кæсын. Сæргондын кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Æмбисæндты хъуыды амонын. Зæрдыл сæ бадарын.</p>

12.	Тиресәйратәмәә загъинадгы әхсән.	Әххуысгәнәгмивдисәг уавын-ыформәтә. Тире әварыныәгдәуттәсәйратәмә загъинадгы әхсән.	Сәйрат әмәә загъинадгы 'хсән тире әварын. Ләвардхуыдыйәдгытирехәугәбәттәгтәйивын. Бәттәгты бәсты хуыдыйәдты тире әварын. Хуыдыйәдтыәмбәлгә рантире әварын.
		<i>Фәлхат кәнын</i> Растфыссынад. Сәйратыконд. Хуымәтәг хуыдыйәдты грамматикон бындур.	Офограммәтыхуызтәамонын. Хуыдыйәдтәйдзырдбәстытәффыссынаәмәсәсинтаксисон хуызы әварын. Текстыхуыдыйәдтыграмматиконбындуртәагурын. Тексты агурын, сәйраттә миногмийә загъд кәм әрцыдысты, уыцы хуыдыйәдтә.
		Ныхасы рәзт. Иронкультураә. СкьуыдзагБады Хъ. уацмысәй.	Тексты стиль бәрәг кәнын. Фәрстыгән дзуәппытә дәттын. Әмбисәндтыхуыдыәмбарынкәнын. Ләвардәмбисондымидисмәгәсгәцыбырауац фыссын.
Хуыдыйадыфәрссагуәнтә(7сах.)			
13.	Хуыдыйады фәрссагуәнтә. Әххәстгәнән.	Әххәстгәнәннысаниуәг. Әххәстгәнән фарстатә. Цавәрхуыдыйадыуәнгимәбаст вәйы арахдәр? Цавәрныхасыхәйттәвәйыңц әххәстгәнәнәтә?	Әххәстгәнәнхуыдыйадыиннауәнтәйиртасын. Таблицәйы фәрщы әххәстгәнәнтыл кусын. Ләварддзырдтәхуыдыйәдтыцаваруәнгтәстыәмәә цәмәй загъд сты, уый иртасын.
		<i>Фәлхат кәнын</i> Әххәстгәнән. Хуыдыйады әмхуызон уәнгтә. Дзырдты растфыссынад. Загъинадгы хуызтә.	Текстыәххәстгәнәнәтәагурын. Текстыагурынхуыдыйәдтәәмхуызонуәнгтимә. Дзырдты растфыссынад амонын. Текстәйзагъинагтәффыссынаәмәсынсәхуызбәрәг кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Әвзәгтә. Культураә. МамсыратыМ. фыстуацмыс.	Фәлтәрәныфәрстыгәндзуәппдәттын. Дзуәппытәй хатдзәгтә кәнын.

14.	Комкоммæ æмæфæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæфабæраг кæны, уйдонимæ.	<p>Æххæстгæнæнтыхуызтæ:комкоммæ æмæ фæрссаг. Сæ нысаниуджытæ. Æххæстгæнæны бастдзинад зæгъинагимæ.</p> <p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйæдтысинтаксисон æвзæрст. Дзырдтыфонетиконæвзæрст. Дзырdbаст.</p> <p><i>Ныхасырæзт</i> Удварныæууæлтæ. Малиты Васойы фыстуацмыс.</p>	<p>Комкоммææмæфæрссагæххæстгæнæнтæкæраедзийæхицæн кæнын. Хъуыдыйæдтæйдзырdbæстытæфыссын(æххæстгæнæн зæгъинагимæ). Сæбастдзинадыхуызсынамонын.</p> <p>Лæвæрд дзырдты растфыссынад амонын. Хъуыдыйæдтæсинтаксисонхуызыæвзæрын. Дзырдтæ фонетикон хуызы æвзæрын. Дзырdbæстыгыхæйгты'хсæнбастдзинадыхуызтæбæраг кæнын.</p> <p>Аивадон уацмысы стиль бæраг кæнын. Текстæн ном-сæргонд хъуыды кæнын. Æмдзæвгæйысæйрагхъуыдыæмбарынкæнын.</p>
15.	Бæраггæнæн. Цавæр нихасы хæйттæвайынд бæраггæнæнтæ. Бæраггæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фабæрагкæнынц, уйдонимæ.	<p>Бæраггæнæны нысаниуæг. Цавæр фæрстытæн дæгты дзуапп бæраггæнæн.Бæраггæнæнтыроль хъуыдыйады.</p> <p><i>Фæлхаткæнын</i> Антонимтæ. Синонимтæ. Фразеологон дзырdbæстытæ. Æрхæцæннысæнттæкомкоммæ нихасы.</p> <p><i>Ныхасырæзт</i> Удварныæууæлтæ. ЧеджæмтыÆхсарыфыстуацмыс.</p>	<p>Бæраггæнæнтæхъуыдыйадыннауæнгтæйхицæнкæнын. Тексты бæраггæнæнтæ агурын. Æмбарын,бæраггæнæнтæтекстыцыхæстææххæсткæнынц, уый.</p> <p>Тексты антонимтæ æмæ синонимтæ агурын. Фразеологондзырdbæстытæсинонимтæйивын. Хъуыдыйæдтыкомкоммæныхасимææрхæцæннысæнттæ æвæрын.</p> <p>Аивадонтекстрастинтонацийæкæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæгтын. Хатдзæгтæкæнынурочытемæйæ. Нывмæгæсгæхъуыдыйæдтæаразынбæраггæнæнтимæ.</p>
16.	Контролонкуыст		

17.	Æмхасæн	Æмхасæны æмбарынад, йæ конд. Цавæруæвæрттыæрцауы иртæстгонд æмхасæн. Кæд нæ ваййы иртæстгонд æмхасæн.	Æмхасæн хъуыдыйады иннæ уæнгтæй хицæн кæнын. Æрхæцæннысæнттæйæмхасæнтимæрастпайдакæнын. Хъуыдыйæдты æмхасæнтæ агурын, зонынийæ бынат хъуыдыйады. Даргъгондамаæнадаргъгондаæмхасæнтимæхъуыдыйæдтæ аразын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ æмæ æрхæцæннысæнттæ семæ. Орфографи. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгтæ агурын, æрхæцæн нысæнттыæвæрддыбацамонын. Зонын, цавæрныхасы хайтгæй загъд сты. Цухгонд дамгъæтимæ дзырдты растфыссынад бæрæг кæнын. Хъуыдыйæдтæхъуыдыйадыуæнгтæмгæстææвзарын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Удварныæууæлтæ. Мæхæмæтты А. фыст уацмыс.	Текстивкæсын. Йæсæйрагхъуыдыйыниртасын. Фæрстыгæн дзуапп дæттын.
18.	Фадатондзырдтæ. Афоны фадат. Бынатыфадат	Фадатон дзырдты нысаниуæг. Фадатон дзырдты бастзæгъинагимæ. Фæрсдзырдтæй загъд фадатондзырдтыбастзæгъинагимæ. Æндæр ныхасы хайтгæй загъд фадатондзырдтыбастзæгъинагимæ.	Текстыфадатондзырдтæагурын. Сæ нысаниуæг сын амонын. Зæгъинагæмæфадатондзырдыбастдзинадбæрæгкæнын.
		<i>Фæлхаткæнын.</i> Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн. Æрхæцæн нысæнттæ æмхасæнтимæ. Æмхъæласонты растфыссынад. Тасындзæг. Дзырдты мырон æвзæрст. Хъуыдыйады морфологион равзæрст. Дзырdbаст.	Текстытиреимæхъуыдыйæдтæссарынаæмæдзытирейы æвæрд бацамонын. Тексты хъуыдыйæдтæ æмхасæнтимæ агурын. Æрхæцæн нысæнтты æвæрд æмбарын кæнын. Хъуыдыйæдтæхъуыдыйадыуæнгтæмгæстææвзарын. Нывмæгæстæфадатондзырдтимæхъуыдыйæдтæфыссын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Чиныг–зонындзинадтыкъæбиц. ХуыгатыС.фыстуацмыс.	Аивтекстыстильбæрæгкæнын. Фæрстыгæн дзуапп дæттын. Текстымидисдзурын.

Иуварсыгхъуыдыйæдтæ(7сах.)			
19.	Фадатондзырдтæ. Архайды хуызы фадат. Æфсоныфадат. Нысаны фадат	Архайдыхуызыфадатондзырдты нысаниуæг æмæ сæ фæрстытæ. Цавæр ныхасы хæйттæй загъд ваййынц.Æфсоныфадатондзырдты нысаниуæг, сæ фæрстытæ æмæ цы ныхасы хæйттæй загъд ваййынц, уыдон. Нысаны фадатон дзырдты нысаниуæг,сæфæрстытææмæцы ныхасы хæйттæй загъд ваййынц, уыдон.	Фадатондзырдтынысаниуæгзонин. Ныхасы раст пайда кæнын фадатон дзырдтæй. Фадатондзырдтææмамайзагъдваййынц,уййзонин. Тексты фадатон дзырдтæ агурын. Цавæрфадатондзырдтæсты,уййбæрагкæнын. Хатдзагтæ кæнын хуызæгмæ гæсгæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдтырастфыссынад.Фонетикон равзæрст. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Ныхасы хæйттæ.	Лæвæрддзырдтырастфыссынадамонын.Фæлтæрæны бæраггонд дзырдтæн фонетикон æвзæрст кæнын. Цухгонддамгъæгимæдзырдтырастфыссынадбæрагкæнын. Хъуыдыйад уæнгтæм гæсгæ æвзарын.
		<i>Ныхасырæст</i> Нæистори,наæрагфыдæлтæ. Скъуыддзаг Фæрнион Къ. уацмысæй.	Аивтексткæсын. Фæрстытæндзуæппытæдæттын. Тексты сæйраг хъуыды æмбарын кæнын. Хатдзагтæкæнынмаæарахсынурочытемæйæ.
20.	Иуварсыг хъуыдыйæдтæ дыууæ къорды	Иуварсыгхъуыдыйæдты æмбарынад. Сæ конд. Иуварсыг хъуыдыйæдтæ загъинагимæ. Иуварсыг хъуыдыйæдтæсæйратимæ.	Мивдисæгонаæмаenomониуварсыгхъуыдыйæдтæиртасын кæрæдзийæ. Текстыиуварсыгхъуыдыйæдтæагурын,сæйрагуæнгтæдзы амонин. Иуварсыгхъуыдыйæдтæйпайдакæнгæйæ,цыбырсочинени фыссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.Хъуыдыйæдтысинтаксисон æвзæрст.	Хуымæтæг хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ ссарын. Дыварсыгхъуыдыйæдтæхъуыдыйадыуæнгтæмгæсгæ æвзарын.

		<p>Ныхасы рэзт. Удварныæууæлтæ. ЦæгæратыМ.фыстуацмысæй скъуыддзæг.</p>	<p>Дзырдтыкъордтæйхъуыдыйæдтæаразын. Схемæмæгæсгæиувæрсыгхъуыдыйæдтыхуызтæйхатдзæгтæ кæнын. Текст раст интонацийæ кæсын. Фæрстыгæндзуæппытæдæттын. Æмбисæндтыхъуыдыæмбарынкæнын, сæиумæйагтемæ сын бæрæг кæнын. Синонимон æмбисæндтæ сæм ссарын. Уырыссагæвзæджысынэквиваленттæссарын.</p>
21.	Бæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	<p>Бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæконд. Загъинаджы форматæ бæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты.</p>	<p>Дывæрсыгæмæбæлвырдцæсгомонхъуыдыйæдтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Бæлвырдцæсгомонхъуыдыйæдтæсинонимондывæрсыг хъуыдыйæдтæй ивын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдтырастфыссынад.Æрхæцæн нысæнтгæ. Хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. Интонаци. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ, æрхæцæн нысæнтгæ семæ.</p>	<p>Стъæлфыты бæсты хъæутæ дамгъæтæ æвæрын. Хъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнттыæвæрдамонын. Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Текстæйхъуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæфыссын, бæрæг кæнын, цавæр нихасы хæйттæй загъд æрцыдысты, уый. Æмхуызонуæнгтимææрхæцæннысæнттыæвæрдамонын.</p>
		<p><i>Ныхасырэзт</i> Райгуыранзæххыад. ЧеджемтыГеорыфыстуацмыс.</p>	<p>Аивадонтекстрастхъæлæсыуагæйкæсын. Сæргонд ын раттын. Фæрстыгæндзуæппытæдæттын. Лæвæрдтемамæгæсгæбæлвырдцæсгомонхъуыдыйæдтæ фыссын. Аргъауы мидис æмбарын кæнын. Æндæркæронынхъуыдыкæнын.</p>
22.	Æбæлвырд- цæсгомон иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	<p>Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæ конд. Загъинаджы конд æмæ мидис æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдты.</p>	<p>Тексты æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйæдтæ агурын. Æбæлвырдцæсгомонхъуыдыйæдтæйфысгæныхасыпайда кæнын. Дывæрсыгхъуыдыйæдтæйæбæлвырдцæсгомон</p>

		<p><i>Æбæлвырдцæсгомонамææнаеххæст хъуыдыйæдты хицæндзинад.</i></p>	<p>хъуыдыйæдтæ аразын, сæ хицæндзинад сын амоньн. <i>Æбæлвырдцæсгомон хъуыдыйады сæйраг уæнг – загъинаджы цæсгом, нымæц æмæ афон бæрæг кæнын. Лæвардзагъинагтимææбæлвырдцæсгомонхъуыдыйæдтæ аразын æмæ хатдзагтæ кæнын загъинаджы форматы тыххæй.</i></p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Комкоммæныхасæмæдзыæрхæцæн нысæнтты æвард. Хъуыдыйæдтæ бавæргæ дзырдтимæ. Фразеологон дзырdbæстытæ. Дзырдты растфыссынад.</p>	<p>Тексты комкоммæ ныхасимæ хъуыдыйæдтæ агурын, æрхæцæн нысæнтты æвард дзы амоньн. Текстæйбавæргæдзырдтимæхъуыдыйæдтæфыссын, æрхæцæн нысæнтты æвард дзы амоньн. Фразеологон дзырdbæстытæ синонимтæй ивын. Лæварддзырдтырастфыссынадæмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Нæфыдалты хæзнатæ. Аргъау«Сæрджынсаг».Чеджемты Георы уацмыс.</p>	<p>Аргъаубакæсын. Бæрæг ын кæнын йæ стиль. Фæрстыгæндзуаппæдæттын. Хиныхæстæйдзурынаргъауымидис.</p>
23.	Иумæйагцæс-гомониуæрсыг хъуыдыйæдтæ	<p>Иумæйагцæсгомониуæрсыг хъуыдыйæдты æмбарынад. Сæконд. Загъинаджыарæст. Иумæйагцæсгомониуæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинад бæлвырдцæсгомониуæрсыг хъуыдыйæдтæй. Иумæйагцæсгомон иуæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинад æбæлвырдцæсгомонхъуыдыйæдтæй.</p>	<p>Æмбисæндтызагъинагтæагурын. Сæ форматæ сын зонын. Цавæрархайдæвдисынцæмæкæмæздæхтууыцыархайд, уый æмбарын. Текстæйиумæйагцæсгомонхъуыдыйæдтæарафыссынæмæ сæ бамбарын кæнын. Иумæйагцæсгомон иуæрсыг хъуыдыйæдтæ иртасын бæлвырдцæсгомонамææбæлвырдцæсгомониуæрсыг хъуыдыйæдтæй.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст. Сидæнтæ. Цæмæйзагъд ваййынц хъуыдыйады.</p>	<p>Хъуыдыйадсинтаксисонхуызыæвзарын. Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ æвзарын. Сидæныраиргæстзæрдыларæууынкæнын. Сидæнты хуызтæ æмæ цæмæй загъд ваййынц, уый зонын.</p>

		<p>Архаецәннисәнттәсидәнтимә.</p>	<p>Архаецән нысәнттәсидәнтимә амонь. Хъуыдыйәдтыбәрәгтондзырдтацавархъуыдыйады уәнгтә сты әмә цаемәй загъд әрцыдысты, уый бәрәг кәнын.</p>
		<p><i>Ныхасырәзт</i> Әмбисондхәссәг–зондамонәг. Иронадәмонсфәлдыстадыжанр әмбисәндтыл кусын.</p>	<p>Әмбисәндтәсәнысаниуәгмәгәсгәхицәнкьордтылдих кәнын, сәргонд кәнын алы кьордән дәр. Дыгуронәмбисәндтымидисиронаузагъын.Уырыссаг әмбисәндтәм ирон әвзаджы эквиваленттә агурын.</p>
24.	Контролонкуыст		
25.	Әнәцәс-гомониуәрсyg хъуыдыйәдтә	<p>Әнәцәсгомон иуәрсyg хъуыдыйады әмбарынад. Загъинаджыкондәнәцәсгомон иуәрсyg хъуыдыйәдты.</p>	<p>Текстыәнәцәсгомонхъуыдыйәдтәагурын. Загъинаг әнәцәсгомон хъуыдыйәдты цы архайд бәрәг кәны, уый әмбарын. Загъинаг әнәцәсгомон хъуыдыйәдты цаемәй загъд вәййы, уый зонын, анализ сын кәнын. Фәлтәрәны агурын иуәрсyg хъуыдыйәдтә, агурын се 'хсән әнәцәсгомон хъуыдыйәдтә. Әбәлвырдцәсгомон хъуыдыйәдтәй әнәцәсгомон хъуыдыйәдтә аразын. Сә хицәндзинадсынаәмбарын. Әнәцәсгомонхъуыдыйәдтәй әбәлвырдцәсгомон хъуыдыйәдтә аразын. Әнәцәсгомонхъуыдыйәдтызагъинагтыкондамонын.</p>
		<p><i>Фәлхаткәнын</i> Иумәйагцәсгомон әмә әбәлвырдцәсгомон хъуыдыйәдтә. Хъуыдыйәдты синтаксисон равзәрст.Вазыгджындзырдтыраст-фыссынадәмәсәконд.Фәсәвәрд. Хуымәтәг цыбыр хъуыдыйәдтә.</p>	<p>Хъуыдыйәдтәсинтаксисонхуызыәвзәрын. Текстывазыгджындзырдтаагурын,сәрастфыссынадсын амонь. Текстәй фәсәвәрдтәфыссын әмә сын анализ кәнын. Текстыагурынхуымәтәгцыбырхъуыдыйәдтәәмәсә әмбарын кәнын.</p>
		<p><i>Ныхасырәзт</i> Нә лыман цәрәгойты дунә. ЧеджемтыГеорыаргәу«Тәкку, Кокыс әмә Уызынәг».</p>	<p>Аргәуаивкәсын. Фәрстыгәндзуәппытәдаттын.</p>

26.	Номхуын- дониуварсыг хьюудыйæдтæ	Номхуындон хьюудыйæдты æмбарынад, сæ нысаниуæг. Цыбырæмæдаргъномхуындон хьюудыйæдтæ. Номхуындон хьюудыйæдты арæзт.	Номхуындонхьюудыйæдтыарæзтзонин. Тексты номхуындон хьюудыйæдтæ агурын. Номхуындон иуварсыг хьюудыйæдтæй фысгæ ныхасы пайда кæнын. Цыбырномхуындониуварсыгхьюудыйæдтæйдаргъ иуварсыг хьюудыйæдтæ аразын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæг цыбыр æмæ хуымæтæг даргъхьюудыйæдтæ.Хьюудыйæдтæ уæнгтæм гæсгæ æвзарын. Тире сэйрат æмæ зæгъинадзы `хсæн. Хьюудыйады æмхуызон уæнгтæ æмæ æрхæцæн нысæнттæ семæ. Сæрмагондномдартырастфыссынад. Хайыгты растфыссынад.	Хьюудыйæдтæйсэйрагуæнгтæфыссын. Текстысæрмагондномдартæагурын,сæрастфыссынадсын амонын. Хьюудыйæдтæхьюудыйадыуæнгтæмгæсгææвзарын. Тирейы æвæрд амонын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Нæфыдæлтыудварныæууæлтæ. Скьюыддзаг Цæгæраты М. уацмысæй.	Текстаивкæсын. Фæрстыгæндзуæппытæдæттын. Тексты сэйраг хьюуды дзурын. Цыбыр сочинени фыссын.
Æнæххæстхьюудыйæдтæ(2сах.)			
27.	Æххæст æмæ æнæххæст хьюудыйæдтæ	Æнæххæстхьюудыйадыæмбарынад. Кæмæмбæлынцæвзаджыæнæххæст хьюудыйæдтæ?	Текстыæнæххæстхьюудыйæдтæагурын.Æнæххæст хьюудыйæдтæ цухгонд уæнгтæй æххæст кæнын. Æнæххæстхьюудыйæдтæиуварсыгхьюудыйæдтæйиртасын. Цыбыр тексттæ фыссын æнæххæст хьюудыйæдтæмæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хьюудыйады синтаксисон æвзæрст. Вазыгджын дзырдтæ. Синонимтæ.	Дывæрсыг хьюудыйадæн синтаксисон æвзæрст кæнын. Вазыгджын дзырдты растфыссынад амонын. Текстæй равзæрстдзырдгæнхуызæгмæгæсгæсинонимтæфыссын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æрднæ алфамбылай. СкьюыддзагГафезыуацмысæй.	Текстыфæрстыгæндзуæппытæдæттын.Хьюудыйæдты мидис æмбарын кæнын. Диалог фыссын æнæххæст хьюудыйæдтæмæ.

28.	Æххæст æмæ æнаеххæст хъуыдыйæдтæ	Æнаеххæст хъуыдыйады арæзт. Æнаеххæстхъуыдыйæдтæдиалог æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Тире æнаеххæст хъуыдыйады.	Æнаеххæстхъуыдыйæдтæдызагурын. Цухгонд уæнгтæ бæлвырд кæнын. Æрхæцæннысæнтты æвард амонхъуыдыйæдты кæрон. Æнаеххæстхъуыдыйæдтыцухгондзæгъинагтыбæстытире æварын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Интонаци. Хъуыдыйады синтаксисон æвзарст. Фæрссагми. Дзырдты конд. Дзырдты растфыссынад.	Хъуыдыйæдтысæйрагуæнгтæагурын,цамаейзагъдсты, уый бæрæг кæнын. Текстыфæрссагмитæагурын. Сæ арæст сын бæрæг кæнын. Дзырдтæ сæ кондмæ гæсгæ æвзарын. Дзырдты растфыссынад амонхъуыдыйæдтæсинтаксисонхуызыæвзарын.
		<i>Ныхасырæст</i> Удварны хæзнатæ. Дзасохты М. фыстуацмыс«Сæхицæйсæхимæ».	Текстысæргондæмбарынкæнын,барынаейæмидисимæ Лæвард темæйæ диалог фыссын æнаеххæст хъуыдыйæдтимæ.
Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ(бсах.)			
29.	Хъуыдыйæдты æмхуызонуæнгты тыххæй æрмаг зардыларæууын кæнын	Æмхуызон уæнгты æмбарынад. Цыбыр æмæ даргъгонд æмхуызон уæнгтæ. Æмхуызон уæнгты конд. Æмхуызонуæнгтыцалдæррæнхъы.	Текстыхъуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæагурынаемæ фыссын. Æмхуызонуæнгтыцалдæррæнхъыкæмис,ахам хъуыдыйæдтæ фыссын текстæй. Цыбырæмæдаргъгондæмхуызонуæнгтæиртасын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдтырастфыссынад.Фадатон дзырдтæ.Иувæрсыгхъуыдыйæдтæ æмæ сæ хуызтæ. Лексикæ. Дзырдарæзт.Хъуыдыйадыуæнгтæм гæсгæ æвзарст.	Цухгонддамгъæтимæдзырдтырастфыссынадбæрæгкæнын. Текстæй фадатон дзырдтæ фыссын, сæ хуыз сын бæрæг кæнын. Иувæрсыгхъуыдыйæдтыхуызбæрæгкæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Мæрайгуырæнхъæу.	Нывмæгæсгææмхуызонуæнгтимæхъуыдыйæдтæаразын. Текст аив кæсын.

		«Фыццагкъахдзæфта» (Хъайтыхъты А.).	Фæрстыгæндзуаппдæттын. Текстыстильбæрагкæнын. Лæвæрддзырдтæйпайдагæнгæйæаразынхъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ.
30.	Хъуыдыйады æмхуызонуæнгтæ	Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгты баст кæрæдзийыл. Æмхуызон уæнгты хуыз æмæ сæ конд. Æрхæцæннысæнтгæхъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæрастхъæлаесыуагæйкæсын. Текстæйæмхуызонуæнгтимæхъуыдыйæдтæфыссын, бæраг сынкæнынсæконд, сæхуыз. Æмхуызонуæнгтæкъæдзыгтæй хицæн кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджындзырдтæ. Лæвæрд дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Дзырдтыарæст. Номивæг. Антонимтæ. Синонимтæ. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн.	Хъуыдыйæдтытирейыæвæрдамонын. Вазыгджындзырдтæ агурын тексты, сæ растфыссынад сын амонын. Лæвæрддзырдтыæмхъæлаесонтырастфыссынадамонын. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Дзырдтæсæкондмæгæсгææвзарын. Дзырдбасты арæст амонын. Номивджытæсæдихмæгæсгæбæрагкæнын. Тексты синонимтæ æмæ антонимтæ агурын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстоны историон цыртдзæ- вæнтæ. Хуадонты Г. радиобакаст.	Текстаивкæсын. Фæрстыгæндзуаппытæдæттын.
31.	Бæттæгтæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ	Æмхуызон уæнгты баст кæрæдзийыл. Бабæттæбæттæгтæ æмæсæдих. Бæттæгтææма, æви æмхуызон уæнгтимæ.	Зонынбабæттæгтæбæттæгтææмæсæдих. Интонацийыруаджы æмæ бæттæгты руаджы баст æмхуызон уæнгтæ амонын. Иугæнаг, ныхмæвæрдыæмæдихыбæттæгтæкæрæдзийæ хицæн кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Синтаксисон æвзæрст. Антонимтæ. Синонимтæ. Дзырдбаст. Иуварсыг хъуыдыйæдтæ.	Хъуыдыйадсинтаксисонагъдауæйæвзарын, дзырдтыконд бæраг кæнын. Хъуыдыйæдтыæмхуызонуæнгтимææрхæцæннысæнтты æвæрд бацамонын. Текстысинонимтææмаантонимтæагурын. Иуварсыг хъуыдыйæдты хуызтæ æвзарын.

		<i>Ныхасырæст</i> Удварны хæзнатæ. АгънатыГ.фыстуацмыс.	Текстайвкæсын. Сæргондынхъуыдыкæнын, йæстилын бæрæг кæнын. Фæрстыгæндзуæппытæдæттын.
32.	Æмхуызонæмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ	Бæрæггæнæнтыдих. Æмхуызон бæрæггæнæнтыæмбарынад. Сæ хицæндзинад.	Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ зонын. Æмхуызонбæрæггæнæнтимææрхæцæннысæнтгææвæрын арахсын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Бæрæггæнæнысаниуаг. Вазыгджын дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйадысинтаксисонæвзæрст.	Бæрæггæнæнтæагурынхъуыдыйады. Фæлтæрæнывазыгджындзырдтæагурынаемæсынсæ растфыссынад амонын. Хъуыдыйадсинтаксисонхуызыæвзарын.
		<i>Ныхасырæст</i> Удварны хæзнатæ. Скъуыддзаг Чеджемты Георы уацмысæй«Болайыцæссыгтæ».	Текстайвкæсын. Текстымидисмæхихастæвдисын.
33.	Æмхуызонæмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ	Бæрæггæнæнты хуызтæ. Æрхæцæннысæнтгææмхуызонæмæ алыхуызон бæрæггæнæнтимæ. Бæрæггæнæнты конд.	Текстыæмхуызонæмæалыхуызонбæрæггæнæнтæагурын. Лæвæрд хъуыдыйæдтæй равзарын æрмæст æмхуызон бæрæггæнæнтимæ. Хъуыдыйæдтæ аразын алыхуызон бæрæггæнæнтимæ. Æмхуызонæмæалыхуызонбæрæггæнæнтæцавæрныхасы хайæ конд сты, уый бæрæг кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйадысæйрагуæнгтæ. Цавд. Синонимтæ. Миногонты бæрцбарæнтæ. Хъуыдыйады синтаксисон равзæрст. Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ.	Бæрæггонддзырдтырастфыссынадамонын. Хъуыдыйæдты сæйраг уæнгтæ агурын. Дзырдтыл цавд æвæрын. Дзырдты мидисиртасын. Дзырдтæн синонимтæ фыссын, антонимтæ агурын. Миногонтыбæрцбарæнтытаблицаекстæйбаххæсткæнын. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Фæлтæрæныиувæрсыгхъуыдыйæдтæсарын. Сæ хуыз сын сбæрæг кæнын.

		<i>Ныхасырæзт</i> Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ. Хуадонты Т. радиобакаст.	Текстыстильбæрагкæнын. Хъуыдыйæдтæбæраггæнæнтайæххæсткæнын.
34.	Æмхуызон уæнгты иугæнаг дзырдтæ. Æрхæцæн нысæнтгæиугæнаг дзырдтимæ	Иугæнаг дзырдты æмбарынад. Иугæнаг дзырдты бынат хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтимæ. Æрхæцæн нысæнтгæ иугæнаг дзырдтимæ.	Лæвæрд æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнаг дзырдæй спайдагæнгæйæ хъуыдыйад саразын. Иугæнаг дзырдтæ цавæрхъуыдыйадыуæнгтæвæййыныц, цавæрныхасыхайæ конд вæййыныц, уый иртасын. Саразын, лæвæрддзырдтæ, æмхуызонуæнгтимæиугæнаг дзырдты ролы куыд уой, ахæм хъуыдыйæдтæ. Фæрстыгæндзуаппдæттын, хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ æмæ иугæнаг дзырдтæй пайда кæнгæйæ. Нывмæ гæсгæ æмхуызон уæнгтæ æмæ иугæнаг дзырдтимæ хъуыдыйæдтæ фыссын. Æрхæцæн нысæнтты æвæрдæмбарын кæнын хъуыдыйæдтыæмхуызонуæнгтææмæиугæнагдзырдтимæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æнæххæст хъуыдыйад. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Текстæйæнæххæстхъуыдыйæдтæфыссын. Синтаксисон хуызы сæ æвзарын. Текстæйиуварсыгхъуыдыйæдтæфыссын, сæхуызсын бæраг кæнын. Амонын дзырдты растфыссынад.
		<i>Ныхасырæзт</i> Мæргъты цардæй. Бады Хъазыбеджыфыст радзырд.	Бæрагкæнынтекстысæйрагхъуыды. Сæргондынкæнын. Фæрстыгæн дзуæппытæ дæттын. Лæвæрдæмхуызонуæнгтæйиумæйагдзырдтимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Нывмæгæсгæхъуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæфыссын.
Сидæнтæ, бавæргææмæбахæстгæарæзтытæ (5 сах.)			
35.	Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ	Сидæнты тыххæй æмбарынад зæрдылæрлæууынкæнын. Сидæнты хуызтæ сæ кондмæ гæсгæ. Даргъондсидæнтææмæсæ нысаниуæг.	Æмдзæвгæйы сидæнтæ агурын æмæ сын характеристика дæттын. Сидæнтæ раст интонацийы кæсын. Сæ конд сын амонын. Даргъондсидæнтыарæзтамонын, æмбарынгæнæн дзырдтæ дзы хицæн кæнын. Цавæр æнкъарæнтæ равдисæн исидæнтыруаджы, уыйзонын. Сидæнтимæхъуыдыйæдтæ аразын.

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъæлæсонтыфембæлдкæрæдзийыл. Синонимтæ. Хайыгтæ. Иуæрсыгхъуыдыйæдтæ. Номивæг.</p>	<p>Зонинхъæлæсонтыфембæлдкæрæдзийылаемасæ растфыссынад. Текстысинонимтæагурын. Текстхайыгтæагурын,сæрастфыссынадсынамонин. Иуæрсыг хъуыдыйæдтæ агурын тексты, сæ хуыз сын амонин.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Удварныæууæлтæ Бестаугы Г. фыст æмдзæвгæ. КочысатыМ.фыстæмдзæвгæ.</p>	<p>Æмдзæвгæ аивкæсын. Йæсæйрагхъуыдыйынбæрагкæнын,сæргондынхъуыды кæнын. Цавæрæнкъарæнтæисравдисæнсидæнтыруаджы,уый æмбарын.</p>
36.	Æрхæцæн нысæнтгæ хъуыдыйæдты сидæнтимæ	<p>Сидæнты бынат хъуыдыйады. Æрхæцæннысæнтгææварыны æгъдаутгæ хъуыдыйæдты сидæнтимæ.</p>	<p>Растинтонацийæкæсынхъуыдыйæдтæсидæнтимæ. Сидæнты бынат хъуыдыйады бæраг кæнын. Сидæнтимæхъуыдыйæдтæаразын. Æрхæцæннысæнтгææварынхъуыдыйæдтысидæнтимæ. Тексты сидæнтæ агурын æмæ сын анализ кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Лæвæрд дзырдты растфыссынад.</p>	<p>Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Тексты æнæххæстхъуыдыйæдтæагурын,æмбарынсæкæнын. Æмхуызонуæнгтимæтекстæйхъуыдыйæдтæфыссын. Дзырдты растфыссынад амонин.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Æрдз-адæймагылфæдзæхст. Хæблиаты С. Фыст уацмысæй скъуыддзаг.</p>	<p>Текстаивкæсын. Сæргонд ын хъуыды кæнын. Фæрстыгæндзæппытæдæттын. Сидæнтæйпайдакæнгæйæ,фыстæгныффыссын. Дзурынæрдзыхъæздыгдзинадтæхъахъæнынытыххæй.</p>
37.	Бавæргæ арæзтытæ. Бахæсгæ арæзтытæ. Æрхæцæн	<p>Бавæргæ арæзтыты æмбарынад. Бавæргæ арæзтыты структура. Бавæргæ арæзтыты дих сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Æрхæцæн нысæнтгæ бавæргæ арæзтытимæ.</p>	<p>Хъуыдыйæдтæбавæргæарæзтытимæрастхъæлæсыуагæй кæсын. Хъуыдыйæдты бавæргæ арæзтытæ агурын. Лæвæрд бавæргæ арæзтытимæ хъуыдыйæдтæ аразын. Бавæргæарæзтытææрхæцæннысæнтгæйхицæнкæнын.</p>

	<p>нысэнтгэбавэргэ эмэ бахэсгэ арэзтытимэ</p>	<p>Бахэсгэарэзтытыэмбарынад. Эрхэцэн нысэнтгэ бахэсгэ арэзтытимэ.</p>	<p>Бахэсгэарэзтытэагурынхуыдыйэдты. Сэ нысаниуэг сын эмбарын. Эрхэцэннысэнтгэйсэхицэнкэнын.</p>
		<p><i>Фөлхаткэнын</i> Фразеологон дзырдбэстытэ. Растфыссынад. Синонимтэ. Синтаксисон равзэрст. Сидэн. Сэрмагонд номдартэ. Хуыдыйадыэмхуызонуэнтгэ.</p>	<p>Хуыдыйэдтыфразеологондзырдбэстытэагурын,сэ мидис сын амонын. Бэрэггондорфограммэтырастфыссынадэмбарынкэнын. Хуыдыйэдтэн синтаксисон эвзэрст кэнын. Хуыдыйэдтыбэрэггондзырдтыкондбэрэгкэнын. Тексты хуыдыйэдтэ сидэнтимэ агурын. Анализсынкэнын.</p>
		<p><i>Ныхасырэст.</i> Ирыстоны историон цырдзэ- вэнтэ.ХуадонтыТ.радиобакаст.</p>	<p>Текстыфэрстытэндзуэпшытэдэттын. Тексты мидисыл эрныхас кэнын.</p>
38.	<p>Бавэргэ эмэ бахэсгэарэзтытэ</p>	<p>Бавэргээмэбахэсгэарэзтыты хуызтэ. Бавэргэ эмэ бахэсгэ арэзтыты нысаниуджытэ. Эрхэцэннысэнтгэбавэргээмэ бахэсгэ арэзтытимэ.</p>	<p>Бавэргээмэбахэсгэарэзтытэагурынтекстэмахицэн хуыдыйэдты. Лэвэрд бавэргэ эмэ бахэсгэ арэзтытимэ хуыдыйэдтэ аразынмэарэхсын. Бавэргэ эмэ бахэсгэарэзтытимэхуыдыйэдтыэрхэцэннысэнтгэ эварын.</p>
		<p><i>Фөлхаткэнын</i> Дзырdbаст. Лексикаэ. Нымэцонтэ. Иувэрсyg хуыдыйэдтэ.Дзырдарэст. Фонетикон эвзэрст.</p>	<p>Хуыдыйэдтэсинтаксисонхуызыэварын. Текстысэрмагондномдартэагурын,сэрастфыссынадсын амонын. Текстынымэцонтынысаниуэгбэрэгкэнын,сэкондсын амонын, сэ растфыссынад сын зонын. Текстэйиувэрсyгхуыдыйэдтэхицэнкэнын,сэхуызсын бэрэг кэнын. Дзырдтэнфонетиконэвзэрсткэнын.</p>
		<p><i>Ныхасырэст</i> Ирыстоны историон цырдзэ- вэнтэ.ХуадонтыТ.радиобакаст.</p>	<p>Цыбырдиалогэмдзурагмээвдисынуэздандзинад,аргъ ын кэнын. Уэзданадэймаджытыххэйрадзурын.</p>

39.	Æрхæцæн нысæнтгæ сидæнтгæ, бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ Сидæн. Бавæргæ арæзтытæ.	Æрхæцæн нысæнтгæ сидæнтимæ. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ.	Сидæнты хуызтæ сæ арæзтмæ æмæ нысаниуæг мæг æсгæ иртасын. Æрхæцæн нысæнтгæ раст æварын. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтыты хуызтæ сæ арæзтмæ гæсгæ бæрæг кæнын. Бавæргæ æмæ бахæсгæ арæзтытимæ æрхæцæн нысæнтгæ ирæст пайда кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Растфыссынад. Морфологион æвзæрст. Синтаксисон æвзæрст. Дзырдарæзт. Лексикаæ.	Текстæй цухгонд дамгъæтимæ дзырдтæ фыссын. Бæрæггонд хуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын. Иуæрсыг хуыдыйæдтæ синонимон хуыдыйæдтæ ныффыссын. Текстæй бавæргæ арæзтытимæ хуыдыйæдтæ фыссын. Тексты æмхуызон уæнгтимæ хуыдыйæдтæ агурын. Дзырдтæн морфологион æвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Ирыстоны историон цыртдзæвæнтæ. Хуадонты Г. радиобакаст.	Текстæ ивкæсын. Йæ стилиын бæрæг кæнын, фæрстыгæндз уæппытæ дæттын.
Хуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ (4 сах.)			
40.	Хуыдыйады иртæстгонд уæнгты ххæй æмбарынад	Хуыдыйады иртæстгонд уæнгты нысаниуæг. Æрхæцæн нысæнтгæ иртæстгонд уæнгтимæ.	Тексты хуыдыйæдтæ иртæстгонд уæнгтимæ агурын. Цы дзырдты бæрæг кæнынц, уый иртасын. Хуыдыйæдты иртæстгонд уæнгтимæ æрхæцæн нысæнтгæ раст æварын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдты растфыссынад. Хуыдыйады синтаксисон равзæрст.	Тексты агурын хуыдыйæдтæ бавæргæ арæзтытимæ. Иртæстгонд уæнгтæй цæмæй хицæн кæнынц, уый амонын. Дзырдты растфыссынад амонын. Хуыдыйæдтæн синтаксисон æвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æрдз – адæймагыл фæдзæхст. Хъайты хъты Азæмæт мæг æсгæ фыст уацмыс.	Текстæн сæргонд хуыды кæнын. Фæрстыгæндз уæппытæ дæттын.

41.	Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ	Иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарын. Цавæруавæрттыцауы иртæстгонд бæрæггæнæн. Цæмæйзагъдвæййынциртæстгонд бæрæггæнæнтæ. Даргъгондæмææндаргъгонд иртæстгонд æмхасæнтæ.	Фæлтæрæныагурыниртæстгондуаæнтææмæсынбæрæг кæнын сæ хуыз. Иртасын, цавæр уæнгтæ цауынц иртæстгонд, уый. Иртæстгондуаæнтææрхæцæннысæнттæйхицæнкæнын зонын. Текстыиртæстгондуаæнтгимаæвæрынаæрхæцæннысæнттæ æмæ сæ æмбарын кæнын. Зонын, кæд цауынциртæстгондбæрæггæнæнтææмæ æмхасæнтæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджын дзырдты конд. Дзырдарæзт. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Фæрссагмион здæхт.	Вазыгджын дзырдты конд, сæ растфыссынад сын амонын. Текстыагурындырдаæразæфтуантææмæфæсæфтуантимæ. Хъуыдыйад синтаксисон хуызы æвзарын. Дзырдаæсекондмæгæстæ æвзарын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Удварныминиуджытæ. АгънатыГ.фыстуацмыс.	Текст бакæсын. Фæрстыгæндзуæппытæдæттын.
42.	Иртæстгонд фадатондзырдтæ	Кæд фæцæуынциртæстгонд фадатон дзырдтæ? Абарстон здæхты иртæстгонд. Æрхæцæннысæнттæиртæстгонд фадатон дзырдтæ æмæ абарстон здæхæнимæ.	Иртæстгонд фадатон дзырдтæ хъуыдыйады агурын. Æрхæцæн нысæнттæ амонын. Текстыиртæстгондабарстонздæхтагурынаæмæйæ бацамонын.
		<i>Фæлхаткæнын.</i> Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Лексикæ. Иуварсыг хъуыдыйæдтæ. Тире.	Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн. Агурын хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ. Бацамонынсын сæ бастдинадыхуызæмææрхæцæн нысæнтты æвæрд. Вазыгджын дзырдты арæзт бæрæгкæнын. Дзырдтæ хицæнкъордтыл дихкæнын сæ растфыссынадмæ гæстæ. Хъуыдыйæдтæ синтаксисон хуызы æвзарын.

		<p><i>Ныхасырæст.</i> Æрдзæмæадæймаджы'хсæн гармони. ДзасохтыВ.фыст уацмыс.</p>	<p>Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Тексты мидис хи ныхæстæй дзурын. Хъуыдыйæдты фæрстытæ иртæстгонд уæнгтæй ивынмæ арахсын. Дзырд уатмæгæсгæлæвæрдзырдтынысаниуæгбацамонын.</p>
43.	Контролонкуыст	Комкоммææмæфæрссагныхас(4сах.)	
44.	Комкоммææмæ фæрссагныхас	<p>Комкоммæ æмæ фæрссагныхасытыххæйрацыдæрмаг зардылæрлæууынкæнын.Искæйыныхас зæгъыны фæрæзтæ.</p>	<p>Текстыагурынхъуыдыйæдтæкоммææмæфæрссагныхасимæ, æмбарын сæ кæнын. Зонынкомкоммæныхасырæст. Комкоммæныхасæйфæрссагныхасаразынмæарахсын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ. Сидæн.</p>	<p>Фæлтæрæныагурынхъуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæ æмæ сидæнтимæ, анализ сын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Æрдз–нæдарæг. ГаглойтыВ.фыстуацмыс.</p>	<p>Тексты стиль бæрæг кæнын. Фæрстытæндзуæппытæдæттын.</p>
45.	Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæныхасы	<p>Æрхæцæннысæнттыæгъдауттæ комкоммæныхасы.</p>	<p>Комкоммæныхасыæмбарынкæнынаерхæцæннысæнтты æвæрд. Комкоммæныхасæйфæрссагныхасаразын,æрхæцæн нысæнттæ дзы æвæрын æмæ сæ амонын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ. Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст. Бæрæггонд дзырдты растфыссынад. Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ.</p>	<p>Текстыагурынхъуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæ. Хъуыдыйæдты синтаксисон æвзæрст кæнын. Дзырдты растфыссынадылкусун. Агурынхъуыдыйæдтæиртæстгондуæнгтимæ,æмбарынсæ кæнын. Бæттæгтææмæбæттæгдзырдтыуаджыхъуыдыйæдтæй фæрссагныхас аразын. Дзырдтæнсинонимтæхъуыдыкæнын.</p>

		<i>Ныхасы рæзт</i> Удварны миниуджытæ. Гафезыфыстуацмыс.	Текстæн сæргондхъуыдыкæнын. Лæвардтема магæсгæцыбырсочиненикоммæ ныхасимæ фыссын.
46-47.	Диалог. Цитатæ. Æрхæцæн нысæнттæдиалог æмæ цитатæйы	Диалогыæмбарынад. Цитатæйы æмбарынад. Диалог фыссыны æгъдæуттæ. Цитатæ фыссыны æгъдæуттæ. Æрхæцæннысæнттæдиалогæмæ цитатæимæ.	Диалогæмæцитатæйæпайдакæнынзонинфысгæкуысты. Сæ арæзты æгъдæуттæ сын æмбарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Бавæргææмæбахæсгæарæзтытæ. Сидæн. Синтаксисон æвзæрст. Зæгъинаджыконд. Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Миногон. Дзырдтыконд. Фонетиконæвзæрст.	Хъуыдыйæдтыгаурынбавæргææмæбахæсгæарæзтытæ. Æрхæцæннысæнттæхъуыдыйæдтысидæнтимæ. Диалог. Æрхæцæн нысæнттæ диалогон ныхасимæ.
		Ныхасы рæзт. Удварны миниудж ытæ. Текстылингвистиконанализ. Байматы М. фыст уацмыс.	Тексты фæрстытæн дзуапп дæттын. Цыбыртекстрольтæмгæсгæкæсын. Текст хи ныхæстæй дзурын.
8-æмкъласырацыдæрмагзæрдылæрлæууынкæнынæмæныфидаркæнын(4сах.)			
48.	Рацыд æрмаг зæрдылæрлæууын кæнын	Дзырдбаст. Хуымæтæгхъуыдыйад. Хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ. Бæттæгтæ хъуыдыйæдты æмхуызон уæнгтимæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Æххæстæмææнаххæст хъуыдыйæдтæ. Сидæн. Бахæсгæ æмæ бавæргæ арæзтытæ. Хъуыдыйадыиртæстгондуæнгтæ. Æмхасæн. Диалог.	Таблица дзырдбæстытæй баххæст кæнынмæ арæхсын. Текстæйхъуыдыйæдтæсæзæгъдынысанмагæсгæфыссын зонин. Æмхуызонуæнгтимæхъуыдыйæдтыбæттæгтыхуызтæ амонин. Хъуыдыйадсинтаксисонæвзæрсткæнын. Текстæйæххæст æмæ æнаххæст хъуыдыйæдтæфыссын æмæ сæ амонин. Зонин сидæны æмбарынад, диалогы æмбарынад.

		<i>Ныхасырæст</i> Удварныминиуджытæ. ÆгъуызартыÆ.фыстуацмыс.	Бæрæг кæнын тексты хуыз. Хъуыды йын кæнын сæргонд. Фæрстытæндзуæппытæдæттын.
49.	Рацыд æрмæг зæрдылæрлæууын кæнын	Комкоммæ ныхас æмæ æрхæцæн нысæнтгæ. Цитатæ. Бахæсгæ арæзтытæ.Æмхасæн.Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Иуæрсыг хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст.	Комкоммæныхасимæхъуыдыйæдтæанализкæнын. Цитатæйы æмбарынад амонын. Бахæсгæ арæзтытимæ хъуыдыйæдтæн анализ кæнын. Текстæйиуæрсыгхъуыдыйæдтæфыссынаемæсынанализ кæнын. Хъуыдыйæдтæнсинтаксисонанализкæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Удварныминиуджытæ. СиукъатыН.фыстуацмыс.	Тексты хуыз бæрæг кæнын. Сæргондынхъуыдыкæнын.
50.	Рацыд æрмæг зæрдылæрлæууын кæнын	Дзырдбаст.Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст. Æнæххæстхуыдыйæдтæ.Зæгъинаг. Фадатон дзырдтæ.	Дзырдбасты хуызтæ иртасын сæ арæзтмæ гæсгæ. Хъуыдыйадæнсинтаксисонæвзæрсткæнын.Æнæххæст хъуыдыйæдтæ цухгонд уæнгтæй æххæст кæнын. Зæгъинаджыхуызбæрæгкæнын.Хъуыдыйæдтыфадатон дзырдтæагурын æмæ сын сæ нысаниуæг амонын.
		<i>Ныхасырæст</i> Уалдыгонæрдз. ДзасохтыМ.фыст уацмыс.	Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.
51.	Контролонкуыст		

Сæйрагдомæнтæ8-æмкъласыскъоладзаутызоньндзинадтææмæарæхстдзинадтæм

Скъоладзаутæхъуамæзোনй:

- 8-æмкъласыæвзагæйцытæмæтæсахуыркодтой,уыдонæнсæсæйрагдæртыраиртæстытæ;
- дзырдбастынысаниуæг;
- домгæбастдинадыхуызтæдзырдбасты;
- дзырдбастыхуызтæсæйрагдзырдыморфологионарæзтмæгæсгæ;
- дзырдтырæнхæвæрдхъуыдыйады;

- хуымæтæгхъуыдыйадынтгонационарæзт;
- сæйрагæмæфæрссагуæнгтыморфологионарæзт;
- зæгъинаджы хуызтæ;
- фæрссагуæнгтынысаниуджытæ;
- иуварсыгхъуыдыйæдтгхуызтææмæсаграмматиконаууæлтæ;
- æнæххæстхъуыдыйæдтырæзт;
- хъуыдыйадыæмхуызонуæнтгбастдинадыфæрæзтææмæиутæнæгдзырдтææмхуызонуæнгтимæ;
- иртæстгондуæнгтыхуызтæ;
- сидæнтæ, бавæргæ æмæ бахæстгæ арæзтытæ;
- комкоммæмæфæрссагныхасырæзт;
- литературонныхасыдомæнтæ;
- иронæмæдыгурондиалекттыиуæй-иуграмматиконхицæндзинадтæ.
- пунктуацийыæгъдæуттæ;
- текстырæзтæмæхуызтæ.

Скъоладзаутæхъуамæарæхсой:

- дзырдбæстытææмæхъуыдыйæдтæ(иуварсыгæмæдыварсыг) аразынмæ;
- вазыгджынгондхуымæтæгхъуыдыйæдтæаразынмæ;
- хуымæтæгиуварсыгæмæдыварсыгхъуыдыйæдтæ,хъуыдыйæдтæкомкоммæныхасимæсинтаксисонæвзæрсткæнынмæ;
- ныхасымидисæмæстильтæмгæстгæсинтаксисонсинонимтæйпайдакæнынмæ;
- литературоннормæтææххæсткæнынмæ;
- вазыгджынгондхуымæтæгхъуыдыйадыæрхæцæннысæнттææваерынмæ;
- сæйратæмæзæгъинаджы’хсæн,стæйæнæххæстхъуыдыйадытыре æваерынмæ;
- хъуыдыйæдтæцухгондбæттæнтимæрастхъæлæсыуагæйкæсынмæ;
- цыорфограммæтæахуыркодтой, уыдономоньнæмæмæрæдыдтытæрасткæнынмæ;
- текст,текстхæйттæ,ныхас,ныхасыстильтææмæныхасыхуызтæбæрæгкæнынмæ;
- литературон-критиконуацхъуыдæй(кæнæстыруацхъуыдыхайæ)конспектæмæтезистæаразынмæ;
- таурæгъон текст æххæстæй кæнæ йæ цавæрдæр хæйттæ хи ныхæстæй дзурынмæ (фыссынмæ) бынаты кæнæ исты цыртдзæвæны æрфыстимæ;
- сочинени-æрфыстфыссынмæ;
- сочиненитæпублицистиконтæмæтылфыссынмæ,хихъуыдытæ,цæстæнгасдзыæвдисгæйæ;
- фонетикон,дзырдарæзтон,лексикон,морфологион,синтаксисонæвзæрсткæнынмæ;
- дзырдæттимæкусынмæ.

Тематиконьплан 9къл. (къуыри 1,5 сах., æдæппæтæй - 51 сах., уыдонæй 4 сах – контролонкуыстытæ)

Урочы номыр	Темæ	Урочы мидис	Скъоладзаутырхайды хуызтæ
5–8-æм кълæсты синтаксисы тыххæй рацыдæрмæг зæрдылæрлæуынкæнын (5 сах.)			
1-2.	Дзырdbасты хуызтæ	Дзырdbаст. Сæйраг æмæ дæлбар дзырdbæ. Дзырdbæстыты хуызтæ арæзтмæ гæсгæ. Дзырdbасты хæйтты æхсан бастдинады хуызтæ. Дзырdbасты хæйтты æхсан ахастытæ.	Дзырdbастæмæ хуыдыйад кæрæдзийæ иртасын. Дзырdbасты грамматикон нысаниуæг зонин. Дзырdbæстыты хуызтæ сæйраг дзырdbæгæсгæ бæрæг кæнын. Схемæмæ гæсгæ дзырdbæстытæ аразын. Хуызæгмæ гæсгæ дзырdbæстытæ æвзарын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирон æвзаг. Скъуыддзæг ХъодзатыÆ. æмдзæвгæйæ. Æлдæттаты В. текст «Æрдзон хæс».	Хихуыдытæ зæгъына æвзæджыты ххæй. Тексты сæргондмæ гæсгæ бæрæг кæнын, нихас дзыцауыл цаудзæнис, уый. Дзуапп рагтын фæрстытæн. Æмдзæвгæйæ темæйыл диалог саразын. Иумæйаг хатдзæгтæ кæнын. Мадæлон æвзæджы ты ххæй цыбыр нывæцæн фыссын. Дзурга æмæ фысгæныхасы æмбисæндтæй пайда кæнын.
3.	Хуымæтæг хуыдыйад	Иуварсыг хуыдыйæдты æмбарынад. Сæмидисонæмæ структурон миниуджытæ. Иуварсыг, дыварсыг æмæ æнæххæст хуыдыйæдты барст.	Дзырdbастæмæ хуыдыйады æма хастытæ зонин. Хуыдыйады дзырdbæстытæ фыссын. Хуыдыйæдтæ æвзарын хуыдыйады уæнгтæм гæсгæ. Хуымæтæг хуыдыйады хуызтæ зонин. Иуварсыгæмæ дыварсыг хуыдыйæдтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Текст фыссын, хъæугæ дзырdbæдзы æвæргæйæ. Иуварсыг хуыдыйæдты хуыз бæрæг кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирон æвзаг. Зындгонд ахуыргæндты æмæ фысджытыныхæстæ мадæлон æвзæджыты ххæй Айларты И.	Мадæлон æвзагмæ ахæстæвдисын. Текстты мидисмæ гæсгæ хихуыдытæ зæгъын. Тексты хъæугæ информации агурын. Зынаæмбарæндзырdbæдты нысаниуджытæ контекстмæ гæсгæ бæрæг кæнын.

		текстэйскъуыддзаг.ДзасохтыМ. æмдзæвгæ «Маделон æвзаг».	
4.	Хъуыдыйæдтæ сидæнтæ æмæбавæргæ дзырдтимæ	Хъуыдыйæдтæ сидæнтæ æмæ бавæргæ дзырдтимæ. Хуымæтæг хъуыдыйад. Хъуыдыйады уæнгтæ.	Хъуыдыйад вазыгджынкæнынымадзæлттæзоньн. Бавæргæ арæзтыты хуызтæ бæрæг кæнын. Бавæргæ арæзтытимæ хъуыдыйæдты пунктуационанализ кæнын. Хуымæтæг хъуыдыйæдты миниуджытæ бæрæг кæнын (загъдынысанмæгæсгæ, грамматиконбындурыуæнгты нымæцмæ гæсгæ æ.а.д.) Фыссын хъуыдыйæдтæ сидæнтæ æмæ бавæргæ дзырдтимæ.
		<i>Ныхасырæст</i> Райгуырæнбæстæ. Плиты Х. æмдзæвгæйæ скъуыддзаг Скъуыддзаг ирон таурæгъæй.	Текстысæй раг хъуыды æвдисæг хъуыдыйадамоньн. Æмдзæвгæйы мидис æвзарын. Темæмæгæсгæ хихъуыдытæ фысгæйæ равдисын. Хъуыдыйæдтæ æххæст кæнын.
5.	Хъуыдыйады æмхуызонуæнгтæ	Бæттæгтæ æмхуызонуæнгтимæ. Æрхæцæннысæнттæ æмхуызон уæнгтимæ. Иугæнæг дзырдтæ, сæ бынат хъуыдыйады æмæ æрхæцæн нысæнттæ иугæнæг дзырдтимæ.	Хъуыдыйæдты æмхуызонуæнгтæ агурын. Æмхуызонуæнгты бастдинады фæрæзтæ бæрæг кæнын. Синтаксисон æмхуызонаны уавæртæ зоньн. Æмхуызонæмæсалы хуызон бæрæгæнæнтæ керæдзийæ хицæн кæнын. Вазыгджыгонд хъуыдыйæдты æрхæцæннысæнттæ раст æварын.
		<i>Ныхасырæст</i> Райгуырæнбæстæ. Скъуыддзаг ирон таурæгъæй.	Таурæгъы темæмæ идейæ бæрæг кæнын. Таурæгъы темæйыл ныхас кæнын. Таурæгъы мидисмæ хицæстæнгасæмбарынкæнын.
Вазыгджын хъуыдыйад, Бæттæгджын вазыгджын хъуыдыйæдтæ, Бабæттæг вазыгджын хъуыдыйад. (бсах.)			
6.	Вазыгджын хъуыдыйад	Вазыгджын æмæ хуымæтæг хъуыдыйæдты нумайагæмæ хицæн миниуджытæ.	Хъуыдыйæдты грамматикон бындуртæ бæрæг кæнын. Хуымæтæгæмæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ æрæмныхкæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты структурон схемæтæ аразын.

		Фæлхат кæнын. Хуымæтæгхъуыдыйад. Миногон.	Хуымæтæг хъуыдыйады синтаксисон анализ кæнын. Миногоны категориалон миниуджытæ фæлхат кæнын. Текстыминогонтæарын, сæстиликонфункцитæсын бæрæг кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстон. Иронтаурæгъ «Рагонмæсыг».	Тексты мидис нывимæ барын. Нывыæрфыст (дзургæйæ) кæнын. Тексты мидисæмбарын, хиныхæстæйæдзурын.
7.	Вазыгджын хъуыдыйæдты арæзт	Вазыгджын хъуыдыйæдты арæзты хийæндзинаедтæ.	Зонын вазыгджын хъуыдыйæдты æмбарынад. Тексты агурын вазыгджын хъуыдыйæдтæ. Вазыгджын хъуыдыйæдты арæзт бæрæг кæнын. Вазыгджын хъуыдыйæдтæй хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Хуымæтæг хъуыдыйад. Ныхасы хæйттæ.	Мивдисджыты дзырдарæзты тыххæй дзурын. Мивдисджыты растфыссынадæмбарынкæнын. Хицæн дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Хъуыдыйады уæнгтыныхасы хайон миниуджытæ амонын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстон. Баситы М. æмдзæвгæйæ скъуыддзаг.	Амынд темæмæ гæсгæ чысыл радзырд фыссын. Æмдзæвгæйы лингвостилистикон æвзæрст кæнын.
8.	Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйæдты бастдинады хуызтæ	Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад. Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйады хæйтты бастдинады фæрæзтæ.	Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад аразын. Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйады хæйтты бастдинады фæрæзтæ бæрæг кæнын. Раиртæст хи дæнцæгтæй æххæст кæнын. Хъæугæ æрхæцæн нысæнттæ æварын æмæ сæ æмбарын кæнын. Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйæдтæ къордтылдих кæнын зонын: 1) дихон бæтгæтгимæ; 2) ныхмæверды бæтгæтгимæ; 3) иугæнæг бæтгæтгимæ.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Бæтгæтгæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	Хуымæтæг хъуыдыйæдтæй вазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын. Бабæтгæ вазыгджын хъуыдыйады пунктуацион схемæ аразын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстон. Ирыстоны картæ. Текстæйскъуыддзæгтæ.</p>	Пъланмæгæсгæрадзырдфыссын. Текстты мидис æвзарын. Тексттыхъæугæинформациагурын.
9.	Бабæтгæвазыгджынхъуыдыйад	Бабæтгæвазыгджынхъуыдыйады хæйтты æхсæн ахастыгтæ. Æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджынхъуыдыйады.	Вазыгджынхъуыдыйæдтыхуызтæбæрæгкæнын. Хъуыдыйæдтæ схемæмæ гæсгæ æвзарын. Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæвазыгджынхъуыдыйады хæйттæй хицæн кæнын. Лæвæрдбæттæгæйпайдакæнгæйæ, вазыгджынхъуыдыйад æмæ вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйад аразын. Бабæтгæвазыгджынхъуыдыйады хæйттыбастдзинады фæрæзгæ зонын.
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйадбавæргæдзырдимæ. Хъуыдыйæдтæ сидæнтимæ. Хъæронхъуыдыйæдтæ.</p>	Хъуыдыйадвазыгджынкæнынфæрæзтæныфидар кæнынæн фæлтæрæнтæ æххæст кæнын. Хъуыдыйадысинтаксисонализ кæнын.
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстоныæрдз. ТекстыскъуыддзагГæдиатыЦ. гæсгæ.</p>	Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Текстымидисмæфæрстыгæдæтгæйæ, хатдзæгкæнын. Тексты мидис хи ныхæстæй дзурын, æууæлæвдисæг дзырдтæй пайда кæнгæйæ.
Домгæвазыгджынхъуыдыйад(18сах.)			
10.	Домгæвазыгджын хъуыдыйад. Сæйрагæмæ уæлæмхæст хæйттæ	Домгæвазыгджын хъуыдыйад. Бастдзинады фæрæзгæ домгæвазыгджынхъуыдыйады.	Домгæвазыгджынхъуыдыйадытыххæйраиргæсткæсынæмæ æмбарын. Раиргæстæн анализ кæнын. Домгæвазыгджын хъуыдыйад бабæтгæвазыгджын хъуыдыйадимæ барын, хицæндзинадтæ уынын. Домгæвазыгджынхъуыдыйадыхæйттыæхсæнбастдзинады фæрæзгæ амнын. Текстыдомгæвазыгджынхъуыдыйæдтæагурын, сæйрагæмæ уæлæмхæст хъуыдыйæдтæ дзы амнын. Сæйрагæмæуæлæмхæстхæйттæбæрæг кæнын.

		<i>Фæлхаткæнын</i> Синонимтæ.	Синонимты миниуджытæ фæлхат кæнын. Дзырдтæ æмæ дзырdbæстытæ синонимтæйивын.
		<i>Ныхасырæст</i> Афæлгæст афæдзы афонтыл. Фæззæг. «Фæззæджы райдайæн» (Дзасохты М.).	Тексты мидисæвзаргæйæ, дзуаппдæттынфæрстытæн, бæрæг кæнын дзырд дзы цауыл цауы, уый. Æрдыæрфысты хицæндзинадтæ бæрæг кæнын, æвдисын хи ахаст æрдзон фæзындтæм.
11.	Бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады	Бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады амонын.	Домгæвазыгджын хъуыдыйæдты сæйраг æмæ уæлæмхæст хъуыдыйæдтæ амонын. Домгæвазыгджын хъуыдыйæдты бæттæгтæ æмæ бæттæг дзырдтæ амонын. Бæттæг бæттæг дзырдæй хицæн кæнын. Домгæ æмæ ба бæттæг дзырд хъуыдыйæдты мидисæмæ структура абарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæн нысæнттæ вазыгджын хъуыдыйады. Дзырды фонетиконæвзæрст.	Æрхæцæн нысæнтты æвæрд æмбарын кæнын. Æрхæцæн нысæнттæ аварыны æгъдæуттæ зонын. Дзырдтæ мырон-дамгъон æвзæрст кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Фæззæг. Текстæй скъуыддзæгтæ.	Æмбарын кæнын æмбисæндты хъуыды. Æрдзонуавæртыты ххæйдзурын зонын.
12.	Уæлæмхæст хъуыдыйады бынат. Æрхæцæн нысæнттæ домгæвазыгджын хъуыдыйады	Уæлæмхæст хъуыдыйæдты бынат, сæ хуызтæ. Синтаксисон бастдинады фæрæзтæ домгæвазыгджын хъуыдыйады.	Раиртæст кæсын æмæ йæ авзарын. Тексты домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ агурын, уæлæмхæст хæйттæ амонын. Хуымæтæг хъуыдыйæдтæй аразын домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ алыхуызон уæлæмхæст хæйттæ. Схемæмæгæстæ домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ авзарын. Хъуыдыйæдтæн графикон схемæтæ аразын. Дзургæ æмæ фысгæныхасы домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæй пайда кæнын.

		<i>Фәлхаткәнын</i> Мивдисәг. Номдар.	Мивдисджытыграмматиконформәтәбәрәгкәнын. Номдарты орфограммәтә әмбарын кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Зымәг. «Зымәг»(ДзестыК.).	Әрдзыәрфысткуыдуацмысыхъуыдыәвдисынымадзал әмбарын. Текстямындграмматиконфәзындтәагурын. Әрхәцән нысәнтты әвәрд әмбарынкәнын.
13.	Уәләмхәст хъуыдыйады хуызтә	Уәләмхәст хъуыдыйады хуызтә. Синтаксисонбастдинадыфәрәзтә домгәвазыгджын хъуыдыйады.	Уәләмхәстхәйттыхуызтимәзонгә кәнын. Сәйрагәмәуәләмхәстхәйттыахастыгәәмәбастдинад әмбарын. Уәләмхәст хай хицән кәнын зонын. Хъуыдыйәдтәдарддәрхәцәкәнын. Схемәмәгәсгәдомгәвазыгджынхъуыдыйәдтәаразын. Бирәстъялфытыбәстыхъәугәмивдисджытәәвәрын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Әрхәцән нысәнттә әмхуызон уәнгтимә. Вазыгджын хъуыдыйад, йә арәзт.	Текстәйфыссынвазыгджынхъуыдыйәдтә, әмбарынсынсә арәзт, әрхәцән нысәнтты әвәрд.
		<i>Ныхасырәзт</i> Уалдзәг. «Уалдзыгоннывтә»(МамсыратыД.) Айларты Ч. әмдзәвгәйә скъуыддзәг.	Әмдзәвгәйыmidисәвзарын. Аивадон-нывәфтыд мадзәлттә бәрәг кәнын. Әмбисәндтыmidисәвзарынаәмаерастхатдзәгтәскәнын.
14.	Әмбарынгәнән уәләмхәст хәйттә	Әмбарынгәнән уәләмхәст хәйттыәмбарынад. Бәттәгтәәмә бәттәг дзырдтә әмбарынгәнән уәләмхәст хәйтты. Әмахастон (әмбарынгәнинаг) дзырдтәсәйрагхъуыдыйәдты.	Раиртәсткәсынаәмә әвзарын. Тексты домгәвазыгджын хъуыдыйәдтә әмбарынгәнән уәләмхәст хәйттимә агурын. Бәрәгкәнынсәбастдинадыфәрәзтә(бәттәгтә, бәттәг дзырдтә, әмбарынгәнинаг дзырдтә). Хъуыдыйәдтыәрхәцәннысәнттәрастәәвәрын. Амонын уәләмхәст хәйтты хуызтә. Хъуыдыйәдтыәвәрынхъәугәәрхәцәннысәнттә.

		<i>Фөлхаткæнын</i> Ныхасы хæйттæ. Вазыгджын хъуыдыйад. Хъуыдыйадыуæнгтæ.	Ныхасы хæйтты синтаксисон функцитæ бæрæг кæнын. Агурынвазыгджынхъуыдыйæдтæ, æмбарынсынкæнынсæ арæст.
		<i>Ныхасырæст</i> Сæрд. МамсыратыД. текстæйскъуыддзаг.	Текстæн йæ мидисмæ гæсгæ сæргонд хъуыды кæнын. Фыссынцыбырсочиненитемæйыл«Æрдз–нæныййарæг».
15.	Бæрæгтæнæн уæлæмхæст хæйттæ	Бæрæгтæнæн уæлæмхæст хъуыдыйæдты æмбарынад. Бæттæгтææмбæттæг дзырдтæ бæрæгтæнæн уæлæмхæст хъуыдыйæдты. <i>Æмахастон</i> (æмбарынгæнинаг) дзырдтæсæйрагхъуыдыйæдты.	Бæрæгтæнæнуæлæмхæстхайыæмбарынадахуыркæнын. Тексты домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ бæрæгтæнæн уæлæмхæст хаймæ агурын. Бæрæгтæнæнуæлæмхæстхайыбастдзинадыфæрæзтæ амонын. Хуызæгмæгæсгæбæрæгтæнæнуæлæмхæстхæйттмæ домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын. Вазыгджынхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнттææвæрын зонын.
		<i>Фөлхаткæнын</i> Вазыгджынхъуыдыйад.	Дæнцæгтыфæрцыбабæттæвазыгджынхъуыдыйады æмбарынад дæттын.
		<i>Ныхасырæст</i> Цæрагойтæ. Радзырд «Арс» (Хъесаты В.).	Æмбисæндтымидисæмбарын кæнын. Нывмæгæсгæхъуыдыкæнынаемæфыссынчысыл радзырдтæ. Пайдакæнынаембарынгæнæнуæлæмхæстæмбæрæгтæнæн уæлæмхæст хæйттæй.
16.	Контролонкуыст		
17.	Домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ фадатон уæлæмхæст хæйттмæ. Бынаты уæлæмхæстхæйттæ	Домгæвазыгджынхъуыдыйæдтæ фадатон уæлæмхæст хæйттмæ. Бынаты уæлæмхæст хæйтты æмбарынад.	Уæлæмхæстхъуыдыйæдтыминиуджытæбæрæгкæнын. Домгæвазыгджын хъуыдыйады хæйтты ахастытæ æмæ бастдзинады фæрæзтæ иртасын. Бæрæгкæнынуæлæмхæстхъуыдыйæдтыхуыз, зонын, цавæр фæрстытæн дзуап дæттынц. Иртасынаембарынгæнæндзырдтæ.

		<p><i>Фөлхаткæнын</i> Фадатондзырдтæ.</p>	<p>Фадатон дзырдты хуызтæ бæрæг кæнын. Фадатондзырдтæмхъæугæфæрстытæдæттын. Хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Цæрагойтæ. Радзырд«Фыййæуттæ»(ГæдиатыС.). «Хъулонуарзт»(МамсыратыМ.).</p>	<p>Цæрагойтытыххæйдзурын, хифæлтæрддинадæйпайда кæнгæйæ. Текстымидисмæгæсгæфæрстытæндзуапдæттын. Тексты мидисмæ хи ахаст æвдисын.</p>
18.	Афоныуæләмхæст хæйттæ	<p>Афоныуæләмхæстхайы æмбарынад. Бастдинады фæрæзтæ. Уæләмхæстхайыбынат.</p>	<p>Афоныуæләмхæстхайытыххæйраиртæсткæсынаемæйæ æвзарын. Раиртæстæйпайдакæнгæйæ, текстыамындхуызы хъуыдыйæдтæ агурын. Домгæвазыгджынхъуыдыйæдтыхæйттыбастдинады фæрæзтæ амонын. Домгæвазыгджынхъуыдыйалыафоныуæләмхæстхайы бынат бæрæг кæнын. Хуымæтæгхъуыдыйæдтæйвазыгджынхъуыдыйæдтæаразын.</p>
		<p><i>Фөлхаткæнын</i> Иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады æмхуызонуæнгтæ. Дывæргонд æмхъæлæсонтырастфыссынад.</p>	<p>Текстыиувæрсыгхъуыдыйæдтæагурын. Дывæрсыгхъуыдыйæдтыарæзтææвзарынаемæхатдзæгтæ кæнын. Хъуыдыйæдтыæмхуызонуæнгтææмбарынкæнын æрхæцæн нысæнтты æвæрд.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Адæймагæмææрдз. Текст«Заз»ÆгъуызартыС.гæсгæ. Иронгаурагъæйскъуыддзаг.Газет «Рæстдинад»-ыуацайскъуыддзаг.</p>	<p>Тексттымидисæвзаргæйæдзуапдæттынфæрстытæн. Барын тексты мидис нывимæ.</p>
19.	Архайды хуызыуæләмхæст хæйттæ	<p>Архайдыхуызыуæләмхæстхайтты æмбарынад. Вазыгджынхъуыдыйады хæйтты хсæн бастдинады фæрæзтæ.</p>	<p>Бæрæгкæнын, домгæвазыгджынхъуыдыйæдтыуæләмхæст хæйттæ цавæр фæрстытæн дзуап дæттынц, уый. Зонын, архайды уæләмхæст хъуыдыйæдтæ цавæр фæрæзтæй баст цæуынц сæйраг хъуыдыйадимæ æмæ дзы кæцы дзырд</p>

		Сәйраг әмә уәләмхәст хуыдыйәдтыравәрд(бынат).	әмбарынкәныңц. Бәрәгкәнынуәләмхәстхәйтты хуыз.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Хуыдыйадысәйрагәмәфәрссаг уәнгтә. Мивдисәг.	Хуыдыйәдтәәвзарынхуыдыйадыуәнгтәмгәсгә. Мивдисәдҗы растфыссынад әмбарын кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Экологийуаваер. Газет «Рәстдзинад»-әй статьяы скыуыддзаг,ЦәгәратыГ.әмдзәвгә «Хәдмындзырдта».	Текстыпроблематикабәрәгкәнын. Хихуыдытәдзурынэкологийуаваерытыххәй,хуысын әмбәлтты хуыдытәм әмә нумәйаг хатдзәгтә кәнын. Тексты сәйраг хуыды рахицән кәнын.
20.	Әфсоны уәләмхәст хәйттә	Әфсоны уәләмхәст хәйтты әмбарынад. Әфсоны уәләмхәст хәйттыбастсәйрагхуыдыйадымә. Бәттәгтты бынат хуыдыйады.	Раиртәст кәсын әмә йын йә мидис әвзарын. Әфсоныуәләмхәстхәйттәагурын,сәбастдзинады фәрәзтә зоны. Хуызәгмәгәсгәәфсоныуәләмхәстхәйттимә домгәвазыгдҗын хуыдыйәдтә аразын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Хуыдыйады хуызтә.	Таурәгъон,фарстонәмәразәнгардгәнәнхуыдыйәдты анализ кәнын әмә раст хатдзәгтәм әрцәуын. Фәлтәрәнтә әххәст кәнын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Ирыстониистори «Нә фыдәлтты фарн» (Джыккайты Ш.гәсгә)«Анахарсис»(таурәгъмә гәсгә).	Нә рагфыдәлтты заманы куырыхон ләгтты тыххәй цыбырхуысынганнәгтәцәттәкәнын,спайдакәнын домгәвазыгдҗын хуыдыйәдтәй. ӘмбарынАнахарсисафоризмтә.
21.	Нысаны уәләмхәст хәйттә	Нысануәләмхәстхәйттытыххәй әмбарынад. Бәттәгтәнысануәләмхәстхайы. Нысаны уәләмхәст хайы бынат хуыдыйады.	Нысануәләмхәстхәйттытыххәйраиртәстахуыркәнын. Раиртәсты әрмәгәй пайда кәнын, тексты амынд хуыдыйәдтә агурын. Нысаны уәләмхәст хәйттә әмә сәйраг хәйтты бастдзинады фәрәзтә амонын. Хуызәгмә гәсгә амынд хуызы домгәвазыгдҗын хуыдыйәдтә аразын әмә сә фыссын.

		<p><i>Фөлхаткæнын</i> Дзырдбаст, хъуыдыйад, текст.</p>	<p>Дзырдбаст, дзырдаемаехъуыдыйадысайрагминиюджытæ бæрæг кæнын. Домгæвазыгджынхъуыдыйæдтыарæзтфөлхаткæнын. Уæлæмхæст хайтты хуызтæ бæрæг кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстонистори. Иронтаурагъайскъуыддзаг.</p>	<p>Текстыæргондæмбарынкæнын. Тексттымидисæвзаргæйæ, фæрстыгæндзуапдæгтын, хъæугæ хатдзæгтæ кæнын. Бæрæгкæнынтаурагътыахадындзинадисторибазонынæн.</p>
22.	Бадзырдон уæлæмхæст хайтгæ	<p>Бадзырдонуæлæмхæстхайтты æмбарынад. Бастдзинады фæрæзтæ. Уæлæмхæстхайыбынат.</p>	<p>Бадзырдонуæлæмхæстхайыраиртæсткæсынамайæ æмбарын. Раиртæстæйпайдакæнгæйæ, бадзырдонуæлæмхæст хъуыдыйæдтæ агурын. Бадзырдонуæлæмхæстхайыбастдзинадсайрагхаимæ бæрæг кæнын. Хъуыдыйадæнсинтаксисонализкæнын.</p>
		<p><i>Фөлхат кæнын</i> Домгæвазыгджынхъуыдыйад. Хъуыдыйады сайрагуæнгтæ, фæрссаг уæнгтæ.</p>	<p>Домгæвазыгджынхъуыдыйадыарæзтзонын, йæхуызтæйын кæрæдзийæ иртасын. Домгæвазыгджынхъуыдыйадыæрхацæннысæнттææвæрын зонын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстонистори. Текст Д. Н. Тарасовмæгæсгæ.</p>	<p>Текстхинымæрыкæсын, йæмидисынаембарын. Фæрстыгæн дзуап дæгтын. Хизонындзинадтæйпайдакæнгæйæ, тексттымидис фæуæрæхдæр кæнын.</p>
23.	Ныхмæвæрды уæлæмхæст хайтгæ	<p>Ныхмæвæрды уæлæмхæст хайтты æмбарынад. Бæттæгтæныхмæвæрды уæлæмхæст хаимæ. Бæттæгтыбынат хъуыдыйады.</p>	<p>Ныхмæвæрдыуæлæмхæстхайттыраиртæсткæсынамайæ æвзарын. Ныхмæвæрды уæлæмхæст хайтты агурын æмæ амонын. Ныхмæвæрдыуæлæмхæстхайттимæбастдзинадыфæрæзтæ æвзарын. Вазыгджынхъуыдыйæдтæхуызæгмæгæсгææвзарын.</p>

		<p><i>Фалхатканын</i> Вазыгджын хуыдыйад. Домгавазыгджынхуыдыйадта.</p>	<p>Ныхмаварды бәттәгтә зонын, сә хуызтә кәрәдзийә иртасын. Домгавазыгджынхуыдыйадты хуызтә зонын, раст фәрстытә дәттын.</p>
		<p>Ныхасырәзт. Ирыстони истори. Текст «Алайнагтә» Бзарты Р. гәсгә.</p>	<p>Текстытема бәрәгканын. Тексты сәргонды тыххәй хи хуыдытә дзурын. Тексты мидисәвзәргәйә, дзуап дәттын фәрстытә.</p>
24.	Контролонкуыст		
25.	<p>Домгавазыгджын хуыдыйадты хуызтә фалхатканын</p>	<p>Уәләмхәст хуыдыйадты хуызтә. Синтаксисон бастдинады фәрәзтә домгавазыгджын хуыдыйады. Синтаксисон ахастытә домгавазыгджынхуыдыйады хәйтгы ахсан. Бәттәгтә әмә бәттәг дзырдтә. Әмбарын гәнинага дзырдтә.</p>	<p>Сәйраг хуыдыйадтә әххәстканынуәләмхәст хуыдыйадтәй. Бәрәгканынуәләмхәст хуыдыйадты хуыз. Дыгай хуымәтәг хуыдыйадтәй аразын домгавазыгджын хуыдыйадтә, бәрәгканын сә хуызтә. Зонын, цәмәйхицәнканын цкәрәдзийә бәттәгтә әмә бәттәг дзырдтә. Домгавазыгджынхуыдыйадты бәрәгканынуәләмхәст хуыдыйадты хуызтә.</p>
<p><i>Фалхатканын</i> Хуымәтәг хуыдыйад. Хуыдыйады хуызтә загды нысанмә гәсгә: таурагъон, фарстон, разәнгәрдгәнән. Хәәрон әмә әнахәәрон хуыдыйадтә. Әрхәәңны сәнттә хуыдыйады кәроны. Хуыдыйады грамматиконбындур.</p>		<p>Әвзәрын хуыдыйадтә хуыдыйады уәңгәтә гәсгә. Бәрәгканын хуымәтәг даргәма хуымәтәг цыбыр хуыдыйадтә. Бәрәгканын хуымәтәг әмә вазыгджынхуыдыйадты хицән динәдтә; домгавазыгджынхуыдыйадты арәзт.</p>	
<p><i>Ныхасы рәзт</i> Хьобайнаг культура. Текст Бзарты Р. гәсгә.</p>		<p>Текстылкуыст – авторы хуыдытә барынхи хуыдытә. Тексты мидисәвзәргәйә дзуап дәттын фәрстытә, хынцын әмбәлтты хуыдытә.</p>	

26.	Домгæвазыгджын хъуыдыйадкърорд уæлæмхæст хæйттимæ	Домгæвазыгджынхъуыдыйадкърорд уæлæмхæст хæйттимæ æвзарын. Уæлæмхæстхæйттыбастдзинады хуызтæ сæйраг хаймæ.	Бæрæгкæнын, куыд бастæуындомгæвазыгджын хъуыдыйады уæлæмхæстхæйттæ сæйраг хæйттимæ. Æрхæцæн нысæнтты æвæрынад æмбарын кæнын. Бæрæгкæнын уæлæмхæстхæйтты хуызтæ. Домгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ æвзарын схемæмæ гæсгæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Аразгæ æмæ æнаразгæ бындуртæ.	Текстæй дзырдтæ фыссын: а) æнæ аразгæ бындуртимæ; æ) аразгæ бындуртимæ.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирыстонны истори. Бзарты Р. текст. Цырыхаты М. æмдзæвгæйæ скъуыддзаг. Абайты В. текстæй скъуыддзаг.	Текстæн йæ мидисмæ гæсгæ хъуыды кæнын сæргонд. Æрдзурын Ирыстонны истори мæ бастæуыт, хатдзæгтæ скæнын. Дзырд уатимæ куыст.
Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад (бсах.)			
27.	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ æмæ сæ хицæндзинæдтæ	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты бастдзинад. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты равæрд.	Æнæбæттæг хъуыдыйæдты хицæндзинæдтæ иргасын. Зонын, цавæрахæстдзинæдтæ ис хуымæтæг хъуыдыйæдты æхсæн домгæ, бæттæг æмæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты æмæ цæй руаджы æвдыст æуынд. Вазыгджын хъуыдыйæдты хуызтæ бæрæг кæнын. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæн бæрæгкæнын сæ арæст, гом сты æви æхгæд.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Фразеологион дзырд бæстытæ. Синонимтæ.	Вазыгджын хъуыдыйæдтæ бæттæгтимæ æмæ æнæ бæттæгтæй. Баивын фразеологион дзырд бæстытæ синонимтæй, бамбарын кæнын сæ фæлгъуызтæ.
		<i>Ныхасы рæст</i> Адамонс фæлдыстад. Айларты И. текстæй скъуыддзаг.	Текстæн йæ мидисмæ гæсгæ хъуыды кæнын сæргонд, бамбарын кæнын йæ равæрст. Сбæрæгкæнын тексты сæйраг хъуыды.

28.	Æрхæцæн нысæнтгæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты бастдинады фæрæзгæ. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты æхсæн ахастыгæ.	Тексты рахицæн кæнын æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдгæ. Сбæрæг кæнын сæ бындуртæ. Зонын, хуымæтæг хъуыдыйæдты 'хсæн ахастыгæ. Бæрæг кæнын бабæттæг вазыгджын æмæ домгæ вазыгджын хъуыдыйæдты хицæндзинаедгæ. Æмбарын кæнын æрхæцæн нысæнтты æвæрд. Хуымæтæг даргъ хъуыдыйад æмæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады миниуджытæ барын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйæдгæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ.	Дывæрсыг хъуыдыйад æвзарын. Таурæгъон, фарстон æмæ разæнгардгæнæн хъуыдыйæдты структурæйæн анализ кæнын æмæ раст хатдзæгтæм æрцæуын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Адæмон фæлды стад. Нарты кадджытæ. Скъуыддзæгтæ Нарты кадджытæй.	Скъуыддзæгтæгæстæуацмыс базонын. Уацмысы мидисылыхас кæнын. Уацмысы сæйраг хъуыдыйыты ххæйхатдзæгтæ кæнын.
29.	Дыстæлф æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады	Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады дыстæлфæвæрыны æгъдаутгæ.	Таблицæ æвзарын, дæнцæгтæй йæ æххæст кæнын. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты æмахастыгæ æвзарын. Хъуыдыйадæн пунктуацион анализ кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæртæ.	Хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдаутгæ фæлхат кæнын. Зонын сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæрты æмбарынад.
		<i>Ныхасы рæст</i> Нарты кадджытæ. Скъуыддзæгтæ Нарты кадджытæй.	Бæрæг кæнын, скъуыддзæгтæ кæцытаурæгътæй истсты, уый. Текст хæйттыл дих кæнын, алыхайæндæрсæргонд дæттын. Монологæй диалог аразын.
30.	Æрхæцæн нысæнтгæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады	Æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдаутгæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады.	Хъуыдыйæдтæ кæсын хъæугæ интонацимæ. Æвæрын æрхæцæн нысæнттæ. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйадæн анализ кæнын.

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджын хъуыдыйад. <i>Æрхæцæннысæнттæ</i> вазыгджын хъуыдыйæдты.</p>	<p>Хъуыдыйæдты пунктуацион схемæтæ аразын. Пунктуационарæхстдзинадтæфидаркæнынфæлтæранты руаджы. Комкоммæныхасивынфæрссагныхасæй,æвзарынмидисон æмæ структурон ивдзинадтæ.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Нартыкаджытæ. СкъуыддзæгтæНарты каджытæй.</p>	<p>Бакасын скъуыддзæгтæ «Нарты каджыты» тыххæй.Фыссынсочиненияæмтемæйыл:«Нартыкаджытæ»– ирон адæмы номдзыд эпос. Фысгæныхасыæнабæттæгвазыгджынхъуыдыйæдтæйпайда кæнын.</p>
31-32.	Тиреæнабæттæг вазыгджын хъуыдыйады	Тиреæнабæттæгвазыгджын хъуыдыйады.	Раиртæсткæсынаæмææвзарын.Дæнцæгтæхæссын. Хицæнкъордтæаразын:вазыгджынхъуыдыйæдтæармæст къæдзыгтимæ; къæдзыг æмæ стъæлфимæ; дыстъæлф æмæ тиреимæ. Бамбарынкæнынтирейынысаниуæгæнабæттæгвазыгджын хъуыдыйæдты.
		<i>Фæлхат кæнын</i> <i>Æнабæттæг</i> вазыгджын хъуыдыйæдтæ.	Вазыгджынхъуыдыйæдтыарæзтфæлхаткæнын. <i>Æрхæцæн нысæнтты</i> æвæрын зонын.
		<i>Ныхасырæст</i> Адæмонбæрæгбæттæ.	Текстæнийæмидисмæгæсгæсаргонддæттын. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын.
Вазыгджынхъуыдыйæдтæалыхуызонбастдзинадтимæ:бæттæгтыруаджыæмææнабæттæгтæй			
33.	Вазыгджын хъуыдыйæдтæ бастдзинадыалы хуызтимæ	Вазыгджын хъуыдыйæдтæ бастдзинадыалыхуызтимæ.	Раиртæст æвзарын, дæнцæгтæ хæссын. Вазыгджынхъуыдыйадхæйттылдицкæнын. Вазыгджынхъуыдыйадыхæйттыæхсæнбастдзинадыхуызтæ æмæ фæрæзтæ бæрæг кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæгиуварсыгхъуыдыйæдтæ.	Иуварсыг хъуыдыйæдты хуызтæ фæлхат кæнын. Иуварсыгхъуыдыйæдтымидисонаæмæструктурон хицæндзинадтæ зонын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Иронадæмыгъдæуттæ. Агънаты Г. текстæйскъуыддзаг.</p>	<p>Бæрæгбæттытыххæйдзурын. Текстымидисмæгæсгæхихъуыдытææргомкæнын, кæрæдзимæ хъусын æмæ хатдзæгтæ кæнын. Дзырдуатимæкуыст—бæрæгкæнындырдынысаниуджытæ æмæ сæ растфыссынад.</p>
34-35.	Вазыгджын хъуыдыйад фæлхат кæнын	<p>Вазыгджын хъуыдыйадырæзт, йæ хицæндзинæдтæ.</p>	<p>Бæрæгкæнын, вазыгджын хъуыдыйæдты цалгайхуымæтæг хъуыдыйæдтæ исæмæцаварбастдинадыхуызиссе'хсæн. Æнæбаттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæнскæнын схемæтæ. Сарын синонимтæ дзырдтæн.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйæдтæ. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Синонимтæ.</p>	<p>Текстæй хицæнтæй хуымæтæг, домгæвазыгджын, бабæтгæвазыгджын хъуыдыйæдтæ фыссын. Хъуыдыйæдты мидисæмæструктурæбарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Иронадæмы бæрæгбæттæ. Ирон æгъдæуттæ. Тексттæ Джыккайты Ш. гæсгæ, Агънаты Г. гæсгæ, Мырзаты Б. æмдзæвгæйæ скъуыддзаг.</p>	<p>Текстæй æмидисмæгæсгæ сæргонд хъуыдыкæнын, æрдзурын ыл, аргъ скæнын кæрæдзийы варианттæн. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын.</p>
Стилистикæ (10 сах.)			
36.	Стилистика. Практикон стилистикæ. Ныхасы стилийтæ	<p>Стилистика. Практикон стилистикæ. Ныхасы стилийтæ æмбарынад.</p>	<p>Теоретикон æрмæг æмбарына æмæ æвзарын. Стилиты хицæндзинæдтæ уынын. Таблица дæнцæгтæй æххæст кæнын. Хъуыдыйæдты стилистиконахуыр стиртасын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасы хæйттæ. Номдар. Миногон. Нымæцон. Номивæг. Хъуыдыйад.</p>	<p>Бæрæгкæнынныхасы хæйттæ, хъуыдыйады уæнгтæ. Дзургæйæ сæ раст пайда кæнын.</p>

		<i>Ныхасы рæзт</i> Иронæгъдауттæ. «Фынгисæггаг»(ХозитыФ.).	Æрдзурынтекстымидисыл. Сбæрагынкæнынйæтемæ, йæсæйрагхъуыды. Дзырдуатимæ куыст.
37.	Ныхасыстильтæ. Дзургæ нихасы стиль	Ныхасыстильтæ. Дзургæныхасыстильтæвзырын.	Схемæмæ гæгæ ирон æвзаджы стили тыыхæй дзурын. Хъуыдыйæдтыбæрагкæнын, дзургæныхасыстильтæцы дзырдтæ æмæ фразеологизмтæ ахæссан ис, уыдон.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Фразеологизмтæ.	Фразеологион нуæгты нысаниуджытæ бæрæг кæнын. Дзургææмæфысгæныхасыфразеологизмтæйпайдакæнын.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Сылгоймаджы фарн. ХозитыФ. радзырд«Хæд зары кадхæссæг – æфсин»-æй скъуыддзаг.	Текстæнфæрстытыхуызыпъланаразын. Дзырдуæттыæххуысæйæнæзонгæдзырдтынысаниуджытæ бæрæг кæнын.
38.	Официалон- хъуыддагонстиль	Официалон-хъуыддагон стили хицæндзинаедтæ.	Раиртæстымидисæмбарынкæнын, дæнцæгтæхæссын. Тексты стиль бæрæг кæнын. Официалон-хъуыддагон тексты лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст. Газетыæрмагимакусын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырdbаст.	Зонынтекстыстилонхуызаразæгдзырдтæ, дзырdbæстытæ.
		<i>Ныхасы рæзт</i> Æхсæнадонцард.	Текстæнстилистиконанализкæнын.
39.	Науконстиль	Стильтыхуызтыæмбарынад.	Зоныннауконстильтыхицæндзинаедтæ. Бæрагкæнынтекстыстиль, уыцыстильтæцыдзырдтæ ахæссан ис, уыдон. Иртасыннейтралон дзырдтæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Официалон-хъуыддагонстиль.	Чингуйтæ, журналтæ æмæ газеттæй фыссын нихасы, хъуыддаджæманауконстильтыхуызтыхъуыдыйæдтæ.

		<i>Ныхасы рæзт</i> Æхсæнадон цард. СиужьатыВ.,ЦопантыР., ГуыриатыТ.тæкстæйскъуыддзæгтæ.	Тæкстхæйттыладихкæнын,скæнынынпъланæмæйæ конспекты хуызы ныффыссын.
40.	Публицистикон стиль	Публицистикон стилиæмбарынад.	Кæсынæмææвзарынтеоретиконæрмæг. Фыссын дзырдтæ аббревиатурæтæй. Зонын, газетон жанртæ цавæртæ сты, уый. Бæрæг кæнын текстыстиль,йæминиуджытæ.Зонын,цавæркъордтылдих кæны публицистон уацты лексикæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æпшæтадамон дзырдтæ. Бындурон ирон дзырдтæ. Æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдтæ.Фразеологизмтæ.	Зонынæппæтадамондзырдтæ,бындуронирондзырдтæ, æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдты æмбарынадтæ. Бамбарынсæкæнын.Æрхъуыдыкæнынсемæхъуыдыйæдтæ æмæ сæ ныффыссын. Зæгъын, цавæр стилимæ хауынц.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æхсæнадонцард. ЦопантыР.тæкстæйскъуыддзæгтæ.	Тексты стиль бæрæг кæнын. Тæкстфыссынконспектыхуызы. Публицистиконуацтылексикайыдихкъордтыл,сæ хицæндзинадтæ.
41.	Аивадон литературæйы стиль	Аивадон литературæйы стилиæмæйæхицæндзинад иннæ стилитæй.	Зонын,цыуаивадонлитературонстиль. Бæрæгкæнынтекстыстиль.Бæрæгкæнынтекстыстильтæ цыдзырдтæ(дзырбæстытæ,æндæрконструкитæ)бæрæг кæнынц, уыдон.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Стильтыхуызтæ,сæхицæндзи- нæдтæ.	Зонынæппæтстильтыхуызтæ,кæрæдзийæсæхицæнкæнын, данцæгтæ хæссын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æхсæнадонцард. АйлартыИ.,ЦопантыР.тæкстæй скъуыддзæгтæ «Хъæуы хистæр» (ХъесатыВ.),	Конспект фыссын. Текстымидисæвзарын. Тексты проблематикæ бæрæг кæнын. Текстыстильивынаемæйæфыссын.

		«Дон-кастæрай» (Цгъойты Х.). Скъуыддзаг Джыккайты Ш. æмдзæвгæйæ«Цыуылæрцыдис, адæм?»	
42.	Лексикон, фразеологонæмæ грамматикон синонимтæ	Лексикон, фразеологонæмæ грамматикон синонимтæ	Зонын синонимон рæнхъытæ. Хъуыдыйæдты агурынаæмæ фыссын синонимтæ, æмбарын кæнын сæ нысаниуджытæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдты бирæнысаниуæгад. Дзырдыкоммæ æмæ ахæстгæ нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ. Фразеологизмтæ. Антонимтæ.	Дзырдтæнагурын синонимтæ æмæ аразын синонимон рæнхъытæ. Таблица дæнцæгтæй æххæст кæнын. Фразеологизмтæ антонимтæ агурын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Æхсæнадон цард. Æхсæнадон цардытæ ххæйцыбыр текст*.	Дзырд уатонсконд синонимтæй хъæздыг кæнын. Синонимон рæнхъæй бæлвырд хъуыды загъын æн хъæутæ дзырд æвзарын. Æрдзурын æхсæнадон царды фæзындтыл, кæрæдзийы хъуыдытæм байхъусын, хатдзæгтæ скæнын.
43.	Контролонкуыст		
44.	Ныхасы культура	Ныхасы культура. Аивлитературонæвзаг.	Ныхасы культурæйы æмбарынадимæ зонгæ кæнын. Лите- ратуронæвзагаивлитературæйы æвзагæй иртасын. Тексты стиль бæрæг кæнын. Æвзаджы нормæтæ æххæст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Синонимтæ. Фразеологизмтæ.	Растдурынады æгъдæуттæ æххæст кæнын. Хъуыды загъын æн пайдæ кæнын бæлвырд дзырдтæй.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирон театр. «Артистыныхасыуаг» (Тлаттаты Б.). «Цæмæй райдайы Райгуыра бæстæ» (Айларты И.). Тахъазты Х., Цгъойты Х. тексттæй скъуыддзæгтæ.	Тексты темæ, йæ стиль бæрæг кæнын. Тексты мидисмæ фæрстытæ дæттын. Тексты мидисмæ хи ахæст æвдисын.

45.	Стилистикаæ фæлхаткæнын	Стилистикаæфæлхаткæнын.	Бæрæг кæнын ныхасы стиль, йæ миниуджытæ æвдисæг дзырдтæ. Зоныниумæйаглитературондзырдтæ, стилистикон æгъдауæй ахуырт дзырдтæ. Текстæйфыссынстильæвдисæгдзырдтæщыхуыдыйæдты ис, уыдон.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæ (æнæ бæтгæтæй æмæ бæтгæтæ стæй, æви, науæд-имæ). Къæдзыг хуыдыйады æмхуызон уæнгты 'хсæн.	Сбæрæгкæнын, хуыдыйæдтææмæйвазыгджынгондсты, уый. Хуыдыйæдтæ æвзарын сæ арæзмæ гæсгæ. Хуыдыйæдтыбæрæгкæнынбастдинады фæрæзтæ.
		<i>Ныхасырæзт</i> Иронкультура. Театр.	Тексттыæвзагабарынаæмæхицæндзинадтæбæрæгкæнын. Наукон стили тыххæй раст хатдзæгтæ кæнын. <i>Къæйттæйкуыст</i> : диалоджыархайын.
Æвзæджытыххæйниумæйагзоньндзинадтæ(4сах.)			
46.	Æвзаг–æхсæнадон фæзынд	Æвзаг–æхсæнадонфæзынд	Текстыстильбæрæгкæнын. Лæвардпъланмæгæсгæтексты конспект фыссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдтылексиконнысануæг. Конспект.	Дзырдты лексикон нысанууджытæ бæрæг кæнын. Лексикон æмæ грамматикон нысанууджытæ иртасын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æвзаг – æхсæнадон фæзынд. ТахъазтыХ., ХуыгатыС. текстты скъуыддзæгтæ.	Текстæнæсæргондхуыдыкæнын. Тексты пълан фыссын. Текстымидистезистыхуызыфыссын.
47.	Æвзæгты хæстæгдзинад. Иронæвзæджы бынат дунейы æвзæгты 'хсæн	Æвзæгты хæстæгдзинад. Ирон æвзæджы бынат дунейы æвзæгты 'хсæнæмбарынкæнын.	Иунысануæгонæмæбиранысануæгондзырдты хицæндзинадтæ фæлхат кæнын. Терминтысæйрагминиуджытæзонын. Текстытерминтæагурын, сæфунцитæсынбæрæгкæнын.

		<i>Фæлхаткæнын</i> Тексттыстильтæ.	Функционалонстильтææвзагонминиуджытытыххæй дзурын. Текстты стиль бæрæг кæнын, хи хуыдытæ дæнцæгтæй фидар кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Иронæвзаджыбынатдунейы æвзагты 'хсæн. ТахъазтыХ.текстæйскъуыддзæг.	Текстыпланмæгæсгæконспектфыссын. Æвзаджытемамæгæсгæцыбырхуысынгæнинагфыссынмæ цæттæ кæнын.
48-49.	Ирон æвзаджы диалектгæ æмæ нихасыздæхтыгæ.	Ирон æвзаджы диалектгæ æмæ нихасыздæхтыгæ. Литературон æвзаджыравæрдирондиалекты бындурыл.	Таблицæмæгæсгæбæрæгкæнындиалекттыфонетикон, лексикон æмæ грамматикон хицæндзинæдтæ. Диалектонхицæндзинæдтææвдисæгдæнцæгтæхæссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдтылексиконнысаниуæг. Иунысаниуæгон æмæ бирæнысаниуæгон дзырдтæ. Синонимтæ. Антонимтæ. Омонимтæ.	Дзырдæнлексиконанализкæнын. Синонимты къордтæ фыссын. Полисемиямæомонимикарæдзийæхицæнкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æвзаг–æхсæнадонфæзынд. ТахъазтыХ.,Цопанты Р., ДжусойтыК.текстгæйскъуыддзæгтæ.	Текст тезисты хуызы фыссын. Лæвардтексттæанализкæнын. Сæ стиль бæрæг кæнын.
50.	Рацыдæрмагфæлхаткæнын		
51.	Контролонкуыст		

Сæйрагдомæнтæ9-æмкъласыскъолодзаутызонындзинæдтææмаæрæхстдзинæдтæм

Скъолодзаутæхуамæзной:

- 9-æмкъласыæвзагæйцытеметæсахуыркодтой, уыдонæнсæсæйрагдæртыраиртастытæ;
- орфограммæты хуызтæ;
- бабæтгææмадомгæбастдзинадыхуызтæ;

- вазыгджынхъуыдыйæдтхуызтæамæараæзт;
- стилистикайы æмбарынаæдтæ;
- текстхуызтæамæныхасыстильтæ;
- дзургаæмафысгæныхасыхицæндзинаæдтæ;
- текстарæзт;стильтæ,се'взагонминуджытæ;
- æвзаджытххæйиумæйагзонинаæгтæ;
- æрхæцæннысæнттхуызтæамæсе'варыныæгъдауттæ;
- иронæмадыгурондиалекттыиуæй-иуграмматикионхицæндзинаæдтæ.

Скъоладзаутæхъуамæарæхсой:

- вазыгджынхъуыдыйæдтæаразынмæ;
- вазыгджынгондхуымæтæгхъуыдыйæдтæаразынмæ;
- синтаксисонсинонимтæйпайдакæнынмæныхасыстильтæамæидисмæ гæсгæ;
- текстхуыз,йæхæйттæамæстиль иртасынмæ;
- литературонаæвзаджыномæтæбæрагкæнынмæ;
- вазыгджынхъуыдыйадыæрхæцæннысæнттæамбарынкæнынмæ;
- вазыгджынхъуыдыйадрæстхъæлæсыуагæйкæсынмæ;
- домгæвазыгджынхъуыдыйад,иртæстгондуæнгтæкæмуа,ахæмсинонимонхуымæтæгхъуыдыйадейивынмæ;
- пунктуационрæдыдтытылкусынмæ;
- цыорфограмматæахуыркодтой,уыдонамонынмæамæорфографионрæдыдтытæрасткæнынмæ;
- ныхасыалыхуызонстильтæамæхуызтæмгæсгæтексттæаразынмæ;
- тексткæронмæ фыссынмæ;
- дыгурондиалектылфысттексттымидисæмбарынкæнынмæ;
- текстстильбæрагкæнынмæ;
- текстæнконспект,тезистæ,рецензифыссынмæ;
- литературон-критиконуацхъуыдæй(кæнаестыруацхъуыдыхайæ)конспектæмæтезистæаразынмæ;
- сочиненитæфыссынмæпублицистиконтæмæйыл;
- хъуыддаджыгæххæттытæ(курдиат,автобиографи,суагъæ)фыссынмæ;
- сочиненийымидисæмаæвзагхуыздæркæнынмæ;
- диалогтæаразынмæ;
- тексты алыхуызон рæдыдтытæ агурынмæ æмæ сæ раст кæнынмæ – фонетикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион, синтаксисон æвзæрст кæнынмæ.

Тематиконьплан 10къл.(къуыри 1сах.,æдæппæтæй–34сах.,уыдонæй2сах.–контролонкуыстыгæ)

Урочы номыр	Темæ	Урочымидис	Скъоладзаутыархайдыхуызтæ
Фонетикæ.Графика.Орфографи. Ныхасыкультура(4сах.)			
1.	Фонетикæ. Мыргæ æмæ дамгъæты бастдзинад. Орфоэпи	<p>Мыргææмæдамгъæтыбастдзинад. Орфоэпи. <i>Æмхъæлæсонмыргæдз,ц,з,с</i>-йы растдзурынадиронлитературон æмæдыгуронлитературонаæвзагты. Уырыссагæмхъæлæсонтææмæ хъæлæсонтырастдзурынад æрбайсгæ дзырдты.</p> <p><i>Фæлхаткæнын</i> Уырыссагæвзагæйистдамгъæтæ ироналфавитыæмæ сæ пайдакæнынадирон æвзаджы. Дзырдтыморфологионарæзт.</p> <p><i>Ныхасырæзт</i> Удварныхæзнатæ. I-агдæлтæмæ: «Дыдæмæцин,мæцардамонд Фыдыбæстæ...» (Кочысаты Мухарбег).Скъуыддзаг Джыккай- тыШ.иу уацай:«Фыдыбæстæ æмæ адæмысæраппондтохкæнын».</p>	<p>Хъæлæсонæмææмхъæлæсонмыртыминиюджытытыххæй чиныджыраиртæстбакæсын. <i>Æви</i>ппайдонаæзылангонаемхъæлæсонмыргæдзурынахуыр кæнын. <i>Æмбарынкæнын</i>дзырдтырастфыссынад. Фæлтæрындырдтæдæргъæтинефæлхатгонд дамгъæтимæ. Хъæлæсонтыæууæлтæиронауæмæдыгуронаубæрæг кæнын. Барынаæмææмбарынкæнындырдымыронаæмæ дамгъон арæзт Растдзурынадынормæтытыххæйраиртæсткæсын.</p> <p>Радзурынуырыссагæвзагæйистдамгъæтæйпайдакæнынады тыххæй. Бæрæгкæнындырдтыморфологионарæзт.</p> <p>Текстысæйрагхъуыдыæмбарынкæнын. Бацæттæкæнынрефераттæтемæтæй«Иронфыссынады историйæ»,«ЧиуыдисАнахарсис?» Текстæнсæргондхъуыдыкæнын,планынаразынфæрстыты хуызыæмæйæуыцыпыланмæгæсгæдзурын. Текстыстильбæрæгкæнынæмæаргументтæхæссын.</p>

2.	Хъæлæсонæмæ æмхъæлæсон мырты ивдзинæдтæ. Орфографи. Орфограммæ. Орфографийы принциптæ	Æмхъæлæсонæмæхъæлæсонмырты ивдзинæдтæ ныхасы. Орфограммææмарастфыссынад тыххæй дзурын. Орфографийы принциптæ.	Чиныджытемæимæбасттеорикаёсынæмæийæдзурын. Бæрæг кæнын хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мырты ивдзинæдтæ ныхасы. Амонынорфограммæтææмææмбарынкæнындырдты растфыссынад. Цæттæкæнындиктантфыссынмæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Фонетиконæвзæрст. Фарстонæмæразæнгардгæнæн хъуыдыйæдтæ. Диалог.	Аразындиалогтæ. Этиконныхæстымидисæмæсæпайдакæнынуавæртæ æмбарынкæнын. Фарстонæмæразæнгардгæнæнхъуыдыйæдтарастхъæлæсы уагæй кæсын. Фонетиконæвзæрсткæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Удварныхæзнатæ. 2-агдæлтемæ: «Адæймаджыномкадæмæ радимæ хæссын». Скъуыдзаг Санаты Уарийы таурæгъ«Батæйыфырттæ»-й.	Тексткæсын, сæргондынхъуыдыкæнын. Бæрæг кæнын тексты темæ æмæ идея. Текстымидисимæбастфæрстытæнæххæстдзуæппытæ дæттын. Базырджыныхæстæйиуытыххæйхъусынгæнинагфыссын.
3.	Уæнг. Цавд.Цавдыæгъдæ уттæ.	Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Цавд æвæрыны æгъдæуттæ ирон æвзаджы.Цавдыхицæндзинæдтæ дыгурон литературон æвзаджы.	Темæимæ баст раиртæст чиныджы кæсын. Дзырдтыдихдзинадуæнгтылæмбарынкæнын. Дзырдтылцавдæвæрыныæгъдæуттæзæрдыллаууынкæнын. Амынддзырдтынысаниуджытæдзырдуатмæгæстææмбарынкæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджын дзырдты арæст. Ныхасыхуызтæ:таурæгъ,æрфыст, хи хъуыдыты загъд (тæрхæттæ). Аивдон-нывгæнæн мадзæлттæ.	Æмбарынкæнын тексты вазыгджын дзырдты арæст. Бæрæгкæнынзæгъинагтыхуызтææмæсæморфологион арæст.
		<i>Ныхасырæст</i> Удварныхæзнатæ. 3-агдæлтемæ:	Тексты темæ бæрæг кæнын æмæ йын сæргонд дæттын. Текстæйфыссын,литературонархайæджыбакастæмæ

		<p>«Сылгоймаджыæфсарм,намыс æмæ рæсугъдзинад». СкъуыддзæгтæПлитыХ.пэмæ «Сæлимæт» æмæ Барахъты Г. кадаг«АзджеритыКуыцыкк»-æй.</p>	<p>удыхъæдамонагдзырдтæ. Сылгоймаджы фæлгонц фыссын бæлвырд литературон уацмысæгæсгæ,пайдакæнынарфыстæмæтæрхæттæй.</p>
4.	Акцентуалон къордтæ.	<p>Акцентуалонкъордтæирон æвзаджы, сæ арæст.</p>	<p>Акцентуалонкъордтæарæзтытыххæйчиныджытеоретикон æрмаг бакасын æмæ йæ дзурын. Цавдыæвæрддзырдтыкъордтыæмбарынкæнын. Диктормæ (ахуыргæнагмæ) хъусын æмæ ахуыр кæнын литературонныхасдиалектонаæмæндæрныхасæйиртасын. Раст кæнын орфографирон рæдыдтытæ, амын орфограммæтæ æмæ æмбарын кæнын дзырдты растфыссынад.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасыхæйттææмæхъуыдыйады уæнгтæ зæрдыл лæууын кæнын, цæмæй раст амынд цæуа акцентуалон къордты арæст. Мивдисæджыздæхæнтæ.</p>	<p>Бæрæгкæнынмивдисæджыздæхæнтæ.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Лæгдзинадыбæрæггæнæнтæ. СкъуыддзæгтæБарахътыГ. «Азджериты Куыцыкк»-æй æмæ БрытъиатыЕ.«Дыуæххой»-йæ.</p>	<p>Текстыгемæйтытыххæйхихъуыдытæдзурын,хатдзæгтæ кæнын. Бæрæгкæнынтексттымидисыæвæрдпатриотонаæмæэтикон хъуыдытæ. Цыбырхъусынгæнинагфыссыннæлгоймаджыудварны тыххæй.</p>
Лексикæ.Фразеологи.Ныхасыкультура(14сах.)			
5.	Лексикæ. Дзырдты бастдинад	<p>Лексикайыæмбарынад. Дзырдтыбастдинадкаæрæдзиимæ сæ мидисмæ гæсгæ.</p>	<p>Æвзаджы дзырдуатон сконд. Дзырдылексиконнысаниуæг. Бæрæгкæнындзырдыбынатхъуыдытæ,æнкъарæнтæ</p>

	кæрæдзимæсæ мидисмæ гæсгæ	Термин«культура»-йынысаниуæг.	зæгъыны, сæ бастдинад кæрæдзиуыл ныхасы мидæг. Культурæйыæмбарынадтыххæйчиныджыраиртæсткæсын æмæ йæ дзурын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырдыморфологионарæзмæ гæсгæ.	Амонындзырdbастыхæйттылексиконаæмæморфологион арæст.
		<i>Ныхасырæст</i> Ироннационкультура: нывкæнынад. Тугъанты Махарбег æмæ ХъотайтыГришамæгæсгæфыст текст«ХетæгкатыЛеуаныфырт Къоста-нывгæнаг».	Текстыпланаразынаæмайæуыцыпъланмæгæсгæдзурын. Текстыстиль бæрæг кæнын. Тексты бындурыл диалог аразын.Нывгæнагæйинтервьюисынаæмайæфы ссын.
б.	Лексикон бастдинады фæрæзтæ тексты хъуыдыйæдты æхсæн	Дзырдтæ тексты хæйттæ бæттынаг. Темæ амонæг дзырдты ивынад тек- стыхæйтты:номивæгай,синонимон дзырдæй кæнæ лексикон фæлхатæй.	Текстыхæйттæбæттынылексиконмадзæлттаамоны. Дзырдтæн синонимтæ фыссын. Дзырдтыорфограммæтаæмбарын кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Зæрдыллаууынкæнын текстыхæйттæбæттынылексикон фæрæзтæ:номивджытæ,лексикон фæлхат, синонимтæ. Этикетонсидæнтæ.	Бæрæгкæнынтекстытемæамонæгдзырдтыхуызтæ. Ног терминтæ зонгæ кæнын. Этикетонсидæнтæзæрдыллаууынкæнын. Этикетон диалог аразын.
		<i>Ныхасырæст</i> Нартыкаджытытемæирон нывкæнынады. Дзантиаты Анатолийы уырыссагтекстæйтæлмацгонд текст*.	Текстыпланаразынаæмайæдзурынуйыцыпъланмæгæсгæ. Тексты бæрæг кæнын удварнимæ баст хъуыды, хи аргъ ын дæттын, тæрхæттæй пайдагæнгæйæ. Иунывгæнагкæнаескульпторытыххæйныффыссын хъусынгæнинаг. Архайындиалогты.

7.	Дзырдтылексикон нысаниуаг. Дзырдтытематикон къордгæ	Дзырдтылексиконаæмæграмматикон нысаниуджыгæ. Дзырдтылексиконаæмæграмматикон нысаниуджыты бастдинад. Дзырдтытематиконкъордгæ.	Дзырдтыбастдинадсæмидис,нысаниуджыгææмæ тематикон къордгæм гæсгæ æмбарын кæнын. Дзырдтытематиконкъордтытыхæйчиныджытеорикасын. Дзырды лексикон æмæ грамматикон нысаниуджыты бастдинад амонын.
		Фæлхаткæнын Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ иугæнаг дзырдгæ. Терминтæ.	Дзырдтылексиконаæмæграмматиконнысаниуджыгæ æмбарын кæнын. Хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтææмæиугæнагдзырдгæ амонын. Официалон, ахсæнадон-политикон, экономикон æмæ æфсæддон терминтæ бæрæг кæнын.
		Ныхасы рæзт Рæвдауæндзырдгæ Æмдзæвгæтæ:АбайтыЭдуард «Мæ хъæбысмæ 'рбаппар, / Мæ хъæбулдæхи»æмæДауырæ«Арæх æрымысын...».	Уацмысысæйрагхъуыдыбæрæгкæнын. Рæвдауæндзырдтыхуызгæамонын,сæахадындинадсын бæрæг кæнын. Рефератцæттæкæнынлæвæрдтемæйæ. Бæрæг кæнын тексты стилон арæзт.
8.	Иунысаниуагон æмæ бирæнысаниуагон дзырдгæ. Метафорæ. Метоними	Иунысаниуагон æмæ бирæнысаниуагон дзырдгæ. Метафорææмæметоними,сæ хицæнгæнаен миниуджыгæ. Дзырдты растфыссынад.	Дзырдыкомкоммææмæахæсгæнысаниуджыгæзæрдыл лæууын кæнын. Чиныджыбакасынтеоретиконаермæгæмæйылæрдзурын. Æмбарынгæнаен дзырдутæмæ гæсгæ амонынц дзырдты бирæнысаниуагад. Миногонтææмæминвидисджытырастфыссынадимæ орфограммæтæ амонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Аивадон-нывгæнаенмадзæлтты хуызгæ.	Аивадон-нывгæнаенмадзæлтгæзæрдыллæууынкæнын, тексты сæ амонын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Иронадæмонзæрджыгæ. ЦæрукъатыА.æмдзæвгæ «Зæрæг.	Æмбарынкæнынтекстыæвзæджыарæзт. Текстæн сæргонд æвзарын. Текстымидисмæфæрстыгæдæттын.

		Иронадамонмузыкайытыххэй текст*.	Агурынтекстыиронадаёймаджыидеалтаэмонæг скъуыддзаг.
9.	Æвзаджытемаæ: Омонимтаæ.	Омонимтыхуызтаæ,саæ хицæндзинаедтаæ. Бираёнысаниуагадаæмаэомоними.	Омонимтыгытххэйчиныджытеоретиконаæрмагбакасын. Омонимты хуызтаэ амонын. Орфографионрадыдтытæрасткæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдылексиконныснауаг. Орфограмматæ.	Дзырдыбæстытæаразыномонимтаæ. Орфограмматæ бæраг кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Иронгероиконзарджытыæвзаг. АбайтыВасомæгæсгæфыстгекст «Иронгероиконзарджытыæвзаг». «Плиты Иссаёйы зараг».	Фæрстыты хуызы тексты пълан аразын. Пъланмагæсгæтекстымидисылдзурын.
10.	Æвзаджытемаæ: Синонимтаæ. Градаци	Синонимтаæ,саæрахицæнгæнæн æууæлтæ. Синонимты хуызтаэ (лексикон, фразеологион, грамматикон). Синонимты хæстæ тексты. Градаци,йæравзæрдаæмахæстæ тексты.	Синонимтыхуызтытыххэйчиныджытеоретиконаæрмаг бакасын. Лексикон,фразеологионаæмаграмматиконсинонимтаэ æвзарын. Синонимтымидисæмбарын кæнын. Синонимон раенхыты амонын синонимты хуызтаэ. Синонимтыхицæнгæнæнминиуджытæбæрагкæнын. Градаций теори амонын. Уацмысыамонынаæвзагонаæмаконтекстуалонсинонимтаэ. Морфологион æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Аивадон-нывгæнæнмадзæлттаæ: метафорæ, эпитет, абарст, олицетворени.	Æмдзæвгæтыамонынаивадон-нывгæнæнмадзæлттаæ,саæ хæстæ.
		<i>Ныхасырæст</i> «Бæрзондному–хæстонлæппу, салдат!» (Джусойты Нафи)	Æмдзæвгæтымидискаæрадзиуылбарын,бæрагсынкæнын саæ мидис æмаæ се 'взаджы æууæлттаэ. Уацмысыхуыдыбæрагкæнын.

		Æмдзæвгæтæ: Хетагкаты Къ. «Салдат», Джусойты Н. «Салдат», Дарчиты Д. «Уый фæдгон æз».	
11.	Антонимтæ. Антитезæ. Оксюморон	Антонимтæ. Æвзагон æмæ контекстуалон антонимтæ. Антитезæ. Оксюморон.	Зонгæкæнын чиниджы амынд теоретикон раиртæстыгимæ. Æвзагон æмæ контекстуалон антонимты хицæндзинад æмбарын кæнын. Дзырдты растфыссынадыл кусын. Антитезæ æмæ оксюморонамонын. Лексикон æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Хъуыдыйады грамматикон бындур. Орфографийы морфологион принцип.	Тексты темæнмæ баст дзырдтæ бæрæг кæнын. Морфологион принципмæ гæсгæ фыст дзырдтæ моннын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Хидарыныуаг. Айларты И. «Хидарыныуаг». Джыккайты Ш. æмдзæвгæ «Дыуада сдзырды».	Фæрстыты хуызы тексты пъланаразын. Пъланмæ гæсгæ тексты мидис дзурын. Тексты этикон хъуыды хиныхæстæй æмбарын кæнын.
12.	Æвзаджы темæ: Æрбайсгæ дзырдтæ	Æрбайсгæ дзырдтæ. Бындурон æмæ æрбайсгæ дзырдтæ. Æрбайсгæ дзырдтæ чиньгон ныхасы.	Бындурон æмæ æрбайсгæ дзырдтыты ххæй теоретикон æрмаг зæрдыл лаууын кæнын. Курдиатамонæг этиконныхæстæ фыссын. Аразын æрбайсгæ æмæ бындурон дзырдтæ разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты фæрцы. Æрбайсгæ дзырдты мидис æмбарын кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Терминтæ. Æрбайсгæ дзырдты растдзурынад æмæ растфыссынад.	Терминты мидис бæрæг кæнын. Дзырдты равзæрдыты ххæй хъуысын гæнина цагтæ кæнын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Ирон музыкало наивад.	Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Тексты пълан аразын.

		Тексттә:«Иронмузыкалонаивад». Ситохаты С. «Хуры тынтә – хьисфәнды хьистә». СиукьатыН.науконтекстәй скъуыддзаг.	Пъланмә гәсгә дзурын тексты сәйраг мидис. Текстыамонынметафоратәәмәолицетворенитә. Текстән бәрәг кәнын йә лексикайы хуызтә. Аразындиалогкурдиатыныхәстимә.
13.	Диалектизмтә	Литературон әмә диалектон ныхас. Диалектизмтә,сәарәзтәмәхәстә.	Диалектондзырдтыбынатиумәйагадәмонәвзәджы әмбарын кәнын. Диктормә(ахуыргәнәгмә)хъусынаәмәахуыркәнын литературон ныхас диалектон әмә әндәр ныхасәй иртасын. Дыгурондзырдтымидисәмбарынкәнын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Аивгәнән-нивгәнәнмадзәлттә. Диалог. Этикетонныхәстә.	Аивадон-нивгәнәнмадзәлттынысантекстыамонын. Диалогтәаразын,этикетонныхәстәйпайдагәнәйә.
		<i>Ныхасырәзт</i> Бинонты фарн. Тексттә:ДзаболатыХ.«Фыдәлтә әмәмах».АбайтыЭ.«Уәныхасы фарн уадзут!»	Удварныдомәнтәамонын. Текстыиртасынаивадон-нивгәнәнмадзәлттә.
14.	Сәрмагонд лексика. Терминтәәмә профессионализмтә	Сәрмагондлексика,терминтәәмә профессионализмтә. Терминтәиронәвзәджы.	Сәрмагондлексика,терминтәәмәпрофессионализмты хицәндзинәдтә амонын. Терминтытыххәйхъусынгәнниагфыссын. Текстыгемәәмәдәлтәмәтимәбастдзырдтыкьордтәәмә сә бастдзинәдтә бәрәг кәнын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Әрхәцән нысәнтты әвәрд хъуыдыйады иртәстгонд уәнгтимә әмә домгәвазыгджын хъуыдыйады.	Әрхәцәннысәнттыәвәрдәмбарынкәнын. Терминты морфологион арәзт амонын.

		<i>Ныхасырæзт</i> Ирыстоныæрдз. Газет«Рæстдзинад»-æйдыууæ тексты æрдзы тыххæй. СкъуыддзагХъазиты М. радзырдæй.	Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Бæрæг кæнын тексты стиль. Тексттæкæрæдзиуылбарынаæмæсынсе’взагон хицæндзинадтæ æмбарын кæнын.
15.	Зæрондæмæног дзырдтæ	Зæронд дзырдтæ ирон æвзаджы. Активон æмæ пассивон дзырдуат. Ногдзырдтæ.Авторногдзырдтæ.	Зæронд æмæ ног дзырдтæ бæрæгтæнæнтæ амонын. Алыхуызондзырдарæзтонмадзæлттыфарцыхъæугæ дзырдтæ аразын. Ногдзырдтыравзæрдбæрæгкæнындзырдуатмæгæсгæ. Лексикон æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Синонимтæ,антонимтæ,æрбайсгæ дзырдтæ, диалектон дзырдтæ, сæрмагонд лексика.	Текстыагурынрацыдæрмагимабастдзырдтææмæсæ æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> БалцШотландимæ. Журнал«Лиза»-йæтекст«Эдинбург: XIV æнусы – цыма вулканыл!»*.	Рефератфыссынамындтемæйæ иуыл. Текстымидисимæбастфæрстытæнæххæстдзуæппытæ дæттын. Æрбайсгæдзырдтытæлмациронаæвзагмææмбарынкæнын.
16.	Контролонкуыст		
17.	Æнгом дзырdbæстытæ	Уæгъдибарæмææнауæгъдибар дзырdbæстытæ. Æнгомдзырdbæстытæ.	Уæгъдибарæмææнауæгъдибардзырdbæстытæиртасын. Уæгъдибардзырdbæстытæйахæсгæнысаниуæджыпайда кæнын. Æнгомдзырdbæстытытыххæйрацыдæрмагзæрдыллæууын кæнын. Æндæрæвзæгтæйæрбайсгææнгомдзырdbæстытæамонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Дзырdbæстытæ, сæарæзт. Æрхæцæннысæнтгæхуымæтæгæмæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Дефисæвæрыныæгъдауттæ.	Æрхæцæннысæнтгыæвардтекстыæмбарынкæнын. Дзырдты растфыссынад дзургайæ амонын.

		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыстоныæрдз.Хъолайыцъити. МалитыХ.уацæй скъуыддзаг «Хъолайыцъити». Газет«Рæстдзинад»-æйисттекст «Хъелы цад». СкъуыддзагХъуылатыС.радзырд «Номылус»-æй.</p>	<p>Текстылексикон-стилистиконализкæнын. Тексты фæлгонцджын дзырдты мидис æмбарын кæнын. Амоньндзургæныхасыдзырдгæмææнгомдзырdbæстыты хæстæ тексты. Бацæттæкæнынхъусынгæнинагчызджыæгъдауытыххæй. Уацхъуыд фыссын æхсæнадон-политикон темæйыл.</p>
18.	Фразеологионсинонимтæ, антонимтæ, омонимтæ	<p>Фразеологион синонимтæ, антонимтæ æмæ омонимтæ. Фразеологиониуагтыстилистикон миниуджытæ.</p>	<p>Фразеологионсинонимтæ,антонимтææмæомонимты тыххæй раиргæст кæсын. Æнгомдзырdbæстытыстилистиконминиуджытææмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Синонимтææмæантонимтæ, омонимтæ. Æрхæцæннысæнттыхуызтæ.</p>	<p>Æрхæцæннысæнттыæвардтекстыæмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i> Ирыстоны зæххы хъæздыгдзинæдтæ. БеруатыБ.«Нæзæххы хъæздыгдзинæдтæ». БарысбитыБ.текстгазет «Рæстдзинад»-æй.</p>	<p>Фразеологионздахтытыхæстæныхасыæмбарынкæнын. Текст хи ныхæстæй дзурын. Текстыбындурыйдиалогаразын. Текстæнсæргондхъуыдыкæнын.</p>
Литературонавзаг.Стилистикæ.Ныхасыкультура(бсах.)			
19.	Литературонавзаг æмæ йæ нормæтæ	<p>Литературон æвзаджы æмбарынад, йæнормæтæ.Литературонавзаджы кодификаци. Æмбарынадтæ:фысгææмæдзургæ ныхас, ныхас кæныны сферæтæ,</p>	<p>Литературон æвзаг æмæ йæ нормæты тыххæй чиныджы теоретикон æрмæг кæсын æмæ йæ дзурын. Дзургæныхасыфæрæзтыбынатфысгæтекстытыбарæг кæнын. Литературонаæмæстилистиконнормæтыбастдзинад</p>

		монологæмæ диалог.	æмбарынкæнын. Монологæмæдиалогытыххæйдзурын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасы стили æмбарынад. Вазыгджынхъуыдыйадырæзт.	Стилистиконрæдыдтытыхуызтæамонынаæмарасткæнын. Вазыгджын хъуыдыйæдтæн схемæтæ аразын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Национпарк«Алани» БеруатыБ.æмæСабатыА. уацхъуыд «Национпарк«Алани»-йæ скъуыддзаг. ТохсыртыКъ.«Æнарзæт къахинагтæ». Скъуыддзагтæтекстгæй:Барахъты Г. радзырд «Тæлмац»-æй æмæ Биазырты Къ. наукон уацæй.	Бæрæгкæнынтекстыстилонбæрæггæнæнтæамонæг фæрæзтæ. Аивадонаæманауконтексттыхицæндзинадтæамонын. Тексты конспект фыссын. Литературоннормæтыхæлдæмбарынкæнын. Интервьюйы арæзт æмбарынкæнын.
20.	Стилистикææмæ ныхасыкультураæ	Стилистикæ æмæ нихасы культураейыпредмет,сæбастдинад. Фæрæзты стилистикæ æмæ функционалон стилистикæ. Стилистикон нысаниуæг: функционалон-стилистикон æмæ æнкъарæнджын-арггæнæн.	Ахуырадонтекстимæзонгæкæнын. Æмбарынкæнын нихасы культурайы бынат адæмы царды. Стилистикææмæныхасыкультураейыбастдинадылдзурын. Дзуапп даттын теоретикон æрмæгимæ баст фæрстыгæн. Терминтымидисæмбарынкæнындырдуæттæмгæсгæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасыстильтыхуызтæирон æвзаджы. Реферат.	Текстыстилонарæзтæмбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Ирыстонъæрдз.ЦæгатИрыстоны æхсæрдзæнтæ. Текстгæ:ХъуысатыГ.	Текстымидисдзурынаæмайæцыбыргондæйфыссын. Тексты жанр æмæ стиль бæрæг кæнын æмæ йын йæ миниуджытæ нымайын. Реферат фыссын темæйæ «Функционалонстильтæиронæвзаджы».

		«Цагат Ирыстоны ахсардзæнтæ». Газет«Рæстдзинад»-æйтæктæрдзы тыххæй. Хъайтыхъты А. «Хæдзары хицау».	
21.	Ирон лексикаæмæфразеологион иуæгты стилистикон миниуджытæ. Дзырды стилистикон нысаниуæджы æмбарынад.	Ирон лексикаæмæ фразеологион иуæгты стилистикон миниуджытæ. Чыныгон æмæ дзургæ ныхасы лексикаæ. Стилистикон(кæнæфункционалон-стилистикон) нормæйы фарст. Дзырдты стилистикон бæрæггæнæнтæ.	Чыныджы лавæрд теоретикон æрмæгимæ зонгæ кæнын. Дзырдтæ амоньн сæ стилистикон бæрæггæнæнтæм гæсгæ. Ныхасмæхъусгæйæ,иртасынстилистиконмадзæлттææмæ сæ хæстæ. Дыгурундзырдтæзæрдылбадарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Синонимонрæнхъ.	Синонимонрæнхъысемантикон-стилистиконсинонимтæ бæрæг кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирон удыконт. СкъуыддзагХъайт ыхътыА. радзырдæй.	Тексты мидисимæ баст хæслæвæрдтæ æххæст кæнын. Иронадæймаджыудварныминиуджытытыххæйныхас кæнын. Дзырдтæйсæстилистиконминиуджытæмгæсгæпайда кæнын.
22.	Чыныгон æмæ дзургæныхасы фразеологион иуæгтæ	Чыныгонаæмæдзургæныхасы фразеологион иуæгтæ. Иумæйаглитературон æмæ, стилистикон нысаниуæг (æмæ ахуырст)кæмæнис,ахæмдзырдтæ æмæ фразеологион иуæгтæ. Сæбынатныхасы.Стереотипон æвзагон мадзæлттæ.	Дзургæныхасæмбарын,зонынаыцыбырæйæмææххæстæй дзурын. Æнгом дзырdbæстыты стилистикон миниуджытæ амоньн. Удварнонæмæэтиконæмбарынадтытыххæйихъуыдытæ дзурын, тексты æрмæгыл æнцойгæнгæйæ.
		<i>Фæлхат кæнын</i> Ныхасыстильтæ. Ныхасыхæйттæ.	Чыныгонаæмæдзургæныхасылексикайыморфологионарæст бæрæг кæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Æфсæддоннамыс. Текст «Æфсæддон намыс»*. Таурæгъ «Кодзырты Таймураз»-æй скъуыддзаг.</p>	<p>Текстыпъланаразын. Пъланмæгæсгæтекстымидисдурын. Тексты бындурыл диалог аразын. Этикетонныхæстæтекстмæгæсгæамонын. Диалог монологæй ивын.</p>
23.	Дзырдты æнкъарæнджын-экспрессивон нысаниуæг	<p>Дзырдты æнкъарæнджын-экспрессивон нысаниуæг. Æнкъарæнджын-экспрессивон дзырдтыбынатфункционалон стильты.</p>	<p>Темæимæбасттеоретиконармæгчиныджыбакасынаемæйæ хайгай радзурын. Текстыæнкъарæнджын-экспрессивонфæрæзтæагурын,сæ хæстæ сын æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæннысæнтгææмхуызонамæ иртæстгонд уæнгтимæ.</p>	<p>Æрхæцæннысæнтгææварынхъуыдыйæдтыæмхуызонамæ иртæстгонд уæнгтимæ.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстонамысылæгтæ. Абайты Васо. МæхæмæттыА. «ЗынаргъВасо!» Скъуыддзаг Эдмон Ростаны хъæбатырон комеди «Сирано де Бержерак»-æй.</p>	<p>Текстрадзурынфæрстытæмгæсгæ. Текстымидисæмæнывæфтыддинадыæууæлтæбæрæг кæнын загъинагимæ бастæй. Текстæнсæргондхъуыдыкæнын,йæмидисылынныхас кæнын. Тексты стильтæ бæрæг кæнын. Диалогтæивынмонологонныхасæй. Цыбырочеркныффыссынзындгондадæймагыл.</p>
24.	Этикетонныхас	<p>Этикет. Этикетонныхас. Этикетонныхæсты къордтæ. Этикетонныхæстыхуызтæирон бинонты царды.</p>	<p>Ахуырадонтекстимæзонгæкæнынэтикетонныхасытыххæй. Этикетонныхасы нормæтæ амонын. Паралингвистиконмадзæлттытыххæйдзурын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æрбайсгæ дзырдтæ. Мивдисæджыздæхæнтæамæ афонтæ.</p>	<p>Æрбайсгæ дзырдты хуызтæ бæрæг кæнын. Мивдисæджыформæтыахадындинадылдзурын.</p>

		<p><i>Ныхасырæст</i> Сæ нæмттæ цардысты мыггагмæ. Леонардо да Винчи. Цæрукъаты А. æмдзæвгæ «Леонардо да Винчи»-йæ скъуыддзаг. Малиты В. «Леонардо да Винчи». Текст нарты кадджытæй «Æвдзæрæныхæст».</p>	<p>Тексты пъланаразы нæмæй æуыцы пъланмæг æсгæдзурын. Текст цыбыргондæй фыссын. Цыбырхъусынгæнинаг фыссын иузындгондны вгæнæджы тыххæй. Тексты хæйттæ бæттæг дзырдтæ амоньн. Коммæзæгъд курдиатыныхæстæ зоныны вифæрссаг хуызы загъд курдиаты ныхæстæй. Аразындиалогæтикæтонныхæстимæ. Дзурынæтикæтонныхæсты нысаныхæй абыноцарды. Хуынды гæххæтт фыссын.</p>
Морфемикæ. Морфологи. Орфографи. Ныхасы культура (9 сах.)			
25.	Морфемикæ. Морфемæты хуызтæ	<p>Морфемикæ. Морфемæты хуызтæ. Дзырдарæст – æвзаг зонынады хицæн хай. Ног дзырдтæ аразыны фæрæстæ. Морфемæты стилистикæнæууæлтæ.</p>	<p>Морфемæты тыххæй теоретикæн æрмæг зæрдыл æууын кæнын. Дзырдарæстæмæ дзырдарæзæн мадзæлттæ бæрæг кæнын. Раст амоньн дзырдтæ аразыны хуызтæ. Дзырдæн кæнын морфемонæвзæрст.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дывæргонд æмхъæлæсонты раст фыссынад. Аффиксты хуызтæ.</p>	<p>Чиньгонæмæдзургæныхасы дзырдтæ аразыны аффикстæ амоньн.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыстони нæмыслæгтæ. Хъантемыраты бæхылхъазджытæ. Текст В. Марсяновскийы чиньгæй «Кантемировцы» (тæлмац*).</p>	<p>Текст дихкæнын мидисджын хæйттыл æмæ алы хайæндæр бæрæг кæнын йæ сæйраг хъуыды. Текстимæ баст хъуыдытæ æмæ æнкъарæнтыл дзурын.</p>
26.	Морфологи. Ныхасы хæйттæ ирон æвзаджы. Сæрмагондны хасы хæйтты	<p>Морфологи. Ныхасы хæйттæ иронæвзаджы. Ныхасы хæйтты грамматикон категоритæ. Хауæнты нысаниуджытæ.</p>	<p>Сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйтты хуызтæ, сæ нысаниуæг æмæ грамматикон категоритæ æмбарын кæнын. Номдары хауæнты нысаниуджыты тыххæй ирæстбæкæсын æмæ йæ радзурын. Амоньндыг уронæвзаджытасындзæджы хицæндзинадтæ.</p>

	грамматикон категория. Хауэнты нысаниуджытæ	<i>Фæлхаткæнын</i> Номдартыбираоннымæцыараэзт иронæвзаджы. Географиннаэмттырастфыссынад.	Ныхасыхайттыхуызтæамонын. Æмбарынкæнынномдартыбираоннымæцаразынимæбаст орфограммæтæ. Географиннаэмттырастфыссынадгуырынонхауæны.
		<i>Ныхасырæзт</i> КиноаивадИрыстоны. Тексттæ: Цогойты В. «Дзæуджыхъæуыкинематограф сæдæ азы размæ». ЧерчестыХъ.«Кинорежиссер УальгыВладимир».	Текстфæрстытæмгæстæдзурын. Рефератфыссыниуиронкинорежиссерытыххæй. Фыссынцыбырсочинени-тæрхæттæ,амонындзытезис, бæлвырдгæнæн,хатдзæг.
27.	Мивдисæг. Миномиæмæ фæрссагми	Мивдисæг. Мивдисæджыифтындзæг. Мивдисæджыграмматикон форматæ.Вазыгджын мивдисджытæ,мивдисæджы вазыгджын æмæ разæнгардгæнæн форматæ.Мивдисæджыæнаивгæ æмæ æнацæсгомон форматæ. Миногми æмæ фæрссагми. Миногионæмæфæрссагион здæхтытæ.	Тæмæимæбасттеоретиконраиртæстчиныджыкæсын. Мивдисæджы æбæлвырд форматты грамматикон миниуджытæ бæрæгкæнын. Мивдисджытæнсæграмматиконформатыхуызтææмбарынкæнын. Миногиæмæфæрссагмиийморфологионæууæлтææмæ синтаксисон хæстæ амонын. Миногионæмæфæрссагионздæхтытæиронæвзаджы. Дыгурон æвзаджы мивдисджыты ифтындзæджы хицæндзинæдтæамонын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджынгондхъуыдыйæдтæ.	Æрхæцæн нысæнттæ æвæрыны æгъдæуттыл дзурын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Хосгæнæн кæрдæджытæ. Тексттæ: Газет «Рæстдзинад»-æй («Бæхырагъыхос»),«Хъæдгæмтгæн, цæфтæн»,«Фæткъуы:аппæйцъары онг»).	Аивадонтекстыхайтгæбæттæгæвзагонмадзæлттæагурын æмæ æмбарынкæнын. Текст тæлмац кæнын ирон æвзагмæ. Æрхæцæн нысæнтты æвæрд амонын. Текстысæйрагхъуыдыæмбарынкæнын. Хъусынгæнинагцæттæкæнынхосгæнæгкæрдæджытытыххæй.

		Тотров В.К. «О народной медицине Осетии». Скъуыддзаг Мамсыраты Д. радзырд «Райгуырæн бæстæ»-йæ.	
28.	Мивдисæджы бындуртæ. Мивдисæджы разæфтуантæ æмæ сæ нысаниуджытæ	Мивдисæджы бындурты хуызтæ, сæ аразаг фæсæфтуантæ. Мивдисæджы разæфтуанты хуызтæ æмæ сæ функцитæ.	Мивдисæджы бындурты хуызтыты ххæй чиныджы кæсын æмæ йæ дзурын. Ивгъуыдаfony мивдисджыты растфыссынадæмбарын кæнын. Разæфтуанты хуызтæ ирон æвзаджы æмæ сæ функцитæ зæрдыл лæууын кæнын. Бæрæг кæнын мивдисæджы здахæнты хæстæ. Амоны разæфтуанты хуызтæ дыгурон литературон æвзаджы.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисæджы разæнгардгæнаæнаæмæ æнаæцæсгомон формæтæ.	Мивдисджыты разæнгардгæнаæнаæмæ æнаæцæсгомон формæты арæзтыл дзурын.
		<i>Ныхасы рæст</i> Разамындæттыны сусæгдзинæдтæ. Цалдæртæлмацгондскъуыддзаджы В.П. Шейновы чыныгæй «Скрытое управление человеком»: «Ез дæн иннæ сылгоймæгты хуызæн», «Джавахарлал Неру»* æ. инн. Текст «Александр Македонский».	Цыбырхъусынгæнинагфыссын разамындæттыныты ххæй. Интонацийы алы хуызтæй пайда кæнын амонын. Кæрæдзи фæрстыгæндзуапдæттын. Текст ирон æвзагмæ тæлмац кæнын.
29.	Мивдисæджы афонтæ æмæ здахæнтæ, сæ нысаниуджытæ Мивдисæджы формæты растфыссынад.	Мивдисæджы афонтæ æмæ здахæнтæ, сæ нысаниуджытæ Мивдисæджы формæты растфыссынад.	Темæимæ баст теорийыл дзурын чиныджы æрмæджы бындурыл. Мивдисæджы грамматикон формæтæ бæрæг кæнын. Мивдисджыты формæты растфыссынад амонын.

		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Зæгъинаджы арæзт. Вазыгджыгондхуыдыйæдты хуызтæ. Стилистиконфигурæтæ.</p>	<p>Зæгъинаджы хуызтæ фæлхат кæнын. Æрхæцæннысæнттыæвардæмбарынкæнын. Стилистиконфигурæтыхуызтæзардыллауынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Фыды фарн мæрдтæм нæ цауы. МырзатыБ.æмдзæвгæтæ«Æгъдауы кадаг» æмæ «Фыды фарн». МырзатыБ. «Лæг». ХъодзатыÆ.æмдзæвгæ«Æфсарм». Плиты Г. трагеди «Чермен»-æй скъуыддзаг.</p>	<p>Текстыæвардæतिकонамбарынадтылдзурын. Хихуыдытæдзурын(фыссын)лæджыфарнытххæй. Тексты мидис æмæ æвзагон арæзты тыххæй дзурын. Текстыаивадон-нывгæнæнмадзæлттææмæстиликон фигурæты хæстæ бæрæг кæнын. Диалогонныхасæймонологонныхасаразын.</p>
30.	Æххуысгæнæг ныхасыхæйттæ	<p>Æххуысгæнæгныхасыхайы æмбарынад. Æххуысгæнæг нихасы хæйтты хуызтææмæлексикон-грамматикон миниуджытæ.</p>	<p>Æххуысгæнæгныхасыхæйттыхуызтææмæграмматикон хæстæ бæрæг кæнын. Морфологионаæвзæрсткæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджынхуыдыйадæнсхемæ аразын.</p>	<p>Бæрæггонддырдтыморфологионарæзтæмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ничи нæ фæрох, ницы нæ фæрох. Калоты Х. «Карз хæст райдыдта». Цæгæраты М. «Уæлахизы уалдзæг». Джусойты Н. æмдзæвгæтæ «Гыцци, фыссы...»,«Гыццимæ».ДарчитыД. æмдзæвгæ«Хæстонхо».Джыккайты Къ. æмæ Баситы М. уацæй скъуыддзаг «Уæлахиздзаутæ».</p>	<p>Тексты хуыды æмбарынкæнын. Хъусынгæнинагфыссынамындтемæйæ. Тексттæкæрæдзиуылбарынаемæсынсаиууагæмæ хицæнгæнæг æууæлтæ æмбарынкæнын. Тексттынывгæнæн-ирдгæнæнмадзæлттæагурынаемæсын сæ хæстæ æмбарынкæнын.</p>

31.	Бæттæгтæ	Бæттæгтæ. Бæттæгтыхуызтæсæнысаниуæгмæ гæсгæ. Бæттæг дзырдтæ. Æмбарынгæнинагдзырдтæ.	Бæттæгтытххæйчиныджытеоретиконæрмагкæсынаемæ йæ дзурын. Бабæттæгбастдзинадыæмадомгæбастдзинадыбæттæгтæ. Бæттæгтæ бæрæг кæнын хуымæтæг æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Бæттæгдзырдтææмææмбарынгæнинагдзырдтыхуызтæ æмæ функцитæ амонь. Вазыгджынхъуыдыйæдтааразынаемææвзарынмæарæхсын. Вазыгджын хъуыдыйæдæн схемæ аразын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджынхъуыдыйад. Æрхæцæннысæнттæхуымæтæгæмæ вазыгджын хъуыдыйæдты.	Æрхæцæннысæнттыæвардæмбарынкæнынсинтаксисон арæзтыты.
		<i>Ныхасырæст</i> Мадæлонæвзаг. Æмдзæвгæтæ: Хъодзаты Е. «Ирон дзырд» æмæ Джусойты Н. «Уарзны монолог» Айларты И. æмбисæндтæ.	Текстæн сæргонд хъуыды кæнын. Кæрæдзифæрстытæндзуаппæттын. Хихъуыдытæдзурынаемæфыссынмадæлонæвзаджы тыххæй. Рефератфыссынамындтемайæ.
32.	Хайыгтæ. Модалон дзырдтæ	Хайыгтæ, сæдихкæнынадсæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Модалондзырдтынысаниуджыгтæ.	Хайыгтыхуызтæамонь. Модалондзырдтæхайыгтæйхицæнкæнын. Хайыгтææмæмодалондзырдтыхæстæтексты(ныхасы) бæрæг кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасыхæйттæ. Комкоммææмæфæрссагныхас.	Æрхæцæннысæнттыæвардбæрæгкæнын. Амонь дзырдты морфологион арæст. Комкоммæныхасæйфæрссагныхасаразын.
		<i>Ныхасырæст</i> Мады къухты рæвдыд. Цæрукъаты А. æмдзæвгæ «Мады къухты рæвдыд».	Текстæнсæргондхъуыдыкæнын. Текстæнстилистиконализкæнынмæарæхсын. Хихъуыдытæфыссынсылгоймаджыæгъдауытыххæй. Гыщыл нывæцæн фыссын мады тыххæй.

		ХодыК.æмдзæвгæ«Мæдзæбæх мад». Хъайтыхъты А. радзырд «Фыдус»-æйскъуыддзаг.	
33.	Разæвæрдгææмæ фæсæвæрдгæ. Æвастхæртæ. Мырфæзмæндзырдгæ	Разæвæрдгæ æмæ фæсæвæрдгæ. Æвастхæртынысаниуджытæ, сæ хæстæ. Мырфæзмæндзырдгæ, сæ равæрд.	Разæвæрдгææмæфæсæвæрдгæиртасын, сæхæстæсын амонын. Æвастхæртынысаниуджытылдзурын, ныхасысæпайда кæнын амонын. Мырфæзмæндзырдгæхицæнкæнынаæвастхæртæй. Æрхæцæн нысæнтгæ æвастхæртимæ. Наукон хъусынгæнинаг ныффыссын æвастхæрты тыххæй. Хъуыдыйæдтæн синтаксисон æвзæрст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæннысæнтгæхуымæтæгæмæ вазыгджынхъуыдыйæдты, комкоммæ ныхасы Аргъæнæн-æнкъарæнджындзырдгæ.	Хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдтыæрхæцæн нысæнтты æвæрд æмбарын кæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Ирыстонкуыдбануис Уæрæсеимæ. Скъуыддзæгтæ:Блиты М. «Ирыстон куыд бау ис Уæрæсеимæ»(гæлмац*).ПлитыГ. трагеди «Чермен»-æй æ. инн.	Текстыаразæнхæйтгææмæсæбастдинадыфæрæзтæ амонын. Текстымидисмæфæрстытæдæттын. Хъусынгæнинагфыссынæрдхордыминиуджытытыххæй. Цыбыр нывæцæн фыссын амынд темæйæ.
34.	Контролонкуыст		

Сæйрагдомæнтæ10-æмкъласыскъолодзаутызонындзинадгææмæарæхстдинадгæм

Скъолодзаутæхъуамæзоной:

- хъæлæсонæмææмхъæлæсонмыртыхицæндзинадгæ, сæрастдзурынад;
- æрбайсгæдзырдты растдзурынад;
- цавдыæгъдæутгæ;

- дзырдтæсæмидисмæ, нысаниуджытæмæмæтематиконкъордтæмгæсгæцавæртæсты, уый;
- дзырдтысемантиконамæстиликонкъордтæ;
- уæгъдибар æмæ æнауæгъдибар дзырdbæстыгæ;
- фразеологионсинонимтææмæ антонимтæ;
- фразеологиониуæгтыстиликонминиуджыгæ;
- этикетонныхасыформулатытематикаæмææвзагонарæзт;
- дзырдыарæзтæмæдзырдарæзæн мадзæлтгæ;
- ныхасыхæйттысæйраграмматиконминиуджыгæ;
- орфографионамæпунктуационæгъдауегæ;
- литературонамæдиалектонныхас;
- æмбарынадтæ:фысгæмæдзургæныхас, ныхаскæнынысферæтæ, монологæмæдиалог;
- диалогонныхасмонологонныхасæйиртасын;
- литературонамæстиликоннормæтæ;
- лексикон-грамматиконстиликонмадзæлтгæ;
- текстыхуызтæ;
- ныхасыстильтææмæсе'взагонминиуджыгæ;
- иронамæдыгуронæвзæгтыуæй-иулексикон-грамматиконхицæндзинадтæ.

Скъоладзаутæхуамæарæхсой:

- хъæлæсонæмææмхъæлæсонмыртæйсæминиуджытæмгæсгæпайдакæнынмæ;
- дзырдтææмæдзырдтыкъордтыцавдрæстæвæрынаæмæ дзурынмæ;
- дзырдтææмæдзырdbæстытыалыхуызтæйныхасыуавæрмæгæсгæпайда кæнынмæ;
- фразеологионздæхтытæйпайдакæнынмæ;
- алыхуызондзырдарæзтонмадзæлтгыфæрцыхъæугæдзырдтæаразынмæ;
- дзырдтæнсæграмматиконформæтæхынцгæйæ, дзырdbæстыгæ, хъуыдыйæдтææмæалыхуызонтæстæаразынмæ;
- ныхасытемæ æмæнысанмæ гæсгæдиалогтæ аразынаæмæ сæпайда кæнынмæ;
- ныхасыæмææвзаджыстильтæкæрæдзийæхицæнкæнынмæ;
- этикетонформулатæйныхасыуавæрмæгæсгæпайдакæнынмæ;
- фарстæнрастдзуаппæвзарынмæ;
- ныхасдарддæрхæцца кæнынмæ;
- диалоджыстереотипонæвзагонмадзæлттæйпайдакæнынмæ;
- диалогонныхасæймонологонныхасаразынмæ;

- бөлвырдтемайæбыцауныхасаразынмæ;
- текстпунктуацийыæгъдаутæмгæсгææвзарынмæ;
- литературонныхасдиалектонаемæендарныхасæйиртасынмæ;
- текстстемæ(дæлтемæтæ)æмæидейæбарæгкæнынмæ,планынаразынмææмайæуыцыпытланмæгæсгæфыссынмæ(дзурынмæ);
- текстстемææмæдæлтемæтимæбастдзырдтыкортæамоннынмæ;
- текстстыстилистиконмадзæлттæис,уыдониртасынæмæсынсæхæстææмбарынкæнынмæ;
- дзырдтææмæангомдзырdbæстыгæйсæлексион,грамматиконæмæстилистиконнысаниуджытæмгæсгæпайдакæнынмæ;
- тексттæалыхуызонстильтæмгæсгæаразынмæ;
- тексткæронмæфыссынмæ,сæргондынхъуыдыкæнынмæ;
- рефераттæ,хъусынгæнинагтæ,докладтæ,гыццылсочиненитææттæ кæнынмæ;
- текстмидисджынхæйттылдихкæнынмæ;
- текстмидисайхатдзæгтæкæнынмæ;
- алыхуызонрæдыдтыгæрасткæнынмæ;
- хуымæтæгæмæвазыгджынхъуыдыйæдты,комкоммæныхасыæрхæцæннысæнттæрастæвæрынмæ;
- этикетонформулатææмææвзагонштамптæйныхасыуавæрмагæсгæпайдакæнынмæ;
- алыхуызонавзæрстыгæкæнынмæ.

Тематиконплан11къл.(къуыри1сах.,дæппæтæй33сах.,уыдонæй3сах.–контролонкуыстыгæ)

Урочы номыр	Темæ	Урочымидис	Скъоладзаутыархайдыхуызтæ
8-9кълæстысинтаксисæйрацыдæрмагфæлхаткæнын(12сах.)			
1.	Дзырdbаст	Дзырdbасты æмбарынад. Дзырд, дзырdbаст æмæ хъуыдыйад – иумæйаг миниуджытæ æмæ хицæндзинæдтæ.Дзырdbæстыгы хуызтæ сæ арæзмæ гæсгæ æмæ сæйраг дзырды морфологион арæзмæ гæсгæ. Дзырdbасты хæйтты æхсан ахастыгæ. Дзырdbастыанализысхемæ.	Дзырdbасты тыххæй зонындзинæдтæ фæлхат кæнын. Дзырdbасты тыххæй раиртæстыгæн анализ кæнын. Дзырdbаст,дзырdbæмæхъуыдыйадысæйрагминиуджытæ барæг кæнын. Текстыалыхуызондзырdbæстыгæагурынаæмæсæрафыссын. Дзырdbаст дзырdbимæ æмæ хъуыдыйадымæ барын æмæ хатдзæгтæ кæнын. Схемæмагæсгæдзырdbæстыгæ æвзарын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Иронæвзаг. Скъуыддзаг Хаджеты Т. æмдзæвгæ «Ме 'взаг»-æй. Цыбыр текст академик А. М. Шегреных ххæй*.</p>	<p>Æмдзæвгæйымидисыларныхаскæнын, хихъуыдытæ дзурын. Растхъуыдыбæрæгкæнынæмайæаргументтæйфидаркæнын. Генеалогийон бæласы нывмæ гæсгæ ирон æвзаджы тыххæй дзурын, йæбынатыниндоевропæйагæвзæгтыæхсәнбæрæгкæнын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкасынаæмæсæзæрдыл дарын.</p>
2.	Дывæрсыг хъуыдыйад	<p>Дывæрсыг хъуыдыйады æмбарынад. Дывæрсыг хъуыдыйады хуызтæ: цыбыр, даргъгонд. Хуымæтæг хъуыдыйæдты хуызтæ загъдыны санмæгæсгæ. Хъæронæмæ æнæхъæрон хъуыдыйæдтæ. Сæйраг загъыны фæрæзтæ. Загъинаджы хуызтæ. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æрхæцæнны сæнттæ дывæрсыг хъуыдыйады.</p>	<p>Агурын текстты дывæрсыг хъуыдыйæдтæ амынд миниуджытимæ. Дывæрсыг хъуыдыйæдты аразтæв зарынаæмæ хатдзæгтæ кæнын. Æрхæцæнны сæнттæ авæрынаæмæ пунктограммæтæ æмбарынкæнын. Хъуыдыйæдтæ дарддæрахæццæ кæнынæмæ дывæрсыг хъуыдыйады тыххæйныхаскæнын. Дывæрсыг хъуыдыйады авзарын. Таурагъон, фарстонамæ разæнгардгæнæн хъуыдыйæдты структурайæ анализ кæнынæмæ раст хатдзæгтæм æрцæуын. Хъуыдыйады хуыз загъдыны санмæгæсгæ ивын. Загъинаджы хуызтæ фæлхаткæнын. Æххæстгæнæнты ххæйраиргæст кæсын. Абарыны цыбыр номивджытæй загъдæххæстгæнæнты бынат хъуыдыйады иронæмæды гурондиалектты.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æмхъæлæсонты къордты растфыссынад: орфограммæ æмхъæлæсонты ассимиляци.</p>	<p>Ивгъуыдафоны мивдисджыты растфыссынад æмбарынкæнын. Дзырдтæн фонетиконализкæнын, орфограммæтæ бамбарынкæнын.</p>

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Иронæвзаг. Цыбыртекст академик Вс.Ф. Миллеры тыххæй*. Текст «Иронæвзаг» – проф. ТахъазтыХ. науконауцаæй скъуыддзаг.</p>	<p>Текстбакасынаæмафæрстыгæндзуапдæттын. Текстыстильбæрагкæнынаæмаргументтæхæссын. Текстыухайæндæрстилайныффыссынаæмайынанализ скæнын. Амьнддзырдтæсинонимтæйивын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкасынаæмæсæ зæрдыл бадарын. Фæрстытыхуызытекстыпъланаразын. Пъланмæгæсгæтекстымидисдурын. Конспектымидисæмарæзтытыххæйраиртæсткæсынаæма йæ æвзарын. Текстыконспектфыссын.</p>
3.	Иуварсыг хъуыдыйæдгæ	<p>Иуварсыгхъуыдыйæдты æмбарынад. Сæмидисонаæмæ структуронминиуджытæ. Иуварсыг, дывæрсыгæма æнаæххæстхъуыдыйæдтыбарст. Мивдисæгонииуварсыг хъуыдыйæдтæ. Бæлвырдцæсгомониуварсыг хъуыдыйæдтæ. Æбæлвырдцæсгомониуварсыг хъуыдыйæдтæ. Иумæйагцæсгомониуварсыг хъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Иуварсыгæмадывæрсыгхъуыдыйæдтæбарын. Иуварсыгæмаæнаæххæстхъуыдыйæдтæбарын. Радзурыниуварсыг, дывæрсыгæмаæнаæххæст хъуыдыйæдтымидисæмарæзтыхицæндзинадтытыххæй. Лæвæрдфразæтæй(миниуджытыбæраггæнагтæй) пайда кæнгæйæ, раиртæстыгæсаразынаæмæсæныффыссын. Текстыиуварсыгхъуыдыйæдтæагурын. Сæхуызысынбæрагкæнын. Иуварсыгхъуыдыйæдтæсхемæмæгæсгææвзарын. Иуварсыгхъуыдыйæдтыхуызытытыххæйраиртæсткæсын æмайынанализ кæнын. Иуварсыгхъуыдыйæдтæйдыдывæрсыгхъуыдыйæдтæаразын, цыивдзинадтææрцъидис, уыдонæргомкæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Мивдисджытырастфыссынад.</p>	<p>Мивдисджытæхъуæгæцæсгомформæтыгæвæрын. Мивдисджытырастфыссынадаæмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстоныпадзахадонарæзт. ЦыбыртекстИрыстоны тырыса</p>	<p>Ирыстонытырысаæмагербытыххæйтæсткæсын, ног информацидзы агурын. Текстымидисылныхаскæнын.</p>

		<p>æмæгербытыххæй*. ДиалогИрыстонипадзахадон нысæнтты тыххæй*. ДжыккайтыШ.æмдзæвгæ «Лидзæгæн».</p>	<p>Ирыстонипадзахадоннысæнттытыххæйдиалогрольтæм гæсгæ кæсын. Диалогон ныхасы миниуджытæ бæрæг кæнын. Æмдзæвгæбакасынамаесæргондæмбарынкæнын. Æмдзæвгæйы темæ æмæ идеяæ æмбарын кæнын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкасынамаесæзæрдыл дарын.</p>
4.	Иуварсыг хъуыдыйæдгæ	<p>Æнæцæсгомониуварсыг хъуыдыйæдгæ. Номхуындоииуварсыг хъуыдыйæдгæ.</p>	<p>Иуварсыгномхуындохъуыдыйæдтымидисонаæмæ структуронхицæндзинадтытыххæйдзурын. Текстыиуварсыгхъуыдыйæдгæагурын. Иуварсыгномхуындохъуыдыйæдгæйфысгæныхасыпайда кæнын(пъланаразын). Иуварсыгхъуыдыйæдгæйдзургаæныхасыпайдакæнын. Æмдзæвгæйыиуварсыгномхуындохъуыдыйæдгæарын æмæсынсаемидисбæрæг кæнын. Иуварсыгхъуыдыйæдгæарафыссынамаесæйрагуæнджы миниуджытæбæрæгкæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æмхъæлæсонтыкъордты растфыссынад. Дзырдарæзтонæвæрст. Ныхасыхæйттыморфологион миниуджытææмасинтаксисон функцитæ.</p>	<p>Текстæйскъуыддзагфыссын, цухгонддамгъæтаæваргæйæ. Цухгонддамгъæтимæдзырдтырастфыссынадбæрæгкæнын. Дзырдтæсæкондмæгæсгæ æвзарын. Дзырдарæзтонсхематæаразын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыстонипадзахадонарæст. Текст«Ирыстонипадзахадон арæст»*. ЦомайтыР.æмдзæвгæ «МæИрыстон». ХъодзатыÆ. æмдзæвгæ «Чысылурскъæбыс».</p>	<p>Текстбакасын, сæйрагинформацихицæнкæнын. Алыбацадыæрсæйрагхъуыдыæвдисæгхъуыдыйадарын. Фæрстыгæндзуапдæттын. Ирыстонипадзахадонарæстмæхицæстæнгасæвдисын. Текстымидисзурын. Текстыконспекткæнын. Конспектхуызтытыххæйуацимæзонгæкæнын. Конспектхуызтытыххæйдзурын.</p>

5.	Хъуыдыйады æмхуызонуæнгтæ	<p>Æмхуызонуæнгтыæмбарынад. Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнтæ. Цыбырæмæдаргъондæмхуызон уæнгтæ. Бæттæгтææмхуызонуæнгтимæ. Æрхæцæннысæнттææмхуызон уæнгтимæ. Иугæнаг дзырдтæ, сæ бынат хъуыдыйады æмæ æрхæцæн нысæнттæиугæнагдзырдтимæ.</p>	<p>Æмхуызон уæнгты æмбарынад фæлхат кæнын.Æмхуызон уæнгты тыххæй наукон уацы хицæн абзацтæ кæсынаемæса,кæрæдзифæдылраствæргæйæ,æххæст текст аразын. Раиртæстытезистæмхъæугæдæнцæгтææвзарын. Раиртæсты пункттыл ныхас кæнын. Текстыхъуыдыйæдтææмхуызонуæнгтимæагурынаемæса фыссын. Æмхуызонуæнгтимæхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнттæ æвæрын æмæ сæ æмбарын кæнын. Æмхуызонуæнгтæйдзургæныхасыпайдакæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасы хæйтты морфологион миниуджытææмæсинтаксисон функцитæ. Хъуыдыйадысинтаксисонанализ.</p>	<p>Æмхуызонуæнгтæцавæрныхасыхæйттæйзагъдсты,уый бæрæг кæнын. Ныхасыхæйттыграмматиконформатæбæрæгкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыстоны индустри. Публицистикон текст «Социалон-экономикон райрæзтæн» (газет «Рæстдзинад»-æй). Публицистикон текст «Зæрæмæджы ГЭС: куыстытæ фæрæвдзæр сты» (газет «Рæстдзинад»-æй).</p>	<p>Текстыстильбæрæгкæнын. Публицистикон стили миниуджытыл ныхас кæнын. Хицæнабзацтæйæххæсттекстаразын,абзацтæкæрæдзи фæдыл раст æвæргæйæ. Тексты мидисмæ фæрстытæ дæттын. Фæрстытæмгæсгæтекстымидисдурын.</p>
6.	Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ	<p>Иртæстгондуæнгтыæмбарынад. Уæнгтæ иртасыны уавæртæ. Миногмион здæхт. Æрхæцæн нысæнттаминогмионздæхтимæ. Миногонтæй загъд иртæстгонд уæнгтæ.</p>	<p>Иртæстгондуæнгтытыххæйнауконауацкæсынаемæйнийæ мидис æвзарын. Текстыиртæстгондуæнгтæагурынаемæсынсахуызбæрæг кæнын. Текстыиухайæнанализкæнын,хъуыдыйæдтыухуызбæрæг кæнын.</p>

		<p>Амхасан. Фарссагмионздахтыгæ. Абарстон здахтыгæ. Бæлвырдгæнагуангæ.</p>	<p>Иртæстгондуæнгтимæхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнтгæ æварын. Иртæстгондуæнгтимæхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнтгæ æмбарын кæнын. Фæрстыгæмгæсгæиртæстгондуæнгтытыххæйдзурын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Хауæнтыкарæттырастфыссынад. Амхъæлæсонты карæтты растфыссынад. Амхуызонæмæалыхуызон бæраггæнæнтгæ. Орфографион æвзæрст. Дзырдарæзтонæвзæрст.</p>	<p>Текстæйскъуыдзагфыссын, цухгонддамгъæтææваргæйæ. Бæраггонд дзырдты орфограммæтæ æмбарын кæнын. Текстыагурынхъуыдыйæдтææмхуызонæмæалыхуызон бæраггæнæнтгæ. Дзырдтæ сæ арæзтмæ гæсгææвзарын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Ирыстоныиндустри. Текст Цæгат Ирыстоны æмæ ХуссарИрыстоныиндустриалон куыстуæтты тыххæй*.</p>	<p>Тексткæсынаемæйныйæмидисмæфæрстыгæдæттын. Сæйраг хъуыды æвдисæг хъуыдыйадбæраг кæнын. Текстыпланаразын. Пъланмæгæсгæдзурынтекстысæйрагмидис. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл бадарын.</p>
7.	<p>Бавæргæ æмæ бахæсгæарæзтытæ. Сидæн</p>	<p>Бавæргæарæзтытыхуызтæсæ арæзтмæ гæсгæ. Бавæргæарæзтытыхуызтæсæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Бахæсгæарæзтытæ, сæбынат хъуыдыйады мидæг. Сидæны æмбарынад. Сидæнты хуызтæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. Сидæнты хуызтæ сæ арæзтмæгæсгæ. Сидæнтæтыхджынд æргæнаг хайыгтимæ.</p>	<p>Бавæргæарæзтытымидисæмæарæзтæвдисæгтаблица хъæугæ даенцагтæй æххæст кæнын. Бавæргæарæзтытыраиртæст аразын. Бахæсгæарæзтытытыххæйраиртæст аразын. Хицентезистæйбазонын, ныхасцаварсинтаксисониуæгыл цауы, уый. Лæвардхъуыдыйæдтыфæрцысидæнтытыххæйраиртæст аразын. Цыбыртексттысидæнтæагурынаемæсынхарактеристика дæттын.</p>

		<p><i>Фәлхатканын</i> Хъуыдыйадыр тæстгонду æнгтæ. Дзырдты морфологион æвзæрст. Æрхæцæн нысæнттæ хуымæтæг хъуыдыйады.</p>	<p>Агурынтэксты хъуыдыйæдтæ иртæстгонду æнгтæ маæ уæнгтæ иртасыны уавæртæ æмбарын кæнын. Синтаксисон æвзæрсткæнын. Хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнтты æвæрдæмбарын кæнын. Дзырды морфологион анализ кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ирыстоньиндустри. Цыбыр скъуыддзæгтæ Хетæгкаты Къ., Джыккайты Ш., Хъодзаты Æ., Бестауты Г. æмдзæвгæтæй. Цыбырскъуыддзæгтæ адæмон аргъау æмæ таурагътæй, Коцойты А., Гæдиаты С., Беджызаты Ч. радзырдтæй.</p>	<p>Æмдзæвгæтæй ис æйраг хъуыды бæрæг кæнын. Лæвæрдтæ тексты сæ жанры лексиконæ маæ синтаксисон миниуджытæ арын. Дыгурон таурагътæйскъуыддзæгирон диалект маæ ивын. Ирон таурагътæйскъуыддзæгдыгурон аурæдзурын фæлварын. Ирон дзырдты дыгурон эквиваленттæ кæсына маæ сæ зæрдыл дарын.</p>
8.	Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад	<p>Вазыгджын æмæ хуымæтæг хъуыдыйæдты нумайга æмæ хицæн миниуджытæ. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады æмбарынад. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады хайтты баст дзинады фæрæстгæ. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады хайтты æхсæнахастытæ. Æрхæцæн нысæнттæ бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады.</p>	<p>Æххæсткæнын тæстон хæслæвæрдтæ æмæ бæрæг кæнын бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады миниуджытæ. Дзуæппыты фæрцы бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады æмбарынад дæттын. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйады тыххæй монолог – цыбыр наукон хъусынгæнинаг аразын. Бабæтгæвазыгджын хъуыдыйад схемæ мæг æсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Фәлхатканын</i> Хъæлæсонты растфыссынад. Æрбайсгæ дзырдты растфыссынад. Дзырдарæст суффиксты фæрцы. Комкоммæ æмæ контекстон антонимтæ.</p>	<p>Цухгонд дамгъæтæ æвæрына маæ текст растрæстфыссын. Дзырдты растфыссынад æмбарын кæнын. Бæлвырд модель маæ гæсгæ дзырдтæ аразын. Комкоммæ æмæ контекстон антонимтæ бæрæг кæнын.</p>

		<p><i>Ныхасырæст</i> Дунейыадæмтымузыкалон культураæ. Текст рок-музыкайы тыххæй*. Зындгондмузыкантысфæлдыстад*. Скъуыддзаг Нарты кадджытæй фæндыры фæзынды тыххæй. Скъуыддзаг «НартиАцæмæзизар»-æй. Тугъанты Махарбеджы ныв «Сырдон». Текст алыхуызон музыкалонстильтытыххæй:фолк, кантри, блюз, рок-н-ролл*.</p>	<p>Текстыногинформацибæрæгкæнын. Тезисты æмбарынад кæсын. Хуызæгмагæсгæтекстытезистæфыссын. Пъланмæ гæсгæ цыбыр уац фыссын. Дыгуронтаурагъæйскъуыддзаджыæнæзонгæдзырдгæарын, сæ нысаниуджытæ дзырдуаты фæрцы бæрæг кæнын. Текстысæйрагархайæджытыххæйдзырын. Тексты жанр æмæ стиль бæрæг кæнын.</p>
9.	Домгæвазыг-джынхъуыдыйад	<p>Домгæвазыгджынхъуыдыйады абарст бабæттæвазыгджын æмæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйадимæ. Бастдинады фæрæзтæ домгæвазыгджынхъуыдыйады.</p>	<p>Текстæйвазыгджынхъуыдыйæдтæфыссын, сæминиуджытæ æмбарын кæнын. Бабæттæвазыгджын, домгæвазыгджын æмæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты мидисон æмæ структурон хицæндзинæдтæ кæрæдзиуыл барын. Вазыгджынхъуыдыйæдтыграфиконсхематæкæнынаемæсæ миниуджыты тыххæй дзырын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæннысæнтгæвазыгджын хъуыдыйады.</p>	<p>Æрхæцæннысæнтгæвазыгджын кæнын. Æрхæцæн нысæнтгæ вазыгджын æгъдаутæ фæлхат кæнын: хъуыдыйæдтыбавæргæарæзтытимæ,иртæстгондуæнгтимæ.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Дунейы адæмты æвзæгтæ. Хъодзаты Æ. æмдзæвгæ «Ирон дзырд».БагъæратиС.æмдзæвгæ «Къуæтти». Ахуырадон текст дунейыадæмтыæвзæгтытыххæй*.</p>	<p>Æмдзæвгæтыгемææмæидейæбæрæгкæнын. Тексты лексикон-стилистикон анализ кæнын. Текстæн сæргонд æвзарын. Текстымидисимæбастхæслæвæрдтææххæсткæнын. Аннотацийы раиртæст æмæ хуызæг кæсын. Хуызæгмагæсгæтекстæнаннотацифыссын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкæсынаемæсæзæрдыл бадарын.</p>

10.	Домгэвазыгджын хуыдыдай	<p>Домгэвазыгджынхуыдыдайды æмбарынад. Уæлæмхæстхуыдыдæдтыхуызтæ. Синтаксисонбастдзинадыфарæзтæ домгэвазыгджынхуыдыдайды. Синтаксисонахастытæ домгэвазыгджынхуыдыдайды хайтты æхсæн. Бæттæгтææмбæттæг дзырдтæ. Æмбарынгæнинаг(æмахастон) дзырдтæ.</p>	<p>Таблицæйымидисæвзарынаемæйæхæуатерминтæй æххæст кæнын Таблицæйымидисылныхаскæнын. Таблицæмæгæсгæдомгэвазыгджынхуыдыдайды минуджытæранымайын. Таблицæйæпайдакæнгæйæ,аразынмонолог–цыбыр наукон хуысынгæнинаг домгэвазыгджынхуыдыдайдытыххæй. Агурынтекстыдомгэвазыгджынхуыдыдæдтæалыхуызон уæлæмхæст хайгтимае. Хуымæтæгхуыдыдæдтæйаразындомгэвазыгджын хуыдыдæдтæалыхуызонуæлæмхæстхайгтимае. Схемæмæгæсгæдомгэвазыгджынхуыдыдайдавзарын. Хуыдыдæдтæнграфиконсхемæтæаразын. Дзургæмæфысгæныхасы домгэвазыгджын хуыдыдæдтæйпайдакæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Дзырдтырастфыссынад фæсæфтуантимае. Æмхæлæсонтыкæрдты растфыссынад. Вазыгджынгондхуыдыдæдтæ.</p>	<p>Дзырдты араэт æвзарын, орфограммæтæ амонин,дзырдты растфыссынадæмбарынкæнын. Фæлхаткæнынй-йифæзындундагæмæ фæсæфтуаны æхсæн. Хуыдыдайдвазыгджынкæнынмадзæлттæранымайын. Текстывазыгджынгондхуыдыдæдтæарын. Хуыдыдæдтæвазыгджынкæнынмадзæлттæамонин. Хуыдыдайдыæмхуызонуæнгтæарын,æрхæцæннысæнтты æвæрдæмбарынкæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Дунейы адæмты æвзæгтæ. Цыбыртекстиуæвзагылдзураг хицæнадæмты тыххæй*.</p>	<p>Иуæвзагылчидзуры,ахæмхицæнадæмтытыххæй радзырд аразын. Текстымидисуæрæхдæркæнын,ногинформацийæм æфтауын. Аразындиалогуроктыæрмагмæгæсгæ. Диалогхæуæгæрепликатæйæххæсткæнын,рольтæмгæсгæ йæ кæсын.</p>

11.	<p>Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад</p>	<p>Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты бастдинады фæрæзтæ. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты æхсæн ахастытæ. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ æхгæдæмæгом структураимæ.</p>	<p>Бæттæг вазыгджын, домгæ вазыгджын, æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты мидисæмæ рæзткæ рæдзиуыл барын æмæ æмæ хатдзæгтæ кæнын. Алыхуызон вазыгджын хъуыдыйæдты бастдинады фæрæзтæ бæрæг кæнын. Алыхуызон вазыгджын хъуыдыйæдты æрхæцæн нысантты æвæрд æмбарын кæнын. Æрхæцæн нысанттæ æвæргæйæ, текст фыссын. Раиртæстмæгæсгæ æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады тыххæй зониндзинадтæ фæлхат кæнын. Тексты æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ æхгæдæмæгом структураимæ арын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Бæттæг вазыгджын хъуыдыйад. Домгæ вазыгджын хъуыдыйад. Æрхæцæн нысанттæ вазыгджын хъуыдыйады. Синонимтæ. Антонимтæ.</p>	<p>Бæттæг вазыгджын æмæ домгæ вазыгджын хъуыдыйæдты хицæндзинад æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйадæй амонын. Домгæ вазыгджын æмæ бæттæг вазыгджын хъуыдыйæдты æрхæцæн нысантты æвæрд æмбарын кæнын. Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Синонимикон рæнхъуæнгты хицæндзинадтæ æмбарын кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i> Наука. Цыбыр цымыдисаг хъусынгæнинæгтæ XX æнусы зындгонд æрауыргæндты тыххæй: Э. Дженнер, Р. Фултон, Ф. Месмер, А. Эйнштейн*.</p>	<p>Текстыног информация хицæн кæнын. Текстæн сæргонддæттына мæсæргонды æвзæрстæмбарын кæнын. Тексты мидисылныхас кæнын. Тексты мидисимæбастхæслæвæрдтæ æххæст кæнын. Уац фыссыны æгъдæуттимæ зонгæ кæнын. Урочы æрмæгæй пайда кæнгæйæ, газетмæ уац фыссын нырыккон наукайы æнтыстыты тыххæй.</p>
12.	<p>Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйад</p>	<p>Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйады хæйтты бастдинады фæрæзтæ. Æнæбæттæг вазыгджын</p>	<p>Тексты æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæ арына мæсæг фыссын. Æнæбæттæг вазыгджын хъуыдыйæдтæн характеристикæ</p>

		хъуыдыйæдтæгомæмаææхгæд структураимæ.	дæттын, сæмидисонæмæструктуронминиуджытæбæрæг кæнын. Æнæбæттæгвазыгджынхъуыдыйæдтыæйттыæхсән синтаксисон ахастытæ бæрæг кæнын. Æнæбæттæгвазыгджынхъуыдыйæдтæсхемæмæгæсгæ æвзарын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджынгондхъуыдыйæдтæ.	Текстæй хуымæтæг вазыгджынгонд хъуыдыйæдтæ фыссын. Хъуыдыйад вазыгджын кæныны мадзæлттæ бæрæг кæнын Вазыгджынгондхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнттыæвард æвзарын. Амындзырдыморфологионализкæнын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Наука. Ахуырадон текст номдзыд ахуыргонд Пифагоры тыххæй*.	Текстыгемæмæсæйрагхъуыдыбæрæгкæнын. Алыбазацидæрсæйрагхъуыдыæвдисæгдырдасткæнæ хъуыдыйад арын. Текстыпъланаразын. Пъланмæгæсгæтекстымидисдзурын. Текстмæ гæсгæ полилог аразын. Инсценировкайы архайын. Дзургæныхасыæнæбæттæгвазыгджынхъуыдыйæдтæй пайда кæнын.
13.	Контролонкуыст		
Синтаксис(5сах.)			
14.	Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйад	Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйады æмбарынад. Синтаксисон бастдинады хуызтæ бирæхайон вазыгджын хъуыдыйады. Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйæдты графикон схемæтæ.	Текстæйхъуыдыйæдтææртææмæфылдæрграммати кон бындуртимæ фыссын. Хъуыдыйæдтыæйттыæхсәнбастдинадыхуызтææмæ фæрæзтæ бæрæг кæнын. Вазыгджынхъуыдыйадыграфиконсхемæтæкæнынмæ арæхсын. Бирæхайонвазыгджынхъуыдыйæдтытыххæйраиртæстимæ зонгæ кæнын. Раиртæсты мидис æвзарын

		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Æмхъæлæсонтыкъордты растфыссынад. Хъæлæсонтырастфыссынадзырды райдайæны.</p>	<p>Расткæнынорфографионрæдыдтыгæ, амонын орфограммæтææмæамбарынкæнындырды растфыссынад. Æмбæлгæорфографионæгъдаудзурын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ахуырадунейыалыбæстæты. Текст алы бæстæты ахуырадон системæты тыххæй: АИШ-ы, Японы*.</p>	<p>Ахуырадонтексткæсын, алыбæстæтыахуырадонсистемæтæ кæрæдзиуыл барын. Дыууæбæстæйыахуырадонсистемæтыминиуджытытыххæй хи хъуыдытæ загъын. Текстыпланфæрстытыхуызысаразын. Тексты тезистæ фыссын. Текстты мидисмæ гæсгæ хицæн бæстæты ахуырадон системæтыминиуджытæбарынаметаблицææххæсткæнын. Нырыккон ахуырады проблемæты тыххæй ныхас кæнын.</p>
15.	Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйад	<p>Бирæхайон вазыгджын хъуыдыйæдтæ бабæтгæ æмæ домгæ, домгæ, бабæтгæ æмæ æнæбæтгæг, æнæбæтгæг æмæ бабæтгæ, æнæбæтгæгæмæдомгæ бастдзинадтима.</p>	<p>Лæвардхуыметæгхъуыдыйæдтæйбирæхайонвазыгджын хъуыдыйæдтæ аразын. Анализкæнынбирæхайонвазыгджынхъуыдыйæдтæн. Æмбарын кæнын æрхæцæн нысантты æвард. Бирæхайонвазыгджын хъуыдыйæдты схемæтæ кæнын. Уынынбирæхайонвазыгджынхъуыдыйадыхицæндзинад инна вазыгджын хъуыдыйæдтæй.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Æрбайсгæдзырдырастфыссынад. Ныхасы хæйттæ. Вазыгджынхъуыдыйæдтæ.</p>	<p>Иртасынæрбайсгæ дзырдтæ. Æрбайсгæдзырдырастфыссынадытыххæйраиртæст дзурын. Дзырдтæныхасыхæйттæмгæсгæхицæнкъордтылдих кæнын. Ныхасыхæйттыкатегориалонминиуджытæзонын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Ахуырадунейыалы бæстæты. ЦыбыртекстАнглисыахуырадон</p>	<p>АнглисыæмæУæрæсейыахуырадонсистемæтыхицæн миниуджытæ барын. Англисыастæуккагахуырадытыххæйдзурын.</p>

		системайы тыххай*. Скъуыддзæгтаæмдзæвгæтæй «Сидзæргæс»(ХетæгкатыКъ.), «Ма рагуалдзæг» (Малиты В.), «Ирон æвзаг» (Хъодзаты Æ.), «Æрцыдис ахæм рæстæг» (Джыккайты Ш.), «Куывд»(ЦомайтыР.).	Æмдзæвгæтæйскъуыддзæгтаæкæсынамауацмыстытемаæ амае идеяе бæрæг кæнын. Амынддзырдтынысаниуджытææмбарынкæнын. Хицæнисавтортылирикконхъайтартыминиуджытытыххай дзурын.
16.	Комкоммæныхас	Комкоммæ ныхасы æмбарынад. Комкоммæ ныхас амае авторы ныхас. Хъуыдыйæдты арæзт комкоммæныхасимæ.Æрхæцæн нысæнтгæкомкоммæныхасимæ хъуыдыйæдты. Хъуыдыйæдты пунктуацион схематæ.	Комкоммæныхасытыххайзонындзинаедтæзæрдыллаууын кæнын. Комкоммæныхасыарæзтæвзарын. Комкоммæ ныхасимæ хъуыдыйæдты пунктуацион схематæ аразын. Пунктуационарæхстдзинаедтæфидаркæныныфæлтæрæнтæ æххæст кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæннысæнтгæвазыгджын хъуыдыйæдты.	Алыхуызонхъуыдыйæдтыæрхæцæннысæнтгыæвæрд æмбарын кæнын. Расткæнынрæдыдæйæвæрдæрхæцæннысæнтгæ.
		<i>Ныхасырæзт</i> Зæххы къорн. АхырадонтекстЗæххыкъорийы тыххай*.	Бæрæг кæнын тексты тема амае идеяе. Хицæнкæнынтекстысæйрагинформаци. Дзуапп дæттын тексты мидисимæ баст фæрстыгæн. Кæрæдзифæдылрæстæвæрынабзацтæамааразынаæххæст текст. Текстыбындурыларазынполилог,архайнынинценировкайы. Комкоммæ ныхасы хуызы ахуыргонды монолог фыссын.
17.	Фæрссаг ныхас	Фæрссагныхасыæмбарынад. Фæрссаг ныхасы арæзт. Бастдинадыфæрæзтæфæрссаг ныхасы. Фæрссагæмаекомкоммæныхасы миниуджыты абарст.	Фæрссаг ныхасы арæзты хицæндзинаедтимæ зонгæ кæнын. Фæрссагныхасыминиуджытытыххайнаукуонуац-раиртæст кæсын амае йын анализ кæнын. Хæссынæндæрдæнцæгтæфæрссагныхасыраиртæстæн. Барын комкоммæ амае фæрссаг ныхасы миниуджытæ, скæнын хатдзæгтæ.

			Раст кæнын рæдыдтытæ фæрссаг ныхасы арæзты. Комкоммæныхасивынфæрссагныхасæй,æвзарынмидисон æмæ структурон ивдзинаedtæ.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæннысæнттæхуыдыдайды комкоммæ ныхасимæ. Вазыгджындзырдтыарæзтамаæ растфыссынад.	Амоньинтекстыцухгондæрхæцæннысæнттæ. Æххæсткæнынцухгондæрхæцæннысæнттææмæфыссын текст. Дзурынвазыгджындзырдтыарæзтытыххæй. Æвзарынвазыгджындзырдтыарæзт,ссарынофограммæтæ, æмбарын кæнын дзырдты растфыссынад.
		<i>Ныхасырæзт</i> Зæххы къори. Скъуыдзагтаурæгъæй«Авдхойы». Скъуыдзаг Гардантти М. уацай «Зæнхитумбул».	Кæсынтаурæгъæйскъуыддзаг,барынынйæмидисæндæр фольклорон уацмыстимæ æрвон буæртты тыххæй. Фæлтæрæнытекстыарынныхасыгтемæимæбастног информации. Хиныхæстæйдзурынрагонастрономтыцæстæнгасдунейы арæзтама. Æмбарындыгуронтекстысæйрагмидис. Лæвæрддзырдтæйпайдакæнгæйæ,бафæлварындыгурон тексты мидис иронау радзурын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттæкасынаæмæсæзæрдыл бадарын.
18.	Цитатæ	Цитатæйы æмбарынад. Цитатæаразыныæгъдаутгæ. Æрхæцæннысæнттæцитатæимæ. Цитатæйы бынат хуыдыдайды. Цыбыргонд цитатæ.	Цитатæ фыссыны æгъдауттимæ зонгæ кæнын. Цитатæйыарæзтыæгъдауттæкасынаæмææмбарын. Цитатæйыарæзтытыххæйæгъдауттæнæндæрдæнцæгтæ хæссын æмæ сæ æмбарын кæнын. Алыхуызон цитатæтæ фыссынл фæлтæрын. Цитатæтыарæзтырæдыдтытæрасткæнынæмæсæ амоньин.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Æрхæцæннысæнттæхуымæтæг æмæвазыгджынхуыдыдæдты.	Хуымæтæг æмæ вазыгджын хуыдыдæдтæ кæм ис, ахæм текстыæрхæцæннысæнттæрастæварынæмæсææмбарын кæнын.

		<p><i>Ныхасырæзт</i> Зæххы къори. Ахуырадон текстæ ххыатмосферæ æмæ экологийы тыххæй*. Скъуыддзаг Джыккайтты Ш. уацæй Байаты Г. тыххæй. Скъуыддзаг Мамиаты И. уацæй Джусойты Н. тыххæй.</p>	<p>Скъоладзауы докладæй скъуыддзагæ сынаемæйы наргъ кæнын. Скъоладзауы доклады ног информаци хицæн кæнын. Доклады текстæ гæсгæ полилог аразынаемæйы рольгæм гæсгæ дзурын. Тексты жанрæмæ стильбæ рагкæнынаемæйы миниуджытæ нымайын.</p>
Стилистикæ (13 сах.)			
19.	Æвзаджы аивадон-нывгæнаен мадзæлттæ	<p>Стилистикæ куыд æвзаг зонынады хай. Стилистикæйы нысанæмæ предмет. Стилистикон мадзæлттæ. Эпитет. Абарст. Персонификаци.</p>	<p>Стилистикæйы тыххæй зонындзинæдтæ зардыллæууын кæнын. Сæйраг стилистикон мадзæлттæ нымайын. Стилистикон мадзæлттæн дæнцæгтæ хæссынмæ арæхсын. Стилистикон мадзæлтты тыххæй раиргæсткæсын, йæ мидис ын æвзарын. Стилистикон мадзæлтты æмбарынад зонын. Стилистикон мадзæлттæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Тексты аивадон-нывгæнаен мадзæлттæ агурынаемæсæ æмбарын кæнын. Текстæн схемæмæ гæсгæ лексикон-фразеологикон анализ кæныныл ахуыр кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Иуны саниуæгон æмæ бирæны саниуæгон дзырдтæ. Æрбайсгæ дзырдтæ. Терминтæ. Фразеологизмтæ.</p>	<p>Иуны саниуæгонæмæ бирæны саниуæгон дзырдты хицæндзинæдтæ зонын. Бирæны саниуæгон дзырдты нысаниуæджыхуызтæ дæнцæгты фæрцы æвдисынмæ арæхсын. Терминты миниуджытæ æмбарын кæнын. Тексты лексикæ къордтыл дих кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Хуры система. Ахуырадон тексттæ Хуры</p>	<p>Хуры системæйы тыххæй тексткæсын, сæйраг информаци дзы хицæн кæнын. Текстæмæ гæсгæ Хуры системæйы схемæ аразынаемæуымæ</p>

		системайытыххэй(СиукьатыН. чиныг «Дуне нэ алфамблай»-мэ гэсгэ).	гэсгэтекстымидисдурын. Текстмэгэсгэдиалогаразын,аивгэнен-нывэфтыд мадзэлттэй пайда кэнгэйэ.
20.	Æвзаджы аивадон-нывгэнен мадзэлттэ	Метафора. Перифраз. Аллегори.	Эпитетамэметафораэабарынамэсахицэндзинаэдтэ иртасын. Эпитет загъыны фэраэзтэ зонын. Текстыэпитеттаарынамэсынсастистиконфункцитэ æмбарын кэнын. Перифразэнтекстэйдаенцагтахаэсын,йæарэзтын æмбарын. Эпитет, перифраз амэ персонификацийы тыххэй зонынзинаэдтэныффикаркэныныфэлтарэнтэæххэст кэнын.
		<i>Фэлхаткэнын</i> Æрхаэцэннысэнтгэахуымэтэг амэвазыгджынхуыдыйэдты. Вазынгджын хуыдыйэдты синтаксисон æвзэрст.	Текстыарэзтуынын,хуымэтэгамэвазыгджын хуыдыйэдтэ кэрэдзийэ хицэн кэнын. Æрхаэцэннысэнтгыæвардæмбарынкэнын. Рæдыдтытэ раст кэнынмэ араэхсын. Хуыдыйадструктуронхэйттылдихкэнынзонын.
		<i>Ныхасырæзт</i> Хурысистема. Скъуыддзагтаурæгъэй«Нарты æмбырд». Ахуырадон текст Хуры системæ ахуыркэныныисторийытыххэй*.	Кадегэйскъуыддзагкэсын,йæмидисимæбастфæрстытэан дзуапп дæттын. Кадегэйскъуыддзаджыаивадон-нывгэненмадзэлттэ функциты тыххэй дзурын. Кадегэйскъуыддзагэнтлексион-фразеологионанализ кэнын. Хурысистемæахуыркэныныисторийытыххэйтекстэан пьлан аразын. Пьланмэгэсгэтекстымидисдурын. Тексты тезистэ фыссын. Ирондзырдтыдыгуронэквиваленттэкасынамэсæзæрдыл дарын.

21.	Æвзаджы аивадон-нывгæнæн мадзæлттæ	<p>Антитезæ. Параллелизм. Градаци.</p>	<p>Антитезæ, параллелизмæ маградацийы тыххæй раиртæст ахуыр кæнын. Раиртæсты мидис дзурынмæ арæхсын. Антитезæмæ антонимийы бастдинадуынын. Антитезæйы арæзт æвзарын. Антитезæйы стилистикон функцитæ зонынæ мадзыныхасы мидаг пайда кæнын. Параллелизмы фæзындтексты уынына ма фæйны æахадын-динад зонын. Градаци æмæ синонимийы бастдинад æвзарын. Градацийы фæзындбæлвырдтексты арæнæ ма фæйæ равдисынмæ арæхсын. Зонын динадтæ æмæ арæхст динадтæ фидаркæныны тыххæй фæлтæрæнтæ æххæст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Вазыгджындырдты растфыссынад. Æмхæлæсонты къордты растфыссынад.</p>	<p>Вазыгджын мивдисджыты сконд зонын. Вазыгджын мивдисджыты растфыссынад фæлхаткæнын. Вазыгджын дзырдты арæзт æвзарын. Вазыгджындырдты растфыссынад æмбарынкæнын. Рæдыдтытæ раст кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасы рæст</i> Хуры системæ. Иронæ мадыг урон фольклорон уацмыстæй скъуыддзæгтæ. Ахуырадон текст Галактикæйы тыххæй*.</p>	<p>Фольклорон уацмыстæй скъуыддзæгты мидис æмбарын. Лæвæрддзырдтæй пайда кæнгæйæ, дыгурон текстты мидис иронау дзурын. Ирон текстты мидис дыгуронау радзурын фæлварын, æмхуызон æмæ хицæн дзырдтæ иртасын. Текстты аивадон-нывгæнæн мадзæлтты ахадын динадраргом кæнын, дæнцæгтæ хæссын. Иу текстæн аннотаци фыссын. Ирондырдты дыгурон эквиваленттæ кæсына ма сæзæрдыл дарын.</p>
22.	Контролон куыст		

Текст(5сах.)			
23.	Текст. Текстысәйраг миниуджытә	Текстыәмбарынад. Текстысәйрагминиуджытә. Текстыхәйттыбастдинады хуызтә: цәгон бастдинад, параллелон бастдинад.	Тексты тыххәй уац кәсын әмә йын йә мидис әмбарын. Текстытыххәйуацәнализкәнын,раиртәстытәәнәндәр дәнцәгтә хәссын. Наукон уацән конспект кәнын әмә йә фыссын. Конспектмәгәсгәтекстытыххәйдзурын,йәсәйраг миниуджытә нымайын. Ахуырадонтекстәнализкәнын,текстыхәйттыәхсән ахастытә иртасын. Текстыхәйттыбастдинадыхуызтәбәрәгкәнынаәмә аргументтә хәссын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Әрхәцәннысәнттәхуымәтәг әмәвазыгджынхуыдыйәдты. Зәгъинадгы хуызтә.	Вазыгджынгонд хуыдыйад вазыгджын хуыдыйадаәй иртасын. Хуыдыйадвазыгджынкәнынымадзәлттәфәлхат кәнын. Иртәстгондуәнгтәәмәәмхуызонуәнгтимәәрхәцән нысәнттә әвәрын зонын. Вазыгджынхуыдыйадыанализысхемәйәпайдакәнын. Зәгъинадгы хуызтә фәлхат кәнын. Хуымәтәг, вазыгджынаәмә амад зәгъинагты миниуджытә зонын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Космос. Ахуырадон текст «Антикон ахуыргәндтә космосы тыххәй»*. Әмдзәвгә«Бестау»(ХъодзатыÆ.).	Тексткәсын,сәйрагхуыдытәәвдисәгхуыдыйәдтә арын. Текстыконспектфыссын. Антиконахуыргәндтытыххәйткәстмәхәстәгдзурын, вазыгджын хуыдыйәдтәй пайда кәнгәйә. Текстымидисимәбастфәрстытәәнәххәстдзәппытә дәттын. Фәрстытәмгәсгәполилогаразынаәмәйәрольтәмгәсгә дзурын.

24.	Текст	Текстхæйттыбастдзинады хуызтæ: цагон бастдзинад, параллелон бастдзинад.	Наукон уацæн конспект кæнын æмæ йæ фыссын. Конспектмæгæсгæтекстытыххæйдзурын, йæсæйраг миниуджытæ нымайын. Ахуырадон текстæн анализкæнын, текстхæйттыæхсæн ахастытæ иртасын. Тестхæйттыбастдзинады хуызтæ бæрæг кæнын æмæ аргументтæ хæссын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Конспектфыссыныæгъдæуттæ. Цитатæ. Хъуыдыйадæмхуызон уæнгтæ.	Конспектыæмбарынад зæрдыллæууынкæнын. Конспекты миниуджытæ нымайын. Текстконспекткæнын мæрæхсын. Фæлтæрæнайхъуыдыйадтæ æмхуызон уæнгтимæ фыссын, æмхуызон уæнгты æхсæн бастдзинадтæ бæрæг кæнын. Æрхæцæн нысанттыæвæрдæмбарынкæнын.
		<i>Ныхасырæст</i> Нæбæстысагъæстæ... Джыккайты Ш. уацтæй скъуыдзæгтæ.	Текстыгемæ æмæ идейæ бæрæг кæнын, хихъуыдыæмбарынкæнын, аргументтæ хæссын. Тексты аивгæнæн-нывæфтыд мадзæлттæ арын, сæ хуызсын бæрæг кæнын. Тексты мидисцыбыртæйдзурын. Текстмæ фæрстытæ дæттын. Кæрæдзи фæрстытæндзуаппдæттын.
25.	Текст	Тексты структура. Тексты темæ. Микро темæйы æмбарынад. Тексты логикон-мидисон бастдзинады мадзæлттæ.	Тексты арæзтытыххæй наукоуацкæсына æмæ йын иймидис æвзарын. Раиртæстмæгæсгæдæнцæгтæ хæссын. Раиртæстæн конспект фыссын. Уацмысæйскъуыддзæджы логикон-мидисон бастдзинады мадзæлттæ бæрæг кæнын.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Аивадон-нывæфтыд мадзæлттæ. Бирæны саниуæгад.	Уацмысæйскъуыддзæджы троптæ æмæ стилистикон фигурæтæ агурын. Тексты тропты ахадын дзинадæмбарынкæнын, дæнцæгтæ хæссын. Дзырдты нысанууджытæ бæрæг кæнын.

		<p><i>Ныхасырæст</i> Нæ бæсты сагъæстæ... Скъуыддзагпозмайæ «Æфхæрдты Хæсанæ» (Къубалты А.).</p>	<p>Дзырдуатыфæрцыдзырдтынысаниуджытæбæрæгкæнын. Уацмысы темæ бæрæг кæнын. Текстмидисонхæйттылдихкæнын. Текст пъланмæ гæсгæ æвзарын.</p>
26.	Абзац	<p>Тексты структурон хæйттæ. Тексты темæ æмæ микро темæ. Абзацы мидисæмайæ арæст. Абзацы миниуджытæ.</p>	<p>Тексты структурон хæйттæ хицæн кæнын. Стырæмæчысыл текстты арæзты хицæндзинад тæзознын. Темæ æмæ микро темæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Абзацы æмбарына дахуыркæнын. Абзацы арæст æвзарын. Тексты дихабзацты æвзарын, алы абзацæндæрийæ миниуджытæ бæрæг кæнын. Фæлтæрæнтæ æххæст кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Ныхасы хæйтты æвзæрст. Дзырдарæзты хуызтæ. Тексты стилистикон-синтаксисон анализ.</p>	<p>Дзырдтæн морфологион анализ кæнынмæ арæхсын. Дзырдтæ ныхасы хæйттæм гæсгæ дих кæнын зоннын. Дзырды арæст бæрæг кæнын, морфемæтæ æмæ аффикстæ хицæн кæнын. Лексикон фæлхаткæнынад æмæ грамматикон фæлхаткæнынад фæзындтæ тексты амонына мæдæнцæттæ фыссын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Олимпæг хъæзтытæ. Ахуырадон текст Олимпæг хъæзтыты фæзынды тыххæй*. Цыбыр текст Олимпæг хъæзтыты атрибутыкæйы тыххæй*.</p>	<p>Олимпæгзмæлды тыххæй тексты мидисæмбарына мæдзы ног информаци хицæн кæнын. Тексты темæ æмæ сæйраг хуыды бæрæг кæнын. Тексты тезистæ фыссын. Тезистæм гæсгæ тексты мидис дзурын. Олимпæг хъæзтыты тыххæй цыбыр хуысынган инагтæ цæттæ кæнын æмæ сын презентаци кæнын.</p>
27.	Вазыгджын синтаксисон æнахъæн	<p>Синтаксисы иуæгтæ. Вазыгджын синтаксисон æнахъæны æмбарынад. Вазыгджын синтаксисон æнахъæны</p>	<p>Синтаксисы иуæг тæзознына мæсæкæрæдзийæ хицæн кæнын. Вазыгджын синтаксисон иуæг вазыгджын хуыды дадæй хицæн кæнын.</p>

		<p>миниуджытæ, бастдзинады фæрæзтæ æмæ йæ хæйтты æхсæн ахастытæ.</p>	<p>Вазыгджынсинтаксисониуæджыты ххæйуацимæзонгæуын æмæ йæ æвзарын.</p> <p>Вазыгджынсинтаксисониуæджы миниуджытыты ххæйныхас кæнын æмæ сын тексты дæнцæгтæ агурын.</p> <p>Текстæй вазыгджынсинтаксисониуæгфыссынæмæйæ дæнцæгтæ гæсгæ æвзарын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Текст. Вазыгджынхъуыдыйады анализы схемæ. Вазыгджындырдтырастфыссынад.</p>	<p>Текстструктуронхæйттылдихкæнын.</p> <p>Абзацтæн анализ кæнын.</p> <p>Вазыгджын хъуыдыйады миниуджытæ фæлхат кæнын.</p> <p>Вазыгджын хъуыдыйады хæйтты æхсæн бастдзинады фæрæзтæ, бастдзинады хуызтæ, ахастытæ бæрæгкæнынмæ арæхсын.</p> <p>Вазыгджындырдтæнорфографиянæвзæрсткæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæст</i> Олимпæг хъæзтытæ. Ахуырадон текст «Олимпæг хъæзтытæ»*. Дзаболаты Х. æмдзæвгæ «Ацæмæз».</p>	<p>Ирыстоны олимпæг чемпионтыты ххæй информацисын æмæ йæм хи зонындзинæдтæй æфтауын.</p> <p>Фæрстытæмгæсгæдиалог саразынæмæйæрольтæмгæсгæ дзурын.</p> <p>Диалоджы этикетон фразæтæй пайда кæнын.</p> <p>Æмдзæвгæйы аивгæнæн-нывæфтыдмæдзæлтæ æмæ стилистикон фигурæтæ арын æмæ сæ барын.</p>
Ныхасы хуызтæ (2 сах.)			
28.	Ныхасы хуызтæ. Таурæгъ. Æрфыст	<p>Ныхасы хуызтыты ххæйиумæйæг зонанæгтæ.</p> <p>Ныхасы хуызтæ: таурæгъ, æрфыст, тæрхон.</p> <p>Таурæгъонныхасы миниуджытæ.</p> <p>Таурæгъонныхасы композицион хицæндзинæдтæ.</p> <p>Æрфысткыудныхасы сармагонд хуыз.</p>	<p>Ныхасы хуызтыты ххæйи зонындзинæдтæ активизацикæнын.</p> <p>Ныхасы хуызтыты ххæйи райртæст кæсын æмæ йын скъуыддзæгтæй дæнцæгтæ хæсын.</p> <p>Тексттыныхасы хуыз бæрæгкæнынæмæ аргументты фæрцы хи цæстæнгас фидар кæнын.</p> <p>Таурæгъон текстты композицион миниуджытимæзонгæ кæнын æмæ сын скъуыддзæгтæй дæнцæгтæ хæсын.</p> <p>Æрфыстыты ххæйи райртæсткæсынæмæйыниæмидис æвзарын.</p>

		<p>Æрфысты нысан. Æрфыстыкомпозициæмææвзагон хицæндзинаедтæ.</p>	<p>Æрфысты миниуджытæ нымайын, дæнцæгтæ хæссын. Æрфыстыкомпозицийыминиуджытææвзарын, текстсындæнцæгтæ арын. Æрфыстытыххæйзонындзинаедтыбындыруыл арæхстдзинаедтæ рæзын кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхаткæнын</i> Текстыхæйттыбастдзинадыхуызтæ æмæ мадзæлттæ. Аивгæнæн-нывæфтыд мадзæлттæ.</p>	<p>Текстыминиуджытæамонын, дзуапдæнцæгтыфæрцы фидар кæнгæйæ. Текстыхæйттыбастдзинадыхуызтææмæфæрæзтææвзарын. Таурæгъæй скъуыддзæджы арын аивгæнæн-нывæфтыд мадзæлттæ æмæ сын сæ хуыз бæрæг кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырæзт</i> Удварныхæзнатæ. Скъуыдзæгтæ журнал «Ногдзу»-æй, «Иронæмбисондыхабæрттæ»-й, БагатыЛ. радзырдæй «Уæлладжыры комы», Нарты кадагæй. ГæдиатыС. миниатюра «Уалдзæг Ирыстоны». ЦомайтыР. æмдзæвгæ «Уалдзæг».</p>	<p>Цыбыртексттымидисылныхаскæнын, цауæрхорз миниуджытыл сæ цауы нихас, уый æвзарын. Текстымидисныхасыхуызимææмастилимæкуыдбасту, уый амонин. Кадагæйскъуыддзæджытаурæгъонныхасыминиуджытæ арын æмæ сæ кæсын. Скъуыддзæджымидистекстмæхæстæг дзурын. Барын уалдзæджы æрфыст дыууæ уацмысы, сæ хицæндзинаедтææмæсæиумæйагминиуджытæсынбæрæг кæнын. Таурæгъæйæнæзонгæдзырдтæфыссын, сæнысаниуæгсын бæрæг кæнын. Æрфыстытыххæйзонындзинаедтæйпайдакæнгæйæ, фыссын нывæцæн-миниатюра.</p>
29.	Ныхасыхуызтæ. Тæрхон	Ныхасы хуызты мидисы, композицийы, æвзагон мадзæлтты абарст. Текст-тæрхон. Йæ сæйраг миниуджытæ.	<p>Ныхасыхуызтæкæрæдзийæхицæнкæнын. Ныхасыхуызтыструктураæмææвзагонхицæндзинаедтæ зонин. Ныхасы хуызты мидисон хицæндзинаедтæ æмбарын. Текст-тæрхоныарæзтæмææвзагонминиуджытæанализ кæнын.</p>

			Тексты-тәрхониминиуджытәагурынаәмәаргументтә хәссын.
		<i>Фәлхат кәнын</i> Таурәгъонныхас. Әрфыст. Вазыгджынхъуыдыйәдты структурон схемәтә.	Таурәгъонаәмәәрфыстонныхасыминиуджытәфәлхат кәнын. Таурәгъонаәмәәрфыстонныхасыминиуджытәтекстыарын әмә сә амонын. Вазыгджынхъуыдыйәдтәәвзарынмәарәхсын.
		<i>Ныхасырәзт</i> Удварныхәзнатә. Скъуыддзаг ДжыккайтыШ.уацәй «Бурсамдзели». Скъуыддзаг ДзицойтыЮ.уацәй «Дыууәныхасыкъуыдайраг диалекты тыххәй».	Науконаәмәахуырадонтекстыминиуджытәиртасынмә арәхсын. Тексткәсынаәмәйыныйәстиль, йәныхасыхуызбәрәг кәнын. Нывәцән-тәрхондзургәйәәмәфысгәйәаразынмә арәхсын.
Ныхасыстильтә(3сах.)			
30.	Ныхасыстильтә. Наукон стиль	Ныхасыстильтытыххәйиумәйаг зонагәтә. Ныхасыстильтыдих. Стилыбастдзинадтекстыжанримә. Наукон стиль. Науконстилысәйрагминиуджытә.	Ныхасыстильтытыххәйзонындзинадтәәрдылләууын кәнын. Ныхасыстильтәнымайын. Ныхасыстильтысәйрагхицәндзинадтәбәрәгкәныныл архайын. Науконстильтыыххәйуацкәсынаәмәйәабзацгайәвзарын. Наукон стили тыххәй текстәен конспект кәнын. Конспектмәгәсгәнауконстилысәйрагминиуджыты тыххәй хъусынгәнинаг (цыбыр доклад) кәнын. Ләвәрдтекстынауконстилыминиуджытәарынаәмә дәнцәгтә хәссын.
		<i>Фәлхаткәнын</i> Антоними. Лексиконфәлхаткәнынад. Хъуыдыйады уәнгтә.	Науконстилайскъуыддзагкәсынаәмәйыныйәсәйраг хъуыдытә тезисты хуызы фыссын. Антонимий фәзынды тыххәй ног информации хицәен кәнын.Ләвәрдхъуыдыйәдтәәнсинтаксисонализкәнын.

		<p><i>Ныхасырэзт</i> «Нæ бæсты сагъæстæ...» Ахуырадон тæстнаукон стилы тыххæй*. Скъуыддзаг Бесолты Е. «Антонимты дзырд уат»-ы разыхасæй. Скъуыддзаг Дзодзыккаты З. уацæй «Ирон фæндыр»-ы фразеологийы тыххæй».</p>	<p>Пъланаразыны алгоритм зæрдыллæууынкæнын. Пъланты хуызтæ нымайын. Текст æнпъланаразын. Пъланмæгæстгæконспект фыссын. Наукон стилы дзургæформæй æппайдакæныныла хуыркæнын, цыбыр доклад кæнын.</p>
31.	<p>Ныхасы стильтæ. Публицистикон стиль. Официалон-хъуыддагон стиль</p>	<p>Публицистикон стилы мидисон, структурон æмæ æвзагон миниуджытæ. Публицистикæйы жанртæ. Официалон стилы хицæндзинад иннæ стильтæй. Официалон текстты хуызтæ. Официалон стилы структурон æмæ æвзагон миниуджытæ.</p>	<p>Публицистикон стилы тыххæй иу мæйаг зонинаг тæзæрдыллæууынкæнын. Публицистикон стилы мидисон миниуджытæ æвзарын, текстты сын дæнцæгтæ арын. Публицистикæйы нысан æмæ йæмæ баст æвзагон миниуджытæ бæрæгкæнын, дæнцæгты фæрцы сæфидар кæнын. Публицистикон жанртыл нысæн кæнын, сæ структурон хицæндзинадтæ сын æвзарын. Публицистикон текстæн анализ кæнын мæ арахсын. Официалон гæххæтыты хуызтæ хицæн кæнын. Официалон гæххæтытæ фыссын мæ арахсын. Бардзырды структурæмæ æвзагон анализ кæнын.</p>
		<p><i>Фæлхат кæнын</i> Текстты миниуджытæ. Ныхасы хуызтæ. Вазыгджын хъуыдыйады бастдинады хуызтæ æмæ фæрæзтæ.</p>	<p>Тексты сæйраг миниуджытæ фæлхат кæнын. Текстты миниуджытæ скъуыддзагты агурын æмæ сæ æвдисын. Тексттæн сæ нысæн хуызтæ бæрæгкæнын æмæ дæнцæгтæ хæссын мæ арахсын. Вазыгджын хъуыдыйады æвзарыны арахстдинадтæ фидар кæнын.</p>
		<p><i>Ныхасырэзт</i> «Нæ бæсты сагъæстæ...» Скъуыддзаг тагазет «Рæстдинад»</p>	<p>Текст кæсын, зонгæ мæ ног информаци дзыамонын. Текст структурон хæйттыл дих кæнын. Текстты темæмæ сæйраг хъуыды бæрæгкæнын.</p>

		æмæ журнал «Мах дуг»-æй Официалонгæххæттытыхуызæгтæ.	Текстæнпъланаразын. Пъланмæгæсгæтекстымидисрадзурынмæарахсын.
32.	Ныхасыстильта. Аивадон стиль. Дзургæ нихасы стиль Мигъты уацары згъоргæ-лидзгæ мæйЦæрукъатыА.	Аивадон стили миниуджытæ. Дзургæныхаскуыллитературон æвзаджы дзургæ форма.	Аивадонстилиминиуджытæсбæрагкæнын. Аивадонстилиминиуджытæлавардтекстыагурынаемæсæ амоньн. Дзургæныхасыстилиминиуджытæбæрагкæнын. Дзургæныхасыминиуджытæлавардтекстыагурынаемæсæ амоньн.
		<i>Фæлхаткæнын</i> Терминтæ. Аивгæнаен-нывафтыд мадзæлтгæ.	Текстæнстилистиконанализкæнынмæарахсын. Аивгæнаен-нывафтыдмадзæлттыыхуызтæбæрагкæнынæмæ сæ амоньн.
		<i>Ныхасырæзт</i> Æнцонуæрыгонуæвын? Скъуыддзæгтауацмыстæй: «Мæй»(Цæрукъаты А.), «НартыСослан»(ХостыхъотыЗ.), «Æрдузы»(МалитыХ.), «Мæсгуытæ дзурынц» (Беджызаты Ч.). Скъуыддзаг ГæдиатыСекъайыфыстагæййæ фырт Цомахъмæ.	Текстæйскъуыддзæгтæкасынаемæсынсæмидисылныхас кæнын. Зынаембарæндзырдтæфыссынаемæсынсæнысаниуæг бæраг кæнын. Тексты мидисмæ фæрстытæ дæттын. Кæрæдзифæрстытæндзуаппдæттын. Текстæн пълан аразын. Фыстагфыссын.
33.	Контролонкуыст.		

СæйрагдомæнтæI1-æмкъласыскъолодзаутызонындзинæдтææмæарахстдзинæдтæм

Скъолодзаутæхъуамæзоной:

- синтаксисысæйрагиуæгтæ: дзырдбаст, хъуыдыйад (хуымæтагæмæвазыгджын), текст;
- иуварсыгæмæдыварсыгхъуыдыйæдтæ, иуварсыгхъуыдыйæдтыхуызтæ, сæграмматиконарæзт, сæфункцитæ;
- хъуыдыйадыæмхуызонуæнгтæ, бавæргææмæбахæсгæаразтытæ, иртастгондуæнгтæкæрæдзийæ иртасын;

- бабагтгаэмæдомгæбастдзинадыхуызтæ;
- вазыгджынхъуыдыйадыарæзтæмæхуызтæ;
- комкоммæмæфæрссагныхасыарæзт;
- цитатæ;
- аивадон-нывгæнæнмадзæлттæ:троптæмæстилистиконфигуратæ;
- ныхасыхуызтæмæныхасыстильтæ,сæарæзтæмæ миниуджытæ;
- монологонныхас;
- этикетонфразæтæмææвзагонштамптæ;
- диалектонæмæныхасыздæхтонхицæндзинæдтæ(лексикон,фонетиконæмæграмматикон);
- иронæмæдыгурондиалекттыиуæй-иулексикон-грамматиконхицæндзинæдтæ;
- текстыарæзт;
- æрхæцæннысæнттææмæсæфункцитæ;
- грамматиконæвзæрстытыхуызтæ.

Скъоладзутæхъуамæарæхсой:

- диалогтæрайдайынмææмæдиалоджыархайынмæ;
- ныхасæгъдауыласкъуыддзагкæнынмæ,информацисынæналымæдзæлттæйпайдакæнынмæ;
- хъуыдылогиконæгъдауæйрастарæзтфразæтæйæмбарынкæнынмæ;
- текстæйхатдзæгкæнынмæ;
- быцæуныхасаразынмæ,этикетонфразæтæмææвзагонштамптæйпайда кæнынмæ;
- диалоджымидисмонологонныхасыæвдисынмæ;
- текстмæхъусгæйæ,диалекттæмæныхасыздæхтыхицæндзинæдтæамонынмæ;
- ирондиалектыалыхуызонныхасыздæхтытылæмæдыгурондиалектылфысттексттымидисæмбарынкæнынмæ;
- дзырдтæмæхъуыдыйæдтыалыхуызтææвзарынаемæсапайда кæнынмæ;
- текстыструктураемæстильивынмæ;
- текстæнконспект,тезистæ,рецензи,аннотаци,пъланфыссынмæ;
- алыхуызонсфæлдыстадонтексттæфыссынмæгазетмæ:уац-хъусынгæнинаг,портретоночерк,сочинени-æрфыст,сочинени-тæрхон;фыстæг-таурагъ,фыстæг-æрфыст;
- иронæвзаджылексикон-грамматиконмадзæлттæй,уымæаивадон-нывгæнæнфæрæзтæйдæрпайдакæнынмæ;
- хъуыддаджыгæххæттытæфыссынмæ:автобиографи,курдиат,характеристика;
- текстæнлексикон-грамматикон,стилистикон,лексикон-фразеологионæмæпунктуационанализкæнынмæ.

Ахуырадон-методиконаермæг

Сæйраг иумæйаг ахуырады федералон паддзахадон ахуырадон стандарт
Астаукагиумæйагахуырадыфедералонпаддзахадонахуырадонстандарт Ирон
æвзаджы ахуыргæнæн чингуытæ 5 – 11 къласæн:
ДзодзыккатыЗ.Б.,ПухатыЛ.Иронæвзаг:ахуыргæнæнчиныг5къласæн. Кокайты
Л. Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чинг 6 къласæн.
Колыты И.Н. Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чинг 7 къласæн.
ДзасохтыФ.К.Иронæвзаг:ахуыргæнæнчиныг8къласæн. Пухаты
Л. Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чинг 9 къласæн.
Цопанты Р.Г. Ирон æвзаг: ахуыргæнæн чинг 10 къласæн.
КуыдзойтыА.Ф.Иронæвзаг:ахуыргæнæнчиныг11къласæн. Ирон
æвзаджы программæ 1 – 11 къл.
Методиконамындтыгæиронæвзаджыахуыргæнæнчингуытæм(5–11къл.)
Электронон ахуыргæнæн чингуытæ учебники «Ирон æвзаг» (5 – 11 къл.)
Ирон-уырыссаг æмæ уырыссаг-ирон дзырдуæттæ.
Иронæвзаджыæмбарынгæнæндзырдуат.
Ирон æвзаджы орфографион дзырдуат.
Иронæвзаджыорфографиæмпунктуацийыæгъдауытæ

